HLÍDKA

1885

II. ročník

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P.“ Číslo 1.

Úvahy a pojednání.

„Poslední slovo.“

Promlouvá Hanuš Osvětič.

Motto: Lež, blud a křivda denně se opakuje skutkem; pravdu tudíž třeba stále opakovati alespoň slovem.

Mnohým as bude s podivením, že hned první číslo »Hlídky literární« baví drahé čtenáře své »posledním« slovem. Což divu, když obsah jeho myšlénkový »neposledního« místa zasluhuje mezi tužbami, jež nás prochvívají při novoročním blahopřání vůči vlasti naší, ba i vůči lidstvu vůbec!

Oč běží? — Poslední dvě čísla tohoto listu v roku právě minulém donesla upřímné rozpravy a návrhy o vzpružení časopisové činnosti katolíků, aby velmocné mínění veřejné popředně ve vlasti a říši naší povlovně nebo rázem vymanilo se z rázodatných povelů znemravňujícího kapitálu, jímž nejzvučněji na prospěch svůj a národů škodu manevruje židovstvo a rození spojenci jeho i v matrikách našich — strůjcové strany lžisvobodomyslné, kořistiví náčelníci a vědomě liberální rozšiřovatelé a čtenáři frivolných novin a listů literárních. Poněvadž pražský denník »Čech« polemisoval z důvodů jen podřízeně platných, uzavřeli jsme záležitosť odbyti »slovem posledním«; posledním ne snad proto, jako bychom zapovídali sobě debatu o článku tomto, nýbrž z toho úmyslu posledním, abychom se nedožili potřeby, ještě jednou důtklivě se domáhati uskutečnění oprávněných tužeb a proseb vůči těm, jichžto hravou jest povinností veřejně a obezřele dobrým a mohutným tiskem v záštitu bráti pravý pokrok a blahobyt církve a vlasti. Vždyť vznešené tyto dva ideály tak přirozeně i potřebně se navzájem podmiňují a tak úspěšně doplňují, jako v oslnivém světle elektrickém dvé proudů elektřiny dle jména vědeckého sobě protivných. Přemnohý toho ovšem nepochopí, poněvadž pozbyl dvou k porozumění nezbytných vloh: přirozeně zdravého rozumu a nepředpojatého hlediště do dějin. A že jich pozbyl četbou tak mnohých překrucovačných spisů a hlavně novin velkoměstských, zavinili z neodpustitelné části také ti, kdož ve kvasivém období našem od r. 1848. jinam než do tiskáren dobrých posýlali literárně nadanější hlavy . . . a také ještě četnější ti, kdož jinam než do tiskáren dobrých komandovali nadbytek příjmů svých, nedělajíce sobě příliš

svědomí z toho, že jsou zosobněnými doklady často nyní slýchané liberalisující výtky a choutky socialně-demokratických »státníků« na »ohromné, nečinné jmění ‚mrtvé ruky‘« t. j. církve katolické.

Aby však alespoň dorost čtenářstva a najmě mládež studující, zrající to repraesentant národa — vlasti, nepřišel o dvojici zmíněných vloh, dobré pojetí nejblaživější součinnosti mezi státem a církví podmiňujících, nýbrž aby naopak z ignoranta nevědomého neb úmyslného změnil se v nadšeného rozšiřovatele sesterské lásky Sušilovy mezi církví a vlastí —: proto hlavně nutká nás nejvyšší k tomu čas, rozvětviti a zmohutniti tisk dobrý po rodné zemi naší.

Posavadní řádky nesou stopu našeho přesvědčení, že jen tisk katolickému duchu ku vtělení národnímu pomáhající, aneb alespoň jemu se neprotivící nebo zhola a výslovně neodcizující dobrý jest. Zde třeba důvodu, alespoň aforisticky stručného. Kdy, prosím, uzná prostý čtenář citem a soudný vzdělanec rozumem leckterý tiskopis za dobrý? Když ve formě dokonalé podává šlechtící obsah dobrých vědomostí, zásad a návodů slovných neb dějových. Kdy však jsou tyto dobré?!... Dobro jest dvojí: hmotné, jímž rozumíme požívatelné statky světa vůbec — a mravní, jevící se na smýšlení, slovech a činech člověka, jakožto tvora rozumného a svobodného. Co však jiného může býti dobro mravní, ne-li shoda názorů, zásad, slov i skutků lidských se zákony mravnosti, dílem přirozené a v souhlasném úsudku mravního citu o jakosti určitých činů ode všech normálných lidí projevované — dílem od Krista hlásané!? — Působiště zákonů mravních jest vůle; vyznejme však s historií a psychologií, že vůle lidská jest náramně nevděčným, neplodným polem činnosti pro ethiku, člověk-li celý není prostoupen poddajnou úctou k zákonům mravním, t. j. nepudí-li vůli k činu mravnímu rozum přesvědčivými důvody právům ethiky získaný: napřed jest nám třeba jasně věděti, co, proč a pokud jest mravné, než to činem proměníme v dobré.*) Tím nic jiného nepověděno, leda že mravnosť bez pravdy jest přelud; jabloň nevyspěje ve plodonosnou korunu, nemá-li pevných kořenů v půdě kypré: nuže, nazveme půdou rozum, kořenem pravdu, kmenem vůli, korunou mravnosť — a výmluvné přirovnání dokreslí se samo.

Co však jest pravda? poptejme se k posledu — ovšem upřímněji, než Pilát, Hume nebo Stiebeling... Pravda jest shoda poznatků našich o předmětech názoru světového se skutečnou povahou jednotlivostí i veškerenstva. Názor světový nezahrnuje v obsah svůj nic méně, než tyto záhadné otázky bádavého ducha: Co jest svět? Jak, kdy a proč povstal? Jest věčný, anebo předpokládá hmota tvůrčí kon Boha? Jak as mysliti sobě Boha? Osobným, věčným, všemocným Praduchem, anebo jen snad světovou původní silou po pantheisticku? A jak sobě mysliti životní sílu ve přírodě neživé, ve zvířectvu, ve člověku? Jaký jest všeho cíl? Jaký tudíž poměr lidí k sobě, ku přírodě, k vrchnostem, ku Bohu? — Kdo zná zmatená protodogmata noëtikův o tom, jak a pokud bezpečně duch lidský pravdy v poznatcích svých nabývá; kdo zná nesnáze velikých fysiků při určování sil přírodních co do podstaty a vzájemnosti jejich; kdo zná dějiny filosofie a filosofův, i historii přečetných kotrmelcův epikurejských materialistických i fantastických při osnování mravouky, ani osnovatelé více dbali

*) Mluvíme zde o mravnosti pouze přirozené.

originalnosti nežli souhry s pravdou a blahem lidí i lidstva; kdo zná posléze vyznání skutečných učencův o »skrovnosti a zlomkovitosti exaktného vědění« a potom si zoktroyuje »vyhlídky« exaktní vědy do budoucna výrokem i nekatolických přírodozpytců slávy Dubois-Reymondovy, žeť »velký jest obor záhad, jež právě nejraději by duch lidský probádal, aniž kdy bude moci« — —: ten věru s trvalou pietou bude ku mravnímu zdokonalení svému probírati nejdůležitější příspěvky Nazarénovy do názoru světového právě pokud se odnáší ku zlidštění lidstva, t. j. ke zušlechtění lidí, k odchovu jejich pro šťastný život věčný... I Kant vyznal, že filosofie podnes by as nebyla dospěla k nynějším zákonům mravnosti, kdyby jich v plné síle a ryzosti nebyla objevila »evangelia.« Proto i kathedroví mudráci à la Strauss nadšeně všechny čtyry druhy genialnosti Kristovi přidělují, ač o božství jeho není s nimi řeči. Jest tedy největším faktem dějin, že »praktickou filosofií nebesky ryzích mravů« úcty sobě zasloužil i kdyby Bohem nebyl, nejdražší náš Mistr, který říci směl: »Já jsem cesta, pravda a život.«

Církev katolická však jest dědičkou nauky Kristovy: z průvodního listu dějepisného víme, že světodějinné působení její souvisí počátkem svým přímo s činností Spasitele i apoštolův. A podivná věru síla uložena jest »ve stanovách, ve programu i ve prostředcích« náboženské společnosti naší, že v 19. věku objímá v moři lidstva blažně ochočivou sítí svou více než 200 millionů »rybek«: přes plachý odpor přirozených náruživostí, přes torpédové manévry rybolovců nepřátelských i přes opravdivou netečnosť, nejapnosť nebo pohoršlivou zkaženosť mravní přemnohých plavcův i kapitánů v každém pokolení...

Tolik postačiž na důkaz, že tisk opravdu katolický a v plném smyslu ne snad jen dle úzkoprsého vkusu jistých přepiatců... za přirozeně dobrý jsme prohlásili ne snad ze strannického prospěchu osobního, nýbrž upřímně, ze přesvědčení podepřeného filosofií zdravého rozumu, denní zkušenosti a dějin. Tím již také jsme napověděli, že rozmnožujíce tisk dobrý nebudeme potíž míti o kapitál ideový, zvláště dovedeme-li mudrovným i básnickým studiem lidu našeho, jeho života i minulosti národně na půdě literární krásy vypěstovati ve plodné štěpy nesčetná ona jádra ideová z osmnáctistoleté veleknihovny křesťanské. Než se blíže však rozhovoříme, čeho všeho k tomu třeba, poptejme se ještě předběžně, zasluhuje-li tisk liberální přívlastku: dobrý?

Liberalismus jest novověká nauka netrpělivých pokrokářů, kteří násilí a bezohlednosti překotivé přednosť dávajíce před opravami zákonnými, rozoumkující vybíravosti a podmětné libovůli jednotlivců obětují princip mravní, dobrovolné poslušnosti vůči autoritě církevní v záležitostech víry a mravův i vůči autoritě státní u věcech občanských. Se stanoviska zásadnosti naprosto odsouditi třeba nauku tuto přes to, že působení její účinkem záporným orgány obojí autority přimělo k opravám přemnohým, jejichž ovoce národové by as posud ještě nepožívali!... Avšak také bombová politika kommunistů, socialistův, anarchistů, nihilistův a ostatních anonymních petardistů právem se vkládá do účtů liberalismu, jehož vytčenou větu základní všichni revolucionáři přijali za první článek do svého creda. Co tedy a priori tušíme o hodnotě tisku liberálního, a posteriori dozvídáme ze skutečného rázu belletrie a novinářstva velkoměstského u všech národů »moderních.« Na našem trhu literárním nevévodí ještě Zólovci... a přece v posledním patnáctiletí hlavně

pražská publicistika, belletrie a žel z části i — poesie potiskla statisíce stran, na něž velmi »nemístně« bychom pečetí vnášeli vytčený pojem dobra mravního. Tam prospěch strany, tu smyslnosť neproduševněná velmi často ani nejběžnějšími ideami vlastenectví a mravnosti přirozené . . . vládnoucím bývá motivem pér holdujících pudům a ne zálibě aesthetické nebo dokonce blahu vlasti! —

(Příště dále.)

Paběrky z besed.

Píše Alois Dostál. (Pokračování.)

5. Nový kalendář.

Starý Kutina, když synu byl nařídil, co vše má nakoupiti ve Stanově o výročním trhu: dvoje prostranky, kotouč svůry, novou kšandu, švýcarský brousek, několik kudel na brambory, flanelu na kazajku atd., dodal ještě na záspu: »A kupte tam také kalendář na příští rok; Josefe, podívej však se, aby to nebyl starý, na první straně to poznáš: 1885, a o vánočních svátcích máme tři neděle za sebou. Ať tě neošidí jako předloni starým, prošlým kalendářem. Vezmi »Velký« a hodně smlouvej. Podej polovičku a pak můžeš dvakrát přidati. Tak a bylo by to všechno.«

Syn Josef už byl s matkou u vrat a starý ještě volal na zápraží: »Ať na tu svůru nezapomeneš, abychom měli čím spravovati cepy a s tím kalendářem se nedej ošiditi. Prohlédni jej, kde pěkné čtení a hodně obrázků — pro děti.«

Josef přisvědčil otci už asi po dvacáté. Aby koupil kalendář s pěkným čtením a hojnými obrázky, toho ani otec nemusil nařizovati; nejednou opatřoval pro domácnosť tuto důležitou knihu a nikdy se nedal ošiditi, až v loni, koupiv za poloviční cenu — tedy lacino — kalendář starý, lonský. Ale čtení bylo v něm dosť. Nejprvé dostal huby, ale pak kalendář se líbil všem. Nový, patřiční, to se ví, nekoupili u Kutinů, a přepočítávali svátky ze starého. Ještě na štěstí, že nebyl přestupný rok, to by to šlo mnohem hůře.

Kutina aby tak byl milovníkem a snad podporovatelem krásné literatury, to ne; ale na kalendáře dal. Rok jako rok musil býti na stěně pod obrazem v pěkně červeném papíře, několika stehy prošitý a malým očkem k zavěšení opatřený. Nový kalendář putoval pak po vsi stavení od stavení výměnou. Soused už schválně koupil jiného obsahu a kmotr naproti také jiného; v chalupě na zahumení koupili malého Koledníčka, u rychtáře (vlastně u purkmistra) měli Slovanský, jinde Moravana, Korunu, Vlasť, Proroka, Českomoravský, Plzeňský, Svatovácslavský atd., jak se všechny kalendáře v koruně české a moravské jmenují. Teď by mohla býti hodná Lhota, v každém stavení by si mohli koupiti jiný kalendář a přece by pro pastuchu jich zbylo nejméně dvacet. Jen to bylo Kutinovi s největším podivením, jak se to mohlo státi, že ve dvou vloni četl jednu a tutéž povídku s docela sice jiným rozdílným nápisem, ale slovo od slova, od a až do ž stejnou. Jak se to jen mohlo státi? Že jsou namnoze ve všech kalendářích vtipy na jedno kopyto, tomu se Kutina ani tak nedivil. Lidé mohou míti stejné nápady a pak se jim vždycky zasmáli, ať je už četli třeba po dvacáté. Na př.:

Host: »Ráno o páté ať mě zbudíte.«
Sklepník: »Jen račte zazvoniť.«

Také se Kutinovi zdálo, ač se mohl mýliti, že mnohý takový vtip četl před deseti roky ve starém Proroku nebo v Pečír-

kově kalendáři; ale jak jsem řekl, Kutinovi se jenom tak zdálo, a kdo pak by měl kalendář tak starý! Dávno by ho děti roztrhaly nebo hospodyně upotřebila k zabalení výslužek posvícenských. Ale pozor, chyba lávky!

U Kutinů měli kalendáře všechny hezky v almárce na hromadě, a kdyby se s nimi starý vyložil o jarmarce ve Stanově, oč, že by jich vyprodal více, než knihař, vychvalující bohatý obsah, krásné obrazy a úžasnou láci svých kalendářů!

Mnohému se snad dostalo jenom této pochvalné kritiky; kalendáře Kutinovy měly by přednosť, že už byly — svázány.

Hospodář celý rok pásl po kornoutech od kupce. Měl již několik velikých papírů, tak zvaných »pakendeklů;« ale vždycky je odhodil, přišel-li mu pod ruku lepší, neprolámaný, celý a hodně tlustý. Ten se hodil. Papír byl složen do formátu kalendáře, uložen, a jakmile nový koupen, hned přišel do vazby, by se nepotrhal.

Jen jednou byla práce a snaha marna. Přinesli kalendář, hospodář již čekal s deskami, šídlem a jemným provázkem a hle, kalendář již svázán. Byl to Moravan — jediný. Hospodář se nezlobil, schoval papír pro příhodu na jiná léta a prohlížel vazbu.

»No hleďme, sám bych to tak nedokázal. A za jedny peníze? Ten bude aspoň trvanlivý.«

Jen ouška k zavěšení neměl.

Kdyby neodebrali na vesnici do roka ani knížky a na literaturu nedali ani krejcaru, kalendář musí býti i v nejmenší chaloupce. Kdoby se počítal se dny od nepohyblivých svátků v kalendariu »Nebesklíče« na sto let vyhotoveném a kdyby, pak přece by se neměl hospodář kam podívati, budou-li světlé hody a — prázdné stodoly, bude-li »dle stoletého« na žně pěkná pohoda, narodilo-li se jeho dítě na »raku« nebo na »»blížencích« atd. A což to čtení! Kutina už to uměl vzpaměti a přece v neděli odpoledne nasadil brejle a četl, až klidně usnul a hlavu sklonil do kalendáře. Byl mu dobrou poduškou, by si hlavy na tvrdý stůl nenarazil.

Kutina přecházel po světnici, čekaje syna se svůrou, prostranky a — kalendářem. Jen aby vybral pěkný a s hodně obrázky. Škoda, že mu ještě důkladně nepřipomenul, aby se nedal ošiditi a nekoupil lonský. »Však má rozum a umí čísti. Vždyť by to tam muselo býti patrné hned na prvé stránce.«

Ale teď mu napadlo, jak si jeho děvečka koupila na trhu modlitební knížky. Dlouho vybírala nějaké pěkné, totiž se zlatou ořízkou, bílými koštěnými deskami, hřbetem sametovým, záponkou žlutou a na desce čelní nějakým slušným »cirátem.« Vybírala prý dlouho, až se jí přece jedny zalíbily. Však byly, srdce se na ně, totiž na ony desky, hřbet a samet smálo. Obsah? I ten ať jakýkoliv, vždyť ho není viděti. Děvečka kupovala modlitby (odpusť Pánbůh Kutinovi, už to tak řekl) — pro parádu. Přijde domů a už jak ženské jsou, ukazuje kde komu nové knížky. Bylo to divení a divení! Ale spony neotevřel nikdo, by ji snad nepolámal. »Ukaž, holka,« praví hospodář, »neošidila-li jsi se?« Obrátil knihu, prohlédl a řekl: »No, zvenku pěkné, jak pak uvnitř?« Modlitby byly otevřeny a tu k nemalé všech radosti a smíchu poznali, že si česká holka, neznající mimo mateřčinu z cizího jazyka ani slova, koupila knížky modlitební — německé. —

Z těchto úvah vyrušily hospodáře kroky na síni. Se svůrou, prostranky a — kalendářem už byli zde. Někde se stavili na sklénku, a proto se zpozdili. Inu, jarmarečníci!

»Že už jdete,« vítal trochu rozmrzele hospodář ženu se synem, pokročiv jim vstříc, aby pomáhal odkládati rozličné

uzlíky a koše s nakoupenými věcmi do zásoby. »Kde máš kalendář?«

»Hned, hned,« na to syn a sáhl do kapsy.

»Ten je jaksi malý, a hleďme, jak pomalován!«

»Což teprvé uvnitř!« vychloubal se mladý, ze šťastné koupě jsa potěšen

Ve světnici byla již tma; jen od kamen se řinul proud světla.

»Rozsvěť!«

Zaplápolala louč, vesele několikráte prsknuvši.

»Aj, aj,« divil se hospodář. Děti byly hned kolem. Otec nejprve se sehnul, aby děti viděly, už také něco přečetl (byly to samé šprými a žerty), zakroutil hlavou, nazvédl kalendář, aby děti méně viděly, obrátil a něco zamumlal nesrozumitelného.

»Co, to je kalendář!« zvolal syn.

»Je, je. Podivný. Takového jsme dosud neměli.«

»Ba že ne, plný obrázků.«

»A jakých —.«

Hospodář již držel kalendář, že neviděl ani jeho mazlíček, ač si stoupnul na lavičku u stěny.

»Ukaž,« volal a tahal otce. Ale ten nic, neslyšel, nedal se pohnouti. Ještě několik prohlédl listů, opět plných obrázků a žertů, pak pootevřel bránku u pece a šup — kalendář byl pod plotnou.

Všickni vykřikli udiveni, děti nejvíce. Hospodář se vzpřímil a řekl: »Než takový kalendář do domu, lépe nic. Je obyčejný jenom rok, snadno si vypočítáme svátky. Podruhé budeš ještě opatrnějším než letos a přihlídneš dříve na obsah, než koupíš v pěkné obálce oplzlé obrázky, nemravné vtipy, hnusný obsah.«

Na tom zůstalo.

(Příště dále.)

Naše písemnictvo a rok svato-Methodějský.

Napsal Jos. J. Vejchodský.

Kdo si bedlivě všímne všech všude nynějších u nás poměrů, bez obtíže postřehne onen podivuhodný, z moci vyššího požehnání vyplynulý všestranný pokrok, jehož se dostrádal národ náš za poslední století; ale při tom nezůstane ho tajno, kolik vážné práce ještě čeká společné naše snahy: rovné právo v životě občanském, všeobecné účinné povědomí společných cílův a úplná uvědomělosť všech vrstev národa . . . to vše jest u nás po větším díle ještě jen předmětem zbožných přání. A úvahy, jak bychom co nejdříve a nejsnáze dospěli dokonalé sebevědomé samostatnosti a mocné vznešené jednoty a při tom i čestné sympathie světa ostatního, odkazují nás popředně na prostředek, jehož se ve vlastech našich už přede věkem uchopili nesmrtelní naši křísitelé . . . míníme pravou národní osvětu. Tou pak považujeme všeho národa rozumovou osvícenosť a takovou srdce i povahy ušlechtilosť, jaká počátek i konec má v nábožensko-mravní zvedenosti. Takové pravé národní osvěty jest nám se chopiti důrazně, má-li se dílo obrodu mezi námi dokonati ve všem jeho rozsahu. Nástrojem však i měřítkem osvěty toho onoho národa je z pravidla jeho písemnictvo; a na ně tedy spadá po přednosti onen úkol, jejž jest vykonati v národě našem národní osvětě; jemu náleží rozpružovati zdravou mízu životní ve členech národa živoucích, jemu náleží k činu buditi členy spící.

Netřeba však doličovati, že úkolu

tak dosažného literatura naše daleko by nezmohla, kdyby se nezpůsobila povaze lidu, v nějž má působiti, a kdyby se nebrala směrem ušlechťujícím.

Ježto pak povaha lidu našeho v jeho zachovalém jádře srostla s náboženstvím křesťanským a ježto šlechetnosť nejposvátnější roní se a šíří jedině z nevývratných křesťanských pravd, sám sebou plyne závěr, má-li písemnictvo vykonati u nás vznešenou svou missii, že nesmí vzejíti rozpor mezi ním a věčným dílem Kristovým,

Nebude od místa, pohlédneme-li místněji na naši literaturu nynější, jak tu svou úlohu pojímá a plní.

Kdyby se vyčerpal význam a cíl písemnictva hojným počtem uveřejňovaných děl, na ten čas opravdu mohli bychom býti více než spokojeni; tak živo jest na tržišti našem literárním. List zakládá se za listem, časopis za časopisem, rozmanitých »knihoven« a »bibliothék« máme k nesečtení, nové samostatné sbírky a knihy všech oborův objevují se hojně; že divno, jak v naší veřejnosti může ještě býti řeč o liknavosti odběratelstva.

Ovšem však idea literární produkce nevystihuje se překotným odbytem potištěného papíru, ale tím, kolik ceny mají jednotlivé spisy, a to nejen vzhledem k sobě samým, nýbrž i vzhledem k působnosti jejich v rozvoj života národního; tomu však, jak svrchu dotčeno, neprospějí, jsou-li nějak na úkor svaté pravdě zjevené. — Pohlédneme-li i s této stránky na naši literaturu, tu a tam vážně se zamyslíme, vidouce, jak rmutná pěna z onoho zakaleného moře názorův nynějšího velikého světa šplíchá i do zemí našich přes pohraničnou stráž vysokého českého horstva.

Všimněme si místněji jednotlivých literárních oborů.

Věda nyní, zpyšnělá nepopřenými pokroky svého zpytu, rozžárlila se na pravdu zjevenou, které nelze číslicemi vypočítati aniž vyměřiti . . . a proto trhá ji tak ráda v rumisko . . . Ta práce jde jí od ruky; jinak, má-li na ssutinách vystavěti budovu novou v náhradu. Pokusy zbudovati na základech svého rozumu čarovný jakýsi palác, daří jí se po sysifovsku — — — i není s podivením, že valná část vzdělaného světa propadá výlučnému pessimismu, jehož nemravné důsledky plichtí se již od mladických veršíkův až v tu rozbouřenou tůni otázky socialní. Rozum lidský odvažuje se za naší doby boje proti Bohu, nepozoruje, kterak se vším mírem rozléhá hlas: »Šavle, Šavle! Proč se mi protivíš? — Tvrdo ti bude proti ostnu se vzpečovati.« Naše česká literatura vědecká v boji tom pomáhá dle sil, někde ovšem spokojujíc se, přiloží-li se výhni aspoň skrovné polínko. Celkem může na ten čas s výsledkem snah svých bohužel býti spokojena . . . .

Přejděme k belletrii; ta jsouc přístupnější obecenstvu hojnějšímu, tím větš má zodpovědnosť.

Tvorba básnická u nás honosí se již nejedním skvostem, který na česť byl by i velikým literaturám — — ale v lid proniknouti nedaří se jí nikterak; nehýbe již její zpěv vší vlastí, obmezuje se jenom na čtenářstvo nečetné. Je to pravda smutná, ale mírní ji aspoň útěcha, že s této strany duším a srdcím lidu našeho nevzejde pohroma hrozící tak záhubně. Vypučel totiž v básnickém sadě našem vedle stromů dobrých již hodný záhon bylin, které — abychom užili otřelého příměru — v kalíšcích lahodného květu tají prudkou jedovatinu. Ba tak se u nás zde onde podobá, jakoby měla býti poesie tribunálem, kde řešiti přísluší pohlavní záhady, kde volno provésti, co zdravotě národního života bývá

ranou nejosudnější: apotheosu hříchu, an z pod formální krásy hledí na čtenáře modrým okem tak vábným, krotce nevinným . . . . Nese-li se snaha vědy tam, aby mohla Boha popříti, poesie, jak nepokrytě patrno z četných našich zjevů poetických, jde dále. Pokořiti se Bohu trojjednomu ovšem ani zdaleka jí nepřipadá; avšak odvažuje se přece jen šíleného zámezí, kdy si s pojmem Božstva pohrává již jen jako s dětským míčem, tu rozverně bijíc jím o zemi blátivou, tu sledujíc, jak po odrazu letí na kus do výše, jak za chvíli zase klesá tam, odkud se byl odrazil — —

Což vznešenější, lyry povltavské důstojnější vzněty vyvěrají z té pestré směsice bohů řeckých . . ., že se až někteří naši básníci nemohou dočkati, až se zase vzbudí ti Panové, by znovu oblažili svět. A teď se sama sebou namane otázka, jakže taková poesie šlechtí srdce a tuží vůli, by spěly k ideám, jimiž povznésti se má národ náš ke všestranné imponující dokonalosti? Odpověď zůstaneme dlužni.

Dobrá aspoň polovice toho, co se u nás tiskne — a tiskne se mnoho — připadá zábavné próze. Podívejme se jenom na ty rozmanité novelly, povídky a romány, u nichž kritika česká nenalezá slov, aby jimi s dostatek ocenila každé to nové »obohacení literatury.« Jen slepý nevděčník nezřel by hojné — Bohu díky — řady belletristů, již, neohlédajíce se, kterak ostojí dojem díla jejich proti dráždivému koření stvůr francouzských, vdechují v postavy prací svých všecek ten nadšený žár svého ducha, aby se odtud rozléval ve všeliký národ ostatní. Ale přežel, že vedle mužů těch svědomitých uchopila se valnou měrou novellistiky naší vypočítavosť; polehtati a napjati obraznosť a tak vznítiti okamžitou zálibu, toť účelem vypočítavosti té se strany spisovatelovy, se strany nakladatelovy naplniti tobolku co nejtučněji. A na dosaženou konce toho není prostředek nižádný dosti nesvatým.. Historická pravda, zdravý rozum, víra i ctnosť . . . to vše strhují pokořivým násilím ve službu svým záměrům; vše, co národu posvátného, snižuje se ve všednosť . . . vždyť už se mu sahá i na jeho světce . . .

Zda by světoznámý řečník Dr. Talmage, pohlížeje i na naši belletrii, nezvolal rozhorlen: »Jen když to vynáší, když to lehtá, třeba to duši dávilo, není-li pravda? Třebas mravnosť zemřela a společnosť ztratila stud a cudnosť, jen když to vynáší! Třebas Bůh jednou to zlato vymámené roztavil a vám je žhavé do duše vlil, jen když to vynáší!«*)

Mnoho se u nás nažaluje na záhubivou hlízu krvavých románův a na nestoudnosť sensačních spisů francouzských a jiných, s nimiž překladatelé veřejnosť naši o překot pečlivě seznamují, . . . ale věru mezi těmi a některými belletristickými pracemi českými není skok tak hrozný. Truchlo, kdy se šíří díla taková do salonu. — — Ale běda, třikráte běda, vtírají-li se i pod útulné doškové střechy těch milých našich chaloupek, aby tam svým příchodem udusily navždy blaho časné, snad i věčné! Ó toho ubohého dobrého lidu našeho, tak často, často mu je trpěti za viny nespáchané! — —

A za doby naší opravdu není s podivením, že se špatný tisk zábavný vedře v oblasti nejširší, . . . vždyť způsob, jakým se šíří, tak význačně připomíná pozorovateli slova, jež kniha Přísloví (7, 10) propovídá o svůdnici: »A hle, jde proti němu v úboru frejířčině, vystrojena, by jímala duše, štěbetná a rozpustilá« . . .

(Příště dále.)

*) T. D. Witt Talmage „Ohavnosti moderní společnosti,“ „Málomocné novinářství.“

Posudky.

Záhadné povahy. Studie a črty povahopisné od J. Arbesa.

Nejmladší toto odvětví písemnictva historického, podrobné studie životo- a povahopisné, rázu zpola vědeckého, zpola zábavného, v moderních literaturách domohl se velké důležitosti, právě tím, že obecenstvu nejčetnějšímu poskytuje lehké, zajímavé četby, a při tom přece prý poučné a užitečné. Užitku toho sice popírati nelze, avšak ani nelze neznamenati velkých škod, jež četba taková působí, neopírá-li se o vzdělání alespoň poněkud dostatečné, zvláště o nějaké podrobnější známosti historické: mátě čtenář obyčejně za pravdu dějinnou, co jest výtvorem essayistovým, má za zprávu zaručenou, co vypsáno z bezcenných pamfletův jen proto, že jest zajímavé a pikantní. Nebezpečí toto roste zvláště tím, že zmocnili se odvětví toho téměř na dobro literáti liberální, kteříž pilně ho používají, aby drobnůstkami z hanopisů čerpanými a skutky, prý, zaručenými, na oko vpravdě přesvědčivými, zostudili muže strany protivné: a ničím není věc snadnější, než »dějepisem,« ovšem udělaným.

Arbesovy studie literární »Z duševní dílny básníků« vítány u nás dosti ochotně, jsouce zdařilými pokusy druhu toho, u nás málo ještě pěstovaného. Souborné vydání toto však obsahuje většinou nárysy povšechnější, vůbec povahopisné, od oněch tudíž odlišné. Mezi postavami jeho nalezáme muže ne nezajímavé, muže pověsti a důležitosti světové, jako jsou Macchiavelli, St. Simon, Mirabeau. Přednosti nárysův Arbesových jsou známy odjinud: podrobné vědomosti, obratné jich užití, poutavá líceň jsou z nich nejhlavnější.

Knihy této však i přes ně nám nelze schváliti a podpoře i četbě doporučiti, hlavně pro článek o Macchiavellim. Nemíníme charakteristiky Macchiavelliho samého; jsme již zvykli vídati každého padoucha hrdinou kresby životopisné, a hrdina, prosím vás, nemůže býti nežli šlechetný! Tak i Macchiavelli, ač jest »původcem nejnesvědomitější a nejnemravnější politiky.« Avšak máme tu na mysli staffaž, jakou hrdinu svého vyšperkoval, papeže totiž. Vešlo u pisálků našich, členů to národu katolického, v obyčej psáti o papežství, tedy o nejvyšší vrchnosti duchovní, způsobem, jenž každému jen trochu poctivému člověku se hnusí; velcí historikové rádi naznávají, že tradice papežství, přese všeliké vady ano neřesti některých jednotlivců, jsou vznešené a velkolepé a — čeládka jejich nemá nic na práci, než hanobiti a ostouzeti. Arbes známým fanatickým způsobem svým k této se přidal. O Alexandru VI. ovšem nemožno psáti chvalně, vždyť simonií dostal se na stolec, jejž dle toho také ovládal. Avšak psáti vše na vrub papežství, užívati za prameny právě pamfletů nejhnusnějších a nevšímati si toho, co nepředpojatá historie na obranu osobnosti té, kteréž ostatně církev vždy jen lituje, že na stolec dosedla, přednesla, jest ošklivá zlomyslnosť spojená s ignorancí, jež na takové předměty by se ani odvažovati neměla (srv. str. 108., 117. a j.). A když mu jeho »neomylnosť« — koníček to každé duchaprázdné duše — tak na srdci leží, tož může se velice snadno přesvědčiti, že žádné z četných jeho církevních nařízení neobsahuje skutečně nic mylného a závadného! Opakujeme ještě, což platí i o výrocích o Leonu X., že nikterak nehájíme neřestí, jež se skutečně páchaly, jež celý katolický svět odsuzuje; avšak ošklivostí naplňuje, slintati se proto po

celé instituci — byť i jen lidsky považované*) — vystavovati je s padoušskou škodolibostí, aby lid katolický naplněn byl opovržením ku své nejvyšší hlavě, aby sám neřesti své tím omlouval, a tak obecné nemravnosti cesta byla připravována. Viděti z toho, že protestantismus — a sice protestantismus nejhoršího druhu, neboť poctivý sám se zmíněných papežů zastává — nabývá u nás hojných přívrženců. Budiž to upozorněním každému, jenž na stráž jest povolán!

Knihy této, jak řečeno, doporučiti nemůžeme, ač leckterou pěknou stránkou vyniká. Z té příčiny ani dalšího obsahu neuvádíme, protože tendencí p. spis. není čistá pravdomluvnosť, jež nade zlobou raději zármutkem tvář halí, než by zařízení posvátná proto hanobila, nýbrž effekt a pohoršení. *R.*

Naše znovuzrození. Přehled národního života českého za posledního půlstoletí. Sestavil Jakub Malý. Část šestá. V Praze. J. Otto. 1884. »Politické bibliotéky české« svazek IX.

Svazkem tímto dokončeno dílo nad míru zajímavé a pro každého, kdo hlouběji chce vniknouti v niterné postupy, jakými se bralo probuzení naše ve století tomto, veledůležité: vždyť psáno jest od muže, jenž většinou v každém větším podniku sám byl zúčastněn a sice v řadě neposlední. Mnoho ovšem známo odjinud, ale mnoho jest nového.

Nepouštějíce se do dalších úvah o spise tom, poukazujeme však na některá místa, která katolického čtenáře — a těm zajisté psáno jest dílo — roztrpčí proti arroganci p. spisovatele. Viz str. 62. o »mučedníku« Husovi (méně příkré), str. 64. a 83., kde mluví o neomylnosti papežské, o syllabu, o řeči liturgické, ovšem, jak očekávati bylo, jako slepý o barvách; pokládáť to bezpochyby za »zřejmý důkaz vysoké pokročilosti v osvětě:« inu, quod stultum est....

*) Arbesovi také nevoní, že se papežům říká „svatý Otec;“ věru, potřebí mnoho důvtipu, aby člověk pochopil, co je titul osobní a úřední!

Výbor básní. Tom. Cannizzaro. Přeložil Jaroslav Vrchlický. V Praze. Nakladatel J. R. Vilímek. 1884.

Prvý oddíl sbírky této, obsahující básně popisné, celkem jest i ve překladě formou pěkný, avšak ne velmi šťastně sbásněný. V básních milostných našel tu Vrchlický ducha příbuzného, nám již s dostatek známého: taktéž i v básních reflektivních. Povídavosť jest hlavní vadou básní těch, jichž ostatně doporučiti nelze čtenářům našim již pro obecný ráz básnické školy novoitalské, zjevný i v plodech Cannizzarových: smyslnosť až poněkud choulostivá a nešetrnosť ve věcech náboženských.

Malé povídky Františka Roháčka. »Moravské bibliotéky« dílo X.

Většinou jsou povídky **p. R**oháčkovy skutečně jen »male povídky,« mnohé z nich rázu žertovného, bavící jak předmětem, tak i obratnou formou. Tři mezi nimi jsou většího objemu, menší však poutavosti; jsou to: »Krásný sen,« »Návštěva u originálu« a »Bez řeči,« ze všech tří ještě nejzdařilejší. »Krásný sen« jest po mém soudu nejméně krásný; jest spíše, jak se říká, — divoký. Předmět této novelly přímo odpuzuje, a mnohý zajisté dočte »Krásný sen« do konce více jen proto, by nepřestal uprostřed, než z aesthetické záliby. Co nejvíce budí v této povídce odpor, je nechutná romantičnosť ba zrovna bizarnosť, právě tak po fantastickém způsobu Arbesa, jehož »Sivooký Démon« se v »Krásném snu« bez toho dosti silně ozývá, jak uznává pan spisovatel sám. Jak to dojímá, když na př. čteme, jak Anička se svým milencem do Prahy ujíždí a tam v jednom pokojíčku s ním přebývá! Anebo: Když Lupen z nesmyslné lásky své mrtvé dítko do

vzduchoprázdné (!) rakvičky uloží a pak ve vlnách řeky pochová, — kdož by v tom neviděl odporného podivínství, jež se nedá omluviti vášnivou rozháraností nešťastníkovou? K tomu ke všemu učiní Lupen, když jej Anička opustila, ranou z bambitky konec svému životu. Vůbec celý tento obrázek je namalován temnými, příliš silnými barvami; všude jen samý rozpor a boj, vášeň a blouznivosť. Závěreční myšlénka: »práce a ideál!« působí sice příznivě, ale špatného dojmu přece nezapudí. Vyhovuje-li tato povídka aesthetickému vkusu málo, činí tím méně zadosť požadavkům mravným.

Druhá povídka »Návštěva u originálu« nelíčí nám sice takové rozervalosti duševní jako »Krásný sen,« poněvadž její rek je takto člověk všední, »tuctový,« avšak bez nedostatků také není. Hlavní její vadou je přílišná pikantnosť děje: Dva od sebe rozloučení milenci shledají se později opět; ale jak! Již nejsou jen milenci, nýbrž zároveň: bába a vnuk! — Divme se tomu neb vlastně nedivme! Vždyť nyní lidská dovednosť přesahuje meze i v novellistice! Pan autor jednoduše provdal Hedvičku za Stojanova — děda, a bylo to! A co ještě lepšího: Děd je mrtev, co tedy brání, aby si bába nevzala vnuka? Morálka přece ne?

Novella »Bez řeči« není sice ve příčině mravní závadna, avšak je zase zosnována na podivínské myšlénce: dobyti lásky — bez řeči! A to proto, jelikož prý jest řeč špatným tlumočníkem lásky. Výbojný hrdina (a k tomu mladý filosof) vydává se za tím účelem za — Španěla a přítel jeho (pan spisovatel sám) jest mu tlumočníkem! Jinak jest povídka poutava.

Co se týká povídek menších, zmínil bych se ještě jen o tom, že by bylo povídce »Pan Proč ze třetího poschodí« jen na prospěch, kdyby byla z ní vypuštěna episoda o farářově »synovci.«

Také bych na tu zvláštnosť upozornil, že skoro v každé povídce je činen pan autor sám, a také on sám vlastně by měl proti tomu co namítati, poněvadž ve mnohé povídce přičinil sám o sobě poznámku, jež sama o sobě ani se tak nezdá, když však se jich více také z jiných povídek sebéře, objeví se obrázek zajisté samému p. spisovateli — nemilý.

Abych ještě označil, jak se tyto »Malé povídky« hodí pro »Mor. bibl.,« jež přece má býti po výtce knihovnou lidu, tu jest moje mínění, že »Krásný sen« vůbec neměl ani býti v této bibliotéce uveřejněn, povídky pak: »Návštěva u originálu« a skoro i »Bez řeči« mohly býti pominuty. Ostatní pak drobotiny, třebas jsou většinou zábavny a nezávadny, přece spíše se hodí čtenářům již vzdělaným, než lidu venkovskému.

Vinc. Sloupský.

Lesní stezka. André Theuriet. Přeložili Lad. Arietto a Václav Černý. S podob. básníkovou. V Praze. Tiskem a nákl. J. R. Vilímka. 1884.

Sbírka obsahuje řadu lyricko-popisných básniček »V lese« a delší romanci »Sylvina.« Druhá jest dosti pěkná. V prvém oddíle jest mnoho nudné rozvláčnosti a unavujícího popisování stkvělé sice formy, avšak přece unavujícího. Některé z nich mají ráz eróticky, a sice hrubě smyslný, některé zase jsou hluboce pravdivy a proniknuty duchem ušlechtilým.

Překlad jest dosti plynný, což třeba při těch formových obtížích uznati: všude se nezdařil.

Úprava knížky je skvostná.

Perspektivy. Básně Jarosl. Vrchlického. Salonní bibl. č. XXXIV. Nakl. J. Otto.

Ráz a povaha básnické perspektivy Vrchlického jest známa již dosti: jest obsáhlá, podrobná, úchvatná v každé příčině, i v látkách pěkných i oplzlých, jen

že obyčejně do prvých násilím živel druhý vsouvá.

Ku chvalozpěvům, které po všech listech českých o sbírce čteme, ještě jen dodáváme, že mimo básně skutečně krásné chová v sobě hojnosť necudných a urážlivých veršův až hanba. Čtenář lépe učiní, když knihy nekoupí. *R.*

Vánoční album časopisu »Ruchu« na rok 1884.

O »Ruchu« samém zmínili jsme se již častěji pochvalně, a to s dobrým svědomím. Hezkým závěrem ročníku jest skvostné jeho Album vánoční, obsahující četné úplné práce zábavné i poučné, vánoční i nevánoční. Zvláště vytknouti dlužno pilnou práci Mádlovu: Vánoce v umění, Menčíkovu: Vánoční hry, Herbenův obrázek ze Slovácka, »Vánoce,« »Ovečku« od Preissové, nad jiné pak zdařilý obraz J. Holečka Martin Zrno, Mecenáš a m. j. Básně jsou celkem poněkud slabší.

Ozdobou alba jsou četné a téměř vesměs zdařile provedené obrazy, taktéž většinou ke svátkům vánočním se vztahující; mezi nimi zvláště upozorňujeme na reprodukce velkých mistrů. Cena alba při tom bohatství látky a ozdoby jest velmi levná.

Slavnosť vánočního stromku. Od P. Aloisia V. Majera, řeholního kněze ve Lnářích. Tiskem a nákladem benedikt. knihtiskárny v Brně. Cena 15 kr.

Knížkou tou chtěl pan pořadatel, horlivý přítel útlé mládeže, učitelům a vychovatelům přispěti při zařizování slavnosti vánočního stromku radou a pomocí. Úkolu svému dostál, tuším, zdárně, an spisek obsahuje pokyny v pravdě praktické a látku ke slavnosti samé dosti hojnou.

Drobnosti.

Shakespeare — katolíkem? Otázka ta každému čtenáři nesmrtelných dramat jeho sama sebou častěji se namítající, zaměstnává již dosti dlouho učené vykladatele Shakespearovy, v Anglii i v Německu; odpovídáno k ní ovšem převážnou většinou: »ne; byl anglikánem Alžbětiným!« neboť odpovídali k ní nejvíce protestanté, a jak už bývá, čeho si člověk přeje, tomu také věří. A bez obtíží k ní skutečně hned odvětiti nelze, neboť přímých, zevních svědectví dostatečných není, niterná pak, ze spisů vzatá, jak známo, ne každého a ne snadno přesvědčí. Ostatně nemíníme zde obtíží a záhad těch uvažovati, nýbrž dotýkáme se věci té jen, abychom čtenáře, jež vůbec Shakespeare zajímá, upozornili na nové o věci té dílo, v Mohuči r. 1884. vyšlé od známého historika lit. dra. J. M. Raicha (»Shakespeares Stellung zur katholischen Religion«). Výsledkem podrobného zkoumání jeho jest, že Shakespeare byl katolíkem, věrným a upřímným katolíkem. Důkazy jeho jsou jednak z nesporých zpráv o rodinných okolnostech básníkových, které domněnce té neodporují, nýbrž ji potvrzují a nejlépe se s ní porovnávají; dále a hlavně z děl jeho dramatických. V těch zajisté jeví se taková znalosť nejniternějších ústavův a zařízení katolických, jaké nespatřujeme až dosud u žádného vykladatele Shakespearova mezi protestanty (zvláště obřadů, nauky, zvykův a pravidel řeholních a p.); nad to pak pozorovati takovou sympathii jeho s postavami katolickými zvláště duchov-

ními, jaké nelze se nadíti do jinověrce oněch rozvášněných a rozzuřených dob; a naopak taký odpor, také v posměch uvádění a karrikování postav protestantských, že nelze toho všeho domýšleti se do souvěrce současného. Mimo to jakoby schválně vyhledával themata sporná, zásady dogmatické a mravné, jimiž právě liší se protestantismus od katolicismu — a všecky řeší po katolicku, nikdy po protestantsku (o svobodě vůle, zásluze lidské, očistci atd.); zvláště zajímava je stručná parallela v té věci se Schillerem. Čtenář skutečně přečte knihu řka se Chateaubriandem: Shakespeare byl-li čím, byl katolíkem. Tím ovšem spor není u konce, neboť pak by protestantům bylo ponechati všech knížat básnických (Danta, Calderona atd.) pro katolíky, kdežto jejich zásadou jest, že Řím zotročuje nadání a vzlet ducha, tedy že a priori z katolicismu Shakespeare vzejíti nemohl! Avšak soudnému čtenáři spis tento bude již posledním vzhledem k pochybnosti: jím nabude jistoty.

Že i mimo to milovníku musy Shakespearovy spis ten dobře poslouží v podrobnostech básnické tvorby jeho, rozumí se při bohaté látce, již tu bylo prozkoumati, samo sebou.

»Hlas« v čísle 98. pod nápisem: »Nové bejlí v literatuře české,« píše o **Vrchlického překladech** z vlašských novějších básníků:

»Literatura jest odchovatelkou lidu, dle literatury posuzuje se stupeň vzdělání toho kterého národa. I národ náš honosí se již literaturou bohatou, ano jest až ku podivu, jak veliký pokrok v ohledu tom učiněn u nás v dobách nejnovějších. Ale právě tato veliká plodnosť, zdá se nám, že zaviňuje, že tisknou se spisy, které neslouží k užitku lidu, nýbrž rozsévajíce zásady protikřesťanské ničí víru a mravnosť, a tak ponenáhlu národ na pokraj záhuby uvádějí.

Za poměrů takových jest povinností každého pravého katolíka, každého přítele lidu, aby vší mocí opřel se rozšiřování knih, jimiž hlasatelé novověké lžisvobody zásadám svým do všech vrstev lidstva průchod zjednati se snaží. Jest to povinností rodičů, nechtějí-li, aby dítky jejich čtením špatných knih v oběť padly mravní spustlosti; jest to svatou povinností učitelů jak na školách nižších tak i vyšších, nemají-li se státi zrádci na národě svém, jenž jim svěřil vychování pokolení budoucího; jest to svatou povinností knikupců a nakladatelů českých, jinak nejsou hodni podpory se strany obecenstva českého; ano, jest to svatou konečně povinností českých spisovatelů, aby nepsali v duchu, jenž uráží mravní cit jak mládeže tak i dospělých, jinak nejsou hodni, aby ctil je národ a čítal je mezi dobrodince své.

Již vícekráte ozvaly se hlasy z kruhů kněžských proti zhoubnému směru novější literatury naší. Než hlasy ty byly hlasy volajících na poušti; neboť znova potkáváme se s literárními plody, které čelí nejen proti víře, ale i mravouce křesťansko-katolické.

Tak věru až podivno jest, proč spisovatelé naši z literatur cizích začasté právě to překládají, co obsahem svým odporuje víře po otcích zděděné a mravům bezúhonným. Či nemáme na vlastní půdě toho dosti, co natropil moderní husitismus? — Takové spisy nebudou nikdy ku cti národu cyrillo-methodějskému.

V nejnovější době obmyslil nás nejedním překladem podobného druhu z literatury francouzské a vlašské Jaroslav Vrchlický. I v poslední své sbírce nadepsané: »Poesie italská nové doby« (1782—1882.). V Praze. Jos. Vilímek, 1884.« podává básně, které překypují záštím proti papežství. (Příště dále.)

Zajímavá a potěšující jest zpráva, že nejd. p. biskup litoměřický, Schöbl, ve svém nejnovějším pastýřském listu varuje před odebíráním proticírkevních spisův a obzvláště oněch denníků, kteréž vydávány jsou od nevěrných a odpadlých křesťanův, aneb jen křesťanů dle jména, aneb od židův a novopohanů.

Provolání a prosba

k důstojnému duchovenstvu a ctěnému učitelstvu!

Bohatou věru může býti již nazvána naše literatura homiletická, ačkoli teprve od nedávna čestné zaujímá místo v našem písemnictvu. Avšak přemítejte v ní list za listem, a marně přemítati, marně jmenovitě v ní hledati budete řečí příležitostných o slavnostech mikulášských a vánočního stromku.

Byli jsme minulého jakož i letošího roku od mnohých svých spolubratří tázáni, zda stává nějaké podobné sbírky, a museli jsme vždy odpověděti: »Bohužel — dosud nikoliv!« Ký také div! Vždyť slavnosti podobného způsobu děkují za svůj vznik teprve době naší, době nejnovější.

Těmito důvody čisté lásky k naší homiletice vedeni, odhodlali jsme se uspořádati sbírku řečí příležitostných o slavnostech mikulášských a vánočního stromku, spoléhajíce v osvědčenou ochotu a lásku svých dpp. spolubratří a P. T. pp. učitelů. A proto vznášíme na Vás, P. T. pánové, následující uctivou prosbu: Kdo z Vás nějakou podobnou řeč již měl aneb o nějaké ví, **sděliž ji laskavě s námi!** Prosíme Vás o to láskou k těm nevinným maličkým, pro něž snad není v celém tom Božím roku dne radostnějšího a slavnostnějšího nade slavnosť mikulášskou anebo slavnosť vánočního stromku.

Zároveň žádáme P. T. pp. přispívatele, by nás laskavě upozorniti sobě neobtěžovali, kde bychom podobné, již tiskem vydané, slavnostní promluvy naleznouti mohli. — Při zaslaných řečích budiž podotknuto, kdo ji konal, kde a za jaké příležitosti. — Veškery zásylky buďtež laskavě adresovány na nížepsaného.

Dobrotivý Bůh žehnej úsilovné snaze a čisté práci naší!

V Brně, v den mláďátek 1884.

Alois Slovák,
kaplan na dómě v Brně.

Novinky literární.*)

Rok methodějský přinese nám ovšem předně práce příležitostné; mezi těmi vynikati bude vědecký životopis svatých věrověstců slovanských od kanovníka Dra. Mat. Procházky; dále chystají se populární životopis od P. Meth. Halabaly, pro mládež životopis od F. V. Kodyma.

Orgán myšlénky velehradské par excellence, **Sborník Velehradský,** jenž obsahuje četné příslušné práce, již se tiskne.

*) Hodláme za příkladem jiných listů literárních ohlašovati také spisy, jež budou kdy připraveny k vydání a nám v čas oznámeny od vydavatelstev, ovšem spisy, jež se směrem naším souhlasí; neboť má tím býti přispěno k jich hojnému rozšíření.

Bohoslovci česko-moravští hodlají vydati ku slavnostnímu roku zvláštní almanach svých prací, **Růži Sušilovu.**

Po celý rok jubilejní pak bude vycházeti zvláštní oznamovatel o slavnostním ruchu ve světě slovanském, **„Jubileum svato-Methodějské,“** redakcí Jana Vychodila, koop. na Velehradě; tiskem a nákladem bened. knihtiskárny v Brně.

Právě vyšlo: **Adoráte.** Příruční modl. knížka členů různých katol. bratrstev. Část II. »Čestné stráže.« Str. 212. Cena 50 kr. Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Odporučení hodné

spisy pro mládež.

(V zásobě v administraci „Anděla Strážného.“)

Deklamovánky. Školám i rodinám sepsal B. M. Kulda, kanovník na Vyšehradě. Cena 40 kr.

Svatý Alois, patron mládeže studující, ve svém působení a oslavení. Vzdělal Alois Hrudička. Stran 168. Cena krámská 40 kr.

Spis zmíněný zasluhuje co možná nejhojnějšího rozšíření, neměl by scházeti žádnému hodnému mladíku, žádné počestné holce; proto činíme pro větší objednávky i s poštovní zásylkou následující ceny: 10 výtisků 3 zl., 50 výt. 12 zl. a 100 výt. 20 zl. — Vazbu obstaráme po 12 kr. bez poštovní zásylky.

»Časopis katol. duchovenstva« o tomto spisu praví v č. 10. na str. 629.:

»Pro studující mládež, zvláště při nynějším stavu školství, nemůže býti čtení prospěšnějšího nad životopis oněch dvou v mladistvém věku k Bohu povolaných světců, kteříž vůlí apoštolské Stolice obzvláště za patrony a ochrance mladých studujících ustanoveni jsou, sv. Aloisia a Stanislava. Profesor Hrudička dle nejlepších biografií jinojazyčných podal tuto dosti obšírný životopis sv. Aloisia z Gonzagy, vylíčiv psychologickým postupem, kterak zbožný jinoch poznenáhla dospěl k oné výši dokonalosti křesťanské, které se na něm obdivujeme; při tom vytknuty jsou rovněž velké překážky, jež se Aloisiu v cestu stavěly, když oddati se chtěl stavu řeholnímu. Blažené úmrtí jeho a znamení, jimiž Bůh po smrti potvrdil svatosť sluhy svého, velmi dojemným způsobem se vypravují. Vůbec celé urovnání spisu jest chvályhodné, mluva přesná a mládeži srozumitelná.«

Sv. patronové, obrázky světců a světic na každý den v roce a krátký jich životopis. Jsou odporučeny zvláště školám a přátelům dítek. Prodávají se také po měsíčních sešitech, i s poštovní zásylkou po 12 kr., tedy za 2 kr. pět obrázků.

Svaté dítky. Legenda z mládí svatých od K. Matějky Cena 50 kr.

Tiskopisy redakci zaslané.

Komenský. Red. F. Slaměník v Přerově; č. 49—52. s pokračováním předešlých prací.

Vesna a **Literární listy.** Redaktor F. Dlouhý v Brně; č. 22—24.

Zlatá Praha. Red. F. Schulz v Praze; č. 47—51.

Laciná knihovna Ottova. Red. O. Mokrý; s. 45—47. Obsahuje také začátek původní povídky J. Tesařovy »Na zboží pána Rosenberga,« kterou svým čtenářům neschvalujeme.

Dalibor. Red. Fr. Urbánek; č. 43. a 44.

Hudební listy. Red. L. Janáček v Brně. Ročník I., č. 1. Obsahuje »Statě z theorie hudební« a četné zprávy z nového divadla brněnského, čímž jistě bude českému obecenstvu vítán.

Časopis Maćicy serbskeje. Red. M. Hórnik. V Budyšině. Sv. II. č. ob. 70. Obsahuje práce národopisné, jazykozpytné atd.

Obzor. Red. Vl. Šťastný; č. 22—24.

Vlasť. Red. T. Škrdle; č. III. s pokrač. před. pr.

Ruch. Red. F. Kvapil; č. I. nového ročníku ve skvostné úpravě.

Apoštolátu tisku súčastnili se až dosud následující, s vkladem zakládajícím 25 zl.: 1. P. M. Choděra, děkan v Plaňanech. 2. P. K. Dunda, farář v Moravci. 3. Anna Vašková v Ústí n/O. 4. F. Fabian, krejčí v Háči. 5. P. J. Záruba, kaplan v Nebovidech. 6. Klášter Uršulinek v Kutné Hoře. 7. B. Vašková v Nebovidech. 8. Frant. Pros v Břesku. 9. P. Matěj Procházka, č. kanovník v Brně. 10. Helena Částkova, učitelka v Cerekvici. 11. Nejmenovaná v Litomyšli. 12. P. J. Beran, děkan v Nebovidech. 13. R. Hácova a K. Malých ve Vys. Mýtě. 14. Nejmenovaný v Bydžově. 15. P. I. Strouhal, far. v Bohuňovicích. 16. P. J. Uhlíř, far. v Lučici. 17. P. J. Hejtmánek, farář v Korouhvi. 18. P. J. Prášek, kaplan v Jesenici. 19. Vysokorodá hraběnka Schmissing-Kressenbrock, roz. hr. Lažanská v Manětíně. 20. K. Hejnova v Litomyšli. 21. Fr. Volák v Uh. Hradišti. 22. F. Šinalova v Čermné u Landškrouna. 23. P. Fr. Kašťak, kaplan v Novém Bydžově. 24. K. Kleinova v Židlochovicích. 25. P. V. Uhlíř, farář v Jesenici u Č. Skalice. 26. P. J. M. Pohořelý, děkan v Nové Vsi. 27. P. Jan Duben, děkan v Nezamyslicích, p. Rabí. 28. P. Ad. Wagner, ř. prem., kazatel v Jihlavě. 29. Fr. I. Blecha, řeholní bratr sv. Augustina ve Lnářích (Čechy). 30. P. Jan Zoubek, kaplan v Bilsku u Vodňan. 31. P. Jan Žváček, koop. v Dřevohosticích. 32. P. Ign. Künstler, kaplan v Hradisku. 33. F. Šroubova v Třebové. 34. Žofie Krupařova ve Sloupnici. 35. B. Brusenbauchova v Dobronicích. 36. A. Štumpfova v Pardubicích. 37. P. Kornel Plch, profesor v Bohusudově.

K roku svato-Methodějskému odporučujeme:

„MORAVAN,“
kalendář na rok
1885.
S mnohými obrázky ze života sv. Cyrilla.
Cena výtisku v tuhé vazbě 45 kr.

Obrazy
ss. Cyrilla a Methoda
s textem českým, německým a jinoslovanským.
Na velkém kartonu po 30 kr.

Vaterländischer
Kalender
für das Jahr
1885.
Mit vielen Illustrationen.
Preis 45 kr.

Od nového roku vycházejí v Brně (v Dominikánské ulici č. 4.)
nejlacinější noviny
pro malé majetníky a pro dělníky:

„Obecné noviny“ a „Dělník.“

„Obecné noviny“ a **„Dělník“** budou vycházeti o 4 listech formátu novinářského (40/26 centim.) ve lhůtách čtrnáctidenních, avšak po sobě, navzájem sebe doplňujíce, tak že čtenář obou nebude postrádati týdenníku.

☛ *Každý ze jmenovaných časopisů stojí v předplacení celoročně i s pošt. zásylkou jen* ***1 zl.,*** *oba tedy* ***2 zl.*** Jednotlivá čísla prodávají se v Brně za **2 kr.**

Pro obecenstvo jazyka německého bude stejně vycházeti

„Brünner Rundschau“ a „Der Arbeiter,“

a sice za předplatné: **„Brünner Rundschau“** s poštovní zásylkou celoročně **2 zl.**, půlletně **1 zl.**; jednotlivá čísla v Brně po **3 kr.** **„Der Arbeiter“** celoročně s pošt. zásylkou **1 zl.**; jednotlivá čísla v Brně po **2 kr.**

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské kniktiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P." Číslo 2.

Naše písemnictvo a rok svato-Methodějský.

Napsal Jos. J. Vejchodský.

(Ostatek.)

Máme mluviti také o novinářství a tisku, jenž obírá se otázkou sociální, jak ty konají svou úlohu, jak pomáhají šířiti evanděliúm, jak odčiňují nevědomosť a násilnou nespravedlivosť, kterak hubí zárodky zločinných přestupků, kterak připínají lidstvu křídla k letům vyšším? Ó, rozbor vznešeného úkolu tohoto a úvaha, jak nesolidně se plní, daly by nový podnět ke steskům úpěnlivým . . . a v řádcích těchto už tak se nahledalo temných barev dosti.

Ale tomu, kdo s láskou k pravdě a k dobru vlasteneckému prohlédá ty cizopasné zhoubné výstřelky v naší literatuře, tomu věru není do vesela, jako tomu ne, kdo vidí, jak se na zelené hladině mladého osení — jeho obživy a naděje — zde onde proplítá záhon kokotice, znečisťuje půdu, bylinstvu sousednímu niče zdar a vzrůst.

A pátráme-li odkud že se vzal v národě našem podvratný ten živel, nemůžeme neznamenati, že odtud, ježto se od nějaké doby proti národnímu duchu našemu značný díl české veřejnosti odžehnal Krista a za náhradu přidržel se plytkých názorů západního světa moderního. Pravíme od nějaké doby. Vždyť vezměme do ruky dějiny našeho národa, o nichž se říká, že psány jsou nevinnou krví, a čítejme ty krůpěje, většina jich byla prolita pro svatou víru a náboženství; poslechněme, zda z té srdcervoucí tragédie nevyznívají stejnou silou dva motivy: svoboda národní a přesvědčení náboženské! Byly u nás boje a spory o pravosti vyznání, — ale nikde ve své historii nepostřehneme apoštolátu nevěry, nemravnosti. Vždyť snadno postřehli naši předkové, kam by se naše vlasť poděla bez Boha; věděli, že svatí bratří Soluňští přinesli národu našemu osvětu, spojenou nerozdílně s věrou Kristovou, a co sám Bůh spojil, neměli odvahy rozlučovati. — — Až nynější literatura naše, jakkoli plna třpytných slov o naší minulosti, zapomíná na tu víru otců svých, jen ta jakkoli ráda se odvděčuje i lidem, kteří jí byli na pochybný prospěch — zapomíná na světce zakladatele vzdělanosti slovanské a na okolnosť, že uhelným kamenem, na němž zbudováno jest naše písemnictvo — jesti Písmo sv. Nevděčnosť tato mohla by býti bytu našemu národnímu osudna!

Stojíme na prahu roku svatomethodějského, a k oslavě jeho chystá se všecek slovanský svět. Ale netajme si, nic by nám neprospěly, ni památce světcově, všecky ty oslavy, kdybychom se druhé strany ve prach šlapali posvátný

odkaz sv. Methoděje: víru a literaturu. Literatury nezbytně nám potřebí, máme-li dospěti samostatnosti a jednoty, a cti u národů jiných, — ale písemnictvo může se zdarem vykonati úkol tento jenom tehda, bude-li budovati na uhelném kameni víry křesťanské, svato-methodějské.

A tak nastává literatuře naší volba osudná a rozhodná, při níž osvědčiti má svůj vkus a svědomí; buď ujme se opravdově lidu našeho a všech jeho zájmův a pak odkloniti se jí bude ode směru nevěreckého a nemravného, nebo za ošemetný souhlas moderního privilegovaného »vzdělanstva« duchu svatomethodějskému dá hrdě výhost a raději neuzarděna ve plen náhody a na hru větrnou pustí národa svého zdar a snad i byt. Jest skutečná pravda, že naše hrdosť národní — o náboženské ani nemluvíme — ochuravěla již povážlivě; ale tak zle, dá Bůh, přece ještě u nás nebude, by někteří z nás za svůj rozmar a choutku v sázku vydávali svou vlasť, dá Bůh, že se ještě u nás nesníží průkopníci osvěty za hrobaře české slávy vlastenecké. Rok svatomethodějský kéž je vzpamatuje, kéž se stane písemnictvu našemu mezníkem doby nové, kéž přinese jeho pěstitelům trochu více opravdovosti a karakteru! Duch sv. apoštolů slovanských ovšem jen poznenáhlu může ztlumiti ten nesvědomitý směr jisté části nynější naší literatury, a ještě tak bude na všech stranách potřebí úsilí nadšeného.

Rozvíráť se letos naší činnosti vespolné obor tak rozsáhlý, že těžko stanoviti, kde mužné ruky pomocné potřebí nejvíce a nejpilněji. S jedné strany nezbytno, by písemnictvo přilnulo šlechetně ke praporu, za nějž oslavenec jubilea letošího před tisícem roků dokonal, se druhé třeba o to péči vésti, by blahodárná činnosť literární rozlévala se v oblasti vždy širší a širší, zaštěpujíc mezi dobrým lidem naším lásku k dobru, pravdě a kráse. —

Mezi obecenstvem pak a písemnictvem naším nastává úkol prostředníka svědomité kritice, jíž měrou stejnou o to jde, by plody dobré vydati mohly v našich vlastech užitek stonásobný, jak o to, by si čtenářstvo naše za posvátný majetek národní nezjednávalo jedu smrtivého.

Práce ta jesti povinností srdcí a paží našich všech a celých, vlasť i věčná pravda volá tu ke všem nám vůbec a ke každému zvláště: »Kdo neshromažďuje se mnou, — rozptyluje!« Nuže, kterak posvátnému hlasu tomu odpovíme?! Lesklých slov budoucnosť ni přítomnosť od nás nepotřebuje — za to tím více obětavých činů . . .

Slova tato arci jenom zlehounka se dotýkají hlavních myšlének vůdčích, za nimiž spěti jest všeliké naší veřejnosti — ale i z nich už vysvítá rozsah a dosah práce oné, jež na nás čeká v roce nastávajícím.

Paběrky z besed.

Píše Alois Dostál. (Pokračování.)

6. Všelicos.

Asi tak v lednu m. r. dostal jsem dopis od nynějšího p. redaktora »Vlasti,« v němž mi sděluje, že »až se do Čech vrátí, hodlá počátkem října 1884 vydávati měsíčník pro poučení a zábavu s tendencí brněnského »Obzoru« a ve formátě a úpravě »Osvěty« . . . Časopis ten bude si všímati také mimo jiné otázky chudinské a vůbec sociální« atd. Byl jsem opravdu překvapen, náhle nově zaraženým časopisem, ač jsem o nějakém

podobném již na Klecanech u Beneše Třebízského a v redakci »Čecha« slyšel, a jak už lidé jsou, počal jsem pochybovati o šťastném rozkvětu, odbytu jeho, vedle tolikerých již starších časopisů. Zvláště pak družstvu jsem nerozuměl a tuším panu redaktorovi odpověděl, že bych na jeho místě, podřízeném tolika smyslům, závislém na tolika členech, nechtěl býti. Ale později jsem poznal svůj blud, stanovy družstva se vykrystalovaly, členové se hlásili, a časopis počal vycházeti.

Náhoda mě svedla s vysoce postaveným pánem, který pro »Vlasť« jen hořel. Nejprve se rozhovořil o četných knihovnách (laciných, salonních, pro lid, pro mládež útlou i dospělou, ústředních, rodinných, národních, překladových, zábavných, poučných, nových, českých, moravských atd.). »Celý svět zaplaven bibliotékami, v Praze v každé ulici nakladatel-knihkupec, v každé podkrovní komůrce spisovatel, každý den obtěžkávána pošta tisíci svazků — na ukázku. Bojím se roztrhnouti obálku, bych si nemusel knihu nechati, aneb porto platiti. Velmi dobře to udělal vídeňský akademický spolek, prohlásiv, že každou knihu, časopis bez objednávky zaslaný, přijímá za dar, a tudy ani vraceti, ani platiti ničeho nebude. Bojím se potkati člověka s uzlem na zádech, ženu s košíkem na ruce, by to nebyl kolportér mužského nebo ženského rodu. Slovem: jsme přímo zaplaveni časopisy, knihami, brošurkami; je toho tuze mnoho.«

»Co pak, prosím, ráčíte odebírati z české literatury?«

»Dokud jsem byl mladý, ve vašich letech, bez starosti, tož jsem bral všechno, co vycházelo, avšak nyní nelze —, jsem na to starý —«

»Myslím,« skromně podotýkám, »že literatura nikdy nestárne, ale naše česká naopak mládne. A pak, mohu-li odebírati časopisy a knihy, maje ročně 210 zl. r. m., proč bych nadále nepodporoval literaturu, když příjmy se rozmnožily do tisíce, ba mnohem výše? Tenkráte, račte odpustiti, když vy jste byl mlád, byla česká literatura v plénkách, a za několik zlatých by ji byl skoupil celou; nyní naopak. A nepřečtu-li všechno sám, rádi čtou jiní, kteří nemají zač by si sami knihy i nejlacinější odebírali.«

»Milý příteli, vše, co vychází, není zrnem, všeho nelze odebírati, kdyby člověk i chtěl, i mohl.«

»Svatá pravda; ale člověk má rozum, jímž poznává dobré od zlého. Jest mnoho knih, vychází časopisů dosti řádných, duchem křesťanským psaných, mravných, poučných. Hle, vizte, přibude nový harcovník — »Vlasť.«

»No, takový program časopisu si dám líbiti. To bude něco. Jak tu psáno: »Časopis ten bude podporovati všemožně literaturu katolickou, bude se důrazně, ale při tom důstojně opírati písemnictví protikatolickému...« Takového listu v Čechách jsme potřebovali!«

»Ten zajisté bude kde kdo podporovati.« —

»Jak by ne?«

»I ten, který je už »na to starý« a »za mladých let kupoval knihy?«

»Jak povídám, každý musí takový list schvalovati na nejvýše, odporučiti a —«

»Odebírati. Prosím, důstojný pane, redaktor toho budoucího časopisu mně také píše, bych mu několik známých příznivcův a obětovných mecenášů získal v okolí. Členové družstva »Vlasti« budou zakládající, činní, přispívající. Račte si přáti složený kapitál po měsíčných lhůtách zpět, anebo jej ponecháváte na vždy k dobročinnému učelu?«

Že by mohl přistoupiti jen za člena přispívajícího s nějakým příspěvkem roč-

ním, toho jsem se ani neodvážil podotknouti.

»Nechte to prozatím, příteli; já se přihlásím sám u redakce. Bude to zajisté výborný časopis! No, potěšíme se brzo s obsahem.«

Podali jsme si ruce a já se — probudil ze sna.

Z dlouhé chvíle člověk se chápe podivných věcí. V novinách neujde ani jeden štědrý dárce na »Matici,« kolem oken každý stín vzbudí pozornosť, žádná deska na knize nezůstane nepovšimnuta. Došlo časop. »Vlasti« druhé číslo. Nejprve jsem si prohlížel desky. Nesmějte se, že deska nejdříve došla pozornosti. — (Maně si připomínám svého domácího pána, tkalce ve velkém, u něhož jsem bydlel. Právě toho času byly zavedeny nové kolky a můj domácí pán, nemaje co dělati na úřadě, těchto nováčků ještě neviděl. Přichvátám s atestací, a že jsem měl radosť, rychle ukazuji vysvědčení svému pánu, by mě pochválil z dobrého výsledku půlletních studií. Ale náš domácí pán »známek« ani si nevšimnuv, rychle jel pohledem na kolek. »Aj ten je krásný!« Asi půl hodiny se jeho barvě, nákresu, velikosti, zoubkům divil, až jsem mu zlostí vysvědčení z ruky vytrhl.) — A tak i s tou »Vlastí.«

»Ke družstvu »Vlasť« přistoupili do 10. listopadu 1884 tito členové: A) Členové zakládající; B) členové činní; C) členové přispívající.« Celkem tuším k půl třetímu stu. I napadlo mě: podívej se, který stav nejvíce literaturu podporuje, z kterého stavu nejvíce členů! Vzal jsem si katalog a vypsal si na proužku papíru jednotlivé třídy vysoko, málo a ještě méně a nejméně postavených hodnostářů. Pak jsem dělal čárky. Nevím, bylo-li počítání správné, byl-li každý vřaděn do své rubriky a tak celkově dopadlo počítání v ten smysl, že se nejvíce přihlásilo ke družstvu a tudy nejvíce se interesují o českou literaturu nejen slovem, ale i skutkem ti, kteří nejméně mají. Zrovna jak povídal onen hodnostář: »Za mladých let —« Kaplani na místě prvém, za nimi hned faráři (nevím, jsou-li to ti nejbohatší), pak chudáci bohoslovci a klerikové, profesoři, katecheti atd. S vrchu svého seznamu udělal jsem tuze maličko čárek. Opravdu, jak povídal onen hodnostář . . .

Teď se ještě podívám na svého známého, když tak chválou nový podnik obsypával; ale ať jsem hledal, jak hledal, nikde k nalezení. Ještě to mě upokojilo. Mezi přispívajícími několik členů, kteří nechtějí býti jmenováni. Snad je tak skromný a skryl se za tento plášť.

Kdo nejvíce křičí: »už se toho mnoho tiskne, vydává, zaplavuje, už je těch knih, časopisů, novin, brošur, knihoven moc,« — sám nebéře nic. Onehdy mně vypravoval jeden redaktor, že dostal článek, čelící proti množství knih a časopisů vydávaných, a pisatel jeho prosil zároveň o exemplář toho svého článku, poněvadž neodebírá novin, do nichž by svoje »lamento« poslal — — — (Příště dále.)

„Poslední slovo.“

Promlouvá Hanuš Osvětič.

(Ostatek.)

Svoboda dle psychologie liberálů jest suverennosť domněnky a zvůle subjektivné v životě rodinném, školním, obecním i literárním. Pravá, mravní svoboda — rozdílná od fysické, s jakou zubr se prohání pustou, i od utopické bezuzdnosti Proudhonovy neb Fourrierovy — dle dobrých duševědců

nic jiného není, než schopnosť sebe sama určovati ve smýšlení a jednání dle pravidel mravnosti obecné. Tento názor o svobodě nezbytnou podmínkou předpokládati sluší ve přesvědčení u většiny občanstva, má-li vlasť ku slávě i blahu vésti svoboda politická, t. j. státní autoritou zaručená možnosť a vzdělaností skýtaná schopnosť národu, veřejný život sám sobě určovati zákony na mravnosti obecné založenými. A rozumně-důsledná, neprodajná snaha občanů po svobodě takové — toť právě svobodomyslnosť dobrá, blahonosná, lidí důstojná.

Ani tedy svobodomyslným slouti nezaslouží tisk liberální, an kapitalistům bezkarakterně otroče, v lidu rozšiřuje bezuzdnosť a duchovní sebevraždu v požívavosti hmotařské; smíme tedy jej oceňovati nejvýše se stanoviska dobra hmotného, pokud výrobky jeho nic lepšího nezasluhují, leda býti užitu od obchodníků na kornouty.

Ale nastojte! tento neliterární osud potkává právě naopak přečasto výtisky listů dobrých, našich... Čím to? Mundus vult decipi — ergo decipitur.

Srovnejte, prosím, s přehlédnutím smyslného obsahu úhlednou formu zevní, zajímavou líceň, sličný, duchaplný sloh a vyzývavé rozšiřování zábavných knihoven pražských — se spisy tábora našeho, jež kritice též literárně cenné, umělecké formy dbající, nezamlouvají se přečasto ničím kromě bezúhonného obsahu — — a jistě pochopíte, proč knihy prvního směru na psací a salonní stolek raději volí i ti, kdož v theorii své vychvalují dobrý obsah nad formu třebas genialní.

Právě proto osnujeme nový »bitevní plán.« Nuže, čeho všeho třeba? Conditio sine qua non — toť nezbytný **fond tiskový** — ať již ve formě jakékoli — a za druhé nevyhnutelně potřebna jest **organisace** pracovníků řádných, stálých, duchaplných a neunavných rozšiřovatelů dobrých knih a oddaného nám čtenářstva. Tvrdíme beze strachu před námitkami o »drobení sil«: šik našich listův a novin daleko není ještě celotný, zručný, vzájemným sřetězením a společným nadšením úspěšného výboje schopný. A pokud píšeme »pro domo sua« ve prospěch drahé Moravěnky, jejíž výtěžek literární pražskému světu sotva na konci roku za sumární referát stojí... — tu vytčená tužba teprve čeká plnivých činů. Nám citelně schází takto leccos, co protivníci dávno mají — a to podporou naší!! Kéž na příklad — jeden za mnohé — alespoň brzo dožijeme se*) měsíčníku objemného a cenného, v němž by síly povolané ukládaly úvahy a statě všestranně vědecké se vhodně umístěným pozadím katolické apologie; hlavně články o poměru víry, vědy a umění, o pravém sebeurčování ve hnutí socialném, o poměru svobody a pokroku ke principu autority a legitimity, o vzájemnosti mezi ideou církevnosti a národnosti, jakož i o takovém stanovisku vůči hnutí u nás staro- a novohusitskému, jakéž by vyhovělo církevnosti, historii i vlastenectví. Ovšem také belletrie bezúhonná, ale ne úzkoprsá v podobných listech s úspěšným vkusem a taktem musí býti pěstována; je-li pěšinka pro naše podniky i zábavné tak úzounká, že se v zájmu klidných čivův a ctnosti (prý) hned děsíme trochu smělejší úvahy, skepse methodické nebo erotiky, i když jest ozářena základem a rázem víry a idealisace —: ký pak div, že nemáme čtenářstva právě tam, kde ho nejvíce církvi třeba? Úplný život zachovalých rodin a vzdělaných vrstev

*) Stať psána, když nový měsíčník „Vlasť“ byl teprve v začátcích. Nyní by p. spisovatel slova svá jistě příslušně změnil, a především dle soudu našeho Moravě, pro niž věc ještě nestala se zbytečnou, přizpůsobil. — Red.

společnosti katolické musí belletrie naše s formální dokonalostí uměti zobrazovati. Název i sloh i útvar takového měsíčníku i sourodných jemu listů, novin, knih a brošur s účelem věrohajným budiž velmi obezřele volen. Přemnohé tiskopisy našeho tábora odpuzují vzdělance moderní již záhlavím, titulem »tuze prý ultramontanským«: nač tedy jíti na lov zajíců s řehtačkami...? Jiné odpuzují skladbou, z níž i laik soudí o pisateli, že se as domýšlel podati dílo literárně cenné, jen když dobré, »zbožné« myšlénky neb děje bez ladu a skladu načrtal a to slohem mdlým, potácivým anebo zase lamentářským, ne-li klackovitým a kaceřovačným. Z našich tiskáren musejí vycházeti díla bezúhonná, i zevnějškem sličná, vábná, obsahem i formou řízná, duchaplná a vědecky neb umělecky cenná; jen tak zamluví se lidu, a nepříteli imponovati bude katolictví »literární,« ne však mdlobou, nářkem nebo negativným, zostuzujícím křiklounstvím a jak vůbec jeví se tento mdlý pessimismus. — K takové vytříbené literatuře naší jest patrně třeba nezbytně fondu tiskového, poněvadž knihy naše příklad dobrý dáti musejí soupeřkám protivným také levničkou cenou krámskou — a za druhé nadaných, pilně a stále přispívajících spisovatelů. Zprvu, než kněžstvo naše osvíceností a vzdělaností svou imponujíc pro svůj program získá též valnou část učitelstva a ostatní intelligence, bude nám hledati dělníky ovšem v duchovenstvu! Z té příčiny mnoho se nadějeme do »Sušilovky,« dvojice to jednot literárních, jednot bohoslovcův olomouckých a brněnských, NB. ovšem, budou-li nadaní alumnové plným počtem kolbiště sobě poskytnutého hleděti. —

Proto že však i duchovní »dělník mzdy své hoden jest,« na honoráře opět třeba fondu tiskového, anoť předplatné, vlastně zaplatné odběratelů za nutné láce knih mnoho nám nedonese podpor.

Nuže, fonde tiskový! zda nejsi nemožným přeludem? Budoucnosť odpoví faktem. Myslím však, mohl-li za hranicemi naší vlasti zvěčnělý biskup linecký, Rudigier, denníku »Čechu« darovati ve kritické době 2000 zl. a říci jeho důvěrníku: »Až bude třeba, přijděte zase,« — proč by u nás doma bylo to nemožno? — A mohl-li nezapomenutelný řemeslník Chvojka v závěti nedávno odkázati »Matici školské« veškeré jmění své, sumičku 25.000 zl. —: aj, proč by nemohli zámožnější kněží též na smrtelné posteli pamatovati závažným vkladem do fondu, jenž je podporovati má v boji zánovní střelbou se stanoviska také důležitého a při tom choulostivějšího, než jest správa duchovní v obvyklém smyslu? Ještě deset pádných »mohl-li — proč« dere se nám do péra, my však se zapřeme a povíme pouze: Kdo má oči k vidění, viz bídu v armádě našich listů, — a kdo má uši k slyšení, slyš, co praví přísloví: »Moudrému napověz« atd.... Bůh to naprav, u nás právě tam, kde nejvíce býti by měl a kde nejhravěji býti by mohl vůči národu, — není onoho obětivého citu a taktu, jenž jinde staví domy a paláce a zakládá musea a gallerie...

Co do sběratelů čtenářstva postačiž zatím návrh: tu obživen, tam povznešen budiž dávný dobrý zvyk periodických schůzí, společných úmluv, společného působení osob zde povolaných a oprávněných. Ve schůzích takových snadně se zorganisuje rozšiřovatelstvo knih dobrých, zakladatelé knihoven farních a snad i školních za bratrského do porad přibrání učitelstva. Nejvydatnějším polem na rozšíření dobré literatury jsou ovšem školy střední, dovedou-li se osvíceností a ušlechtilostí nadaní a nadšení studenti »zorganisovati« — ovšem bez hluku a stanov — v četu sběratelů čtenářstva mezi mládeží

studující i ostatní. Tak snadno se stanou srdcem s výdatnými tepnami v tělísku naší literatury.

Status quo jest neutěšený. Nemáme »záložen« literárních a na statné síly pracovné rovněž teskně ještě čekáme. Jsou krajiny, v nichž »povolaných« načítalo by se na sta, »vyvolených« však asi tolik, že netřeba prositi Tvůrce o přírost třetí ruky, abychom je spočítali na prstech... Quousque tandem...? Hic etiam Rhodus!... Kéž alespoň Bůh nám pomůže proti nepřátelům zevním i — »domácím,« kéž požehná po přímluvě prvních svatých i slavných literátů našich, Cyrilla a Methoda, jubilejnímu roku tomuto, aby nám donesl dobrý základ činnosti vzpružené, za slávou a blahem církve, vlasti i Slovanstva se nesoucí.

»Pravdu si huďme, přátely buďme.« Lépe zajisté dle tohoto hesla pěstovati doma disciplinu, než tupě propásti duchem i jměním příhodný činu okamžik a vzchopiti se teprve, až je pozdě, až trpkou pravdu nepřátelé nám — vyspílají a s druhé strany až nás konfiskační meč Damoklův vpádem do zájmů církve hmotných z lethargie a nesjednocenosti vyburcuje a upozorní, že jsme mravní její zájmy dávno pronedbali!...

Nedejž tedy Bůh, aby upřímná rozprava naše stala se kamenem úrazu právě horlivým členům duchovenstva, zatím co by ji ignorovali ti, jichž právě se týká; žel, tak zhusta již událo se u nás vinou těch, kdož neumějíce rozumem neb alespoň citem rozlišiti zájem neb výtku jednotlivých věcí neb osob se týkající od zájmu celku neb stavu, pohoršili sami sebe i jiné na úkor dobré věci.

Rovněž předkem odmítáme s pochopujícím úsměvem námitky o řevnivosti, jež asi napadnou mnohým lidem dobré i zlé vůle vůči nám v Čechách; nemáme nikterak v úmyslu separatní literaturkou vytisknouti české, vlastně pražské písemnictví vůbec, i pokud dobré a cenné jest, z úžší vlasti naší, z Moravy. I kdyby nám kýs divotvorce zaručil toho možnosť, nechtěli bychom býti obdobou jistých družstev plutokratických, jimž se říká »stát ve státě.« Proto také jsme již řekli, že nesmí nám stačiti, bez intencí uměleckých vůbec jen názory a snahy církve lidu napsati jeho řečí: takové užití pouhého jazyka českého upotřebili by k našemu odsouzení i lidé prostého rozumu a nestranné soudnosti, nepřátelé vykořistili by je k zostuzení církve tím většímu, a tak i skutečnosť by nás odměnila, vlastně potrestala pro tu strannickosť zmařením i dobrých úmyslův a pokusů našich. Naopak — chceme, aby náš tisk byl i v tom dobrý, že »kostí jsa z kosti« naší vlasti, ducha jejího, upřímným církevně-vlasteneckým rázem svým se uschopní, odůstojní: býti cenným příspěvkem, ba organickým údem literatury československé.

Naše heslo jest a buď: Církev i vlasť, ty v. našich sestersky milujte se ňádrech. Každá půl, každá měj naše srdce celé.

Nový a bohdá lepší »plán bitevní« v nárysu zběžném jsme dohotovili. Tím povinnosť naše vykonána. Běží jen o vyplnění závažnější a před Bohem svaté povinnosti, zorganisovati pluky dělníkův a rozšiřovatelův, ustanoviti generální štáb — spolek literátův, a poříditi vydatné dělostřelectvo — šik vzájemně se doplňujících listův a novin jako »Osvěta,« »Světozor,« »Česká Politika« a p. Tuto povinnosť mají a vyplniti dovedou jen ti, kdož u nás mají peníze a autoritu úřadu; muži »bez výložek,« prostí sami nesvedou u nás mnoho, a byť i měli talent organisatorský s převahou duševní; těmto třeba přiřaditi se svorně k oněm, aby jednotné působení zabezpečilo jednotný rozkvět pravé osvěty nábožensko-vlastenecké.

K takovéto šlechetné a bohulibé snaze povzbuditi bylo záměrem naším, a jest, nemýlíme-li se, záměrem apoštolátu tisku, záměrem také listů těchto, s nimižto snad v úplném souhlase jsme napsali, co jsme psali. Pak-li ne, pronesen-li v rozpravě názor bludný nebo návrh a požadavek neoprávněný, ať padne, my bychom jej nelitovali. Běžíť o věc, nikoliv o osoby, ani o jejich slova. Právem však žádáme a přejeme si, aby dobrá tresť úvahy naší alespoň tam, kde jest právo a povinnosť o věc se starati, vzata byla v pečlivou a doplňující »úvahu« i s té strany, totiž aby uvážené možnosti následoval rychlý a důstojný skutek.

Posudky.*)

Paměti Jos. Václ. Friče. První část: Do třiceti let. V Praze. Nákl. spis. 1885. Seš. 1—4. à str. 48, po 30 kr.

V chudičkém písemnictvu našem memoirovém ovšem i sebe menší a nepatrnější příspěveček takový má svou cenu; jsou-li pak to zápisky osoby, která v životě veřejném zaujímala místo dosti důležité, ceny té ovšem přibývá, předpokládajíc, že spisovatel mluví pravdu a nevyhledává podrobností smyšlených, jen aby čtenáře bavil. »Paměti« tyto, s uvedenou podmínkou, byly by pak tím cennější, any šíří se namnoze v podrobnostech života soukromého mužův a žen v národním životě našem veledůležitých, o kterýchž podrobnostech přirozenou měrou málo kdo může vyprávěti a tudíž ani pravdivosti údajů stopovati. Mnohé části však nesou se skutečně více anekdotářsky a vzbudí snad tu i tam nedůvěru, jakož vůbec malichernosť až přílišná leckoho snad odvrátí od četby spisu toho jinak zajímavého a užitečného.

Některé urážlivé poznámky mohly býti vypuštěny na prospěch spisu.

Sloh místy jest zoufalý; na př. na str. 163.: »kráska . . . určena je tehdy ještě ve Vídni jakožto vychovatel panstva dlícímu autoru »Harfy« (sic!) a j. Frase »žil s čeládkou na patriarchální noze« (str. 169.), »naši stranu vzali dva Bavoráci« (strana 174.) a pod. jsme zvykli řaditi do slovníka češtiny kancelářské a kuchyňské!

Úprava je hezká, cena příliš vysoká.

Red.

Zora. Almanah k desítiletému trvání »Moravské besedy.« Uspořádali Jan Herben, Jan Kabelík a Frant. Roháček. Ročník III. V Praze. Nákladem »Mor. bes.« 1885. Str. 163. Cena 1 zl. Čistý výnos věnován fondu G. Pflegera-Moravského.

Za slavnostní příležitosti uveřejňuje letos »Zora« také příspěvky některých bývalých členů »Moravské besedy«, spisovatelů nyní již vůbec známých, jako prof. Bílého, L. Čecha a j. Obsah ročníku toho však i mimo to jest velmi rozmanitý a pokud možno i dosti cenný. Z prosaických prací vytýkáme zvláště pilnou studii J. Kabelíka »O Shakespearových dramatech v Čechách,« atd. Ráz básniček, většinou lyrických, jest celkem ušlechtilý, cena ovšem přerozdílná. Nejlépe líbily se nám verše Bystřinovy, Klvaňovy, F. P. Místeckého, J. J. Vejchodského, J. Žeranovského. Že tu a tam se vplížil básnický nesmyslíček, kdož by se podivoval? Tak na př. verše L. Hoskovce (str. 55.) o hodování klášterním zapáchají laskominami a závistí:

*) Poněvadž vysloveno přání, aby se udávala při knihách posuzovaných též cena, doba atd., prosíme P. T. pp. recensentův, aby pokud možno ku věci té laskavý měli zřetel.

„Hoj, jak zní plesem dnes ty tiché síně,
kde hoduje zas při jídle a víně
(jež k poctě boží prý (sic!!) sklep jejich chová)
sbor vážných (!) otců; — —

Úprava jest velmi slušná. *Red.*

Na Pomezí. Almanach České besedy v Teplicích. Ve prospěch českého domu. Pořadatel Jan Klecanda. Illustrovali Bíza a Levý. Knihkup. J. R. Vilímka. 1885. Cena 1 zl.

Vkusná kniha s obsahem vybraným a dobrým. Je to výkřik ohroženého severu, dovolávání se milosrdenství, aby se bratrům našim pomohlo. V básnické části zastoupeni jsou Jar. Vrchlický čarokrásnou »Pohádkou,« Ad. Hejduk třemi básněmi, z nichž »České písni« horoucností citu vyniká. Kromě těch přispěli dobrými básněmi M. A. Šimáček, S. A. Koštál, Ilja Georgov a E. Špindler.

Z beletrie předčí nad ostatní pěkným líčením života hercegovského a dobrou charakteristikou a vzletnou mluvou půvabný obrázek »Serdar« od Jana Třeštíka. Kolda Malínský súčastnil se rozmarnou kapitolou historickou »Pan hejtman.« J. Klecandy prostý příběh »Z dělnické chaty« dojemným líčením trudných poměrů dělnických získává si sympatie, a mnoho jiných.

Z části poučné náleží náčrtek od Rudolfa Treybala »Teplé prameny Teplicko-Šenavské a jich okolí« mezi nejlepší; dále Hübnerův článek »Od českého Pomezí« o smutných poměrech českých menšin, a mnoho jiných článků vesměs dobrých. Almanach ten pro ušlechtilou tendenci a účel hoden jest největšího rozšíření. *V. Drbohlav.*

Humoresky od Fr. Procházky. V Českém Brodě. Nákl. knihk. Jos. Miškovského. 1885.

Rozděleny jsou ve dvě části. První chová v sobě humoresky »Z jednoroční vojny.« Čtyři práce, jedna jako druhá, mající lásku za předmět, se sprostičkou mluvou pouliční, jež snad má nahražovati zdravý, jádrný humor; místy zabíhá to až k frivolnosti. Rčení: »šístkový jezovita,« »nejčertovatější modlitbička,« odsuzujeme. V druhém dílu je dobrá práce »O věrném přátelství Parise a Pařila,« popisujíc rozmarně lehkomyslný život studentský. Za to následující »Po posledním stěhování« je dějem nepřirozená a nemravná. »Zázračný švec« je směsice prášilovská, vtipy protkaná, však místo, kde zázračný švec stane se také předmětem náboženských ovací (div záležel v tom, že stal se — kojnou), mohl p. spisovatel zcela vynechati. Poslední humoreska »Můj Fajtondžija Mehemed Ali« je nejzdařilejší a nejlepší.

Celkem humoresky tyto odporučiti čtenářstvu pro laxní místy směr nemůžeme. *V. Drbohlav.*

Kratochvilná historie měst a míst v zemích koruny sv.-Václavské. Sebral a sepsal Primus Sobotka. V Praze. Tiskem a nákladem J. R. Vilímka. — Sešit 1.—5.

»Kratochvilná historie« jest sbírka rozmarných posměškův a úšklebků, jaké sobě dávají navzájem nejen jednotlivá místa, ale i celé kraje. Sešit 1.—5. obsahuje nejprve místa česká, pak moravská a slezská v uspořádání lexikálním.

O obsahu netřeba se rozepisovati. Je to humor a satyra prostonárodní. Na několika místech však je učiněno více, než prostonárodní humor dovoluje. Při »Svatá Hora« a »Šánovice« zavaděno o pouť a růženec. Takové věci nebývají našemu lidu terčem vtipu. *P. G. S.*

Fedora. Drama ve 4 jednáních od Sardoua. Přeložil J. Kühnl. V Praze. Tiskem a nákladem J. R. Vilímka.

Listy naše byly plny chvály o tomto dramatu mistrného Sardoua, a tentokráte chválily — dosti zaslouženě; neboť Sardouovu »Fedoru« dlužno řaditi ku zdařilejším tragediím. Věnujme tedy i my ně-

kolik aspoň slov tomuto dílu francouzského básníka, tím spíše, když postavy jeho vzaty jsou ze života slovanského, ruského, rozvíjejícího se ovšem, jak již bývá, v cizině. Obraz jeho jest hrozný, ale přece poutá oko naše! Děj důmyslně ustrojený, od počátku poutající až do konce, a ve všem pravdivý. Největší zajímavosť plyne z psychologického procesu, jenž udál se v duši Fedořině: pomsta a láska — k téže osobě. Zní to podivně, ale Sardou nám tento psychologický přechod objasnil úplně. Tragický pak konec této lásky, jež na jedovaté půdě pomsty vypučela a jedem zhynula, rozrušuje sice, budíc živou soustrasť se zoufající kněžnou, ale přece ve smrti Fedořině znamenáme spravedlivý trest za to, že Fedora dříve ve své pomstychtivosti ani matky ni bratra Ivanova neušetřila. Matka umírající nad zahubeným synem jakoby ještě naposled vztáhla chladnoucí svou ruku a sama jedu Fedoře do číše nalila. Tak usmířena tragická vina Fedořina způsobem smutným, ale spravedlivým. Vůbec zasluhuje tragedie Sardouova jak pro svůj děj, tak i dokonalou charakteristiku (zvláště Fedory) veškeré chvály psychologovy a rovněž aesthetikovy. Ani moralista nemůže tak dalece nic namítati, i můžeme tedy s dobrým asi říci svědomím, že tentokráte nebylo z francouzské zahrady přesazeno na české naše záhonky škodlivé bejlí, nýbrž pěkný dosti květ. Ale květ tento, stejně choulostivý jako vzácný, nebude asi prospívati v zahrádkách našeho venkova, spíše se hodí do panské zahrady. *V. Sloupský.*

Přátelé světla. »Zábav večerních« ročníku V. sešit 5.

Do malé vesnice vrátil se z velkého města tovaryš pekařský, Viktor Divoký, jenž mimo svému řemeslu vyučil se i řemeslu nadháněče ďáblového, aby kazil v rodné obci zachovalé občany, rozšiřuje mezi nimi světlo liché osvěty a vzdělanosti všech nedoukův a střeštěncův. A našlo se několik kamarádů z »mokré čtvrti,« kteří poslouchají jeho blábolení o tmářství kněží, o bratrství, svobodě, světle a p.

Jaký asi konec stihne onoho V. Divokého, lze očekávati. Děj povídky jest pěkně zavinulý, a způsobem zábavným líčí čtenářům nerozum takových apoštolův a pěstitelů socialismu. Trefně se tou povídkou karakterisuje nedůslednosť podobných křiklounů.

Schvalujeme čtenářům dospělejším, kteří by snadno poznali smysl slov v ústech socialistových, by pohromy duševní se uchovali. Kéž by se dostala knížka ta do rukou »přátelům světla« v našich dědinách roztroušeným! *Felix.*

Životu navrácena. Napsal H. Conway, přeložila K. Špecingrová. Vychází v Ottově »Laciné knihovně,« serie VIII. č. 1.

Pokud dle prvního sešitu lze souditi, bude to práce pěkná; vypravování jest plynné, sloh jadrný, děj napínavý, vylíčení duševního stavu slepce, s kterým se tu potkáváme, jest zvláště podařené. — Bude-li obsah započatým směrem pokračovati, nemůžeme než schváliti spis tento ctěnému obecenstvu, což nám vloni s dobrým svědomím nebylo vždy možno.

Zábavy večerní, sbírka zábavného a poučného čtení pro lid. Red. Vojt. Pakosta.

Leží před námi již pátý ročník »Záb. več.,« šest úhledných, objemných knih, s obsahem, který ducha povznáší, osvěžuje, zušlechťuje. Knihy ty nemluví slovy hledanými, s onou vybroušenou elegancí, jakou se honosí spisy moderní, ale mluví od srdce prostě, jadrně, dojemně, uhodí vždy na pravý tón bez přetvářky — tím přesvědčují a poučují. Ano, jest to čtení pro náš lid, který je zaplaven nechutnými škváry, potravou, která hubí duši — množstvím oněch laciných knih, líčících jenom sprostotu. Ono má za účel vy-

tisknouti jedovaté hlízy, jež kalí bodrou mysl českou a zjednati duchu zdravý úsudek, utvrditi rozviklanou víru a dáti jasný pojem mravnosti. A k cíli tomu berou se pečlivou redakcí Pakostovou »Zábavy večerní« statečně ku předu. Obsah pátého ročníku je pestrý.

Číslo 1. obsahuje povídku osvědčeného spisovatele Františka Pravdy »Povolán a vyvolen.« Slovy dojemnými líčí se nám v ní život chudobného studenta, v jehož prsou plápolá nezlomná láska k Bohu a touha, státi se jednou knězem. Daří se mu to po mnoha obtížích. Stává se miláčkem osadníkův a ozdobou vlasti.

Číslo 2. »Bludička,« vesnická povídka, napsala Jiřina Saudova, přel. L. P. Lhotecký. Samo jméno proslavené spis. francouzské zaručuje nám hodnotu povídky. Je to vypravování o lásce blížencově k dívce Bludičce, od předpojatého světa zavržené, v celém chování zvláštní, čarodějkou nazvané, ale srdce křišťálu čistého, zbožného a dobrého. Ji oceniti dovedl toliko Ondřej a zahořel k ní vroucí láskou. Tím vzbudil žárlivosť bratra svého Sylvána, jehož láska k němu byla nepřirozená. Bludička vše vyléčí, lid z předsudků, Sylvána z nesmyslné lásky a zlaté srdce její dochází odměny v šťastném s Ondřejem manželství. Mistrně je tu provedena charakteristika osob, jmenovitě obou blížencův Ondřeje a Sylvána, Bludičky a otce bratrů.

V čísle 3. uveřejnil pan redaktor tři povídky. Jméno Pakostovo v literárním světě jako spisovatele a básníka nabylo v posledním čase jasné zvučnosti. Jeho povídky řadí se důstojně k předešlým. Látka vzata ze života venkovského lidu. Tak v povídce »Jiřík« líčí se láska chudého českého houslisty ku dceři bohatého a lakomého sedláka — jež dosáhla splnění, když lakomec z pošetilé náklonnosti se vyhojil. »V kapličce u lesa« vypravuje nám p. spisovatel, jak mocná je přímluva Rodičky Boží a jak ona v souženích nám pomáhá. »Na mučidlech,« výstražný obrázek, kam vede mělkosť u víře a pověra, a jak jedině v náboženství pravé blaženosti lze nabyti. Povídky tyto mají cos lahodného v sobě a s chutí se čtou.

Číslo 4. »Jiřík, panoš krále Vácslava II.,« histor. povídka, napsal Jan Podhajský. Pan spisovatel dovednou rukou sáhl v dějiny české a vyličuje nám trudné doby po smrti Otokara II. Hlavní osoba děje, Jiřík, sirotek, jehož se ujme královna, dovede ho za společníka synu Vácslavovi. Jiřík osvědčuje vděčnosť svou platnými službami a po dobách svízelů, jež mladého krále stíhaly, dochází skvělé odměny. Povídka prodchnuta je vřelým citem vlasteneckým a ideou čistě křesťanskou. Děj postupuje hladce a přirozeně. Čtenáře poučí a mile pobaví.

(Ostatek příště.)

Stezkami našich dějin. Provádí V. Beneš-Třebízský. »Moravské bibliotéky« dílo VIII. Cena 52 kr.

Kdo se kdy vybral do našeho minula za průvodu V. Beneše-Třebízského, cesty asi ještě nelitoval; kráčítě tam náš milovaný zvěčnělý povídkář krokem tak jistým, až se zdá, s ním že nemožno zablouditi; umí již hledati míst nejkrásnějších a rád na nich se čtenářem spočine, a při tom vezdy má tolik libých zkazek na rtu, že posluchači až těžko se odloučiti. Tyto myšlénky zatanou již čtenáři na mysli, kdy knihu »Stezkami našich dějin« béře do ruky. A četbou mu se věru naděje vyplní. —

Kniha obsahuje dvacet sedm kreseb, seřaděných ve trojí skupinu.

Z »Universitních obrázků« jedny doličují, kterak akademické studentstvo svépomocí a král Vácslav rázným činem hájí domácích práv na vysokém učení pražském proti útiskům cizinců

zmohlých a zpyšnělých; jinde čteme, jak po dekretu kutnohorském studenti i mistři němečtí, necítíce v Praze vzduchu již tak volného, ze vlasti naší se vydávají na hromadný exodus. Hluboce v oddílu tomto jímají dvě črty ze života Husova; v prvním z nich potká se mladistvý Jan, jeda s nejupřímnějším tehda svým přítelem, Štěpánem z Pálče, na jeho rodný dvorec, se stařenou, ana věstí tomu jejich přátelství konec přesmutný; a druhý obrázek dokazuje již, ačkoli posud jen zlehounka, že proroctví stařenčino nebylo klamavo.

Patero kreseb následujících, seřaděných pod záhlavím »Akademická legie,« sahá dějem tu v dobu obležení Banérova, tu v boj proti Napoleonovi, tam v pohnutý rok osmačtyřicátý. Ve všech těch dobách akademická legie znamenána je zvláštním půvabem, zvláštní však i tragikou. Či nepůsobí tragicky, kdy šedesátiletý studiosus arti medicinae nadchne druhy své, že obhájí pažemi svými — Čechové arci v první řadě — Prahy, a když je po seči, jak studenta šedesátníka uvězní, by odslonil cizincům, již po boji staví se do řady první sami — pro parádu. Či nepůsobí tragicky, kdy mladý nadšenec, zapra všecky své zájmy, jde s legií a za odvděk všeho všude si odnáší pochvalný dekret s pověstným začátkem: »Vorzeiger dessen...« Předojemno, co tu napsal Třebízský o theologu Loudovi, jak vylosován byv za praporečníka legie, úkol svůj koná až do toho hrdla... Milým půvabem dýše i č. 5.

Zájem čtenářův roste, když se ocitá mezi obrázky »Z dávných i nedávných dob.« Poznáváme naliť a všude šťastnou ruku Třebízského, ať nám vypisuje zoufanlivý stesk staříkův nad mrtvolou Otakarovou, ať líčí pomstu za uražené náboženství polabského Čecha, ať něžnými barvami nám kreslí čistou, vznešenou lásku manželskou, ať nám ukazuje, jak mladší Čeček ráznou zmužilostí vítězí nad nástrahami svodné Sasky a vítězstvím svaluje všecku kletou tíhu s beder svého otce (— jehož postava zdá se nám namalována přece jen temno, až do příšerna). Celý roj truchlých myšlének vzbuzuje ve Třebízském návštěva památností drážďanských, kde uloženo tolik stkvostův i naší minulosti. — Bedlivého pozoru zasluhuje zejména číslo poslední: »Levohradecké pomněnky.«

Jednotlivé kresby knihy naší jsou jen stručny, po nemnoha stránkách — ale když je pročte, hlava se zamýšlí, srdce jihne a pěsti zde onde se chce sevříti. Nad jiná díla Benešova sbírka tato oplývá hlubokými větami aforistickými.

Stránka formální jeví všecky přednosti prací Třebízského; některým čtenářům bude srozumitelnosti na závadu stručnosť místy nadbytečná, a dosti hojný počet slov latinských. — Ovšem však knihu »Stezkami našich dějin« všem doporučujeme co nejlépe. *J. J. Vejchodský.*

Obzor dospěl letos ku VIII. ročníku, v kterém ve změněné poněkud zevnější formě, ku svému prospěchu, vydává se na pouť po vlastech československých. Jubilejní rok 1885. zrodil u nás pomalu celou novou literaturu, veškery časopisy zaměstknávají se předmětem tím, proto i »Obzor« přinesl pěkný úvodní článek o roku svatomethodějském a naší literatuře. Dále tu pěkný příspěvek o názorech, zvycích a pověrách našeho lidu z péra Fr. Bartoše; »Hrob sv. Methoda« od Vl. Šťastného, hezký obrázek »Cesta ke klidu« od Vácsl. Kosmáka a »Literáci« od Aloise Dostála a jiné drobnější příspěvky. »Obzor« jest svým obsahem sám sobě nejlepším odporučením.

Vlasť, časopis pro poučení a zábavu, redakcí kněze Tomáše Škrdle.

Bylo to asi před půl rokem, kdy povážlivé se ozývaly hlasy ze dvou stran proti založení nového časopisu kato-

lického; jedni tvrdili, že není třeba nového listu katolíkům, poněvadž máme již obratně redigovaný »Obzor,« že tedy nový onen časopis bude tříštěním sil; druzí hlásali, k čemu že má býti nový list katolický založen, zábavného čtení prý dosti, a katolicismus nezrodil prý beztoho nikdy nic kloudného, a čtení zpátečnického už dosti. Jsme velmi potěšeni, že prvé se nesplnilo; »Obzor« našel ve »Vlasti,« zdatného druha a do zpátečnictví »Vlasti« myslíme, že ani »Pravda« stěžovati si nebude.

Máme před sebou 4. číslo, které nemůžeme než vřele odporučiti ctěnému čtenářstvu; vedle pokračování článků, v předešlém čísle uvedených, nacházíme tu pěkné verše V. Petříka a plynné překlady básní Syrokomlových a Jaskowského. Pozoruhodny jsou články Fr. Pohunka »Různé bejlí z českého Parnasu.« Bylo sice u nás již mnoho psáno a mluveno proti směru, kterým jedna část našeho veršovnictví se ubírá, avšak souborného a systematického rozboru děl těch jsme marně hledali; jsme velmi vděčni p. spisovateli a přejeme z plna srdce, by směr tento zasloužený měl výsledek.

Ruch, obrázkový časopis pro zábavu a poučení, red. Fr. Brožík a Fr. Kvapil.

Právě vydané 3. číslo obsahuje několik drobnějších prací z péra našich nejlepších spisovatelův a úhledné kresby Schulzovy, Schwaigerovy a Rudolfa z Ottenfeldů.

Drobnosti.

Místo **v pastýřském listě** nejd. p. biskupa litoměřického, o kterém jsme se předešle zmínili, přeloženo zní takto:

»Třeba Vám vystříhati se spisů církvi protivných a zvláště oněch denníků, které vydávají křesťané zapomnělí a odpadlí nebo katolíci pouze dle jména nebo židé a novopohané, tupíce a hanobíce vše, co dítkám církve katolické jest draho a svato, ano nestydíce se veřejně vyzývati k odpadlictví. Nebude-li ustavičným nájezdům těm proti církvi učiněna přítrž, budu nucen nejhorší listy výslovně pojmenovati a dále uvážiti, jak proti nim si počínati. Zatím prosím a zapřísahám Vás: neodebírejte oněch listů církvi nepřátelských, ano ani jich nečtěte: jsoutě osidly, ve které zaplétáni bývají neprozřetelní a domýšlivě sebedůvěřiví; jsou jedem duševným, jenž denně bývá podáván a požíván, jenž nemůže než záhubivě působiti na život duchovní. Hrozný nález jistě jedenkrát vynesen bude nad těmito vrahy duší; avšak těžko, velmi těžko bude zodpovídati se i těm, kteří naslouchali pokušitelům oněm, zneužívajíce peněz i času, jehož lépe užiti měli, na svou vlastní záhubu.«

Německý časopis apoštolátu tisku klade tyto tři otázky na svědomí co do **tisku liberálního,** a zároveň k nim odpovídá:

1. Jsou noviny liberální listem špatným?

Co k tomu účelu psáno a tištěno, by tím výlučně jedna či druhá instituce církevní či státní křivě tupena, orgánové její jen proto, že k ní náleží. ať dobří ať zlí, jsou ostouzeni, to vším právem jest špatné.

Tisk, který zúmyslně pravdy historické překrucuje, na účet něčí připisuje věci nepravdivé, vše možné i nemožné zlo výlučně a neprávem jedné třídě lidské, která za ně může nejméně, připisuje, takový tisk jest špatný.

Listy liberální nemají nic pilnějšího na práci, než uvedené výše věci na účet katolicismu, ba všeho positivního náboženství připisovati — soud jednoduchý: liberální list jest listem špatným.

2. Smí katolík liberální noviny čísti?

Nikoliv; jen ti jsou vyňati, kteří úřadem a povoláním svým zavázáni jsou lži a nájezdy liberálního tisku proti církvi

a pravdám křesťanským odhalovati, kteří tedy mají povinnosť i právo útoky ony také seznávati. Tak žádá zákon přirozený, tak zákon božský, tak zákon církevní, tak láska k bližnímu.

3. Smí katolík liberální noviny odebírati?

Nikoliv; jen některý obchodník jest omluven, odebírá-li takové noviny, avšak ne proto, že jsou liberální, nýbrž že nezbytně potřebuje zpráv a vyhlášek obchodních a p., jen tam právě uveřejňovaných. I tehda však díti se to má co nejobezřetněji a nejopatrněji vůči jiným. Tak žádá láska k Bohu, abychom statku, jejž nám dal, nezneužívali proti němu, tak žádá láska k bližnímu, abychom ho nepohoršovali, tak žádá láska k sobě samým, abychom se neokrádali.

Odpovědi jsou tam šíře rozvedeny a doloženy: nám dostačí snad pouhá tresť otázek i odpovědí. Mimo jiné stojí tam však rozkazy belgického episkopátu, aby vůdcové lidu pilný pozor měli na tento zlořád a jej dle sil vykořeniti hleděli.

A u nás?!

»Inu, od nového roku poslali jsme »Čecha,« »Hlas« nazpět a předplatili se na »Národní Listy«...

K referátu svému o **Vrchlického Perspektivách,** v předešlém čísle uveřejněnému, dodáváme, že »Literární Listy« v delší recensi je odsuzují.

Účel poesie jest, aby povznášela mysl v říši ideálův, aby ducha šlechtila. Básně uvedené nejen že nepovznášejí, ale ošklivostí naplňují srdce každého katolíka. Zde neplatí výmluva překladatelova, že básně mezi pracemi básníka italského naleznul, a že chtěje podati obraz individuality básníkovy, básně přeložiti musil; překladatel jen perly z cizích literatur vybírati má, aby jimi literaturu domácí obohatil.

Podobného rázu jsou též básničky: »Dobrovolníci« (strana 16.), »Kardináli« (str. 16.), »Pius IX.« (str. 17.), »Pater Petr papežem,« kdež mezi jiným tyto »vzorné« čteme verše:

Zapověděl hymny hýkat
nosem, obvykle je žvýkat
to pod trestem vyhnanství.

(A to má býti básník — pěstitel a učitel krasocitu?!) A dále:

„Ne, ne, slyším to lamento:
posedlý je papež tento,
apoštola dělat chce.

Evangelia chce síti,
nebi duše zachytiti,
které takto ujdou nám.

Pravý papež to nám k smutku,
papšík, který věří v skutku,
dejme jed mu na krysy!“

Věru, vznešené, duchaplné, důstojno básníka, jehož musy obdařily vzletem u nás tak velebeným! Žel jen, že mnohá kramářská písnička nad tento pamflet daleko vyniká! A hle! vše to tiskne se u nás svobodně a rozšiřuje se mezi mládež dorůstající!

Nechceme sahati překladateli do svědomí, jestiť Bůh, jenž jedenkráte souditi bude skutky naše. Ale proti takovému hanobení sv. Stolice apoštolské jest se především ohraditi katolickému kněžstvu českomoravskému.

Byl kdysi čas, kdy kněžstvo naše stálo v popředí literárního života, ano můžeme směle říci, že to bylo katolické kněžstvo, které národní náš ruch vzkřísilo a rozšířilo. Dnes naříká se, že kněžstvo nesúčastňuje se podniků literárních, že literatury nepodporuje. Ti, kteří to tvrdí, nechť nahlédnou do zápisných knih knihkupců našich, a přesvědčí se o opaku. — Takovou literaturu ovšem, jaká se jeví ve spisech Vrchlického, kněžstvo katolické a lid katolický podporovati nemůže a nesmí. Proti takové literatuře musí kněžstvo bojovati vším vlivem svým.

Kéž by jen tak činilo slovem živým i pérem, dříve než vniknou knihy takové do vrstev společenských. Heslem každého kněze a každého katolíka buď: Neodbírati ničeho od knihkupce, jenž upozorněn byv, spisy znemravňující rozšiřuje, a podporovati vší silou tisk katolický! Jen tak se ubráníme nebezpečí, jež mravní záhubou nám hrozí.«

Tiskopisy redakci zaslané.

Obrana víry, časopis věnovaný zájmům katolickým, vychází 5. a 20. každého měsíce. Zároveň skoro s „Vlastí“ počal vycházeti nový časopis katolický „Obrana víry“, která zábavným způsobem hájí zájmy nyní tak často ohrožované církve katolické.

Číslo 6. zdatně se řadí ku svým předchůdcům. —

Blahověst, hlasy katolické. Red. dr. Fr. Krásl. Obsah: Řeč na den sv. tří králů. Rodina, od St. Czaja, přel. Fr. B. Katoličtí Čechové v Baltimore v Severní Americe, podává P. J. Jenč. Na Sylvestra, obrázek od V. Drbohlava. Kronika, osobní věstník diecésí pražských.

Pastýř duchovní, časopis kněžstva československého. Ročník V., č. 2. Rediguje Dr. Mik. Karlach. Obsahuje: Řeč na Hod Boží vánoční od Ondřeje Pavlíka. Kázaní na den sv. Štěpána, od P. L. Zumana. Promluva na neděli mezi oktávem narození Páně, od téhož. Na nový rok, od J. Smělého. Kázaní na neděli po obřezání Páně, od P. L. Zumana. Slavnosť Zjevení Páně, od Josefa Ehrenbergra. Neděle II. po Zjevení Páně, zpracoval O. Pavlík.

Dále Řeč u vánočního stromku, od Aloise Slováka. Promluva k poutníkům Marianským. ubírajícím se do Staré Boleslavi, od Jana Šicha. Slovo nad rakví dívky, od Jos. Ehrenbergra. Pak listy vědecké. Učení P. Chelčického o Eucharistii od dra. Ant. Lenze. Pronájem kostelních stolic. Dr. A. Jirák. Zápisky ze správy duchovní a dotazy a jiné menší.

Komenský, týdenník vychovatelský, vydavatel Fr. Slaměník. Roč. 13. číslo 2. Obsah: Z dějin úpadku jazyka českého, pod. Fr. Bílý. Blaisea Pascala myšlénky, překl. P. J. Vychodil. Ku článku O písemných úkolech ve škole obecné, naps. R. Kuča. Rozhledy literární: Zora, Almanah, uspoř. J. Herben, J. Kabelík a Fr. Roháček. Odpověď B. Popelky dru. Em. Kovářovi a mnohé drobnější zprávy.

Vesna. Ročn. IV. č. 1. Vydav. F. Dlouhý v Brně. Obsah: Pan obroční, od Fr. Stránecké. Život nad propastí, od Jana Nečasa. Vítězslav Hálek. Věrný přítel, od Al. Dostála. Večer na pomezí, od El. Krásnohorské. Sny a skutečnosť, od Terézy Novákové. Kde domov můj? od F. D. Z básní Jaroslava Tichého. Minka, od Boženy Kunětické. Z nové poesie polské, od J. Nečasa. Student, od M. Baluckého. Rozmanitosti.

Příloha **Literární listy.** Obsah: Svatopluk Čech, řeč od J. Herbena. O překladech našich z literatur klassických. Aforismy o našich poměrech literárních. Zprávy z ruchu literárního. Kritika o Vrchlického Perspektivách, Škampově Mladém světě a v. j.

Odporučujeme hojné podpoře.

Hudební listy, časopis, věnovaný hudbě a umění divadelnímu. Roč. 1. č. 5. List věnován hlavně zájmům opery, jakož i ostatním odborům naší Thalie. — Red. L. Janáček.

Domácí hospodyně, list čtrnáctidenní. V Olomouci. Red. Mir. Procházková.

Listy a květy. Básně Vojtěcha Pakosty. V Praze, tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. Cena 80 kr.

Mir, red. F. Haderlap, vychází v Celovci 10. a 25. každého měsíce. Upozorňujeme na pěkný článek „Poglejmo v novo leto 1885.“

Dalibor, časopis pro všechny obory umění hudebního, roč. 7. č. 2. Za redakci odpovědný Fr. A. Urbánek. Obsahuje: Zpěv a školy střední, píše Florentan. Národní opera. Zprávy z koncertní síně. Mnohé drobné zprávy a dopisy. Hudební bibliografii.

Jitřenka, list pro poučení a zábavu, r. 4., č. 2., red. V. Vetterl v Poličce.

Český sever (dříve Hlasy z Polabí), red. V. Hübner. Vítáme srdečně třetí ročník „Hlasů z Polabí,“ které pod novým jménem pouze s touže statečností, jako dříve, hájí zájmy ohrožovaných menšin českých v krajinách smíšených. I směr i účel listu hoden hojné podpory. Odporučujeme přízni laskavého čtenářstva.

Hospodářský list, věnovaný rolnictví, hosp. průmyslu, nár. hospodářství a samosprávě, r. X., č. 11. Red. Ad. Eckert v Chrudími.

Pražské hospodářské noviny, časopis věnovaný veškerým odvětvím a potřebám hospodářským. Red. ředitel J. Dumek. Právě vyšlo roč. VIII. č. 1.

Národní Hospodář a samosprávný věstník. Red. JUDr. Jan Sovadina, advokát v Brně, vychází prvého každého měsíce.

Hospodář, týdenník, věnovaný rolnictví, hosp. průmyslu atd., red. Hynek Tittl. Vychází každý pátek.

Český jih, týdenník pro poučení a zábavu, pro potřeby společenské a obecné, hlavně kraje táborského. Vychází každý pátek. Redaktor Jan Nedvídek.

Ratibor, list pro zájmy východního Podkrkonoší. Red. Pavel Albieri (Jan Mucek). Vychází vždy v sobotu.

Listy ze západní Moravy, politický týdenník prostonárodní v Třebíči. Redaktor Jan Mládek.

Listy zahradnické, illustrovaný časopis, věnovaný zájmům štěpařství, vinařství, zelinářství atd., vychází měsíčně v Troji u Prahy. Redaktor Lud. F. Neumann.

Domažlické listy, týdenník pro zábavu a poučení. Red. Fr. Nozar.

Opavský Týdenník, jediný časopis, hájící zájmy české ve Slezsku. Vychází v úterý a v pátek na večer. Red. Rud. Hill.

Lev, nejlacinější pol. národohosp. a zábavné noviny českého lidu ve Vídni. Vychází 1. a 15. každého měsíce. Red. F. S. Stejskal-Lažanský.

Chrudímské Noviny (dříve „Český Východ“), roč. 4. č. 3. Vychází v sobotu. Red. Jos. Tomš.

Poutník od Otavy, časopis, věnovaný zájmům českého jihu. Roč. 1. č. 2. Red. V. V. Janota v Písku.

V tisku se nachází skvostné dílo jubilejní:

Život svatého Methoda,

apoštola říše Velkomoravské a Slovanů vůbec.

Sepsal

Dr. Matěj Procházka,

starosta „Dědictví ss. Cyrilla a Methoda,“ čestný kanovník v Brně.

Druhé, obšírnější, kritickými doklady a ozdobnými nákresy opatřené vydání

na důstojnou oslavu roku 1885.

Obsah: *I. Uvod v dějiny života sv. Methoda. — II. Mládí sv. Methoda a sv. Cyrilla a jejich řeholnický život. — III. Sv. Cyrill u Agarjanův, hádajících se s ním o pravdách křesťanských. — IV. Svatí bratří Cyrill a Method na misijní cestě do Kozarska a působení jejich v této říši. — V. První apoštolování svatých bratří mezi Slovany. — VI. Apoštolování ss. Cyrilla a Methoda na Moravě. — VII. Rozličná v lidu našem zbylá podání o blahodějné činnosti ss. Cyrilla a Methoda. — VIII. Svatí bratří na cestě do Říma. — IX. Svatí bratří v Římě. — X. Sv. Method arcibiskupem Pannonie a Moravy. — XI. Politické převraty na Moravě. Zahynutí věhlasného Rostislava a začátek panování Svatoplukova na Moravě. — XII. Apoštolská činnosť sv. Methoda na Moravě a v Čechách. — XIII. Apoštolská činnosť sv. Methoda ve Slezsku, v Polště, u Rusův haličských a jiných, v Nitránsku a v dolejší Panonii. — XIV. Osočování sv. Methoda v Římě a vítězství jeho nad protivníky. Metropole slovanská a povolená jí slovanská bohoslužba či liturgie. — XV. Poslední činy sv. Methoda, jeho úmrtí a pohřbení na Velehradě dne 6. dubna 885. — XVI. Povaha obou svatých apoštolů slovanských. — XVII. Vyvrácení a pád veliké říše Moravské. Nejdražší nám zbylé Dědictví ss. Cyrilla a Methoda. — XVIII. Zavírka. Přehled prvního tisíciletí dějin Slovanstva a tužby i přání naše pro tisíciletí druhé.*

Spis bude vydán nákladem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Náboženská vyobrazení

každého druhu a velikosti, v cenách nejnižších,

jichž cenník bude franko s 200 vyobrazeními zaslán.

Božské Srdce Páně, skvostně provedený umělecký obraz, pařížské vydání, ve vkusném, jemně pozlaceném rámci, 70 centim. vysokém, 56 centim. širokém, **za 3 zl.** (krámská cena 10 zl.), čítaje v to balení i poštovné. Druhé vydání, 80/66 centim. veliký obraz s rámem, **za 4 zl. — Božské Srdce Páně a Marie Panny,** každý 90/75 centim., v lesklém, zlatém rámci, **po 3 zl. 50 kr.**

Docela nové: Sv. Jan křtitel, **sv. Jan Nepomucký, sv. Štěpán, sv. Ladislav,** sv. Petr a Pavel, **sv. Václav, sv. Cyrill a Method, sv. Leonhart,** sv. Leopold, **sv. Alois,** sv. Antonín P., sv. František, sv. Vavřinec, sv. Jiří, sv. Florian, sv. Martin, **sv. Josef,** svatí andělé strážní, **sv. Anna, sv. Apollonia,** sv. Agatha, sv. Barbora, sv. Kateřina, sv. Cecilie, sv. Teresie, **sv. Ludmila,** sv. Rosalie, sv. Veronika a j. m.

Rovněž i každý jiný patron bude na požádání v olejových barvách proveden. **Obrazy oltářní, obrázky postní a obrázky bratrstev, jakož i kostelní dárky, správky na obrazích a rámech, malé obrázky a m. j., vše bude slušně a lacino dodáno.**

Svato-Lukášská umělecká výstava

ve Vídni, I., Klanggasse 1.

Obsah: Naše písemnictvo a rok svato-Methodějský. (Ostatek.) — Paběrky z besed. (Pokr.) — „Poslední slovo.“ (Ostatek.) — Posudky. — Drobnosti. — Tiskopisy redakci zaslané. — Inseráty.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské kniktiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P.“ Číslo 3.

Honorář.

Napsal Alois Dostál.

»Pohádková komise,« nejvíce z alumnů pražského semináře sestávající, obrala si šlechetný účel, sbírati písně prostonárodní, pořekadla, hádanky, dětská říkadla, pověsti místní, pohádky všeho druhu, o divých ženách, ohnivých mužích, pokladech, světélkách atd. Že seminář, a to právě pražský, byl střediskem sběratelů, byla myšlénka velmi dobrá; vždyť zde shromážděni jinoši rozličných krajin, a to za mého v Praze pobytu nejen Čech, ale i obou diecesí moravských a sousedního Slovácka. Pole bylo tudy ku sbírání národní poesie dosti rozšířeno a k rozpomínání se na dědečky a babičky s pohádkami večerními, na věk dětský s hrami, školu s říkadly a počítadly — dosti času na dlouhých chodbách seminářských.

Pohádkové komisi v semináři dobře se dařilo; vydala několik sešitků, z nichž nejcennější jsou tři svazky »Slovenských písní a koledy vánoční« pilně sebrané. Také »Navedení pro sběratele« vyniká důkladností a všestranností. Archiv komise byl velmi bohatý, mnoho ještě materiálu bylo připraveno; tak na př. písně nábožné, v duchu prostonárodním skládané, četné sbírky pohádek a pořekadel. Také mnoho pověstí o hradech rozbořených komisi dodáno, jež by se dobře hodily do »Hradů a zámků« Sedláčkových.

Škoda že nepříznivým průvanem »Pohádková komise« ze semináře byla vyvanuta. Nevím, zanikla-li vůbec, ale známo, že se pak rozštěpila, ještě jeden sešit vydán a od té doby ani slova o ní neslyšeti. A přece ještě nedopracovala, tolik by byla nalezla věcí, jež vyhynou na dobro za krátko, po nichž marně se bude sháněti budoucí pokolení. Kéž se vrátí na původní své místo!

Byl jsem také přijat za člena »Pohádkové komise,« dostal jsem kupu rozličných pověstí, bych je upravoval do tisku. Většinou musely se přepsati, poněvadž byly psány buď tužkou nebo na malém ostřížku rukou neumělou, tudy s chybami hrubými, příliš rozvláčně atd. Mnohou pověstí byl jsem unesen v mladá léta dětská, kdy jsem slyšel právě podobnou o některém blízkém hradě: Tisové, Skuhrově, Klečkově; jen jména, místopisná dáta byla jinší.

Abych však měl pověsti a báje jako z pramene, zašel jsem si ku známému po všem okršku mluvkovi, pohádkáři a jako zdroji strašidel a u nás všeobecně zvanému Fajstovi. Ten to uměl! Zastavil stav (byl tkalcem), založil ruce o válec, a teď jste ho měli poslouchati!

Děti žasly, a staří se usmívali potutelně. Bylot známo, že se Fajstovi od úst často kouřilo, že lže, jako když tiskne.

Pohádek byl nevyčerpatelným zdrojem a dětem se zdálo, že Fajst nad pana faráře. Ani tak neposlouchaly nedělní kázání a ve škole o vyvrácení Sodomy jako Fajsta, když se rozhovořil o Tisovci. Právě toho znal nejlépe.

O svátcích vánočních navštívil jsem Fajsta. Netkal, seděl u okna a díval se na zasněženou krajinu. Stýskalo se mu asi, že neměl posluchačů. Staří s ním nic neměli, nevěříce mu ani slova; a mládež? Ta raději stavěla sněhuláka na louce, válíc koule se stráně. To byla jinší radosť.

»I vítám tě, hochu. To's hodný, že jsi nezapomněl na mě. Tak si sedni u nás. A jak jsi vyrostl!« divil se Fajst obraceje mě ze všech stran jako před malou chvílí matka, strachujíc se snad, neurazilo-li se mě kousek. »A už kouříš? Inu, pan študent z Prahy.«

»I nekouřím,« řekl jsem, ohlédnuv se na kapsu náprsní, odkud vykukovala dvě dlouhá. »Ty jsem přivezl vám.« —

»Hleďme, mně? A jsou opravdu z Prahy?«

»Přímo z hlavní trafiky,« lhal jsem.

»To abych si hned jeden doutník dnes zapálil, a druhý si zapal ty. Jak ti bude slušeti?«

Fajst byl náruživým kuřákem. Tkalci na horách sotva vydělají na chléb a brambory (nejvýše tři zlaté týdně s celou rodinou), na tož aby kouřili tabák. Suchá nať a »hasaprasa,« to postačí. Byly tudy mé doutníky lahůdkou a lákadlem převýborným.

Když dlouhé chytilo, obláčky kouře světnicí se rozvlnily a Fajst byl v nejlepší náladě, vyzval jsem ho, by mně vypravoval nějakou pohádku. Udiveně na mě pohlédl a vyndav z úst doutník, usmívaje se, řekl:

»Ale, pane študent nebo pane majstr, vám mám vypravovati hloupé pohádky?«

Fajst mně náhle vykal.

Vyňal jsem papír a tužku. Fajst na mě hleděl udiveně.

»Buďte tak hodný a vypravujte mně onu pohádku o Tisovci. Rád bych si to však všechno do slova napsal.«

Fajst zavrtěl hlavou. Patrně nechápal.

»Ale, to bych vás prosil, abyste nepřidával k pohádce ničeho. Jen tak, jak jste vše slýchal od otce svého a v ústech lidu pověsť koluje.«

»Snad nemyslíte, že někdy lhu?« otázal se prudce poněkud podrážděný Fajst.

»I Bůh chraň, vždyť vás znám od dětinství!«

»No tak! Tedy poslouchejte! Znáte »Hluboký důl,« je tam o polednách člověku úzko kolem srdce — tak tedy tam to bylo o půl noci. Byla krásná noc, světlo jako ve dne. Ale poslouchejte, pane majstr, proč si to vše zapisujete slovo do slova?« náhle se otázal, z kolejí Tisovcových se vyšinuv.

»Chci to dáť o tom Tisovcovi vytisknouti mezi pohádky.«

»A tak. Tedy pište!«

Fajst zamžoural očima a vypravoval pomálu, že jsem pohodlně vystačil. Líčení lesa, světla měsíčného, strašná postava Tisovcova, každá přaska, každý pohled, každá rozprava líčena dlouze bez konce. Nemohl jsem se tomu vynadiviti. Proč dnes Fajst náhle tak rozvláčný?

Již se schylovalo k večeru, já neměl ani kouska papíru, když Fajst skončil slovy: »A tak bude Tisovec jezditi už jenom po pěti letech, pak po deseti, po padesáti, po stu, po tisíci, až posléze nalezne pokoj duše ubohá.«

Poslední slova jsem si jenom za-

pamatoval, na papíře pro ně místa nebylo. Fajst dokouřil, usmál se a řekl:

»Tak tedy to přijde do tisku. Aj, aj, do tisku a přijde za to pěkný groš.«

»Zač?«

»Za toho »Tisovce.« Bude to hodně dlouhé a zajímavé. Však jsem to k vůli tomu« — nedořekl, aby se nepodřekl.

»No, a když dostanete ten, . . . eh jak se to jmenuje, jako homonáš —«

»Snad honorář« —

»Ano honorář, to jest za toho »Tisovce,« pak by slušelo, byste se spravedlivě« —

»Rozdělil.«

»No třeba. Vždyť jsem to proto prodloužil, vlastně vyšperkoval, aby to už něco vydalo.«

Neudržel jsem se smíchu. Slíbil jsem vše a se poroučel.

Když vyšel nový sešit pohádek a v něm seškrtaný a v původní přibližně roucho prostonárodní oděný Tisovec, o nejbližších svátcích přinesl jsem Fajstovi jeden exemplář a několik doutníků.

»Tady je ten honorář.« —

»Jenom ta knížka?« divil se.

»Jenom; jsoutě honoráře příliš skrovné a spisovatelé z nich nestuční.«

Fajst vynašel Tisovce, usmál se a byl spokojen jako mnohý spisovatel, jemuž vědomí vykonané práce jest jediným honorářem.*)

---

*) Douška: O honorářích bylo by lze vypravovati kroniky. Ne že bych cenil povídky své; ale musí-li si spisovatel větší povídky do jistého kalendáře zaplatiť i jediný exemplář, to je přece mnoho! Než o tom jindy.

Význam ideje Cyrillo-Methodějské v dobách novějších.

Napsal Jan Tenora.

„Hospodine Boží! rozmnož sv. církev svou, vyhlad z ní všeliký rozkol a sdruž vše v jedinstvo svaté; probuď v ní statečné lidi jedné mysli, jedné víry, jednoho vyznání!“

V životě lidském střídá se štěstí s neštěstím, zdar s nezdarem, ba často jest nezdaru mnohem, mnohem více. Často snaha, myšlénka, idea člověkova sebe šlechetnější, kterou člověk prací neumornou uskutečniti hledí, jíž všecek svůj život zasvětil a obětoval, jen aby k cíli žádoucímu dospěla, na konec se nezdaří, a člověk když již domnívá se býti u cíle, poznává, že teprve na začátku, anebo že minul se s cílem. Ba často Prozřetelnosť zdá se plýtvati statečností, ctnostmi, oběťmi lidskými, ba člověkem samým, avšak vždy přece konečně, byť i po velikém počtu snah a prací nepoznaných nebo zdánlivě zmařených, ztracených, když již někdy zahynulo množství šlechetných srdcí ochablostí, přesvědčením, že věc jejich je zmařena, pak teprve vítězí věc tato. Byť i po dlouhé době věc spravedlivá, krásná, idea vznešená musí dojíti cíle; tím více pak idea, pro kterou se obětovali a o níž pracovali mužové svatí, která chválení došla od nejvyšší autority zde na zemi, idea ta, byť i nyní na větším díle zdála se býti hvězdou nedostižnou, bude jistě vystižena a uskutečněna.

A taková jest idea Cyrillo-Methodějská!

Idea Cyrillo-Methodějská! Jaké myšlénky připadají tu na mysl! Cyrill a Method, apoštolové Slovanů, největší dobrodinci naši! Nejen že přinesli předkům našim největší skvost a nejdražší poklad — víru svatou, nýbrž naučili je také

písmenům od nich nalezeným, dali základ k literatuře naší, k osvětě a vzdělanosti naší. Víra naše, víra Cyrillo-Methodějská, literatura naše původem Cyrillo-Methodějská! To jest pozůstatek, drahocenné dědictví po našich apoštolích, přece však jest to toliko část velikého úkolu, jemuž zasvětil sv. Cyrill a Method život svůj, jemuž se oddali srdcem nadšeným, ve kterémž háral plápol lásky svaté k Bohu a k celé čeledi slovanské.

Jsouť svatí bratří apoštolové Slovanů. Všem Slovanům od Šumavy až k Urálu platila práce jejich, všechny Slovany chtěli podarovati poklady víry svaté, poklady písemnictva, všem chtěli všecko, co nejlepšího měli, v podar přinésti. Přinesli na Moravu liturgii slovanskou, ji za základ položili veškeré své působnosti, o ni pečovali, aby nezanikla, zvláště když proti ní tolik nepřátel lstných se vzpíralo, za tím účelem jen, aby k pádu a zahynutí přivedli potom celé dílo sv. bratří. Po všechen čas života svého sv. Methoděj věren byl úkolu tomuto vznešenému, zaštípil jej v dobách šťastných, když ještě žádná zloba nechtěla podvraceti díla jeho, pěstoval a ostříhal jej v neštěstí a nehodách, jichž tolik přikvačilo naň, že by každý, jehož srdce by nebylo takovou láskou k ideji vznešené jato, ochabl, ochladl, ustoupil. Než Methoděj vytrval, ačkoli již viděl a poznával, že nebude s úlohu, kterou si vytknul, že neprovede, aby všem Slovanům hlásal víru, všecky aby obrátil a spojil jednotou víry, všem aby uštědřil písemnictví; ale i tu tím usilovněji se snažil, by aspoň základ k tomu položil, myšlénku svou celou provésti ponechávaje dobám příznivějším.

A to jest již ta myšlénka, ta idea, které nikdy s mysli nespustil sv. Methoděj, v níž, aby pokračovalo, kněžstvo si vychovával: uvésti všechny Slovany v jednotu církevní a uděliti jim všem pravou osvětu křesťanskou. — Jedna jest jen pravá víra, jedna jest jen pravá církev, — církev římská, jejíž hlavou sv. Otec. K církvi římské lnuli sv. bratří vždycky, církev římská chránila zase vždy sv. Methoděje, podporovala dílo jeho, schválila ideu jeho vznešenou a velikou. Žel, přežel, že nemohl již sv. Methoděj uskutečniti to, po čem vší snahou se snažil, že dílo jeho po smrti jeho zmařeno, učenníci jeho rozptýleni — aniž tomu Stolice svatá mohla zabrániti. Dílo Methodějovo na Moravě téměř zhynulo; tím více pak zdálo se, že idea ona, přivésti všechny Slovany k církvi pravé, zanikla, a nemožným vždy více se zdálo, aby byla uskutečněna.

Minula staletí. Zatím Slované východní přiklonili se k rozkolu, přidrželi se Řekův, ač od nich vždy, kdykoli s nimi jednali, byli podvedeni a oklamáni. Všechny pokusy, které podnikala církev římská, aby se smířili s církví pravou, zdály se býti marnými a nevedly nikdy k cíli želanému. Ovšem ukazovalo se i tu, kde tvrdošíjnosť a zarputilosť nezavládla, že jedině u církve římské jest pravá víra; přistupovali k ní také Slované, než veliká většina jich zůstala v rozkolu.

Než přímluvami sv. apoštolů slovanských se stalo, že Bůh svrchovaný nedopustil, by zahynulo, oč pracovali, a k čemu směřovali. Idea Cyrillo-Methodějská nezahynula, nezhasla, nýbrž vzplápolala živěji v dobách novějších, když mužové nadšení jak pro víru otcovskou, tak pro vlasť svou a pečliví o veškeré Slovanstvo počali probouzeti spící, počali hlásati lidu svému znova o zásluhách a skutcích velikých našich sv. apoštolů, počali pracovati znovu, aby se uskutečňovala idea Cyrillo-Methodějská, jejíž význam a dosah, kdyby provedena byla celá, byl by takový, že by pozmě-

něny byly rázem dějiny, a nové období církve vítězící by nastalo.

Než jaký již jest význam idey Cyrillo-Methodějské? Vzplála z Velehradu, jest táž s ideí Velehradskou! Velehrad, střed někdy metropole sv. Methoděje, musí býti i nyní středem snah o uskutečnění idey té velebné. K Velehradu, k vlasti naší, pohlížejí nyní zraky všech šlechetných mužův u nás, kteří za životní úkol si vytkli, aby přispěli k dílu onomu apoštolskému, jež sv. bratří uskutečniti chtěli, k Velehradu, k vlasti naší, pohlížejí všichni Slované, u nichž ve cti památka sv. Cyrilla a Methoděje. K nám zvláště obracejí se s očekáváním všichni katolíci, k nimž nejnověji pronikla slova encykliky sv. Otce, jenž důvěřuje se nám, že mu pomůžeme pracovati dále o díle sv. šlépějemi sv. apoštolů svých, ano i akatolíkům nemůže nikterak dlouho býti tajno, jaký jest význam ruchu toho čilého, který v zápětí za sebou má idea Cyrillo-Methodějská.

Budeme tedy uvažovati, jaký jest význam idey Cyrillo-Methodějské

1. u nás;
2. u národů všech slovanských;
3. vůbec.

(Příště dále.)

Posudky.

Krassetovo desítidenní cvičení duchovní čili **Křesťan v samotě.** V české řeči podává P. Angelus Lubojacký. V Praze. Nákladem vlastním.

Překladatel knihy této obral sobě za úkol přispěti těm, kdož se duchovním cvičením míní věnovati, maje na mysli, že »k nejúčinnějším prostředkům, zlo z duše vykořeniti a ctnosti v ní vzbuditi, náleží duchovní samota.«

Předeslav krátké naučení o prospěchu, druzích i přípravách, jichž duševní samota žádá, má-li se potkati se zdárným výsledkem a věnovav několik slov účelu úvahy, přistupuje spisovatel k exerciciím samým. Řídě se pravidlem, že exercicie po deset dní trvávají a že nemá mysl přílišným čtením přetěžovati, kdo chce, aby cvičení jeho přinesla blahodárné ovoce, rozdělil veškeru látku podlé desíti dnů na deset částí. Každý díl skládá se ze čtyr rozjímání, jimž připojena jest denně jedna úvaha.

Prvý den spisovatel nejpřípadněji počíná rozjímáním o určení člověka. K němu řadí se, jako perla k perle, rozjímání, o nichž těžko říci, které oplývá zbožnějšími, krásnějšími a duchaplnějšími myšlénkami, o nadvládě Boží nade tvory, o povinnostech k Bohu a o vůli Jeho. Ukončen jest prvý den úvahou o vniterné a ústní modlitbě. Co řečeno o tomto dni, platí také, mnohdy ještě větším právem, o všech dnech následujících. Rozjímání pak vesměs doplňují se v jeden souladný celek, který bude všem zbožným vhodným pomocníkem na cestě k dokonalému životu.

Co do stránky jazykové vyniká překlad P. Lubojackého vzornou správností a ryzí češtinou. Nedopatřením asi proklouzla jen tu i tam nepatrná chybička.

P. V. S.

Víra v duchy. Naučení matkám a vychovatelům vůbec. Sepsal Alois Matuška. (Otisk z »Pěstouna.«) V Poličce 1884. Cena 10 kr.

Bude opravdu dlouho nesnadno vypuditi z myslí lidských všechny báchorky o umrlcích, kouzlech a čarách, strašidlech

a jiných tajemných, jimiž nemoudří vychovatelé děti straší nebo jenom baví. Kouzla, bádání, vykládání karet, předpovídání, prorokování a jiné, hluboko jsou zakořeněny v životě lidském. Dotčený spisek (26 stran) má za účel vyložiti příčiny »vidění duchů« (illusi a hallucinaci) a podati mocné prostředky k vyhubení pověrčivosti lidské; spisovatel praví, že hlavní páka k tomu spočívá v rukou matčiných, dokládaje na konec: »Vychování spasí nás.« Ač si p. Mattuška vedl dosti obratně, neškodilo by ještě prostonárodněji, obšírněji pojednati o předmětu tom, hodně příkladů podati odstrašujících, aby hodně vynikla zásada, že vychování na základě duchů je špatné, nepaedagogické. Mluva je správná, sloh lehký a spisek ten dokazuje znalosť národního života našeho. Kniha ta zasluhuje všeho odporučení. *A. D.*

Obrázková knihovna pro mládež česko-slovanskou. Řídí St. Řehák. R. II. Sešit 12. Cena 16 kr.

Poslední sešit ročníku II. obsahuje pět národních povídek neb pohádek a životopis jich sběratele J. K. Hraše. Pohádky nadepsané »Svatoň« a »Vojslav a trpaslíci« jsou velmi rozšířeny a v každém kraji k povaze lidu a kraje přizpůsobeny. Proto se vykládají na různých místech s různými přídavky nebo malými změnami. Snad k nim náleží i »Zlatý věk.« »Propadlý rytíř,« více však ještě »Žižkův stůl« jsou rázu místního a třeba jim teprv hojným rozšiřováním známosti i jinde zjednati. Soudíce z tohoto sešitu o celku, nemůžeme než souhlasiti s úsudky o něm již pronešenými, že jest knihovna tato pro mládež nejlepší a vzhledem k illustracím i dosti laciná. Illustrace některé (na př. ke »Propadlému rytíři«) by mohly býti lépe provedeny. Jinak ale odporučujeme tento podnik rádi zábavy a poučení chtivé mládeži naší. *Fr. V.*

V cikánském zajetí, činohra ve 4 jednáních, pro mládež napsal Hugo G. Kolisko, učitel. Cena 30 kr. (U Bohd. Böhma v Novém Městě n. M.)

Obrázková knihovna pro mládež československou vydala již mnoho pěkných knížek od rozličných spisovatelů, výhradně učitelů jmen známých i poprvé na poli literárním se objevivších. Mezi prvými připomínáme p. redaktora St. Řeháka (Kamenického), J. K. Hraše, inšpektora, Fr. Bayera, Laška, Špačka, Tučka a jiné. Činohra v »Cikánském zajetí« líčí kontrasty hodných žákův a školu zanedbávajícího Vácslava, který za nezbednosti své byl potrestán tím, že do cikánského zajetí přišel a rok necitelné nakládání cikána Mirry snášeti musil. Postup a zauzlení děje dosti napínavé, druhá část příliš kvapí. Ostatně mluva bezvadna, výrazy přiměřené, úprava slušná. Nalezne-li takové obliby, jako nedávno Hraše-ova »Láska k vlasti,« pobaví i poučí malé i velké posluchače. Knížka věnována Janu K. Hraše-ovi. Cena poměrně (36 str.) vysoka. *A. D.*

Několik obrázků moravských od Svatopluka Čecha. »Moravské bibliotéky« dílo IX. Cena 20 kr.

První náš básník Svatopluk Čech uložil tuto ve pěti obrázcích dojmy s nedávné cesty své po naší milé Moravě. Sledujeme ho zaujatě, kterak roznícen vchází ve prostinký, chudý rodný domek Fr. Palackého, jak mile ho dojímá vkusný nenádherný kostelík hodslavský, kterak po dlouhém nezdaru přece konečně se dočká úchvatného rozhledu s Radhoště. Příjemně nás uchvacují živé, lahodné barvy, jimiž se přísvitem výborného svého humoru líčí jaro v horském údolí. Jinde baví čtenáře líceň chaloupky valašské a slovácké a popis peřestých půvabů krásného slováckého kroje.

Vedle bedlivé pozornosti, již upjatě věnuje krásám moravské přírody Sv. Čech,

jeví všude srdečnou lásku k lidu našemu a účasť s jeho osudy, zrakem velevnímavým si všímá všech úkazů kmenové zachovalosti, ubolévaje, znamená-li že tu a tam už se potrácí vplyvem praktické doby naší individuální ráz i lidu moravského a všecka jeho životní poesie. Věru nebylo potřebí omluvy páně spisovatelovy, že nám tu podává jen lehké zběžné črty; leda by slova ta někdo vztahoval k číslu »Velehradská pouť«; avšak myslíme, že se samo sebou rozumí, že básníka »Slavie« vedle studií krojových na mohyle slávy velkomoravské dojímaly i jiné ještě vznešenější myšlénky, a myslíme tak přese slova, jimiž pozývaje čtenářů na velehradskou pouť snad přeúzkostlivě je konejší: »Nebojte se, půjdeme beze křížku a zpěvu, bez »panáčka« a »rektora« a kostel si třeba jen tak po městsku obejdeme.«*)

Nástin tento dotýká se ovšem jen vršíčkův obsahu knihy Sv. Čechovy; radíme každému: Vezmi a čti! *Q.*

Upomínky z Východu, obrázky z pouti po Kavkaze a z cesty zpáteční od Svatopluka Čecha.

Jsou to lehounké nárysy, plné půvabnosti, jež proslavený pěvec náš letmo pérem na papíře zachytil. V nádherných barvách kreslí nám rozkošné kraje Kavkazské, líčí města, lidi, kroje, obyčeje; místy probleskuje jeho bodrý humor, jenž práci osvěžuje. K lepšímu porozumění podává tu i tam dějepisné nárysy, tak že čtenář odkládá ji valně nadšen a poučen. Milovníkům cestopisů bude tato kniha pravou pochoutkou a zasluhuje proto vřelého odporučení. *V. D.*

Ze Světa slovanského. Psal Jaromír Hrubý. Svazek I. Str. 208. V Českém Brodě. Nakl. Jos. Miškovský 1885. Cena 1 zl.

Oblíbený zpravodaj čelných časopisů našich (hl. Osvěty) o věcech slovanských podává tu souborně nárysy své, a sice dle předmluvy prozatím nárysy z feuilletonu »Národních Listů« z l. 1874—1881. Obsahem jsou většinou národopisné (Moskva a Petrohrad, z ruského severu, Rhapsodové severoruští a pod.), z části životopisné (před svatbou Alex. Puškina, U rakve F. M. Dostojevského a j.) Zvláště v oněch jeví se pilný pozorovatel života národního, tak že u nás pro nedostatek obšírného díla národopisného o Rusi i při zběžném zdánlivě rázu svém dlouho zajisté podrží svou cenu. Výsledky pozorování jeho jsou ovšem, bohužel, namnoze trudné, zvláště ve věcech náboženských, směr spisovatelův celkem vážný, tak že knížka nebude snad sice zajímavá jak obyčejně říkáme, t. j. pikantní pro leckoho, avšak bude tím zajímavější pro každého, kdo opravdu má jaký cit pro životní osudy sbratřeného národu. Tomu i suchoparné číslice a data, jichž tu svědomitě sneseno, nebudou suchoparnými, nýbrž pomohou k lepšímu porozumění.

V naší příčině naskytlo se nám jen jedno místo, jež poukazuje na zmatenosť pojmův u p. spisovatele, ostatně nyní častou. Na str. 117. píše, chtěje doká-

*) O týchž obrázcích došel nás od váženého spolupracovníka p. P. J. později úsudek, celkem sice též pochvalný, v některých částech však poněkud odchylný, pročež z něho vyjímáme některé věty, nechtějíce rozhodovati: „Slovutný básník náš dobře podotknul, že jsou obrázky tyto jen na požádání zpracovány, čímž ovšem omluveno z části, co by jinak omluveno nebylo, nápadná totiž chudokrevnosť a bezvýznamnosť některého obrázku (na př. dojem z návštěvy rodného domku Palackého jest velice mdlý a suchý) . . . Nárysy jsou často až příliš zběžné . . . „Velehradská pouť“ leckterého čtenáře moravského, jenž ví a cítí váhu slov: Velehrad, velehradská pouť, jistě urazí svou banálností a malicherností, kdo ví, zda-li ne právem: každým způsobem prvého básníka našeho takováhle pouť na Velehrad, v předvečer roku 1885. popisovaná jest nedůstojna; my od něho bychom očekávali atd. *Red.*

zati, jak potřebno pro vědomí národní znáti historii: »Čím byl do nedávna Hus a Žižka českému lidu? Ten vrahem a loupežníkem, onen kacířem.« Ponechávajíce tohoto o své váze, tážeme se: tedy již přestal či přestává býti kacířem? I totoť! To jen katolíkům, či vlastně »lidu« »Národních Listů«; ostatnímu lidu nikoli.

Co praví na str. 208. o maďarském vyšším duchovenstvu vůči Slovanům, někoho snad zarazí: avšak jest vůbec známo, že zuřivosť jejich maďarisatorská jest jen zřejmou illustrací, kam vede klásti choutky národnostní nad svědomí náboženstvím křesťanským spravované, právě co našim liberálům by bylo tak po chuti.

Sloh je plynný, jazykových vad hojně. Úprava knihy je pěkná. *Red.*

Zábavy večerní. Redaktor Vojtěch Pakosta. Ročníku V. č. 6. obsahuje Povstání ve Vísce. Povídka z minulého století; napsal Otto Vít. Pitra. Cena 20 kr.

Minulé století jest počátkem úsilných bojů nižších tříd lidské společnosti proti útiskům a tvrdému vladaření šlechty, tvoří přechodnou dobu od poroby k osobní svobodě, a touto stránkou svoji skýtá našim spisovatelům přehojnou zásobu látky k historickým povídkám. Též naše povídka, z té doby vzatá, líčí vzpouru sedláků několika vesnic v sev.-východních Čechách proti vrchnímu panu Janovi Janotíkovi z Adleršteinu. Sedláci žádali nejprve mírně skrze poslance vydání spisu, jimž dřívější pán, pan Jan Haistr, poddaným svým byl mnoho úlev a svobod udělil. Ale když po dobrém nic nemohli vyříditi, chopili se kos a cepů. Pan vrchní však dověděv se zradou o spiknutí, povolal z Boleslavi cís. vojsko na pomoc a tak všecky naděje sedláků zmařil. Pan spisovatel touto povídkou podal zdařilý obrázek tehdejší doby. Z každého rysu jeho vyzírá minulé století. Velmi dopadně vylíčen jest pan vrchní ve své panovačné choutce a směšné domýšlivosti; v panu Josefovi zase vidíme typ kancelářského písaře té doby.

Zvláště však věrně a názorně vymalováni jsou sedláci. Dlouholetou porobou jsou již sice zotročilí, však cit práva a spravedlnosti u nich ještě nezmizel. Touží po zlaté svobodě, ze které, jak z ústního podání od svých dědů slýchali, těšili se jich předkové. I není divu, že se jí též pro sebe a pro své děti domáhají. Avšak násilný prostředek, k němuž se dávají strhnouti, nesrovnává se s náboženskými mravními zásadami učení křesť., které velí poslouchati vrchnosti dobré i zlé: vášní zaslepeni tohoto rozkazu nedbají a též jiných neopatrností se dopouštějí. Ochablť již u nich cit náboženský. Nevzývali před dílem Boha na pomoc, proto záměry jejich zmařeny jsou. Takto potvrdila se stará pravda přísloví: »Bez Božího požehnání marné všecko namahání.« Toť jádro celé povídky. A tuto pravdu na stará kolena nucen byl uznati sám ctižádostivý Kučera i liberální rychtář Koula. Vedle hlavní této myšlénky mravní jest povídka poučná též dějepisnými vzpomínkami z českých dějin po bitvě bělohorské. Mluva jest správna a lehce plyne. Spisek čte se příjemně a poutá až do posledního řádku.

Hodí se dobře za četbu dospělejší mládeži. *G.*

Matice lidu, číslo 1. ročník XIX. »Na cestě křížové,« napsal Karel Škába.

Křížovou cestou míní pan spisovatel utrpení lidu českého v dobách pobělohorských, kdy vyznávači »pravé víry« násilně byli obraceni na víru od strany vítězné, katolické. Děj je v krátkosti následující: Do Mníšku přilétaly zvěsti o ukrutnostech reformace. Obyvatelstvo se děsilo. Jediný jen plesal — Mizera. Byl

to katolík charakteru bídného, jenž boháčem stal se zločiny. Má syna Václava, který zamiluje se do farářovy dcery Dorničky. Otec o poměru tom nechce slyšeť a poněvadž syn ho neposlouchá, od sebe ho vyhání. Syn ví, že víra otcem tupená (str. 35.), hanobená lepší syny a dcery vychovává, nežli ta jeho. — Konečně rejthaři přijedou a s nimi jezuita. Cháska neurvalá i se svým velitelem. Jezuita bývalý vojín, fanatik, chytrák, zraku pichlavého, počíná svůj úkol.

»Líčil ráj plný krás, rozkoší a smyslnosti« (to pezpochyby studoval z koranu), dále »obrovskými konturami, jakoby ďábel sám, nastínil muka pekelná« (str. 60.)

Avšak nedaří se mu v díle. Zatím Mizera stane se rychtářem a mstí se na svých sousedech. Faráře káže zatknouti. Farář je povaha ryzí, zbožná, pravý kněz, jenž obětuje se pro své ovečky, vlastenec horlivý. Dornička jde prosit za otce k vilnému hejtmanovi. Hrozí jí nebezpečí. Vácslav, jenž nad ní bdí, vedere se mocí k setníkovi, podnikne boj, je spoután. Dornička v zápasu raněna. K výstupu tomu přichází jezuita, aby se zastal nevinnosti. Činí trpké výčitky hejtmanovi, jež on posměšně odbývá. — Vácslav za svou smělosť pyká na šibenici. Otec jeho sešílí hrůzou svého svědomí (což je fantasticky vylíčeno). Farář a dcera odcházejí do vyhnanství. —

Vypravováno vše s mohutným zápalem a velebením té víry luteránské, jakoby ona byla jenom ta nejlepší tehdy v Čechách. Ta víra od Husa až po dobu reformační. Ona má jen charaktery pravé, má faráře, veškeré občany — a katolická je zastoupena člověkem podlým, divokými rejthary, kteří si z ní úsměšky tropí a jezuitou v té obyčejné karikatuře. Jsme to zvyklí při takových dějích čísti, vždyť prý katolicismus byl vším vinen, obzláště ten protivný řád jezuitův. Ale také byli mezi tím vychvalovaným kněžstvem kališnickým tací, »o nichž sama konsistoř dala do agendy, že nejedni hodili by se spíše za kováře a za řezníky, nežli za kněze.«*) — Takovými věcmi se lid nepoučí, spíše rozhořčí. Vůbec »Matice lidu« bere se cestami zvláštními: jednou se jí »svatí« nelíbí, po druhé není jí po chuti celá víra katolická. Nám v zájmu svaté víry naší nezbývá nic jiného než volati: Nekupujte knih náboženství nepřejících! **) *V. D.*

Obžínky života, poslední práce od Frant. Douchy. Tiskem a nákladem J. Otty v Praze.

Vskutku nevíme, zda-li by mohl Fr. Doucha vhodnějším způsobem ukončiti a spečetiti svou blahodárnou činnosť literární, jako podotknutou sbírkou básní pod jménem »Obžínky života.« »Obžínky,« toť labutin zpěv Douchův, v němž loučí se s mládeží, povzbuzuje ji k neunavné činnosti, práci a vůbec ke všemu, co dobrého a šlechetného, a to slovy tak prostými a přece tak dojemnými. Není také divu, vždyť mu za třicetiletého působení mládež tak ke srdci přirostla!

V prvních třech básních »Synáček u matičky,« »Šperk matčin,« a »Dobrá máti« líčí nám básník jednak radosť matčinu nad dítkem, pravým a drahocenným to šperkem matčiným, jednak slasť dítka, jež laskavé oko matčino stále doprovází. Poslední básnička »Dobrá máti« poetickým spracováním nad první dvě předčí. Vizme jen, jak líčí básník srdce matčino:

„Otevřen pak poklad stále skvoucí,
když tě na své srdce tiskne vroucí;
nebo jsou v něm skvostů sklady zlaté,
drahé perly cenou přeboháté.“

Básně: »Otcův návrat,« »Prosba

*) O věcech duchovních na Poděbradsku l. 1555—1665 Fr. Zoubek Č. M. 1878.

**) Jakými knihy „Maticí lidu“ vydávané po většině jsou, neboť celý ústav jest rejdištěm fanatických choutek liberalnických. Pročež údové „Hlídky,“ ať ve službě, ať mimo službu, buďtež jen na stráži! *Red.*

chudého,« »Spokojená mysl,« »Chudoba« a j. obsahem jsou velmi časové. Zdá se, jakoby Doucha při sepisování jich otázku socialní měl na zřeteli, jež snad co neviděť, jako rozzuřená vichřice, vše v cestě stojící zachvátí. Za prostředky k odstranění její udává básník spořivosť, pracovitosť chudiny, od bohatce pak lásku ke bližnímu. Musíme však vyznati, že básně tyto jsou z většiny jen prosa ve verších.

Báseň »Dvě ruce v erbu« obsahem i provedením druží se ke předešlým.

Čtenáři básní: »Nemocná sestřička,« »Pohřeb chudého dítka« a »Dítko v rakvičce« velice lahodí tichý klid mysli, jenž vane těmito básněmi, ač motiv sám má na sobě nádech smutku.

Provedení básně »Pohřeb chudého dítka« jest opravdu zdařilé. Tak jednoduchými slovy taký bol vyjádřen! V básních: »Děvče a růže,« »Dvě růžičky« a »Nejkrásnější barva« snaží se básník roznítiti plápol lásky ke vlasti české u mládeže. Motiv ten hlavně v posledních dvou básních jest jen načrtnut. Slova básně »V zimavých dobách« dýchají pravou poesií. V následujících básních »Jaro mladého věku,« »Ranní doba,« »Vzácný čas,« pak »Píle při díle,« »Na prohlídku světa,« »Šetřivosť« a v jiných ukazuje básník mládeži, jakou cestou má se bráti na dráze života. Spořivosť, dobré užití času, pracovitosť, toť veslo, jež na rozbouřeném moři života má vésti mládež ke přístavu míru a spokojenosti. »Vzácný čas« a »Píle při díle« jsou nejzdařilejší. Básně »Snažlivá děva,« »Oděv pracovitosti,« »Kuchařinka,« »Dvoje strojení,« »Práce a krásocit« a j. věnovány jsou po výtce děvám. Jest v nich hlavně bičováno převrácené moderní vychování dívek. »Oděv pracovitosti« a »Dvoje strojení« jsou časově voleny. »Dírka na rukávě« a »Ne hrachu, brachu?« pro poesii jsou nepěkné.

Básně tyto jsou též ozdobeny illustracemi, které však jsou z většiny až příliš jednoduché, tak že nemůže se o nich říci: »jednoduché, ale vkusné.«

Podavše takto skromný úsudek o »Obžínkách života,« odporučujeme tuto sbírku básní mládeži z plna srdce ne tak pro jejich poetickou cenu, které namnoze postrádají, jako pro jejich motivy a pro mravní duch, jenž celou sbírkou provívá. *J. S.*

Květy. Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy. Red. Svat. Čech a Dr. Servác Heller. Ročník VII. Sešit lednový. V Praze 1885. Předpl. celor. 10 zl.

Obsah prvého sešitu jest velmi pestrý, převážnou většinou dle směru »Květův« ovšem zábavný. Jsou tu básně od Vrchlického, Kučery, Krásnohorské, Mokrého a j. povídky od Čecha (román Ikaros), Schulze a j. Avšak i poučná část zastoupena četně články od Arbesa, Vykoukala, Kuffnera a j. Bedřich Katzer ve článku »O životě a smrti« mimo jiné podává zajímavý přehled názorův o praplození, s nimiž nepěkně kontrastují vlastní vývody jeho o »tajemství života« více méně materialistické. Četné rozhledy po světě uměleckém zajímavý a bohatý obsah vhodně doplňují. *Red.*

Drobnosti.

Pastýřský list nejd. biskupa brněnského za příležitosti slavnosti jubilejní promlouvaje o tisku, s celým nábožensko-národním bytem lidu našeho ovšem úzce souvisejícím, mimo jiné praví toto:

»Dobrá kniha, dobré noviny, jsou jako dobrý přítel.

A kolik jest ještě knihtiskáren, které by se štítily tisknouti knihy a listy víře nepřátelské a mravnosti nebezpečné?

Kolik jest ještě knihkupectví, která by vedlé dobrých knih neměla i špatné na skladě? Kolik jest ještě místností, tak zvaných veřejných, které by, ať nedím: vedlé dobrých i špatné, alebrž vedlé špatných i dobré listy odebíraly a ke čtení předkládaly? Že co zlého nepodává se v knihách a novinách vždycky v hnusné nahotě své, alebrž ve všelijak líčené úpravě, tím nebezpečnosti mu ještě přibývá; nebo jedu poznaného člověk se hrozí, jed však zlomyslně pokrmu přimíšený poznává teprv, když již účinky jeho se jeví a život snad již bez naděje ztracen jest . . .«

Nyní doporoučí nejd. velepastýř spolehlivý prostředek proti zlému nepříteli špatného tisku. Jest to modlitba Páně, Otčenáš, kterouž se křesťanu v duchu a pravdě ani modliti nelze, jestliže záhubné knihy i noviny čte a podporuje špatný tisk, odporující hlubokým pravdám v Otčenáši obsaženým. — Dovodiv toho, pokračuje takto:

»O bludařích a mravokazích« doby své píše sv. Jan následovně: »Přichází-li kdo k vám a nepřináší-li toho učení, nepřijímejte ho do domu, aniž ho pozdravujte,« t. j. nevítejte ho a nepřechovávejte ho u sebe; »nebo kdo ho pozdravuje, má spolek s jeho zlými skutky« (II. 10, 11.). — Tak zachovati se přikazuje apoštol lásky naproti lidem, již víru v nebezpečenství uvádějí; naproti špatné knize, naproti špatným novinám povinen jsi, křesťane milý, zachovati se alespoň podobně, žádáš-li víru svou, jakož i poklady časného i věčného blaha, jež v sobě skrývá, uchrániti všelikého nebezpečenství a za ni vděčným prokázati se Bohu a svatým Apoštolům našim. Či jest to vděčnosť, když ty špatný tisk snad den co den do domu svého vítáš a přijímáš a tím činem vítáš všecko to tupení svaté víry a překrucování pravd zjevných, vítáš všechno to hanobení církve Ježíše Krista a jejího zřízení, vítáš všecko to zlehčování křesťanské ctnosti, nadržování nepravosti, podněcování lidských vášní, pomlouvání, na cti utrhání a vůbec všecko urážení lásky k bližnímu atd., a když takovým způsobem i nesčetných cizích hříchův se dopouštíš? Či jsi snad u víře tak pevný a ve ctnosti tak stálý, že bys neměl čeho se báti z ustavičného obcování s listem špatným?

Ó kýž uposlechneš napomenutí sv. Jana a kýž každého a všecko od sebe odvrátíš, co by sv. víře tvé mohlo býti nebezpečenstvím!

J. H. v „Nár. L.“ o moravském kněžstvu. Utrhačná slova p. J. H, v němž jiní opět utrhační jazykové větří jakéhosi věčného kandidáta filosofie, rozletěla se rychleji a pobouřila více — po mínění našem — než potřeba: nestojíť věru za to rozhorlení, neboť opakují jen, co již kolikrát bylo pověděno a skutky vyvráceno; a pak »Nár. L.« a kněžstvo!! — Proto také nehodláme s nimi polemisovati, ač nikomu to nezabráněno, kdo myslí, že za to stojí; nýbrž, aby se nám nevytýkala neúplnosť, přidáváme jen některé glossy k útoku, myslím, zcela známému z »Čecha« a z »Hlasu.«

Že kněz — Kosmák — kněžstvo k větší činnosti pobádá, celému stavu jest více se ctí nežli s hanbou; panu J. H. mohl by každý takových kněží, kteří své spolubratry k téže činnosti, slovy mnohem ostřejšími, vyzývají, načítati na kopy; jestiť takovým každý svědomitý kněz, a svědomitých kněží jest u nás, Bohu díky, více nežli svědomitých spisovatelů jisté strany v Praze, ať již pochodí ze »sesterské Moravěnky« nebo z bratrských Čech. Vy, pánové v Praze, ovšem umíte to jinak: vy si nic navzájem nevytýkáte, vy jste se sebou vespolek spokojeni, i se svou obětivou a nezištnou činností, myslíce si: beati possidentes, však obalamucený lid se dále o to nestará, co se s jeho penězi děje, které za vaše

řeči a deklamace a »práce« vám svěřuje; vy sobě raději hezky podkouříte! Exkumunikace (sic) p. J. H. nepotřebuje se báti: vždyť by nám ubylo o jednoho tlachala, a člověk se rád časem zasměje pokrytecké té »horlivosti,« která, pravda, i takto se dobře vyplácí. Fanatismus kněžstva není tak zlá věc, jak p. J. H. myslí: jest jen nutnou obranou proti fanatismu mnohem hrubšímu, jejž p. J. H. dobře zná. A páliti knihy v XIX. století bylo by přímo velezáslužno, kdyby se častěji dálo: či snad má p. J. H. také o své věci strach, aby se mezi tím bezcenným palivem neocitly? Předplatitelů na »Vlasť« p. J. H. napočítal trochu málo: inu, kandidát filosofie, za jakého jej lidé mají, snadno již se přepočte! P. Mathon za čestnou zmínku, — kéž jen také pravdivou, že zaplavuje z benediktinské tiskárny Moravu — může si upřímně gratulovati: Moravané, učiňte ať p. J. H. aspoň tuto má pravdu, když ve všem ostatním lže. Že mu ta pravda nebyla by po chuti, nic nedělá: jisté domácí bestii také není po chuti, když měsíček úplňkem se na svět usmívá, ona štěká. Historické vzpomínky na Kapistrana p. J. H. neměl vyžvatlati: snad jí bude někde jinde potřebovati, a pak už ona nebude originalní, jsouc takto perlou v »Národních« pohozenou. Že z »Ascetické bibliotéky« »lidé šílívají,« p. J. H. dále nedokázal: mám tedy sto chutí domnívati se, že eo ipso staví sebe za doklad, a že se jemu ten malheur přihodil.

Na konec p. J. H. tváří se velice mravně rozhořčeným: však ať jest ubezpečen, že moralista z něho nebude. Že jeho »strýc výměnkář« vyvedl hloupý kousek, spáliv »Křesťanského muže,« kdo za to může? Milý pane J. H., ne vždy v tom, co se praví, nýbrž v tom, jak, proč, kde, kdy, komu se praví, v tom leží nemravnosť. Ono misionářské kázání ať již bylo jakékoli — p. J. H. ho neslyšel, já také ne — právě proto bylo soukromé, pro jeden stav; ale tak již bývá: slyšeti o neřestech pokárání na místě posvátném od kněze, to škodí mravnosti; čísti o nich v básních a páchati je, toť úplně v pořádku, pravda pane J. H.?!

Ostatně, přečet článek, vzhledem ku kněžím, kteří s liberálnickou stranou pořád ještě koketují, myslil jsem si: dobře vám tak! Těm pak, kteří jsou napadeni, uvádím jen jedno místo, které kdyby nebylo proneseno od p. J. H. a ne v »Národních,« mělo by velký dosah a váhu, které však i přes to jest nám pozoruhodno; p. J. H. volá k nám: »musíme vliv váš v národě odstraňovat, rušit a odškodňovat.« Napišme si slova ta na prapor svůj a řiďme se jimi; věc došla na nože; článek p. J. H. jest jen ubožáckým výrazem nepřátelského fanatismu, pořád všelijak tutlaného. Čiňme každý svou povinnosť, vždyť lid již dobře poznává, kde jsou jeho praví přátelé!

Německý časopis apoštolátu tisku (»Annalen des Werkes vom hl. Paulus«) v lednovém sešitě píše o významu apoštolátu tisku, otvíraje neutěšenou perspektivu do poměrů tiskových, navrhuje prostředky na zlepšení (zvl. fondy!); dále podává rozličné výroky biskupů katolických o důležitosti a prospěchu téhož apoštolátu, zvláště pak pochvalu nejvyššího biskupa Leona XIII. Posléze výňatky z bezbožeckých novin ukazuje, kterak není lhostejno, co člověk stále čte, co kupuje, co podporuje (jaká by to as byla u nás anthologie různých výstřelkův!), a uvádí výrok Kateřiny Emmerichové o zednářstvu, jenž jakoby věštím duchem vypisuje ničemnosť ústavu, odhalenou nyní encyklikou »Humanum genus« ze 20. dubna 1884.

V konferenci děkanství jedovnického (viz »Hlas«, č. 10.) na oslavu roku 1885.

navrženo mezi jiným také a doporučováno, že »zvláště žádoucno jest, aby mimo obrazy také životopisy ssv. Cyrilla a Methoda a vůbec dobré křesťanské knihy a listy rokem jubilejním se rozšířily.«

Ukázka **solidarity** mezi »námi.« Všem čtenářům novin známa jest příhoda týkající se konfiskace Třebízského spisu »Pod skalami«, protiprávně prý vydaného benediktinskou knihtiskárnou v Brně. (Viz věc obšírně vyloženou v »Obecných Novinách« č. 2.) Dp. ředitel knihtiskárny poslal listům, jež utrhačné zprávy o věci té uveřejnily, věcnou opravu, již také všechny podaly.

Při tom katolický denník »Čech«, podávaje opravu, proti obyčeji v takových případech platnému, dovolil si pochybovati o pravdivosti některých výroků. Na př. oprava praví: »Při vydání »Pod skalami« — tedy na počátku spisovatelské činnosti Třeb. — zavázal jej Pl. J. M. slibem, až se zotaví a v lit. pracích vytříbí, že bude do »Zábavné bibl.« přispívati.« »Čech« podotýká: »Václav Beneš literárně se vytříbiti a takým slibem nechati se uvázati!!!« Kolik literárně-historického a psychologického důvtipu v prvé a kolik obchodnického ve druhé poznámce vězí, jest až příliš zjevno, tak že dostačí to uvésti.

Oprava: »Spis (»Pod skalami«) nebyl úplně jeho prací, nýbrž pouze výňatek z rozvláčného jeho rukopisu, jejž Pl. J. M. sám z velké části přepracoval a v celek uspořádal;« — »Čech«: »Tedy dp. Pl. Mathon přepracoval Václ. Beneše Třebízského.« Ve slovech těch leží, že Třeb. vůbec přepracován býti nemohl, že nemohl přepracovati jej dp. Pl. Mathon, a že ho tedy nepřepracoval. Ad *a)* poví »Čechu« kritika, že i nejpozdějším spisům Třebízského často by ceny přibylo decimováním některých rozvláčných a rozbřečeně povídavých míst. Že tedy prvotina jeho velice snadno touž vadu míti mohla, jest na bíledni. Ad *b)* připustí »Čech«, že kněz vzdělaný, jenž jest redaktorem »Zábavné bibliotéky«, tedy rukopisy a spisy toho oboru hojně pročítá, dovede snad vhodně zkrátiti a upraviti rozvláčnou povídku začátečníka, jež jest dílkem úplně prostičkým, nikoli »zjevem« literárně uměleckým. Ad *c)* až bude výslech svědkův. může »Čech« se přesvědčiti, že žije ještě sazeč a korrektor, který rukopis měl, jenž rád přísahou potvrdí, kolik tam bylo rukou dp. Pl. J. Mathona psáno a přetrháno.

Jak u soudu věci stojí, nebudeme vypisovati, brzy vyjdou na jevo. Ale byť i hůře stály, podezírati takto veřejně údaje napadeného, prapodivně se nese z úst muže, jenž ví rozdíl mezi »forum externum« a »internum.« Nikdo nežádal na »Čechu« nějaké apologie, nýbrž jen, k čemu po právě jest zavázán: avšak beze vší příčiny před liberálními listy ještě se vyznamenati a připojiti poznámky posměšné a — prý — vývratné, k tomu náleží notná porce ducha »solidárního!«

Zaslán nám **Prospekt** nové »Bibl. paedag.«, jejž podáváme svým čtenářům beze změny.

»Na náš věk — dí slovutný náš paedagog Dr. G. A. Lindner — nastupuje vedle idey národo-hospodářské úloha nová, úloha to paedagogická, — výchova dorůstajícího pokolení k lepšímu stavu člověčenstva. Nebo co by bylo platno člověku, aby celý svět získal, na své duši však škodu utrpěl, t. j. kdyby byl sebe moudřejším, nestal se však zároveň i lepším, kdyby na př. pokračoval v tom nesmyslném válčení, v tom šíleném mrhání životův a statků na bojištích, v té národní nesnášelivosti, které věk náš tak przní a nás připravují o veškeré vymoženosti novější osvěty. Věk náš úlohu tu pochopil a může právem na-

zvati se věkem paedagogickým, věkem vychování.

A kdo nové, lepší době odchová nových, lepších lidí? — »Neodchová-li jich škola, po přednosti pak škola národní — dí slavný náš Jan Ev. Kosina — život jich neodchová. Čeho tedy třeba především a bezodkladně škole, čeho nám učitelům? Domnívá-li se kdo, že snad o to bychom stáli, by ten neb onen předmět zákony májovými roku šedesátého devátého nově do škol uvedený zase vymýcen byl, na hrubém by tkvěl omylu. Ne o vymýcení něčeho, co na ten čas jest, stojíme, ovšem pak o to, aby všecka učebná látka společnou duševní páskou v souladný celek upravena byla, by předmět nad předmětem nižádné si neosoboval nadvlády, by se přestala konečně měřiti důležitosť jednotlivých předmětů jediné domnělou potřebou života všedního. A tuť ovšem předůležito jest, aby jedenkaždý učitel všecky předměty, kterým vyučovati má děti, si osvojil co nejdůkladněji a dokonale poznával a uznával vzájemný vztah jednotlivých disciplin mezi sebou. Neboť jen tehdáž pochopí každého předmětu důležitosť vychovatelskou — (jiné důležitosti neuznáváme) — a dovede z něho něco vyvésti, co by duševnímu rozvoji dětí jemu svěřených nápomocno bylo skutečně a platně.«

Jelikož tedy především učitelstvu přihlížeti jest k tomu, aby se tříbily paedagogické theorie a myšlénky, má obrátiti zřetel hlavní k původním spisům nejznamenitějších myslitelů paedagogických a ke studiu jejich co nejdůkladnějšímu, by jimi oplodněn, upevněn a utvrzen byl vychovatelský obor myšlénkový. Z této důležitosti historicko-paedagogických studií vysvítá, že považovati dlužno četbu původních děl za důkladnější a hlubší obcování s lidmi znamenitými, již jsou representanty jistých idejí paedagogických. Ve svých spisech mluví lidé znamenití zcela jinak s námi, než ústy historika sprostředkujícími. Komenského, Montaignea, Lockea, Rousseaua, Pestalozziho — pozorujeme-li říkajíc okem duševním v blízkosti nejbližší — nepůsobí-li výtečníci ti na nás vzpomínkou blahodárnou a vzácně oplozující? Z té příčiny vydávají se ve všech zemích vzdělaných sbírky klassikův paedagogických. A protož, aby i čeští učitelé poznali české své klassiky paedagogické — v nichž nejjasněji obráží se národní českého vychování ráz — i výtečné paedagogy cizí, odhodlali se nížepsaní vydávati pro naše snaživé p. t. učitelstvo sbírku vynikajících a laciných spisů pod názvem: »*Bibliotéka paedagogických klassiků českých i cizích.*« Zastoupeni v ní budou Čechové: Fr. Bartoš, Dr. Jos. Durdík, Dr. Petr Durdík, J. Kapras, Jan Amos Komenský, Jan Ev. Kosina, Jan Lepař, Dr. Gustav Adolf Lindner, Dr. T. G. Masaryk, Vinc. Prausek, rytíř Jan Šťastný, Dr. Ant. Tille, Josef Wenzig, Frant. Jos. Zoubek. Z cizích: Basedow, Fénelon, Francke, Herbart, Herder, Locke, Montaigne, Niemeyer, Pestalozzi, Plato, Quintilian, Rousseau, Salzmann, Schleiermacher a j. v překladech zdařilých. První dílo obsahuje Dr. Gustava Ad. Lindnera, prof. paedagogiky na české universitě pražské, články paedagogické a psychologické. Druhým dílem budou spisy c. k. zemsk. inšpektora Jana Ev. Kosiny. »Bibliotéka paedagogických klassikův« vydána bude v sešitech tříarchových vel. 8°, úpravy vkusné a ozdobena bude zdařilou podobiznou a životopisem každého spisovatele. Sešit u vydavatele stojí 35 kr., poštou 40 kr. Na 6 sešitů (půl roku) předplácí se u vydavatele v Jersíně p. Měřín na Moravě 2 zl. 10 kr., poštou 2 zl. 40 kr., na 12 sešitů (celý rok) 4 zl., poštou 4 zl. 60 kr. P. T. pánům sběratelům poskytují se velmi značné

výhody, račtež se jen laskavě přihlásiti u vydavatele.

Pomíjejíce všeho dalšího líčení, doporučujeme »Bibliotéku paedagogických klassiků« veškerému slavnému učitelstvu co nejvřeleji. Zisku ni slávy nežádáme, jen dobré věci prospěti chceme; doufáme tedy, že každý uvědomělý a snaživý učitel nás podporovati bude. První sešit nahlédnouti lze v každém řádném knihkupectví. Cena sešitu v knihkupectví jest 40 kr. Zdař Bůh!

V Olomouci a v Jersíně v lednu roku 1885.

Redaktor a vydavatel:
Fr. Bayer,
učitel a redaktor »Mor. bibl.« a »Slavínu učitel.« v Jersíně na Moravě.

Hlavní spolupracovník:
Jan Havelka,
c. k. gymnasijní profesor a redaktor »Časopisu muzejního spolku« v Olomouci.

Tiskopisy redakci zaslané.

Blahověst, red. dr. Fr. Krásl, č. 5. obs.: II. postní kázaní. Některé příběhy ze života apoštola opuštěné mládeže Jana Boska. Báseň Tři koruny (B. M. Kulda), Hora Tábor a Proměnění Páně, Upomínka na pouť velehradskou 1863, a hojné zprávy církevní.

Vlasť, red. T. Škrdle, č. 5. obsah. mimo další části prací předešlých legendu J. Holowinského „Zbojníci" (přel. Nečas), Památné a lidu posvátné hory v Šumavě (Fr. Wildmann), hojné zprávy literární.

Květy, red. Svatopluk Čech a Serv. Heller. Ročn. VII. č. 2. Obsah: Visby. (J. Štolba.) Noc v Čechách. (Báseň J. Geisslovy.) Na rozhraní. (J. Lier.) O životě a smrti. (B. Katzer.) V palaciku a dvorku. (E. Jelínek.) Frant. Krumlovský. (J. Arbes.) Fr. V. Jeřábek. (S. Heller.) Ikaros. (Sv. Čech.) Rozhledy atd. Četná vyobrazení.

Nádherného díla **Písmo svaté,** illustr. G. Doré (nákl. J. Otty), vyšlo č. 4. (Exodus, hl. VI.—XXVIII.) s překrásnými obrazy.

Ruch, redaktor F. Brožík a Fr. Kvapil, č. 3—5., z nichž poslední má tento obsah: Pod starými krovy (Kar. Světlá), Ballada o duté lípě (B. Kaminský), Norimberk (E. M. Rutte), Poturčenec Spao Spaič (J. Holeček) atd. s hojnými zprávami uměleckými a illustracemi (zvl. „Pěvec ballad" od Brožíka).

Komenský, red. F. Slaměník, č. 4—6, se články od J. Kosiny (Život starého kantora), F. Bílého, Krcha (o sv. Gorazdovi), Funtíčka a jiných.

Učitelské listy, red. Fr. Krček, č. 3. s pracemi od A. Kučery (Účel tělocviku škol.), A. Soukopa a hojnými zprávami.

Poutník od Otavy. red. V. V. Janota v Písku, č. 3. se zajímavým a poučným obsahem.

Vychovatel. List věnovaný zájmům křesťanského školství. Vychází 15. a posledního každého měsíce. Předplácí se čtvrtletně 50 kr. Redaktor P. Kopal. Obsah 1. čísla: Náš program. O pravém duchu universit (Eug. Kadeřávek). Znázorňování katechismu. Příspěvky ku psychologice dětské. (Stan. Lítavský.) Kronika školská. Hrdinství v dobrých skutcích. (Frant. Vaneček.) Feuilleton: Pan inspektor na cestách, humoreska a j. v.

Method. Časopis, věnovaný umění křesťanskému. Redaktor F. J. Lehner. Měsíčník. Předpl. na půl roku 1 zl. — Obsah 1. čísla: Rok Svato-Methodějský. Chrám P. sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. (V. Štulc.) Přednáška F. J. Lehnera při výstavě círk.-umělecké v Brně. Mosaika.

Dosavadní odvod odběratelů výtečného listu toho jest úžasně skrovný: 492!! Kéž rok svatomethodějský jej aspoň ztrojnásobní!

Pastýř duchovní, redaktor M. Karlach, seš. 3. obsahuje m. j. 5 homilií, 2 řeči přílež., další část důkladného pojednání Lenzova o Učení Petra Chelčického, o očistci, zprávy literární a církevní.

Obrana víry, red. P. Kopal, č 8. s obsahem rozmanitým a řízným.

Vesna, red F. Dlouhý, č. 3.

Literární listy, red. týž, č. 3.

Hudební listy, red. L. Janáček, č. 9., obs. Stati z theorie hudby a hojné zprávy hudební.

Dalibor, red. F. Urbánek. č. 3—5. s obsahem velmi rozmanitým a zajímavým, zvláště s četnými zprávami ze světa hudebního.

Pěstoun, red. A. K. Víták, č. 2.

Mir, red. F. Haderlap, št. 3.

Oprava. V předešlém čísle „Hl. l." (str. 30. po zprávě o Vrchlického „Perspektivách") vypuštěno záhlaví „O překladech Vrchlického z nové poesie italské píše „Hlas": — kteréžto nedopatření laskavě čtenář si opraviti račiž.

Listárna redakce. P. T. *„ad"*: Srdečné díky za listy, těšíme se jim. Do tohoto čísla nebylo však již lze. — *V. D.*: Díky. Račte voliti dle nejlepšího uznání. — Všech pp. recensentů snažně prosíme, aby v referátech dbali co největší stručnosti, poněvadž „Hlídka" chce býti vodítkem praktickým, co nejobsáhlejším, čehož by pak při nepatrném objemu býti nemohlo.

Právě vyšel sešit 28.

ČECHY.

Nádherné obrazové dílo s četnými původními obrazy v textu i v příloze.

Společnou prací spisovatelův a umělců českých.

Redaktor textu: **Fr. Ad. Šubert.** — Redaktor obrazové části: **K. Liebscher.**

Cena sešitu 90 kr.

Sešit 28. obsahuje 14 velkých a menších obrazů. — Všechny sešity 1.—28. jsou na skladě.

Text v 28. sešitě: Em. Tonner vede nás do vnitřku chrámu Svatovítského, popisuje veškeré po stránce umělecké i jinak zajímavé věci a vypravuje dějiny a osudy jejich. Tak popsány jsou v sešitě tomto presbyterium s hlavním oltářem a mausoleem královské hrobky a kaple při ochozu, a sice: sv. Zikmunda, sv. Michala (teď sakristie) i s pokladní komorou, sv. Anny (Nostická, před níž umístěna jest řezba, představující útěk Bedřicha Falckého z Prahy r. 1620.), sv. Cyrilla a Methoděje (Pernštejnská). sv. Jana Křtitele, nejsv. Trojice (císařská), před níž spatřuje se náhrobní oltář sv. Víta, Saská (Zvěstování P. Marie) a Vlašimská (Navštívení P. Marie.)

Obrazy v 28. sešitě: Koula J.: Chrám sv. Mikuláše na Malé Straně. (Karton.) — Bývalá kaple sv. Vojtěcha a prozatímní uzavření chrámu Svatovítského k západu. — Sakristie u sv. Víta. — Mříž při kapli sv. Anny. — Svícen Svatováclavský. — Svícen t. zv. Jerusalémský. — Chrlič s chrámu Svatovítského. — Kutina B.: Schodiště ku vnější galerii chrámu. — Obraz mosaikový nad bývalým vchodem do lodi příčné (na jižní vnější straně.) — Liebscher Adolf: Hrob sv. Jana Nepomuckého ve chrámě Svatovítském. — Vera icon chrámu Svatovítského. — Socha jezdecká sv. Jiří (v třetím dvoře hradu Pražského). — Dle fotografie ryta: Kaple sv. Václava.

Předplácí se na 5 sešitů 4 zl. 50 kr., na 10 sešitů 9 zl., na 20 sešitů 17 zl. 50 kr., na 40 sešitů 34 zl.

u nakladatele J. Otty v Praze, Karlovo náměstí č. 34.

Na skladě též ve všech knihkupectvích.

Náboženská vyobrazení

každého druhu a velikosti, v cenách nejnižších,

jichž cenník bude franko s 200 vyobrazeními zaslán.

Božské Srdce Páně, skvostně provedený umělecký obraz, pařížské vydání, ve vkusném, jemně pozlaceném rámci, 70 centim. vysokém, 56 centim. širokém, **za 3 zl.** (krámská cena 10 zl.), čítaje v to balení i poštovné. Druhé vydání, 80/66 centim. veliký obraz s rámem, **za 4 zl. — Božské Srdce Páně a Marie Panny,** každý 90/75 centim., v lesklém, zlatém rámci, **po 3 zl. 50 kr.**

Docela nové: Sv. Jan křtitel, **sv. Jan Nepomucký, sv. Štěpán, sv. Ladislav,** sv. Petr a Pavel, **sv. Václav, sv. Cyrill a Method, sv. Leonhart,** sv. Leopold, **sv. Alois,** sv. Antonín P., sv. František, sv. Vavřinec, sv. Jiří, sv. Florian, sv. Martin, **sv. Josef,** svatí andělé strážní, **sv. Anna, sv. Apollonia,** sv. Agatha, sv. Barbora, sv. Kateřina, sv. Cecilie, sv. Teresie, **sv. Ludmila,** sv. Rosalie, sv. Veronika a j. m.

Rovněž i každý jiný patron bude na požádání **v olejových barvách** proveden. **Obrazy oltářní, obrázky postní a obrázky bratrstev, jakož i kostelní dárky, správky na obrazích a rámech, malé obrázky a m. j., vše bude slušně a lacino dodáno.**

Svato-Lukášská umělecká výstava

ve Vídni, I., Klanggasse 1.

Ústav pro kostelní umělé práce.

Frant. Schmalzl,

malíř a pozlacovač

v Marienheimu, ve Sv. Ulrichu, v Grödenu

(Tiroly),

jsa ve spojení s vícero sochaři a uměl. stolaři, dodává **dřevěné sošky** veškerého druhu a rozličných okras. — **Kostelní práce** od křtitelnice počínaje až k největšímu oltáři provádí se dle slohu každého kostela. O vkusném a laciném zhotovení objednávek svědčí mnohé veřejné uznávací listy. Cenníky a nákresy se na požádání předloží. Objednávky přijímají se v jazyku německém a italském.

Obsah: Honorář. — Význam ideje Cyrillo-Methodějské v dobách novějších. — Posudky. — Drobnosti. — Tiskopisy redakci zaslané. — Oprava. — Listárna. — Inseráty.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P." Číslo 4.

Význam ideje Cyrillo-Methodějské v dobách novějších.

Napsal Jan Tenora.

(Část další.)

1. Svatí bratří byli především apoštolové naši. Do zemí našich přinesli nám víru svatou, dali základ k písemnictvu našemu, u nás zaštípili liturgii slovanskou. U nás Velehrad byl sídlem sv. Methoda, středem metropole jeho, tam také svatý Method pochován. Proto právem vždy větší pozornosť v dobách novějších se obrací k zemím našim, kdykoli se jen jedná o ideu Cyrillo-Methodějskou. Proto však hanbou by pro nás bylo nesmazatelnou a skvrnou věčnou, kdybychom my nebyli si vědomi velikého významu ideje té. Nevděčni bychom byli ke svým největším dobrodincům, k sv. Cyrillu a Methodu, kdybychom nechtěli jíti ve šlépějích jejich a o dílo jejich kdybychom nedbali. Neměli bychom pravé lásky ke vlasti své, která se stala, říkajíc, druhou vlastí svatých apoštolů našich, kdybychom nedbali o tu pravou víru, kterou nám hlásali ss. bratří; víra zajisté, náboženství jest základem blahobytu národního, o čemž zvláště my můžeme býti přesvědčeni trpkou zkušeností předků svých, neboť největší pohromy a neštěstí, jež kdy na vlasť naši přikvačily, jsou ze sporů náboženských. Neznali bychom pravé lásky ani k bratrům svým, ke světu slovanskému, kdybychom nedbali o to a nechtěli pomáhati k tomu, aby jim také uštědřen byl poklad nejdražší a klenot nejvzácnější, jehož se jim jen může dostati, — víra pravá, svatá. Ano, každý by mohl s posměchem a pohrdáním říci, kdybychom nedbali o ideu Cyrillo-Methodějskou: »Tak si váží odkazu po největších svých dobrodincích? A potom chtějí, aby je kdo ve vážnosti měl?«

Totoť máme vždycky na paměti míti, všichni máme si toho býti vědomi. Neboť není snad jen pro některé z národu našeho, aby ideu Cyrillo-Methodějskou pěstovali a rozšiřovali, nikoliv, nýbrž jest to úlohou veškerého národa našeho, úlohou větší, šlechetnější, vznešenější, nežli ledakterá, kterou považujeme za nezbytnou. Každý má si býti vědom, čím nám svatí bratří byli, jichž doba byla v pravdě nejslavnější z dějin našich, tak že před leskem jejím každá jiná i sebe oslavovanější bledne a mizí. Tím však větší povinnosť nastává v příčině této vzdělancům, anebo těm, kteří se za ně považují. Jim nedostačí, aby znali význam ideje Cyrillo-Methodějské, nýbrž ti mají, pokud mohou, sami také ruce k dílu přičiniti, mají sami pracovati o to, aby idea ta nebyla stále jen hvězdou krásnou ve výši nedoměrné, nýbrž aby vcházela

ve skutečnosť. Každý, kdo v příčině té něco, byť na pohled sebe nepatrnějšího, skutkem podniká, klade kámen k budově celé, o niž usilovali svatí bratří, o niž pracovati nám.

Než, bohužel, že se nepochopuje u nás idea tak krásná, přežel, že nalézají se spíše zástupy těch, kteří aspoň nepřímo pracují o to, aby idea ta ani uskutečněna nebyla. Přežel, že ti, kteří na křtu sv. byli přijati v církev svatou, jejíž ozdobou byli u nás svatý Cyrill a Method, a kteří ve víře té vychováváni byli, odvracejí se od ní, a matku svou, církev svatou, tupí a jí si neváží. Heslem jejich jest sice krásné slovo »vlasť,« zvelebiti vlasť, jak hlásají, úkolem našim předním, avšak skutkem právě naopak činí. Nejde jim tak o zvelebení vlasti, jak o to především, aby sami zvelebováni byli, aby pýcha a ctižádosť jejich ukojena byla, běží jim často jen o hmotný prospěch, a potud jsou vlastenci, pokud z toho prospěch mají. Kdyby chtěli opravdu vlasť zvelebovati, zcela jinak by si počínati musili. Vlasť jest matka naše. Jako každý zvedený syn za úkol svůj pokládá, matku svou ctíti, jí sloužiti, a když se jí ubližuje, ji zastávati, tak také každý vlasti pravý syn má činiti jen to, co by ke prospěchu vlasti bylo, má vždy přihlížeti jen k tomu, aby se vlasti vděčným synem býti prokázal. Toho však nečiní a vlasti nemiluje ten, kdo usiluje jí, čili jinak lidu našemu, uloupiti to, co má nejdražší, který pomáhá pokalovati a v prach a v bláto metati nejlepší skvosty její. Nejdražší však věc lidu našeho jest víra svatá, skvost, okrasa a ozdoba nejlepší; písemnictvo pak jest zlatý klíč k pokladům osvěty a vzdělanosti naší. Víra lidu našeho jest Cyrillo-Methodějská, písemnictvo naše jest posvěceno sv. Cyrillem a Methodem a dostalo se mu říkajíc diplomu šlechtického papežem Janem VIII., kterýž stvrdil jazyk slovanský na jazyk liturgický. Proto jediné ten, kdo víru tu má, kdo ji brání a zastává, kdo nezneužívá jazyka našeho, písemnictví našeho k tomu, aby uzamykal lidu našemu poklady víry ss. bratřími otcům našim hlásané, kdo působí, ať slovem, ať písmem, aby lid náš si vážil víry své, kdo neničí jí v něm, kdo pečuje, aby osvěta naše se nesla duchem právě křesťanským, aby hlavně literatura naše vystříhala se jedu a kalu literatur cizích a byla skutečnou stravitelkou, ne pak otravitelkou národního a pospolitého života našeho, — jediné ten hledí pravého blaha a prospěchu vlasti naší a jest si vědom povinnosti své.*)

Kdo takovými myšlénkami jest přesvědčen a podle nich jedná, ten pomáhá také uskutečňovati ideu Cyrillo-Methodějskou u nás. Čím více bude u nás mužů horlivých, šlechetných, Boha a vlasť svou v pravdě milovných, tím více bude se blížiti doba, kdy i národu našemu, vymaněnému z pout cizoty, jež zaslepená krátkozrakosť mu vtiskuje ne ku zvelebení, nýbrž k hanbě, zasvitne budoucnosť utěšenější a slavnější. Podnětem k tomu budiž idea Cyrillo-Methodějská! Toť ona idea, která pomůže nám k novému obrodu, která nás posílí, kdykoli snad budeme ochabovati, která nás potěší v zármutku a neštěstí, která radosť naši zdvojí ve štěstí. Toť ona idea, která, když ji budeme hlásati a podle ní se říditi, zachrání nás před záplavou bohapustého materialismu, která pomůže k vítězství věčným ideám pravdy, krásy a dobra ve zlém a nebezpečném příboji sociální otázky, která zvedá týmě své vždy směleji, neštítíc se ani mrzkých zločinův, ani tyrannisujícího násilí. Važme si jen dědictví Cyrillo-Methodějského, buďme pamětlivi velikého významu ideje Cyrillo-Methodějské, mějme však na paměti také povinnosti, které nám ukládá, a pak mů-

*) „Obzor“ 1880, str. 194.

žeme býti přesvědčeni, že neopustí svatí bratří ctitele a následovníky své, že nezahyneme ani my ani budoucí.

Každý v národě našem má tedy bedliv býti toho, by víru si zachoval a aby svým způsobem křesťanskou, pravou osvětu šířil, a každý, kdo tak činiti bude, bude pracovati také o ideji Cyrillo-Methodějské, ač ovšem o části jen její, části však nikoli jen vedlejší nebo bezvýznamné, než o části stejně důležité, ba pro nás, bez ohledu k bratřím našim slovanským, ještě důležitější. O ideu celou Cyrillo-Methodějskou se snažiti, toť úkolem vznešeným jen některých, jichž však již řada statná, a dá Bůh, že vždy více množiti se bude. Ti směřují na venek hlavně k tomu, aby všichni Slované pochopili význam ideje Cyrillo-Methodějské a důležitosť její pro sebe, a aby ji za svou přijali.

2. Idea Cyrillo-Methodějská záleží také ve snažení a usilování, aby rozvadění bratří Slované smířili se s církví pravou, od níž dílem řeckým odvedeni byli. A v druhé této části spočívá především veliký její význam pro všechny Slovany, kteří odtrženi jsou od církve římské. Všichni Slované uznávají svaté bratry Cyrilla a Methoda za své apoštoly, všichni je ctí a památce jejich vším právem blahořečí. Než jak jest tu veliká část jejich nedůsledna! Či jest důsledným, když ctí svaté bratry a naproti tomu tupí a haní církev římskou, církev tu, ku které svatí bratří lnuli srdcem celým, a která je ve všech pracích podporovala; či jsou si důsledni, když zapírajíce, ač ovšem proti vší pravdě historické, všecko idealní působení ss. Cyrilla a Methoda, chtějí je snižovati za pouhé nástroje řecké politiky a řeckého rozkolu? Ó by poznali se a prohlédli, vlastně prohlédnouti chtěli! Až do duše by se zarděti museli, kdyby uvážili, jakými byli svatí bratří, jak působili a oč se snažili, a kdyby rozvážili, jakými sami teď! Ať čtou jen život svatých bratří! Z každé stránky jakoby volali ss. Cyrill a Method ke Slovanům odštěpeným: »Poznejte se, bratří ubozí a nešťastní! Učte se od nás ctíti pravou církev římskou, která tolik dobrodiní vám činila a která jich konati neustane, byste jí i nevděkem spláceli. Vizte, co jsme vše pro vás konali a činiti chtěli, abyste všichni Slované byli jedna rodina, spojeni jsouce pevnou páskou, věrou!«

Ó by se vrátili bratří naši rozvadění k církevní jednotě s církví římskou! — Událosť by to byla dosahu nezměrného.

Čas jest příhodný. S láskou a důvěrou obrací se sv. Otec, veliký Lev XIII., k veškerému světu slovanskému a zvláště věnuje péči svou Slovanům nesjednoceným, ničeho nepřeje si tak vřele, než aby pečovati mohl o jich blaho a spásu, aby je všechny věčným poutem svornosti, kteráž jest nejpevnější a nejlepší zárukou jejich blaha, k sobě připoutati mohl. Ruku jim podává sv. Otec ne jednu, nýbrž obě, chce je přivinouti k srdci laskavému. Roznítil opět ideu Cyrillo-Methodějskou, ji schvaluje, jí žehná, uznává ji za svou, potvrzuje opět ideu tu, kterou již za sv. Methoda papež Jan VIII. potvrdil a schválil. Rozechvěti musila každého Slovana slova laskavá encykliky sv. Otce, a jaký ruch nastal po všem Slovanstvu, zřejmě ukazuje, jak veliký jest význam ideje sv. Otce, ideje Cyrillo-Methodějské, a jaký jest dosah její pro veškeré Slovanstvo.

(Příště dále.)

Listy z Čech.

Píše „ad.“

I.

Nedávno mě došlo č. 9. r. VII. »Zábavných Listů,« jež výbornou redakcí J. L. Turnovského vybavily se z pout krvavých překladů, nejvíce francouzských, a nyní se těší z bohatého obsahu, třeba by postrádaly jména a vlivu na vlastenectví privilegovaných, zvučných časopisů. »Zábavné Listy« rok od roku se lepší a zdokonalují, zatím co jiné listy naproti křiklavým a chlubným reklamám o novém roce klesají pod čáru svých jalových slibů. Ale právě proto, že časopis stoupá cenou obsahu, bylo by přání, by ve všech částech, tedy i maličkostech, jež namnoze jsou dosti veliké důležitosti, byl dokonalý. A tu čtu na prvé desce dotčeného listu tuto reklamu: »Pikantní čtení! Decameron, sto povídek od Giovanni Bocaccia. Z italštiny přeložil J. Fl. Karafiat. Dva silné svazky pouze 3 zl. Nána, román od E. Zoly, z frančtiny přeložili F. Schüller a L. Smidt. Cena 2 zl. 50 kr. Krčma (l'Assomoir), román od E. Zoly. Cena 2 zl. . . .« Opravdu pikantní a laciné čtení pro lid, jemuž četnými p. knihkupcovými kolektory »Zábavné Listy« do rukou se dostávají. Má-li časopis opravdu býti dokonalý a je-li obsah jeho skutečně dobrý, nač hyzditi obálky takovými pikantními a lacinými odpadky francouzských kališti necudnosti a nemravů?

Ku přečetným knihovnám a knihovničkám opět přibyla jedna. »Nár. Pol.« oznamuje v č. 32. novou prostonárodní knihovnu: »Přítel domoviny,« již vydávati bude Marie Reisová v březnu. Šest svazků za rok, předplatné 1 zl. 40 kr. Na konec obyčejné anonce podotknuto: »Vydavatelstvo se zavazuje, jakmile počet odběratelů dostoupí na 10.000, že věnuje 100 zl. »Ustřední Matici školské« a z čistého užitku pak vždy přiměřenou část.« Pro tuto »obětavosť,« ačkoliv proti knihovnám podobného druhu brojeno, zasluhuje tato »v každém ohledu všemožné podpory.« Čtenáři nestranný, suď sám!

V pražských listech rozebírána otázka, mělo-li divadelní družstvo uvésti v český repertoir »Lohengrina,« výbornou německou skladbu, čili nic. »Nár. Listy,« »Paleček« a jiné listy vidí národní divadlo ohroženo touto skladbou, »na niž prý bylo dosti času,« »v níž, jak nás hudebníci učí, hudba se podřizuje slovu.« Jest se prý obávati, by k vůli smíření nedošlo těch neblahých dob, aby se hrálo na českém divadle také německy a obě divadla dosavádní nebyla vzata v jednu režii. »Lumír« naproti tomu se diví, že vůbec mohly ozvati se hlasy proti »dílu tak velkolepému, tak uměleckému, jež se vymyká každé klasifikaci národnostní a je chloubou veškerého umění XIX. věku.« Po našem soudu nezáleží na tom, kdo dílo umělecké splodil, zda Francouz, zda Ital, zda Němec, my hledíme vždycky jenom na dílo, jeho krásy, jeho dokonalosť.

Na konec tohoto dopisu, v nichž chceme pokračovati, nelze se nezmíniti o jakési daremné a neužitečné napjatosti časopisů českých (z Čech) a moravských (z Moravy). Myslím, že všichni, ať Češi, ať Moravané, pracují za týmže cílem, vzdělávati náboženský, vědecký, národní cit čtenářů, zušlechťovati srdce jejich, buditi lásku k Bohu a vlasti atd., a tudy nechť kráčíme ruku v ruce přátelsky beze všech jizlivých poznámek, jež tím více do oka bijí, jsou-li v listu, jenž má býti tlumočníkem vzdě-

laných lidí, učitelů lidu, hlasatelů křesťanské lásky. Vydá-li co dobrého tiskem Morava, jest to právě tak naše, jakož my jí chceme věnovati, co v Čechách pěkného a opravdu užitečného vyšlo. Sočiti na sebe, bývá nechvalnou vlastností konkurentů, jimž běží jenom o časný zisk a ne o dobro věci.

Posudky.

Vlasť. Měsíčník pro poučení a zábavu. Vychází dne 15. každého měsíce za redakce kněze Tom. Škrdle. Cena 3 zl. 25 kr.

Již prof. P. Karel Šmídek, zvěčnělý první aesthetik náš, důvodně vylíčil, jakých výhod skýtá vývoji národu uznané středisko literární: čím tělu zdravé srdce s osnovou čilých žil, tím vlasti ohnisko literární, jímž přejeme si rozuměti hlavní město s dobře zařízeným spolkem nadaných i pilných, osvícených i ušlechtilých spisovatelův a mecenášů se záložným sborem neunavných rozšiřovatelů národního čtenářstva.

Žel Bohu, Morava nemá Prahy, národně velečinné Prahy, nýbrž Brno, město němectvím a židovstvím otrávené! Toť vysvětlí nesnáze a chudobu literatury moravské u příměru k české dokona, zvláště doplníme-li nástin tušených odtud obtíží zmínkou o neuvědomělosti i netečnosti lidu, ba i vzdělanstva moravského. Zdaž to však závadou, abychom právě v Brně na odpomoc zorganisovali energický sbor spisovatelův a vlastenců vůbec — jenž imponujícího zástupce vůči veřejnosti měl by v mohutném měsíčníku zábavně-poučném!?

Že ani s hmotného stanoviska tužba naše není přeludem, dojde-li ovšem k žádoucnému splynutí neb alespoň sblížení duševních směrův i povolaných sil . . . toho důkazem nejvítanějším jest pražská »Vlasť,« jížto přízeň odběratelstva co nejčetnějšího získati účelem jest následující úvahy. Však proč tak vřele ji doporučujeme? Poněvadž posavadní čtyry čísla prvního ročníku přečetše, za hodnu četby, pochvaly a podpory uznali jsme ji nejen pro katolicky národní směr, nýbrž i z důvodů čistě literárních. A že již proto hleděti si »Vlasti« budeme jako zřítelnice oka vlastního, píšeme o ní již nyní, ač není ročník její u konce, abychom pokynem upřímným přispěli k jejímu zdokonalení.

Nuže, jak plní »Vlasť« »začátečnice« úkol svůj — výchovu dobrých spisovatelů pro katolicky zdravou belletrii, nejúčinnější to část literatury vůči národu? — Z básní vyniká opravdu klassická »Píseň zvonů,« plod strahovského premonstrata Fr. Kyselého, lahodnou lícní důstojnosti a ceny pohlaví ženského ve světě křesťanském oproti pohanskému; důvod změny té mistrně opěn jest v nástinu vtělení Bohočlověka. Za to »Česká koruna« od téhož pěvce unavuje; haní také brusičskou jeho píli chatrností rýmů, na př.: ke mně — témě, proud — zahynout a p. Sloha o čtyřech verších lahodí sluchu rýmy obkročenými (abba), nebo střídanými (abab) mnohem více, nežli spřeženými (aabb), zvláště je-li kvantita první slabiky ženských rýmů nestejna! — Pakostovi, pěvci »Znělek šumavských,« připomínáme, že delší řad znělek, byť formálně bezúhonných, čtenáře neunaví jen tehdy, protéká-li pažitem pěkných slov a obrazů potůček význačné myšlénky nebo vzpru-

ženého citu, jenž vrcholí buď affektem nebo duchaplnou pointou ve sloce poslední. V té příčině chválíme znělku 3. 5. 6. 8. 10. Trioletu jeho »Pěvcům« úskalím byla forma a nepůvodnosť myšlénky. »Za Fr. Douchou« nese Pakosta opěvem pěknou prósu. V. Petřík výtečně »Vlasti« posloužil básněmi »Sláva« a »Za patnáct let«; první vyniká fantasií, dobrou formou — druhá cenou myšlénky. Proč básník nezrýmoval i dva první verše sloh subjektivismu až nadbytně plných? Jos. Tumpach za »Dědečka« velké chvály jest hoden, tak jako výtky za to, že přeložený jeho »Počátek zimy« osmělil se právě ve »Vlasti« týrati nám sluch nezdařenou hříčkou rythmickou, v níž nestejností taktu souhra rýmů namnoze prabídných zmatena jest. — »Jan, hrobník,« povídka ve verších od Vl. Syrokomly, ve příjemném jinak překladě Pakostově snadno by si zakopal čtenářův zájem zbytečnou kupou sentencí o sobě sice pěkných, děj však tuze dlouho zahalujících v I. a II. čísle úvodu. V básni »V jeseni« od J. Choda trpí pěkný celek zbytečnou slohou poslední. Prósu výpravnou zastupuje Dostálova histor. povídka »Lehká země,« v níž děj pro nemístnou zevrubnosť v 1. půli příliš se vleče. — P. Kopalovi nelze zamlčeti, co nám vnukla humoreska »Národní Tartyf«: když děj a hovor osob stačí na dojem rozkošně satyrické humoresky, nač karrikaturami a přemršťováním fysiognomií plýtvati a kaziti u laiků prostých i vzdělaných — o něž nám i »Vlasti« přece na prvním místě běží! — dojem ve smyslu výroku Goetheova: »Man merkt die absicht und wird verstimmt!« . . . Tom. Škrdle mile kreslí »Údolí aberseejské a išelské v Alpách a jeho lid.« — »Krakov« a jeho znamenitosti místní i dějinné důkladně líčí K. Konrád. »Různé bejlí »z« (!) Parnasu českého« znamenitě proklepává prozatím hlavně na účet Vrchlického Fr. Pohunek. Na zbytky národní poesie důvodně upozornil sběratele věcným článkem Tóma Šmíd. Fr. V. Sasinek dvěma články s přídechem polemickým přispěl k dějinám Cyrillo-Methodějským. V. Beneš-Třebízský důkladného referenta má v K. Chmelnenském, jehož článek v dokončení kéž přinese pravdivý povahopis Benešův a zvláště poměr národnosti i církevnosti v jeho smýšlení. V oddíle: »Literatura,« chvalné zmínky hoden jest jen V. Petřík, hlavně za věcně dokonalý posudek Čechova »Hanumana.« — — Končíme úvahu upřímným přáním, aby »Vlasť« před Bohem i před lidmi prospívala dlouhým věkem a literární cenou obsahu i formy. *A. J. O.*

Ježíš na cestě k hoře Kalvarii. Postní kázání, která napsal Fr. Herzog. 1885. Tiskem a nákladem knihtiskárny benedikt. rajhr. v Brně. Stran 92. Cena 40 kr.

Pisatel počíná vhodným úvodem, v němž snaží se dokázati pravdivosť významných tří slov: »Mane, Thekel, Fares,« vzhledem na naše časy a přechází potom na thema sobě vytčené, jež zahrnuje slovy: »V sedmeré bolesti Spasitelově ukázati jako v zrcadle zlobu a zkázu sedmera hlavních hříchů.«

Již tato myšlénka, která jest všech sedmi řečí podkladem, velmi se zamlouvá, anať ne často zpracována anebo aspoň zajisté ne s takou dovedností, jak se podařilo našemu p. pisateli. —

Co se tkne celku, lze říci, že tato kázání jsou popředně časová, vynikají populárností a praktičností, tedy znaky, jichž potřebí nevyhnutelně k výborným kázáním. Obzvláště se autor snažil vhodnými příklady ošklivosť a ohyzdnosť těchto sedmero těžkých hříchův objasniti, jak ku př. lze čísti na str. 35. »O závisti.« Dále dokazuje smutné následky jednotlivých hříchův opětně doklady, a to obyčejně ze života obyčejného, semotam

častěji i z dějin, což ovšem dodává řeči mocnějšího důrazu, jakéhosi podkladu a odůvodnění historického.

Jak ve všeobecnosti, tak i v jednotlivých řečech jest sobě spisovatel důsledným. Logičnosť prosvítá celkem i oddíly. — Bylo by od místa, abych se více rozepisoval o těchto v pravdě krásných řečech, a proto raději dovoluji si je našim pp. kazatelům venkovským i městským co nejvřeleji odporučiti, anyť slouží nejen pro dobu svatopostní, nýbrž i pro celý rok. *S.*

Zajímavé črty ze života našich slavných mužův a žen devatenáctého století. Vydal Frant. Bačkovský. Na král. Vinohradech. Nákl. vydavatelovým. 1884. Str. 78. Cena 70 kr.

Obsaženy tu 173 črty ze života starších i mladších spisovatelův, umělcův a j., buď odjinud vyňatých neb nově sestavených. Že dílo takové jsouc poněkud úplné a spořádané, bylo by velice záslužno, netřeba podotýkati; v tomto sborníku obého pohřešujeme, ale i přes to jakožto začátek má svou cenu a zajímavosť.

Na str. 75.: anekdoty ze Sušilova života nenapsány do »Moravské Orlice« J. Paskovským, nýbrž J. Pastrnkem.

Vydavatel prý chtěl vydati tři sešity, vydal však jen jeden, ve kterém obsažen též sešit prvý, samostatně vydaný r. 1883., tak že kdo si jej koupil tehda, a chce si koupiti také tento sešit, má tu potěchu, že platí za prvou část (str. 1—40.) zcela zbytečně dvakrát.

Red.

Listy a květy. Básně V. Pakosty. V Praze. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny.

K novému roku letošímu podal nám oblíbený básník náš objemný svazek básní. Toužebně rozevřeli jsme úhlednou knížečku »Listův a květů.« Četli jsme sice některé ukázky jinde uveřejněné; už tehdy zamlouvaly se nám. Mohutnější byl však dojem, který v nás vzbudil celistvý jich soubor. Toho večera, kdy ocitly se básně tyto v našich rukou, neodložili jsme jich — putujíce v duchu po Šumavě, obdivujíce se jejím krásám a hrůzám, kochajíce se libovonnými květy velikolepých myšlének a přirovnání básníkových, až posledního řádku jsme dočetli. Šumavě zasvěcuje bohatý věnec znělek. Šumavské hory, krásy a hrůzy, nuzný horský lid, mateřská mluva, běhy dějinné, osudy vlasti, příroda rukama lidskýma takměř ještě nedotknutá, daly zajímavou látku k básnickému rozjímání a spracování. Líceň přírody jest namnoze klasická, — podobenství, příměry nás nejednou původností radostně překvapují.

Ode str. 25. »Rodné zemi« až na str. 36. jsou znělky hlubokým výrazem nelíčené horoucí lásky k národu a české vlasti; s rodnou zemí, kterou slaví (s. 25.):

Ty's ona statná Makabejská žena,
jíž ve tvář hledět bylo mukám všem,
a s Matkou Páně stojíc pod křížem
jsi neklesnula, hořem usoužena . . .,

truchlí, pláče, cítě živě její hoře.

Rozkošná báseň: »U vzniku Vltavy,« velikolepá reminiscence historická: »Nad Rizenburkem« . . . a jako hlahol večerního zvonu, když po bouřlivém odpolední letní slunce zapadá v rudé záplavě a čerstvý vánek ovívá naši tvář, tak vyznívá v libou harmonii míru řada vlasteneckých písní znělkami »Per aspera« a »Bolné vzpomínky,« z nichž ona končí slovy (str. 35.):

Bůh vložil na nás útrap těžké kříže
a dal nám projít ohněm utrpení,
že z nás chtěl míti jenóm zlato ryzí.

tato pak (str. 36.):

Leč i z těch hrobů těcha srdci kyne:
že národ, který tolik vytrpěl,
již v žádné bouři věků nezahyne.

Jako v panorámě rozprostřev nám před očima celkovitý obraz Šumavy a

dada nám i nazírati, co duše jeho, patříc na ně, cítila: rozvinuje pak a ukazuje drobné malby a výjevy ze života a okolí šumavského. Drobné malby, — v něž vdechl myšlénky veliké, že čtouce básně tyto, vidíme v nich, jako malý svět. — Jsou to idylické znělky: »Děti na jahodách,« »Na besedě,« »Jeřabiny,« »Mlýn v horách,« »Staré družky,« »Chata v zimě,« »Horská chudina,« »Večerní,« »Kříž v lese,« »Pod starým dubem,« »V noční samotě,« »Ó hvězdo jasná,« »Podloudníci,« »Horská idylla,« »Na vesnickém hřbitově,« »Zakletý zámek,« »V jeseni,« »Na odchodu.« Chtíce krásy jejich vytknouti — věru — váháme, nevědouce, které před jinými máme dáti přednosť. Že pravdu mluvíme, dokázali bychom snadno uvedouce leckterou báseň, aniž dlouho vybírajíce: avšak dostačí snad na to poukázati s důvěrou, že sbírka nebude chyběti v žádné knihovně čtenářů našich.

Ve druhém oddíle: »Různých zpěvů« prvé čtyry: »Do výše vzlétni...,« »Jaro se blíží,« »Pěvcům,« »Důvěřuj,« »Štěstí« hravě běží, jako písně. Jakkoli však předmět jejich obyčejný, ve zpracování zračí se mistrovnosť básníkova.

Čtvero znělek (strana 63.) »Solvet saeclum...,« (str. 64.) »Mé žaly« I., II. a III. jest důstojnými sestrami znělek šumavských, — odloučeny byvše snad od nich, že nevyrostly na půdě a z půdy šumavské. Srdceryvny a pravdivy jsou nářky, vynořující se básníku z té duše nad syny zrádnými — nad moderními Bruty, kteří ubíjejí vlasť a lid (str. 64.):

Nejhorší však, jenž svou zradiv lyru,
zvukem ošemetným v struny bije, —
hyzdě, tupě zbožných předků víru.

a na str. 66.:

Leč kdy zřel jsem, vychytralou prací
jak se Ludmil, Janův chrámy kácí —
děsný smutek zastřel moji duši.

Krásna báseň (str. 67.) »Černé jezero,« rázná, upomínající na Čelakovského: »Mluva naše.« Lehounkým a zpěvným tokem plynou »Zimní idylly,« »Sněhulák« (jehož završení jest velmi poetické [s. 73.]:

„Sněhuláček, sněhuláček!“
první vzkřik, kdy jitro vstalo.
Kam se poděl? — Co se stalo?...
Měkký větřík — voda v běhu — —
štěstí lidské — hrouda sněhu!)

»Idylla vánoční« něžně a tklivě se nese, »Ztracený ráj,« okrasa to této sbírky, a j. »Modlitba matky,« »Spor květin,« substrat sice nepatrný, — provedení mistrné. — Finis coronat opus — a touto korunou jest lyricko-epická báseň »Svatý František Borgiáš,« báseň mohutného, perutného vzletu, jížto vděčné otevírá se pole činnosti básníkově v háji křesťanských legend. Nadějeme se, že obere sobě tuto roli, již jali se vzdělávati mentorové naši — Sušil, Štulc a j., která toho času leží úhorem, doufejme, že posvěcená mysl a povolané ruce našeho básníka vynesou nám odtud nejednu perlu v rouše sváteční krásy — prostém všech příměsků, jakýmiž ověšují a zohyzďují je často ruce nepovolané, mysl neposvěcená.

Malých nedopatření, licencí v rýmu — tušíme — příště uvarovati se nebude velikou nesnází našemu autoru, aby hlubokosti myšlének přiléhala i úplná dokonalosť formy.

Jak vládnoucí česká kritika »Listy a květy« uvítá, nevíme. Ignoruje-li je, či několika macešskými slovy jich odbude, nepřekvapí a nezarazí nás to; vždyť jsou tištěny v Cyrillo-Methodějské hnihtiskárně, psal je kněz, jenž netají úcty k náboženství. My važme si děl, které vyšly z rukou našinců, dokažme hojným odběrem, že nevyhynulo, jak se nám spílá, v nás poznání pro pravou krásu — jak obsahovou, tak i formální — a pokochejme se listy a květy šu-

mavskými. Za úpravu důstojnou naše díky slavnému nakladatelstvu.

Cena objemné sbírky 80 kr. velmi mírná.

Na závěrek blahopřejíce p. autoru, voláme z hloubí srdce: »Vivat sequens!«

V. Č.

Píseň o Činu. Zpívá František S. Procházka. Poetických besed č. 21. Redaktor: Jan Neruda. Nakl. Ed. Valečka. V Praze 1885.

Tato allegorická báseň Procházkova zdařile zosobňuje krásnou vlasteneckou myšlénku, že národu našemu třeba »činu« rychlého, spojeného s mravenčí pílí, provázeného nadšením a moudrou radou, podporovaného poznáním sebe sama.

Konstrukce básně jest umělecká, závoj allegorický jest dosti průhledný, abychom poznali ve Slavce matku Slavii, v únosci jejím národy nám nepřátelské, ve lvu a dvou orlatech národ Čechů, Moravanů i Slezáků, s jichž spojenou silou vysvobodí rytířský Čin drahou Slavku a ubije únosce jejího, netvora »z cizí země.« — Mluva básnická je ozdobná i lahodná. Jen zřídka vyskytne se méně zvučný rým neb pokulhává metrum. Poklésků grammatických jest několik.

Považíme-li, že »Píseň o Činu« jest prvním větším plodem mladistvého pěvce, můžeme doufati, že se nám dostane Procházkou pěvce skutečného, básníka milujícího lid svůj, jeho minulosť, jazyk a svobodu.

A. V.

Dolorosa. Povídka od Vojt. Pakosty. »Zábav večerních« roč. VI., č. 1. Str. 194. Cena 60 kr.

Pan Michal Šedina byl zámožným pražským občanem. Užíval šetrně jmění poctivě nabytého, avšak nemaje příbuzných, žil jen sám sobě. Než úmrtí jednoho z jeho vrstevníků, jehož život se dosavádnímu životu páně Šedinovu na vlas podobal, více však ještě utrhačné řeči, jaké se o zemřelém boháči — sobci, šířily, způsobily v něm obrat k lepšímu: ujal se opuštěné, chudobné vdovy, a její dítko — Dolorosu, vychovával po její smrti jako dítko vlastní. Když byla Dolorosa povyrostla, zajel s ní p. Šedina na statky baronky Klenoveské. Bylť mezi ním a baronkou ode dávna jakýs druh známosti, neboť ji vysvobodil z velkého nebezpečenství, zastaviv splašené koně jejího povozu. Tento první krok, který Dolorosa do světa učinila, byl pro ni příčinou mnohých žalostí, ale též zásvitem jejího štěstí v budoucnosti. Vešla ve styk s lidmi, kteří její ušlechtilé povaze a zbožné mysli mohli býti jen na škodu, setkala se však též s mladíkem, chudým sice, ale poctivým studentem, s nímž ji nejen stejné osudy, nýbrž i ta okolnosť spřátelily, že ji zachránil z hlubiny rybníka, kde by byla pošetilostí Artura, dědice Klenovsi, jistě zahynula. Pan Šedina sám podporoval od té doby mladého Kalinu, který, dokončiv studia lékařská, jako doktor odejel na Rus, nesa v srdci obraz Dolorosin, kterou považoval za ideál ženskosti.

Zatím se neočekávaně vrátil z Ameriky zbědovaný bratr páně Šedinův, a když umřel, zůstavil syna dospělého ochraně bratrově. Tento mu z počátku důvěřoval, svěřil mu i částku jmění, konečně však o jeho poctivosti přece pochybovati počal, ale bylo již pozdě: roznemohl se, a nepořídiv ani právní závěti, umřel. Dědicem byl ovšem jen synovec, Dolorosa byla zase chudičkou, opuštěnou dívkou. Hledala útočiště na Klenovsi, ale nenašla ho; neboť byla nucena tajně místo to opustiti, aby zachránila ohroženou česť svou a dobré jméno. Vrátivši se do Prahy, setkala se v okamžiku největší bídy s doktorem Kalinou, jenž, z Rusi se vrátiv, jí přese všecky ďábelské lži nepřátel v srdci věrným zůstal, a stala se jeho manželkou.

Jak viděti, jest to děj prostý, bez velkých zápletek, namnoze bez originalních motivů, skladba i v podrobném provedení průhledná, jasná, jdoucí klidně za svým cílem: školou strastí přivésti Dolorosu do rukou štěstí.

Dvě myšlénky obzvláště vynikají v této povídce; první, že »nerozumno jest, žíti jen pro svou osobu,« a druhá, pronesena Dolorosou po trpkých zkušenostech: »— oblékali mne v pěkné šaty, nazývali mě slečnou, ale já poznala, že po těch lesklých podlahách a v tom hedbáví smí se procházeti bída jen tehdy, zaprodá-li svou česť, tělo i duši . . .«

Jazykových vad je několik.

Knížka tato jest čtením pro lid velevhodným, neunavuje, nenapíná, a přece baví i poučuje.*) *Fr. V.*

Kalendář „Humoristických Listů.“ 1885. J. R. Vilímek v Praze.

Litujeme, že kalendář není prost těch vad, s nimiž se v humoristických spisech tak často potkáváme. Míníme obrázky, vtipy a p., jež cit náboženský a mravní urážejí.

Na str. 4. v »historickém kalendáři« čteme: »Roku 1885. čítáme od vynalezení dobrého vína (v Káni Gal.) 1895.« Nemotorný vtip je tím urážlivější, poněvadž jej bezprostředně předchází vtip: »Od vynalezení jaternic čítáme 4833.« V části obrázkové vytknouti dlužno »Léto,« ženská postava s udicí, která »kudy nejvíc chodí hostů davy, v plovčím šatě sedla na taras,« jakož i obrázky na str. 44. a 45., kteréž podobně nestoudností mají baviti. Obrázkům pomáhají básně a vtipy. Z básní uvádíme »Zima,« »Léto,« »Na třešních,« »Pytlák« a »Špendlík na rukávu,« pak vtipy na str. 33. a 41., v nichž podává se čtenářům »špinavé prádlo.«

*) Z jiného posudku — později nás došlého — vyjímáme ještě: „NB. Dovolili bychom si sl. redakci na začátku ročníku upozorniti, aby se tam nevloudil zase nějaký překlad, na př. z George Sandové.“ (Felix.) *Red.*

Ačkoliv jiné vtipy a žerty jsou zdařilé, přece pro naznačené vady nemůžeme kalendáře odporučiti. *P. G. S.*

Poklad, historický obraz z minulého století od Aloisa Jiráska. »Libuše« roč. XV. čís. 1. a 2.

Především stůjž zde krátký obsah: Český bratr Horák musí se skrývati před svými nepřátely v tajném sklepení u starého hradu Potštejnského, do něhož dal ho zavésti starý Bartodějský, také přívrženec bratrského vyznání. Mladý Horák miluje dceru jeho a má se s ní zasnoubiti. Úhlavním nepřítelem jest jim jesuita Steydel, rádce hraběnčin, a s ním některé maloměstské figury, z nichž ostrostí jazyka zvláště Celerka vyniká. V krátce však dostane se jim opory v novém doktoru zámeckém, Kamenickém, svob. zednáři, zaujatým ideami encyklopedistů, jimiž nadchnul schudlou šlechtičnu zámeckou, Renatu, dívku blouznivou, k níž zahoří láskou. Jezuitovi podaří se pomocí syna Celerčina, odmrštěného s láskou svou u dcery Bartodějského, Frantiny, nyní škodolibého mstitele, vypátrati úkryt Horákův. Zajmou Horáka i Bartodějského. K tomu výstupu přibude zvláštní cestou hrabě. Hrabě Chamare, doufaje nalézti poklad, prozkoumal všechny chodby hradní, podněcován jsa od jesuity; jedna chodba, o níž měl za to, že ho povede k cíli, zavedla ho do onoho sklepení. Trpce sklamán káže zajaté i s nalezenými věcmi odvésti a s nimi vyšetřování započíti. Ale než dojde k ukončení pře, pomůže doktor Horákovi z vězení, vezme zabavené knihy a ujede s Renatou (pokladem, jejž sám ve zřícenině nalezl), která nechtěla v zámku déle meškati, ježto ji hrabě milostnými pohledy pronásledoval.

Toleranční patent Josefa II. zamezí další pronásledování jinověrců, kteří pak dosáhnou kýženého pokoje.

Práce tato, jako všechny Jiráskovy,

vyniká výtečnou komposicí a jadrným líčením charakterův a místy velmi poutavými, ale přece jest se nám proti ní ozvati. Nám nelíbí se vylíčená postava jesuity, který tu hraje úlohu kluzkého, vyškoleného intrikána, člověka záštím proti nekatolíkům naskrz prosáklého, podezíravého, zkrátka jest to osoba, jakou jsme zvykli viděti v pamfletech nebo v románech duchu naší víry nepřátelských. Tímto líčením vzbudí se jen rozhořčení proti řádu, jenž si tak velké zásluhy pro svatou věc víry naší získal. Rovněž i výtka, že řád jesuitský tak přičinil se o pokoření českého národu, jest nepravdivá, vždyť v jeho řadách nalézáme muže o rozkvět jazyka našeho zasloužilé, vlastence a křísitele řeči naší horlivé. Nemůže také mlčením pominuta býti modlitba katolická (str. 170.) velmi pikantní naproti bratrské (str. 177.) velmi vzorné, což má snad čtenáři naznačiti, jakou duševní stravu měli tehdy katolíci. Konečně i s tou zednářskou humanitou jinak se věci mají. Svou humanitou připravují krok za krokem cestu ku všeobecné socialisticko-komunistické anarchii, jejich stát má býti bez Boha, manželství divoké, rodina bez víry, societa bez náboženství.*) To jest však v očích našich humanita podivná! Ta snad má lid náš spasiti, že se jemu »Libuší« podává? Slovem: ráz a směr povídky je ten, proti němuž v litetatuře naší předsevzali jsme si bojovati všemi silami. Pročež nemůže s dobrým svědomím býti odporučena. *V. D.*

Tajemství strýce Josefa. Genre od Fr. Heritesa. »Libuše.« Čís. 3. 1885. Str. 184. S podobiznou spisovatelovou.

Jen pieta ku jménu spisovatele veleoblíbeného pro dva svazky svých povídek, humoresek i arabesek v Ottově »salonní bibliotéce,« kdež úspěšně přímo se Sv. Čechem o palmu vítězství ve skvostném slohu závodí — a jen soucit pro hrdinu, ne však půvaby umělecky zdařené skladby přemohly stále a stále se vzpouzející nudu a dovedly oko čtoucí ke konci. Mnoho slov, mnoho prazbytečných omluv, vysvětlivek psychologických, průprav a doplňků povahopisných!! »Tajemství,« jako celek umělecký, stojí pod kritikou literární ceny dbalou; kdož ví, zdaž snad i proto spisovatel nepoložil u věnování žádosť: »Přijměte vlídně povídku, kterou jsem psal s větší láskou, s větší radostí a s větší duševní zálibou než všechny své jiné.« To vše rádi uvěříme, an autor při práci obcoval v duchu s postavami šlechetných příbuzných — alespoň nese spis tvářnosť rodinné kroniky a jako psychologicky objasněný dějepis lékárnické rodiny Pernerů má cenu — ovšem privátní. Že však nepsal povídky také se zdarem uměleckým, podotkli jsme již výčtem skladbových vad. Přednosti i »životní« vady spisu toho téměř se prorůstají. Půvabna jest povaha rozmilé podivínky babičky Antonie Pernerové, dámy silného ducha v nehodách, mateřsky vroucné lásky k adoptovanému Josefu Pernerovi, jejž tajnými úsporami živila na studiích, bystrého rozumu v domácnosti, ale slaboučké vůle vůči něžně i ve stáří milovanému manželu Janu Pernerovi, podnikateli stále dobrodružnému, jemuž pramalou působí starosť, že prováděním fantastických plánů jmění rodinné promrhal. Tím způsobil též návrat Josefův ze Stockholmu, kdež »ve chrámě vědy« tolik rozhledu byl nabyl ten Perner poslední, že samostatně začal zpytovati v oboru lučby. V tom odvolala jej babička domů listem prosebným, aby se ujal správy rozmarněného statku, než by úplně byl ztracen. Na sever vábí mladého učence láska k vědě, jíž se byl zaslíbil, k níž jej volal také dvěma dopisy slavný chemik Jon. Berzelius; k domu

*) „Syllabus J. S. Pia IX.“ od J. Brázdy, str. 259.

Josefa upoutala povinnosť, vděčnosť. Těžká volba! zvláště když na váhu lásky k rodině padne dvojí přítěž: láska k Emě Kronově, jejíž otec, poctivý, dobrosrdečný a prchlivý V. Kron lékárně bankrot uspořil — a také láska k vlasti probuzená od přítele patera Tomáše Kováříka. V líci tohoto kněze vlastence spisovatel vyslovil uznání téměř jménem vlasti veškerému sboru zapomenutých Sušilovců, kteří o vzbuzení národa českého tolik zásluh si dobyli! Milou jest nám povinností, vzdáti tuto díky Heritesovi za kresbu P. Kováříka. — Jak vidno, thema práce jest působivé, ba vzácné, boj Josefův, an zvací listy oba jako drahé tajemství až do smrti ukrýval všem ve skřínce růžové, a již již vlasť vědě k vůli opouštěl, i jeho zamilování se — to vše nabízí mnoho hlubokých průzorů do duše lidské. Také povahopisy jsou řízny, zvláště u paní Laury a hraběte Karla Kinského smějeme se chutě šlechtické přemrštěnosti, nadutosti a donjuanství; neméně se usmíváme typicky uceleným škrobenůstkám byrokrata Fridricha Krona. Ale což to vše platno, když Herites povahojevu neprovedl věcně, objektivně a stručně ústrojnou spletí hovorův a činů osob samých, nýbrž předlouhými referáty mluvy subjektivné o smýšlení a jednání postav líčených! Několik živějších scén rodinných, a Jan Perner byl by se karakterisoval sám osobně, a lépe než v opakujících se rozborech psychologických, k nimž spisovatel tu a tam jen jakoby na ukázku přidal ústní deklamace dědečkovy. v nichž podivín ten sympathicky mnohdy utíká před naší krasochutí za meze duševní zdravosti, přirozenosti a tudíž i soucitelnosti zálibu aesthetickou podmiňující. Jen humánnosť a neochladlá, něžná, ba mladicky dvorná láska k choti Antonii uživuje nám zájem pro starého Pernera — opět výdatněji než podmětné doporučování autorovo. Subjektivismus spisovatelův, místný v lyrice citové, dumné aneb vášnivé, škodný však v epice i dramatě a referentský způsob ve vypravování nelze s dostatek odsouditi, an začasto mate a porušuje dojem, plynoucí nám do duše bezděky a pravdivě z hovorů a činnosti osob samých — a což ještě horšího: zavádí k nudné, neživé rozvláčnosti slohu na dějstva chudinkého. Tak zaviněno v »Tajemství,« že vlastní dějstvo, kolem Jos. Pernera se rozkládající, počíná až při sté stránce! — A potom to »duchaplné« vsouvání cizích a neobvyklých slov do plynné a bohaté mluvy české! Bude-li třeba, zavedeme přihrádku na slova nejvyššího slohu pražského písemnictví — a »Tajemství« nám dá značný příspěvek nesrozumitelných jmén! Právě proto, že si přejeme, aby čtenáři v četbě vytrvati mohli až do poslední vzácné, tklivé kapitoly, kde cholerou zničené štěstí Josefa a zasnoubenky jeho Emy Kronovy celku vnutí tak truchlý a ku průzoru do povahy babiččiny, knězovy a Eminy velevhodný obrat — právě proto radíme p. spisovateli v zájmu jeho talentu, aby dle daných pokynů nevšední thema i vzácné povahy znovu přepracoval. Když při tom také opomene hromaditi i po bezvýznamných větách puntíčky a pomlky zbytečné, podá veřejnosti dílo snad o maličkosť celého sta stran menší — ale za to jako celek umělecky literárně cenné!! Na konec celkem pochválíme i správné a mravně nezávadné názory spisovatelovy, aby uznal, že píšeme sine ira et studio jenom ve prospěch naší literatury.

Hanuš Osvětič.

Všední příběhy od Jana Klecandy. Pěkné čtení. Album románů a povídek původních a přeložených vydává J. R. Vilímek.

Veškerá kritika česká zmínila se o této knize velmi pochvalně, a bylo by skoro zbytečno znova o ní se rozepisovati. Leč činíme tak přece, poněvadž je zajímavou tím, že toho zasluhuje. Jsou to v pravdě všední příběhy, jež vidíme před sebou s proměnou jmén často odehrávati. Tak pro pohodlné řemeslníky jest poučný obrázek »Domácí pán a nájemník« a »Bez věna.« Dobrou satyrou tepe v »Dobrodinci« ty, kteří před světem chtí se zváti lidumily. Pro dívčí ješitnosť a pýchu svědčí obrázky »V panském kočáře« a »Terpsychore.«

Pokyn pro rodiče, jak své dítky mají vychovávati, jest v drobotině »Děti.« »Můj Petříček« jedná o opičí lásce mateřské. Pro fintivé matky dobrý lék »První pláč;« pro kruté otce »Bez srdce.« Naučení pro náruživé vlastence ve figurce »Jaroslav Vlastimil Horký,« pro zcela opáčné osoby »Dr. Fr. Jos. Studeni.«

Kromě těchto oplývají rozmarem »Pan protektor, Dobrá partie, Sníh, Klio, Eráto.« Mnohé příběhy jsou pohnutlivé: »Kaleidoskop, Poslední zástava, Ve čtvrté lavici, Nepravá zlatka, Vdovec« a mn. j. Kniha roztrudí i potěší, ba mnohé může i z lehkomyslnosti vyléčiti, a pro tyto vlastnosti hodna jest rozšíření. *V. D.*

Ženské srdce, povídka od Frant. Pravdy. »Ústřední knihovny« Frant. Zákrejsa č. 130. Nakladatel I. L. Kober v Praze. Cena 10 kr.

Všem rodičům, jimž se nedostalo Bohem žádných dítek, věnována buď tato třetího vydání se doživší povídka. Paní správcová Švestková ve Višňovicích dlouho hledala předmětu, k němuž mimo svého muže láskou přilnula. Nejprve kanárky, pak kočky, a posléze psa dařila přepjatou láskou, a vždy věrný přítel Švestkův, Filip, dovedným způsobem tento přepjatou láskou milovaný předmět musel odstraniti. Celý děj líčen názorně, s přídechem humoru, s rostoucí napjatostí od kapitoly ke kapitole. Věrný přítel Filip vyléčil posléze paní tím, že jí dva sirotky v opatrování svěřil, o něž paní Antonie láskou mateřskou pečovala. Na konec dodává spisovatel, že na světě mnoho bezdětných manželů, kteří zvířatům lásku věnují, a přece by je důstojnou náhradou zaměniti mohli. I svobodní (panny) místo, by se oddali malichernostem, nechať starají se o opuštěné děti, sirotky, »by dorostli za hodné údy lidské společnosti.« Kniha ta jak obsahem, tak formou hodna odporučení a rozšíření.

A. D.

Drobnosti.

Jakub Malý, jeden z nejplodnějších spisovatelů českých, zemřel 14. dne t. m. v chorobinci pražském. Narozen r. 1811. a dokončiv studia právnická, věnoval se úplně spisovatelství, kteréž pěstoval až do poslední doby, vydav posléze důležitý spis »Naše znovuzrození,« o kterém jsme se své doby zmínili. Činnosť jeho byla ve mnohé příčině velezáslužná a zasloužila lepší odměny a pocty, než jaké se mu na sklonku života dostalo; s našeho stanoviska však také třeba ji nazvati v leckteré věci škodlivou pro onen plytký lžiliberalismus v pojímání dějin a věcí českých, jež hlavně uvedl v Naučný slovník, jsa předním jeho spolupracovníkem. Vůbec připisuje se jemu, že pro bohoslovné články Slovníku zjednal si přispívatele smýšlením sobě podobné, čímž praví a učení bohoslovci česko-slovanští od onoho díla byli odvraceni; vysvítá to nade vši pochybnosť

také z půtky s Vinařickým (v Časopise katol. duchovenstva) a ze soukromých dopisů mezi Malým a Sušilem. I ve vlastních dílech Malého škodlivý onen směr záhy se jeví a ku konci jen se přiostřil. O době probuzení měl také některé své odchylné názory, pro něž někdy zuřivě napadán, zda-li právem či neprávem, nebudeme rozhodovati. Jakožto ctihodný veterán literatury naší zajisté zasluhuje čestné vzpomínky a uznání.

O Fričových vzpomínkách, předešle uvedených, dodáváme, že urážlivé a pohoršlivé poznámky o náboženství atd. v dalších částech počínají se množiti.

O Brehmově **Životě zvířat** píše se nám: »Nepopíráme, že Brehm, který minulého roku 11. listopadu zemřel, byl proslulý přírodozpytec, v přírodopisu, jak se říká, autorita; avšak byl nevěrec hrubého zrna, zednář, jak veřejné listy již spíše o něm psaly, a svou nevěru, svou zášť proti církvi i ve svém obšírném a jinak proslulém díle »Život zvířat« projevil místy až sprostým způsobem. Domnívám se, že by to překladu do češtiny nebylo uškodilo, kdyby se taková závadná místa byla vynechala. To však se všude nestalo, a proto obsahuje i český překlad mimo užitečné a poučné věci též literární jed. Kniha tato tak velice vychvalovaná jest mezi česko-slovanským čtenářstvem hojně rozšířena, odbírají jí zvláště pp. učitelé. Jak snadno mohou ji dostati na čtení i dítky a méně rozvážní čtenáři a tak místo pochutnati si na zdravé duševní potravě, požiti literárního jedu? Kdo se chceš přesvědčiti, abych jen na jedno místo upozornil, přečti si v seš. 48. (díl III. plazi) strana 438., jak Brehm vysvětluje zázrak proměnění hole v hada od Arona před Faraonem v Egyptě konaný. *J. D.*

O básni „Mistr Jeroným“ redaktora »Ruchu« F. Kvapila v 7. čísle téhož listu píše se nám: »Dobře, že básník poznamenal, že to »báseň;« sice by nikdo neměl té hromádky všedních, otřepaných frásí a nadávek, diktovaných slepou záští, za báseň.« Dalších slov neuvádíme, myslíce, že to postačí.

O zabavené básni Vrchlického **Twardowski**, — uveřejněné kdysi v »Lumíru,« nyní pak samostatně — píše »Čech«: »Ač bychom se o tomto »epochálním« (!) díle našeho Vrchlického rozepsali rádi trochu šířeji, musíme se přece z jistých ohledů obmeziti pouze na několik slov; doufáme však, že i tato postačí, aby si čtenář o tomto opusu úplný mohl učiniti obraz. Za motto k této básni, již by tak nikdy nebásnil žádný pravý Slovan, hodily by se výborně verše, jež napsal jeden z předních básníků německých o jistém románu:

„Töchtern edler Geburt ist dieses Buch zu empfehlen,
Um zu Töchtern der Lust schnell sich befördert zu seh'n.“

Báseň tato, v níž vane prudce vzduch lupanaru a v níž se vše, co na komkoli — i na kapucínovi — ještě mravného jest a dobrého, vyhlašuje prostě za pokrytectví, vyhlíží skoro tak, jakoby byla psána na zakázku pro nějakého »majitele ústavu ku zaprodávání lidského masa.« Kdyby tato knížka měla illustrace, zakryl by si před ní i »Palečkův skonfiskovaný salonní kalendář« studem obličej svůj a zvolal by hlasitě: »Já mám sice čivy dosti silné, ale tohle je i pro mne — — shnilý kaviar!« *Fr. Phk.*

Zasláno nám **provolání**, jež podáváme doslovně:

Sestry pěstounky! Matky, rodiče, přátelé školek a výchovy rodinné! »Hasne uhel v samotě odervaný ode druha svého.« Tato slova básníkova v prvé řadě týkají se nás pěstounek a vychovatelstva rodinného, neboť skoro každý odbor povolání lidského má již své střediště, svůj útulek, v němž členové jeho, scházejíce se k po-

radám, útěchy, rady, poučení i podpory nalézají: toliko my pěstounky a vychovatelstvo rodinné nemáme dosud útulny, v níž bychom slasti i strasti těžkého povolání svého sobě na vzájem sdělovaly, zkušeností svých přednášely a vespolně se poučovaly.

Vědomosti vychovatelské jsou, bohužel, v rodinách našich na mnoze velmi chatrny. O všecky odbory vědění více jest postaráno, o všech možných záležitostech lidé hovořívají, toliko o umění vychovatelském, o tomto nejvznešenějším umění, o této nejdůležitější ze všech povinností velmi zřídka rozhovor uslyšíš.

Proto velice jest nutno, založiti spolek vychovatelský pro pěstounky, matky, rodiče, přátely školek a výchovy rodinné, v němž by prostonárodní přednášky z vychovatelství se konaly a rozpravy o školách mateřských se vedly tak, aby rodičům a širšímu obecenstvu vůbec poskytnuta byla příležitosť, zařízení školek a dětinců důkladně poznati. Takovýmito rozpravami sblížily by se zajisté školky s kruhy rodinnými. Byloť by lze v nich vykládati, jakým způsobem pěstounky děti zaměstknávají, kterak si s nimi vedou, a kterak školky vychovávání domácí platně podporují a doplňují. Pořádáním takovýchto přednášek a schůzí šířilo by se konečně přesvědčení, že školky a dětince jsou ústavy velmi prospěšné, a že zvláště velikým jsou dobrodiním rodičům chudobným, lidu dělnickému, a byly by hojněji nežli dosud zakládány. Nám pěstounkám pak třeba, abychom se sblížily a poznaly, o rozličných zařízeních, školek se týkajících, častěji si porokovaly, o jednotném vedení rozhovory měly, a tím ustálenosť a jednotu do nich zavedly.

Abychom o tom všem důkladně porokovati a uraditi se mohly, svoláme o letošních svátcích svatodušních sjezd pěstounek, matek, rodičů, přátel školek a výchovy rodinné do naší matičky Prahy. Na sjezdu tom hlavně rokováno bude o založení »Ústřední jednoty pěstounek a vychovatelstva rodinného« se sídlem v Praze, který by na venkově odbory měl.

Před sjezdem uveřejníme v »Pěstounu« návrh stanov spolku toho, by každá účastnice a každý účastník sjezdu byl s to v úvahu je vzíti a podle potřeby návrhy na změnu nebo doplnění učiniti. Tolikéž i program sjezdu v »Pěstounu« uveřejněn bude.

Nuže přistupme, sestry a bratří, v povolání vychovatelském, svorně k dílu, nedadouce se nikým odstrašiti ani másti; buďme jedné mysli, nedrobme sil, alebrž sjednoťme se v jeden mohutný šik, řídíce se velevýznamným heslem našeho zeměpána: »Spojenými silami!«

V Praze, dne 15. února 1885.

B. Ledvinková, c. k. učitelka při ústavě ku vzdělání učitelek, B. Perwolfová, H. Knotová, El. Jelínková, B. Švábová, R. Steinbergrová, El. Tylová, A. Šindelářová, M. Janďourková, A. Heroldová, T. Helmhackerová, řídící pěstounky; M. Hellerová, M. Škobisová, V. Weissová, Fr. Vlachová, V. Bittnerová, B. Benešová, J. Lhotská, A. Vébrová, A. Gabrielová, J. Minaříková, A. Soukupová, A. Šillingrová, J. Buchalová, A. Ritterová, M. Šourková, B. Havlová, F. Turková, Anna Machová, pěstounky.

Matice dítek. »Pěstoun« přináší vždy hojnou a vybranou zásobu povídek, básní, písní a říkání pro školy mateřské. Tato četba hodí se však také velmi dobře nejútlejším čtenářům od 6.—9. roku. A proto odhodlali jsme se k tomu, ze zásoby té utvořiti zvláštní přílohu »Pěstouna« »Matici dítek,« která, aby pronikla i nejvzdálenější dosud vrstvy našich dětí, budoucího to pokolení, co nejvroucněji sobě přejeme.

Do zásoby té přispívají tito pánové a dámy: J. A. Cupal, L. Grossmannová-Brodská, F. Holinka Čáslavský, F. A. Hora, F. Hrnčíř, V. B. Ježek, B. Klimšová, G. J. Lašek, B. Ledvinková, V. Městecká, Emil Musil - Daňkovský, L.

Pamrová, B. Perwolfová, F. E. Petrmíchl, A. Pleštilová, Fr. Polášek, A. Potěhník, K. V. Rais, L. Ripplová-Vítáková, A. Sokolová, P. Sokolová, J. C. Sommer, B. Studničková, J. Fr. Svoboda, K. Tamele a j. v. přispívati přislíbilo. Jména tato čestnou jsou nám zárukou, že »Matice dítek« vždy četbu dobrou přinášeti bude.

Jest tudíž toliko na Vás, přátelé nejútlejšího čtenářstva, by »Matice dítek.« tato nejlacinější četba pro naši milou mládež, hojného rozšíření došla. Jen velikým odbytem bude lze tento podnik, zajisté chvalitebný a veleprospěšný, udržeti a zvelebiti.

»Matice dítek« vychází vždy 1. dne každého měsíce zároveň s »Pěstounem.« Cena 2 kr. Na 10 v. dáváme jedenáctý nádavkem a poštovné se nepočítá. Předplatné se platí v Poličce. — Ve prospěch věci samé žádáme všech velectěných přátel nejútlejšího čtenářstva, by sobě neobtěžovali, předplatné vždy na několik čísel napřed poštovní poukázkou nám zaslati.

Na dlouhý úvěr není nám lze »Matici dítek« dávati.

Obsah 1. čísla »Matice dítek:« Mladistvým čtenářům. Od K. V. Raisa. — Boleslav Jablonský. (S vyobrazením.) — Příchod jara. Od E. Lubinského. — Jarní vzdech. Od B. Ledvinkové. — Píseň o rodičích. Od Jos. Vl. H. — Nemocný pan učitel. Povídka od Frant. Hrnčíře. (S vyobrazením.) — Hádanka.

Listárna redakce. Všeliké zásylky třeba podepsati úplným jménem, neboť bezejmenných referátů nelze přijímati — ze příčin na snadě jsoucích.

Ústav pro kostelní umělé práce.

Frant. Schmalzl,
malíř a pozlacovač
v Marienheimu, ve Sv. Ulrichu, v Grödenu
(Tiroly),

jsa ve spojení s vícero sochaři a uměl. stolaři, dodává **dřevěné sošky** veškerého druhu a rozličných okras. — **Kostelní práce** od křtitelnice počínaje až k největšímu oltáři provádí se dle slohu každého kostela. O vkusném a lacném zhotovení objednávek svědčí mnohé veřejné uznávací listy. Cenníky a nákresy se na požádání předloží. Objednávky přijímají se v jazyku německém a italském.

Náboženská vyobrazení
každého druhu a velikosti, v cenách nejnižších,
jichž cenník bude franko s 200 vyobrazeními zaslán.

Božské Srdce Páně, skvostně provedený umělecký obraz, pařížské vydání, ve vkusném, jemně pozlaceném rámci, 70 centim. vysokém, 56 centim. širokém, **za 3 zl.** (krámská cena 10 zl.), čítaje v to balení i poštovné. Druhé vydání, 80/66 centim. veliký obraz s rámem, **za 4 zl.** — **Božské Srdce Páně a Marie Panny,** každý 90/75 centim., v lesklém, zlatém rámci, **po 3 zl. 50 kr.**

Docela nové: Sv. Jan křtitel, **sv. Jan Nepomucký, sv. Štěpán, sv. Ladislav,** sv. Petr a Pavel, **sv. Václav, sv. Cyrill a Method, sv. Leonhart,** sv. Leopold, **sv. Alois,** sv. Antonín P., sv. František, sv. Vavřinec, sv. Jiří, sv. Florian, sv. Martin, **sv. Josef,** svatí andělé strážní, **sv. Anna, sv. Apollonia,** sv. Agatha, sv. Barbora, sv. Kateřina, sv. Cecilie, sv. Teresie, **sv. Ludmila,** sv. Rosalie, sv. Veronika a j. m.

Rovněž i každý jiný patron bude na požádání v olejových barvách proveden. **Obrazy oltářní, obrázky postní a obrázky bratrstev, jakož i kostelní dárky, správky na obrazích a rámech, malé obrázky a m. j.,** vše bude slušně a lacino dodáno.

Svato-Lukášská umělecká výstava
ve Vídni, I., Klanggasse 1.

Obsah: Význam ideje Cyrillo-Methodějské v dobách novějších. (Část další.) — Listy z Čech. I. — Posudky. — Drobnosti. — Listárna. — Inseráty.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P." Číslo 5.

Letoší literatura Cyrillo-Methodějská.

Ref. P. P. H.

Jubilejní slavnosti letošího roku vyvolaly několik spisův a spiskův o životě a působení svatých věrověstů našich. Všechny nesou se za tím účelem, aby lid náš poznal — bohužel! třeba říci: teprve poznal,*) — čím mu byli svatí apoštolé jeho, a aby pro myšlénku, jíž oni sloužili, též byl nadšen a hotov ji ve skutek uváděti.

Prvému a zběžnému jen pohledu na základ slavnosti objeví se hned dvojí stránka: náboženská a národní — pravíme jen: dvojí. nikoli »protivná,« jak se tu a tam prohlašuje; jako r. 1863. mohla krásně konána býti slavnosť nábožensko-národní, tak může býti a bohda i bude letos. Dvojí stránky té všímají si také všichni životopiscové, ovšem více méně dle záměru a účelu svého, avšak ne všichni ve stejném smyslu. S lítostí a opovržením třeba konstatovati, že použito v Praze od strany »Národních Listů« slavnosti té k výlevům demonstrace protikatolické; někdo by ovšem dodal: »ve prospěch pravoslaví nebo protestantismu,« tedy také ve smyslu »náboženském«; avšak rozumíme si, kam pánové míří, mluvíce o takovémto »náboženství!« Zvláštním bodem otázky té je slovanská bohoslužba v koruně svato-Václavské. Věc ta nerozhodne se planým mluvením v časopisech, pročež o ní nebudeme pojednávati; toliko těm, již pro ni tak horlí, toto dáváme na uváženou: Co ze staroslovanské bohoslužby budeme míti? A jest horlení vaše tak čisté, že vám jde o prospěch náboženského vzdělání lidu?! Či je to jen záminka, abyste té nenáviděné církvi i na tomto poli zasadili hlubokou ránu?.....

Sebrali jsme ty které spisy letos vyšlé a hodláme o nich stručně promluviti, nepouštějíce se ve hlubší rozbory. Snažili jsme se býti úplnými, možno však, že přece něco naši pozornosť minulo; pročež žádáme ctěných příznivcův o laskavé doplňky a zprávy příslušné.

O hlavním díle sem spadajícím nemůžeme, bohužel, dosud podrobné zprávy podati, anoť se právě tiskne. Jest to obšírný, vědecký, na důkladném studiu pramenů založený životopis sv. Methoda, jejž sepsal náš ctihodný nestor vldp. kan. Dr. Matěj Procházka; zavděčí se zajisté celému národu česko-moravskému a vzdělancům jeho zvláště tímto svým epochálním dílem. Máme již asi polovici díla před sebou, jež bude jak obsahem svým tak formou velmi vzácné a i

*) Jde o to, aby světcové naši stali se, jak říkáme populárními, čehož dosud není; proto třeba mezi lidem, zvláště mládeží, rozšiřovati (na př. za odměny) obrazy jejich a pod.

úpravou památky letoší důstojné: proto by nemělo v žádné bibliotéce vzdělaného katolíka česko-slovanského scházeti. Doufáme, že si je každý upřímný vlastenec zjedná, pilně čítati a v úctě chovati bude. Obsah viz v č. 2. »Hl. l.« — Obšírnější přehled přineseme později.

Svatí Cyrill a Method, věrozvěstci, učitelé i apoštolé slovanští. Životopisný nástin podává P. Method J. M. Halabala, benediktin rajhradský. V Brně 1885. Tiskem a nákladem pap. knihtiskárny benediktinů rajhr. Stran 61. Cena 20 kr.

Spis tento jest rozšířeným a opraveným vydáním životopisu vyšlého vloni v kalendáři »Moravanu«; spracován je též dle ruských pramenův, a sice hlavně pro náš lid. Psán je totiž za tou příčinou prostým, srozumitelným slohem, ač i jinak bude zajímati některými stránkami, až dosud méně uváděnými, jako na př. pojmenováním knih, ss. apoštoly přeložených na jazyk slovanský, a pak srovnáním povah obou ss. bratří soluňských. Zvláštní vzpomínka věnována památnému svátku sv. Dimitrije, na den 26. října připadajícímu. Dílko toto mělo by v našich rodinách zdomácněti.

Věrozvěstcové národů slovanských, ss. Cyrill a Methoděj. Sestavil K. Krkonošský. Nakl. týž. Str. 84. Cena 25 kr.

Nástin tento začíná překrásnou, vzletnou básní Fr. Kyselého, načež promíchávaje básničky s prosou, vypravuje prostou řečí, jak bylo na Moravě a v Čechách před příchodem ss. apoštolů; jak stalo se, že svatí bratří přišli na Moravu; pak příhody ze života jejich; kde a jak působili napřed; jak vynalezli písmo; jak působili na Moravě, a končí básní, nadepsanou »Meč a evangelium.« Vhodně vložena na str. 38. azbuka.

Spisem tím chtěl asi zasloužilý učitel a vychovatel hlavně mládeži podati památku nejen na slavnostní rok, nýbrž i na přední dobrodince národu, pro nějž jakožto naděje jeho růsti, prospívati a se vzdělávati má.

Svatý Cyril a Methoděj, na památku jubil. roku 1885. Sestavil J. S. V Přerově. Nákl. A. Michálka. Str. 29. Cena 10 kr.

Malá knížečka, pěkně upravená, hodící se za dárek dítkám i dospělým. Pojednává se v ní o ss. apoštolech ve sličném obrázku dějepisném, k němuž vhodně druží se pěkné básně »První služby Boží na Moravě« od Vladimíra Šťastného a »Bořivojův křest« od Jana Vocela. Na konec velevhodně přidány dvě písně Cyrillo-Methodějské a modlitby.

Ostatky sv. Cyrilla, Slovanův apoštola, na Velehradě, uchystal Jan Vychodil, kooperator Velehradský. Nákl. vlastním. Str. 66. Cena 15 kr.

Velmi příhodné to poučení o ostatcích sv. Cyrilla, kteréž by mělo co nejvíce rozšířeno býti, aby se tím úcta jejich více rozšířila. Pojednáno tu o sv. těle apoštola našeho, jež odpočívá v Římě. Dále vypsáno, jak se ostatky sv. Cyrilla nalezly v Rajhradě, odtud jak byly poslány do Říma sv. Otci, jenž rozdělil je a poslal nazpět do Rajhradu, odkudž rozeslány na Velehrad, do Brna a do Olomouce. Kéž by přispěla knížečka ta ku větší a větší úctě svatých apoštolů našich!

Marianská svatyně na posvátném Velehradě. Napsal Jan Vychodil. 1885. L. R. Kráčelík v Uh. Hradišti. Str. 34. Cena 10 kr.

Pojednáno tu o chrámech, mezi lidem česko-moravským zasvěcených »Nanebevzetí Panny Marie,« což zajisté pochází z vroucné úcty ss. apoštolů našich k Bohorodičce Marii, nejsv. Panně; poukázáno, jakou důležitosť má okolnosť ta pro sjednocení všech Slovanů ve pravé víře — úcta totiž Marianská.

Apoštolů slovanských, ss. Cyrilla a Methoda, životopisy. Sepsal Václav Pok. V Praze. Nakladatel Alois Hynek. Str. 56. Cena 20 kr.

Spisek tento počítati dlužno mezi nejpěknější příspěvky na oslavu letoší památky. Jest zpracován dle pramenů vědeckých zajímavě a poutavě, se skutečnou láskou a nadšením. Každou hlavu předchází úryvek z příhodné básně. Ku konci přidán vzletný doslov, jenž končí otiskem »Provolání na Velehrad.«

Život ss. Cyrilla a Methoda, apoštolov slovanských. Napísal Fr. V. Sasinek, vydal M. Kollár. V Trnave 1885. Str. 44. Cena 10 kr.

Odštěpeným bratřím Slovákům dostalo se horlivostí hlavního buditele jejich té doby, kněze Martina Kollára, také příhodné památky na slavnosť, již vlastně oni by měli slaviti nejokázaleji, čehož však asi nebude lze. Sepsána jest horlivým badatelem ve starožitnostech uhersko-slovenských, nářečím slovenským, s nelíčenou úctou a vroucností k požehnané památce apoštolů našich. Přirozenou měrou zvláště prohlédá se tu k tomu, co by Slováky zajímalo, k činnosti v krajině hornouherské. Nemíníce v nárysech těchto šířiti se o jednotlivostech, přestáváme na tom, doporučiti spisek všem přátelům zuboženého lidu slovenského. Přílohou přidány 2 harmonisované písně.

Velehrad a slovanští apoštolé. Sepsal B. Popelka. S 3 obrázky. V Brně 1885. Nákl. knihkupectví K. Winklera. Str. 47. Cena 30 kr.

Pilný a svědomitý p. badatel o jazyce Cyrillo-Methodějském stručně tu líčí činnosť ss. apoštolů na Moravě — hlavně dle legendy pannonské. Připojeno pojednání o »Velehradě starém a novém,« o »Významu činnosti ss. apoštolů našich.« Dílko vhodně pojí v sobě cenu vědeckou s významem příležitostným a zaslouží býti co nejvíce rozšířeno.

O kulturním působení slovanských apoštolů Cyrilla a Methoděje. (V paedag. jednotě pražské přednesl 20. pros. 1884. J. Lepař.) V Praze. Nakl. Al. Wiesner. Str. 16 velké 8°. Cena 15 kr.

Dle místa, kde přednáška tato konána, dle povahy p. spisovatele jakožto slovutného dějepisce, má nástin ten svůj zvláštní ráz, vytýkaje stránku paedagogicko-náboženskou a kulturně-historickou. Ač praskrovný jest objemem, obsažností vyniká, i neváháme ho připočísti k nejcennějším. Mile dotýká se katolíka nestrannosť a věcnosť vývodův a úvah. Kdo nemá obšírného životopisu vědeckého, nárys tento může daty svými mu býti ředidlem v té směsi úšklebkův a skroucenin jistých najatých pisálků, kteří i slavnostní dny pokaziti se snaží.

Obě následující knížky totiž jsou protikatolické, halící protináboženský fanatismus dělanou horlivostí o bohoslužbu slovanskou a pod.

Apoštolové slovanští, ss. Cyrill a Methoděj, jejich život a osudy církve slovanské na Moravě a v Čechách. Stručně líčí H. Pravda. V Praze 1885. Str. 22. Nákladem vlastním.

Spisek tento jest nepokrytě protikatolický, čistě pravoslavný. Jest pln legendářských smyšlének a bájek, nevinných i zlomyslných; hrubých omylů dějepisných napočetli jsme na 10 posledních stránkách asi 20; všecky téměř namířeny jsou úmyslně proti katolicismu (stran »Filioque,« že sv. Methoděj zprva vysvěcen pouze na kněžství od papeže Hadriana, o posledních dobách života jeho, o cestě do Cařihradu a pod.). Brošurka patrně objednána stranou rusofilskou na propagandu bezbožectví, prozatím pravoslaví, »to jest pravověry« [! str. 20.].*)

*) Dod. red. Spisek jest věrným zpracováním ruského životopisu, vydaného „Blagotvoritělným obščestvem“ v Petrohradě a ustanoveného „dla bezplatnoj razdači:“ tu to máme! Také skutečně poslána velká zásoba životopisů těch do Rakouska (do Brna „Mor. Orlici“). Brošurka má 48 čtvercových stran, jest psána s velkou pietou

Cyril a Metoděj. Život a význam jejich k Velehradské slavnosti líčí Jan Svoboda. Král. Vinohrady. Knihtiskárna Bedřicha Grunda. 1885. Str. 168.

Spis ten obšírně a všestranně vypisuje život a činnosť obou věrověstů, se stálým zřetelem k okolnostem dějinným v Německu, Římě atd. Řídí se hlavně Dudíkovými »Dějinami Moravy,« též legendami; i listů nově nalezených v Londýně ve spise užito — slovem: dílko prozrazuje původce s dějinami dobře obeznámeného,*) a jsa jím, nemohl ovšem chrliti těch urážek, k jakým potřeba vší té ignorance a nestydatosti, jíž oplývá uvedený H. Pravda. Proto vlastní životopis je celkem střízlivý, neurážlivý, vyjma některé narážky, z nichž čertovo kopýtko vykukuje. Nemohlť se ubrániti dojmu, jehož úvaha o životě a působení věrověstů našich, blahé paměti, zanechává, že totiž ne Řím, ne papežové, ba ani ne docela ten padoušský Viching, ani ne docela ta zběsilá nenávisť nájemnických biskupů německých, že hlavné a popředně Svatoplukova neschopnosť a úskočnosť pokazila vše, co dobrého tu vykonáno. To praví dějiny, a p. spisovatel, ač třeba nerád, nucen to celkem naznati — a tím se měl spokojiti. Ale jak již bývá, jistí lidé chtějí rozuměti všemu lépe, a zvláště naši liberálové mají se za nejpovolanější soudce o věcech církevních, jimž nejen nerozumějí, ano proti kterým zuřivou naplněni jsou záští. Dle toho jsou také závěrečné exkursy p. spis. o pravoslaví, a zvláště o poměru slavnosti k Římu (str. 162.—168.). Nebudeme jich probírati jednotlivě, jako jsme ani nevytýkali jednotlivých poklesků; výsledek úvahy p. spis. je tento: »Poněvadž katolíci chtějí míti slavnosť církevní popředně, tedy katolickou, tíhnoucí k Římu, tož pravoslavní (a protestanté) právem se jí vzdalují, zvláště když i Němci jsou pozváni; ti buď nebudou slaviti, neb aspoň ne na Velehradě.«

Odpověď ovšem přirozená jest: nuže, málo platno. Avšak p. spisovatele tlačí něco jiného: on se čítá totiž také ke katolíkům, jako vůbec mnoho jeho pražských druhů, neboli, jak říkáme, k »takékatolíkům,« — ale papežencem — brrr — není! Tu ovšem nastává otázka: co s ním? Katolíkem není, protestantem není, pravoslavným není... Co s ním?... Avšak již se vzpamatoval, alespoň na tolik, že k Římu tíhnouti nechce; nuže »...Když tedy chcete znáti naši odpověď, nuže: Nepůjdeme na Velehrad!« (str. 168.).

---

ke sv. věrověstům, ale s bonhommií a naivností přímo neuvěřitelnou: škoda, že H. Pravda se tím pramenem nepochlubil a nevychválil té vědeckosti pravoslavné! Kdyby takhle některý katolík napsal, co tu stojí na str. 47., že písmeny nové abecedy Cyrillovi „ot Boga byli javleny“ (zjeveny) — nehledíc k tomu, že církev ze zásady takové nauky přísně zapovídá — co by tu bylo povyku nad tím tmářstvím katolicismu atd.! Člověk žasne nad tímto „zbožným“ balamucením lidu a tou nestydatostí, s jakou slátaninu takovou opováží se poslati na západ! Co stalo se několik set let před tím (str. 34. stran „Filioque“), jest Rusovi „v tu poru“ (dobu). Str. 37. Jan pp. chtěje zasednouti na soud nad pravověrností Meth., kalkuluje takto: „Jesli ja skažu, što prav Mefodij (t. uče, že jen z Otce Duch sv. vychodí), to vyjďot, što... i ja sam, vsě my jeretiki“ (věříce, že i ze Syna vychodí): dá mu tedy prostě přečísti symbolum bez „Filioque“ a je po rozpacích: „nu, da (však) ja znaju, što sdělaju,“ pochvaluje si papež takový nápad! A v takových variacích jde to venkoncem. Srovnavše oba životopisy, Pravdův i ruský, shledali jsme úplnou téměř shodu; jen kde pravoslaví až příliš trčí, je Pravda poněkud opatrnějším. Dle toho čtenář ví, co s pamfletem učiniti, kdyby se mu někde namanul.

*) Četli jsme kdesi, že to náš přítelíček, kandidát filosofie a ostruh u „Nár. Listů“, p. J. H. Zda-li je tomu tak, nevíme. Spis tento s nechutnou povídkou „Panimámin duch“ od Sofie Podlipské tvoří 1. svazek „Přítele domoviny,“ „knihovny prostonárodní,“ vydávané M. Reisovou, bývalou učitelkou. Dle ukázky této víme již, s jakým podnikem jest nám jednati!

Odpověď katolíkův ovšem dá teprve 5. den července 1885.

Bezpochyby však bude zníti v tento smysl:

»Toť se rozumí! Co byste tam vy, »nihil«-isté dělali? Na Velehradě každý půjde se pomodlit do kostela, ne pouze k manifestaci vlastenecké...!«

Listy z Čech.

Píše „ad."

II.

Jak se odplácí svět, může dosvědčiti české učitelstvo. »Národní Listy« je vzaly pod svou ochranu, věnujíce jim zvláštní rubriku »Hlídka školská,« odkud veden boj proti kněžstvu jako domnělým nepřátelům, nepříznivcům školstva moderního. A hle, tytéž »Nár. L.« napsaly nedávno doslovně: »Evangelické školy jsou spravovány v duchu ryze národním, v kterémž ohledu nad nynější veřejné školy rozhodně vynikají.« Vizme přátely učitelstva, kteří užívají jich toliko k agitacím, lichotí jim, vychvalují je — a na konec řkou, že učitelstvo české nevychovává mládeže »v duchu ryze národním.« Nebo v tom snad klička a narážka na učitelstvo katolické?

»Národní Listy« jsou všeho schopny, jenom když to na potupu katol. církve. Ony sice jsou úplně bez »barvy« — ale kněžstvo mají v žaludku. Jakýsi Moravan J. H. pomáhá křičeti, hanu kydati na kněžstvo českomoravské. Kněžstvo prý »málo pracuje a co pracuje, pravidelně nestojí za nic . . . Knih dobrých a časopisů nerozšiřuje a co rozšiřuje, zase nestojí pravidelně za nic.« Týž hanopis nazývá kněze fanatiky, mluví o jakémsi příkoří činěném »nepohodlným« kněžím (Kosmákovi, Třebízskému), pálení knih českými bohoslovci (Chelčický od Schulze), tupí »Vlasť,« P. Pl. Mathona (»Enfant terrible«), Marchalovu »Křesťanskou ženu« a »Křesť. muže,« ohřívá fráse o misionářských kázáních, dodávaje, »že celé naše století české písemnictví nezrodilo tolik nemravností, kolik se přetřese na jediném večerním misionářském kázání.«

A toto vše s největší radostí uveřejňuje na mravnosť privilegovaný organ pražský! Vždyť pisatel chce vše těmi třemi prsty, jimiž píše, jako pravdu odpřisáhnouti. Nám právě taková přísaha pranic neimponuje, jako článek jeho v »Nár. L.« Vždyť je známe — ty přátele své i českého učitelstva.

Když už tak jsme u styků českomoravských, vidí se nám také bratrům Moravanům zvěstovati, že jejich výkvět — Moravská beseda v Praze — měl při bále taneční pořádky v podobě modlitebních knížek. To je přece něco! Ne?

Takými jsme už vlastenci, že ze samého vlastenectví už také Sionské desatero změněno. Poslyšte, jaké devatero se má každý člověk nyní modliti: »1. Nebudeš milovati jazyka cizího nad svou mateřštinu. 2. Neprodáš českého přesvědčení svého za jakýkoli prospěch osobní. 3. Pomni, abys památku slavných otců svých světila. 4. Cti vlasť svou a národ svůj! 5. Nebudeš zabíjeti ducha svého ve školách a společnostech německých. 6. Neporušíš řeči své mateřské cizími slovy. 7. Nebudeš hledati zábavy své ve spisech německých! 8. Nepožádáš za muže odrodilce, před nímž přednosť náleží každému uvědomělému cizinci.

9. I nepodáš mu ani za cenu celého světa slovanské srdce své.« (»Plzeňské Listy« r. 1885., č. 19. Devatero »Jednoty českých mládenců.«)

Někdo by řekl, že to je tupení našeho »Desatera,« my však rceme, že to je hlouposť. Škoda, že vynecháno 8. přikázání, jež by asi znělo: »Nepromluvíš ze samého vlastenectví křivého slova proti Bohu svému.«

Ještě něco. Slyšeli jste, co jest »k zapuzení nudy nedělní?« — »Švanda dudák,« historie o Faustovi, slavném černokněžníku, pražské figurky, vesměs čtení humoristické pro staré i mladé, zdravé i churavé, tlusté i hubené, svobodné i vdané.«

Ani by člověk neuvěřil, kam tupitelé utíkají se svými úvahami hanopisnými, by zlehčili buď věc jakoukoli buď list. Až z Olomouce vzpomněl si bezejmenný dopisovatel na západní Čechy a uložil v »Plzeňských Listech« (č. 23. a 24.) rozpravu o žurnalistice moravské, přetřásaje rozličné spory jednotlivých listů. Hlavní zřetel obrací k »Pozoru« a »Hlasům z Hané.« A tu na konec listu toho obrací se k nejstaršímu časopisu »Hlasu,« nazývaje jej sice »Nestorem« novinářským, v dalších však slovech uráží jej způsobem nectným, jako že heslo jeho: »Za právo a pravdu« vyvětralo, že je licoměrníkem, ramenářem atd. Všimněme si jenom posledních slov. Praviť v »Plz. L.« doslovně: »Hlas« vydává se rád za list křesťanský, však smutně by to dopadalo s křesťanstvím na Moravě, kdyby nemělo jiné ochrance jak »Hlas;« chvála Bohu, křesťanství na Moravě nemá ještě zapotřebí farizejského pokrytce.«

Že by křesťanství na Moravě do opravdy hajitele nepotřebovalo, toho nechceme tvrditi Rakovina nevěreckého směru i na Moravě počíná se šířiti, když na kněžstvo moravské tak nectným způsobem z téže země v »Nár. L.« útok učiněn. Komu však přísluší ohrožovaného křesťanství brániti, o tom má nejméně dopisovatel olomoucký rozhodovati. Ostatně jeho dopis v Plzni je ničím; proč neozve hlasu svého v samé Moravě, proč rýpe z daleka, středu se boje?

Posudky.

Sborník Velehradský. Redaktor J. Vykydal, děkan a farář na Velehradě. Ročník IV. V Brně 1885. Tiskem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských. Nákladem vlastním. Cena 2 zl., stran XI a 326.

Že pro myšlénku cyrillometh. jest veledůležito vydávati »Sborník Velehradský,« toho je důkazem právě vyšlý 4. ročník, jehož zajímavý obsah budiž zde uveden.

Jako proslov k tomuto ročníku předeslala redakce článek »Idea cyrillomethodějská,« kdež dovozuje důležitosť a nesmírný obsah idee té a pak dodává: Idea tato není nová, tisíc roků již trvá, tisíc roků řídí se dle ní dějiny světa slovanského. Ovšem byly doby, kdy idea tato jakoby pohřbena byla a nepřátelé jásali nad hrobem jejím. Bláhovci! zapomněli, že idea nikdy neumírá, že ji mohou sice na čas utlumiti, ale zničiti ji nedovedou nižádnou mocí, nižádnou měrou.« Na to otisknuta jubilejní píseň svato-methodějská na rok 1885. od Jana Soukopa. Veldp. dr. Matěj Procházka obohatil »Sborník« statí »Papež Řehoř VII. a zánik slovanské liturgie v Čechách i

na Moravě.« Tu naleznou odpověď oni »historikové,« kteří Řehoře VII. ostouzejí a jemu na vrub kladou zánik slovanské liturgie. Tu se dovědí, že onen zánik zaviněn netečností knížat slovanských, již o sv. újmě a bez výslovného přivolení sv. stolice liturgii latinskou zaváděli a tím zánik slovanské liturgie zavinili. — Fr. V. Sasinek pokračuje v řadě článků »Církev cyrillo-methodějská« v dřívějších ročnících započaté a objasňuje tentokráte v § 23.—27.: Svržení Gorazda, Osud pozůstalých učeníků sv. Methoda, Obnovení církve cyrillo-methodějské, Církev cyrillo-methodějská po pádu říše moravské, a Církev cyrillo-methodějská v Uhorsku. V následujícím článku »Císařské silnice na Moravě vystavěny pod ochranou sv. apošt. Cyrilla a Methoda a jejich stráži svěřeny« od K. Eichlera uložen nový zajímavý doklad, že uctívání sv. apoštolů slovanských není novotou.

J. Havelka napsal dvě stati. V první »Na obranu křížů cyrillo-methodějských« odpovídá kritikovi, jenž se vyslovil proti křížům cyrillo-methodějským v časopise ve Vídni vycházejícím pod titulem: »Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Förderung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale« (Bd. IX. 1883. 2. p. 77.) — V druhé stati mluví spisovatel »O některých památkách cyrillo-methodějských.« Na vysvětlenou přidáno 11 vyobrazení starobylých křížů.

Veledp. dr. Matěj Procházka podává »Velmi závažný důkaz katolických Rusínů pro tvrzení, že slovanská liturgie sv. Cyrilla a Methoda byla překladem řecké.« Na to následuje vzletná báseň Frant. Kyselého »K jubileu Methodějovu.«

Nejobšírnější článek jsou »Zpomínky na cyrillo-methodějský rok 1863.« — Druhá část — od J. Andrejeva. »Zpomínky« rozvrženy jsou na tři díly, v nichž se jedná 1. o spolcích Velehradských, 2. o pomnících jubilejních, a 3. o spisech jubilejních. Velmi dobře hodí se do letošího ročníku poslední článek, jejž napsal P. Ign. Zavřel: »Slavnosť jubilejní cyrillo-methodějská r. 1863. a bohoslovci českoslovanští,« v němž uveřejněny listiny a dopisy bohoslovců česko-slovanských, jež se týkají příprav na slavnosť r. 1863. Povzbuzujeť ku stejné horlivosti a činnosti. *P. G. S.*

Světem. Sborník pro rozhledy v literatuře, vědě, politice a paedagogice v Evropě vůbec, v zemích slovanských zvláště. (Řada druhá.) Z anglického a ruského jazyka přeložil i sestavil Jan Váňa, učitel anglické a ruské řeči. Angl. slov. knihovny zábavy a poučení čís. 10. V Praze. Nakl. J. R. Vilímek. 1885. Str. 123. Cena 1 zl.

Kniha obsahuje asi 16 statí, většinou z angličiny přeložených z oboru ethiky (Ad. Smith), dějin (Buckle, Gibbon, Danilevský, Aksakov, Makušev), vychovatelství a pod. Že se tu pestroty a zajímavosti nenedostává, rozumí se v takovéhle mosaice samo sebou; snad se tím přispěje k tomu, aby mezi obecenstvem československým choulostivých uší konečně také rozšířila se poněkud četba vážná a poučná. Aby však sborník »Světem« byl lidu našemu skutečně prospěšným, bude třeba hleděti si přísné volby, a nepřijímati do sbírky věcí tak bezcenných, jako je tu na př. »Český Puritan v Polsce« od Makuševa; Makušev píše o jesuitech!! a z Makuševa mají Čechové nabyti správných názorův o působení jesuitů!! »Pod pláštíkem zbožnosti a horlivosti ku katolicismu zabývali se jesuité vědou i literaturou« (str. 33.); nevím, jak zní original, ale jestli překlad správný, pak věru diviti se jest, že pan pořadatel té pyramidální pitomosti, která ve slovech samých spočívá, nepostřehl: ale ovšem, proti jesuitům každý nesmysl jest vítán, a takovými soběod-

pory článeček onen se hemží (str. 33, 34, 40.) Chvály hodna jest liberálnosť p. pořad., jakou odhaluje prázdnotu leckterých prskavek, u nás tu a tam od předních veličin prohoděných. Tak na str. 16. tepe duchaprázdný výrok dra. Randy, »že nyní nemáme ani ponětí o té sebeúctě, kterou se vyznačoval Říman, mající vědomí, že naň pracuje tisíc otroků!« jakož již ve knížce »Snahy a směry« (od Emersona) r. 1883. na str. 15. činí o výroku dra. Fr. Studničky, »že v této zemi bible dokončila svou kulturní úlohu,« str. 25., o Vrchlického »pravda je zcíplý pes« a j. Jest si jen přáti, aby sám ve volbě statí podobných vad se uvaroval, čehož o sborníku »Světem« nelze všude říci. Jinak ho vzdělaný a soudný čtenář, jenž dovede odděliti pravdu ode lži, nebude čísti bez prospěchu.

Mluva je hrubě plebejská, často nesprávná. Cena dosti vysoká. *Red.*

Některé črty od Fr. Stránecké. »Libuše« r. XV., čl. 4.

Stránecká rozjímá, rozumuje a duševědecky rozkládá vlastními ústy jen málo v »Paní matce,« nejdokonalejší to skladbičce ve sbírce této. Zvláště konec jest úchvatný, vítězstvím skromné, zlo dobrem hrdinně splácející lásky Aniččiny nad »kamenným srdcem« pí. Markétky, ženy sice rozšafné a za hostinskou zrovna stvořené, ale urputné, domýšlivé, vládychtivé. Chudou vychovanku Aničku zavrhla, že si ji za manželku vyvolil syn Antonín, právě když mu obírala nevěstu v okolí nejbohatší. Karakteristika Markétky jest nad míru ostra. Touže vadou trpí v »Klárce« farář, jenž dal teprve, vyzván jsa od pana krajského, utopeného otce Klárčina pohřbiti na prahu zvonice, »aby každý po místě tom šlapal, neboť prý takový opilec pokojného místa hoden není.« Ba farář i děti opilcovy ze školy vyloučil, aby otce od pálenky odstrašil! Má-li pí. spisovatelka skutečný doklad pro typ kněze se srdcem tak tvrdým, přijímáme líceň onoho faráře za satiru děsně vážnou. Psala-li z fantasie, spáchala dvojí hřích — ethický a aesthetický. — Ethický poklesek v tom vězí, že takovým prostředkem žádný kněz opilství nevykoření, nýbrž lid jen tím hůře sobě tvrdostí odcizí, jakž také spisovatelka hřbitovním výjevem vylíčila; stavu duchovnímu pak tuze ostudný učiněn »Klárkou« kompliment. Chyba aesthetická spáchána tím, že v obou skladbách spisovatelka zvýšila přednosť a sílu karakteristiky na úkor zámluvné přirozenosti a životné pravděpodobnosti. Docílila kresbou Markétky a faráře ovšem tím silnějšího dojmu z povahy Aniččiny a Klárčiny; zvláště duševní síla Klárčina působí v duši naší účin, až se chvějeme — proto psychologickou hloubí »Klárka« ostatním pracím sbírky rozhodně vévodí. Avšak takový drastický, veleobsažný výtah trvalejšího, činoplodného citu dovolíme spíše jen dramatikovi, jemuž mnohdy jest nevyhnutelno, nechce-li se státi epicky rozsažným na úkor dosažné, působivé stručnosti povah a dějů ústrojných. Grillparzer zove tuto vlastnosť vniterné techniky u Shakespearea »un abrégé du sentiment.« V belletrii zaviní tato pomůcka povahojevu snadno dojem nepřirozenosti v osobách, a honby po effektech u spisovatele. U Stránecké omlouvá tu vadu ovšem ráz »črty.« — »Facírovi« škodí ve dlouhém tuze úvodu přílišná dávka slovné krajinomalby, v níž řetěz pěkných lícní a rozjímání dlouho není proložen životem lidským; jesti vůbec nesnadno, bez nudy voditi čtenáře delším popisem místným, aniž léčiti únavy jeho ústrojně vloženým hovorem nebo dějem společnosti výletníků; na př. »Prostonárodní lék« a »Na hlavní stráži« jsou důvodem, kolik výhod pro psychologii žen co do jazyka pro tajemství nespolehlivého nebo po-

mluvného má spisovatelka s dobrou vlohou pozorovatelskou nad spisovatele: muži sotva se podaří nahlédnouti v nejtajnější záhyby půvabného, ale nestálého srdce ženského s tím zdarem, jako spisovatelce bystrooké. Líceň dojmův a pomyslů v nitru klepny Chmelařové »Na hlavní stráži« opravdu jest mistrná. »Urbanův grunt« nejzdařilejší byl by skladbou sbírky této, kdyby rozkošně idyllické povahopisy soustřeďoval značnější jednotný děj; hovor a rozjímání nemocné stařenky a rozmluva Obdržálka s berním sluhou i s panem farářem okouzluje prostosrdečnou naivností. Rázojevnou plastikou vynikají také »Vlasaři,« kdež spisovatelka posvicuje na praktiky židů za hříšně laciný groš venkovské dívky o pěkné vlasy obírajících. Zde nelze také nepochváliti taktu uměleckého, jakým Stránecká bezúhonně téměř všude umí děj produševniti tendencí: lid zušlechtiti krásou básnickou, náboženstvím a výstražnými příkladnými vzory. Nehorlí vlastními ústy, výchvalou aneb jitřivou frásí, nýbrž vloží intenci zušlechťující do povahy, do úst a dějův osob příhodných. O jejích plodech namnoze platí výrok Durdíkův: Krásná báseň — toť krásná děva: dojem týž. Krásná báseň s tendencí kráse básnické snesitelnou a vhodně vyjádřenou, toť hezká děva — s bohatým věnem.

»Některé črty« mají značnou cenu literární i národopisnou, zrcadlíce v milé formě život lidu venkovského a maloměstského i zvláštnosti jeho mluvy, názorů i zvyků. Nemyslíme však, že třeba tiskem zachycovati úsloví zkažená, jako: spravedlivý »truňk šenkovati,« šenkovna lahodnou má náhradu v nálevně. »Z pohřbu« jíti a v pod. úsloví psáti sluší „*s.*“ Znalosť lidu a jeho života neradno také hromaditi referentsky na místě jednom, jak se stalo v »Paní matce.« Přejeme »Črtám« mnoho čtenářů ve všech vrstvách společnosti. *A. J. O.*

Julia Zeyera **Gompači a Komurasaki.** Žaponský román. V Praze. Nakladatel Ed. Valečka. Cena 80 kr.

Pan spisovatel neuvádí nás v nejnovějším románě ani do Ruska, Egypta, Palestiny..., nýbrž do Žaponska, hlavně do města Jeda. V románě svém líčí romantický život krásného muže Gompačiho, na nějž se štěstí usmívalo jako na Polykrata. Gompači svou sličnou, mužnou postavou okouzloval nejen ženy, nýbrž i muže. Než duch jeho, puzen ctižádostí a ješitností, neměl toho dosti, nýbrž orličím letem hnal se do závratné výšky, až konečně svou smělosť odpykal smrtí, jakož i záhubou milenky své Komurasaki, právě toho okamžiku, kdy pohár blaha přikládali ke rtům. —

Přečetše román, úplně jsme přisvědčili omluvě p. spisovatelově v úvodě, že román není úplně ni žaponským, ani poučným, ač na každé straně p. spisovatel všemožně se snaží, požadavkům oněm vyhověti, přehojně užívaje jednak výrazů cizích, jednak vykládaje rozličné zvyky a způsoby mluvy žaponské. Snad lépe by bylo tak činiti ve vysvětlivkách dole, jak vidíme u románů Ebersových. Román psán jest plynně a vzletně, jako vůbec všechny práce Zeyerovy, ačkoli na některých místech množstvím obrazův a líčně unavuje.

Co se týče stránky mluvnické, mohli bychom mnohých pokleskův a nečeských úsloví postrádati (na str. 13., 14., 15., 16., 19., 20....). Více než smělé jest přirovnání, »že nesčíslné, dlouhé jehlice z želví tvořily nevěstkám kolem hlavy cosi záři našich světic podobného« (str. 34.). Milostný ráz románu místy jest až smyslný.

Úprava jest slušná, cena přiměřena.

Dospělý, vzdělaný čtenář může jej za nedostatku lepšího četiva s prospěchem čísti.*) *J. H.*

*) O románě tom — jediném téměř díle literárním — podává varšavským „Kłosům“ zprávu

Sulamit, dramatická báseň ve třech jednáních, od Julia Zeyera. Nákladem Ed. Valečky v Praze. 1885. Cena 60 kr.

Báj dramatu založena jest na velebné »Písni písní« Šalomounově, již sobě autor nad jiné oblíbil, které však neporozuměl. Šalomouna líčí jako muže zaníceného pro smyslnost, člověka holdujícího vášním, a tentýž smysl i jeho písni podkládá. A poněvadž mu děj »básně« této ke dramatu nepostačoval, přibral pověsť z talmudu, a když se mu jednou náhodou dostal do rukou román »Ariadne« — i ten ve svém dramatě zjevným učinil. Nejenom tedy, že Zeyer špatně »Písni písní« rozuměl — on na roveň ji staví s mythy a pověstmi talmudu, ba on považuje ji za »román,« ve kterém Šalomoun je hrdinou. Vše to jest mu jedno a tuto směs nám předkládaje prosí ještě na konci předmluvy »nesmrtelných básníků »Písně písní« a »žalmů« za odpuštění, že se odvážil kulhati po oné cestě, kudy oni božským krokem kráčeli.« Ano Zeyer po oné cestě ani kulhati nedovedl, neboť myslí, že lze, jak sám také praví v předmluvě — »elementy biblické, talmudské a kabalistické v jeden harmonický (!) celek spojiti.« My ovšem jinak na onu píseň pohlížíme a nemůžeme proto nikterak souhlasiti se způsobem, jakým Zeyer jí užívá. —

Jinak provedení děje jest dosti zdařilé, charakteristika jednotlivých osob jasná. Ovšem samo sebou se rozumí, že povaha Šalomounova není vylíčena pravdivě. — »Benaja,« jenž vychován o samotě andělem »Apnielem,« touhou tajemnou puzen poznává svět a v něm sličnou »Levónu,« jest poněkud temně proveden. Lilitha líčena jest jako osoba nemravná.

Průběh jest zajímavý až na první jednání, kde hovor mezi Apnielem a Benajou jest příliš rozvláčný a unavuje. Vypravování »Levóny« — milenky Šalomounovy — (str. 29.) jest skoro doslovný překlad z »Písně písní« a nad jiné jeví, kterak vlastně Zeyer tomuto zpěvu rozuměl. Forma verše mnohými »nedopatřeními« jest nedokonalá. (Str. 67., 68., 69. a jinde.) Sloh jest Zeyerovi vlastní, ryzosť mluvy také někde dosti pokulhává.

Leč byť sebe lépe provedena báseň Zeyerova byla, nicméně nemožno jí schvalovati a nemožno si přáti, aby i na jevišti se objevila; a sice proto, poněvadž za podklad má falešný smysl ideální »Písně písní.« — *J. Š.*

Zlaté klasy, dárek dospělejším dívkám č. XXII. (z Dědictví sv. Ludmily v Písku. — Jan Vačlena.)

Hlavním článkem dotčené knihy je povídka od Julie Gintlovy »Mlsný jazyk ničitel blaha lidského.« Již v názvu obsah uveden. Jakým zlem jazyk, po lahůdkách toužící, to provedeno v rozličných oborech, stavech a rodinách, jež dohromady tvoří jediný děj. Na druhé pak straně líčí rodiny spořádané, jež nepohrdají sprostou sice, ale živnou stravou. Povídce té se nedostává spojitosti a jasnosti, jinak psána jazykem správným, slohem prostým, přesvědčivým. Nejlepší kapitoly jsou ty, kde hrabě se nestydí za řemeslníka, a kde líčená bída dělni-

---

Eduard Jelínek, redaktor „Slov. Sborníku“ ve svých „Listech z Czech“ (č. 1030. a 1031.) a zmiňuje se zvláště o cizotě látek, jež si Zeyer obírá, háje ho proti takovým výtkám, jednak že již napsal „wielki poemat czeski „Vyszehrad,“ jednak že kdyby prý povstal takhle nějaký Mickiewicz u nás, pak že by jistě všichni za vlasteneckým básnictvem byli strženi. Zatím však prý to nejde, a tu prý Zeyer stokrát lépe vyhovuje požadavkům básníka i českého národovce, nežli ti, kdo prý vlastenectví projevují jen ubožáckými „wierszydłami na temat już zastarzały: „co je czesky, to je hezky, trzesky plesky“ atd. A pak prý nelze nalézti myšlénkových perel — třeba na ulici trivialnosti! A pak prý se před cizinou blamujeme! A pak prý nepěstujeme ideí domácích, národních, slovanských. Tak alespoň čítáme častěji ve „Slovanském Sborníku.“ *Red.*

ckého lidu. Moment náboženský by mohl častěji v knížce pro dospělejší mládež vyniknouti. Podíl doplněn vřelým životopisem J. V. Jirsíka (s obrázkem) a článkem prostonárodním o vodě. (Zápis do »Zlaté knihy« obnáší pro vždycky do 20 roků 2 zl.; jednotlivé sešity po 40 kr., starší čísla pro údy po 10 kr.)

A. D.

Vonné kořínky. (Besedy mládeže, sv. 219, cena 30 kr.) Sepsal Jan Tykač, učitel v Č. Třebové.

Poučné připojovati k zábavnému je pravidlem nynější doby nejčetnějších časopisův a podobně i v dotčeném spisku pro mládež. Životopisy (Brožíkův) střídají se s pověstmi, nárysy místnopisné s říkadly, staré zápisy s hádankami, hry s články poučnými. Vše se téměř vztahuje na okolí České Třebové, ale pobaví a poučí i čtenáře, který není zasvěcen v podrobné dějiny a místopis dotčeného města. Nejlepšími črtami jsou: »Vyvařiště v Č. T., Pstruzi, Liška nad lišku« a jiné. Ku konci vzpomenuto vděčně Františka Broulíka (Zlato v hrdle). Jedné věci chci ještě připomenouti. Když v »Moravanu« na r. 1885. byl vylíčen kantor, v »Učitelských novinách« (známém to štváčském plátku Králově) osopil se dopisovatel z Moravy na »hanobení a v potupení uvádění učitelstva,« a hle, v tomto spise pro mládež hned na prvých stránkách táž látka, spracována v životopise Brožíkově, když totiž svého učitele na tabuli namaloval, právě jako p. učitele Froněk v »Moravanu.« Tuto nikomu nenapadne, že by učitelstvo zlehčeno bylo, a tamo ano. Ejhle ta důslednosť!

A. D.

Historie o doktoru Faustovi. Ign. Herrmann. V Praze, písmem A. Haase. Nákl. vlast. Se 13 rytinami. Cena 70 kr.

Historie mluvou i písmem (je tištěna švabachem) připomíná staré kroniky. Již úpravou jeví ráz humoristický. Vypsáno tu rozmarným způsobem mládí Faustovo, jeho spolky se zlým duchem a rejdy, jež pomocí ďáblovou prováděl.

Aby však byla »Historie« zajímavější, přimíseno také koření jízlivosti. Na str. 12. čteme: » . . . když se Luciper znova objevil v hnědé kutně klášternické s kápí. To byla tak nejsnesitelnější podoba čertovská.« Na str. 45.: »Byli také mnozí, jenž Fausta litovali, a rádi by jeho duši nebeskému spasení byli navrátili, jakož je známo, že vždycky bylo a bude na světě množství lidí, kteří starají se více a horlivěji o jiné, než o sebe.«

P. G. S.

Jana Červenky **Dětské kartony.** Nové bibliotéky spisů veršem i prósou čís. 10. Nakl. Jos. R. Vilímek. V Praze. 1885. Cena 1 zl.

Krásný život dětský poskytl Červenkovi látku ke sbírce beletristických prací, věnované Jar. Vrchlickému. Než litovati jest, že spisovatel volil právě tmavé stránky života toho, že po příkladu »mistra« svého shání se po látkách výstředností, pravdě nepodobností a hrůzou oplývajících, že líčí většinou povahy mravně spustlé, zdravého zrna nemající.

Tak vylíčil v obyčejné historii »Na vlastním člunu« opilce bezcitného, mučitele dítěte i ženy, již v hrob předčasný přivede; v historce »Na skalním srázu« seznamuje nás s vrahem soupeře milenky své, jenž vrátiv se z vězení, hned zase kradl, a stižen jsa při krádeži, omráčí holí děvče a třináctiletého milence jejího, jej pronásledujícího, za sebou v rokli strhne. V idyllce »Raněné srdce« líčí, kterak dvanáctiletý »školák« vášnivě miluje svou vrstevnici, žárlí na soupeře a uviděv jej s ní se milkovati, přeje si jen pušku, aby mohl »raniti oba« . . . a pak »i sebe.« Odporný jest též konec té idyllky. (!?)

Jakkoli v dalších čtyřech pracích jsou myšlénky zdravější, přece není roucho, v něž oděny, vždy krásno. Zmínky zasluhuje obrázek »Matky Gracchů,« jenž satirou tepe špatné vychování dítek městských matkami.

Celku odporučiti nelze, ač některé části jsou dobré. Celek spíše rozladí než pobaví a povzbudí — duši beztoho dosti bolestně stíhanou trapnou skutečností. Proto by měl býti spisovatel obezřetnější u výboru látek i některých výrazů. *Fr. A. V.*

Pražské figurky, rázové obrázky z pražského života od Ignáce Hermanna. Cena 48 kr.

Malá knížečka, chovající v sobě osm (Přátelský dar, Na vorech, Horálků pan Vašek, Heslo, Po domácku, Tonda odvádí, Milostpane, Fráter z Podskalí) humorem, řízným vtipem, někde i ostrou satirou dýchajících obrázků a tři Podskalské idylly (Márinko, dej mi hubičku, Jedno slovo, Půjč mi zlatku). O ceně jednotlivých prací rozhodovati nebudeme, každá má svou zvláštnosť. P. spisovatel vyváží nám z nižší vrstvy života pražského postavy s dokonalou líční, že zdá se čtenáři, jakoby se mu před očima pohybovaly. Po Nerudovi nikdo tak šťastně do života pražského nezasáhl. Pražské figurky mají jakousi podobnosť s Klecandovými »příběhy,« jenom že Klecanda ve vypravování pohybuje se v mezích vážnosti, kdežto u Hermanna srší bujný vtip a humor na všechny strany, čímž nutí čtenáře čísti je nepřetržitě. Někde s mluvou níže poklesl, ale učinil to způsobem přirozeným, že to čtoucí ani nepozoruje — ostatně snaží se mluviti správně. Nic neuráží (snad toliko »Na vorech« jest lascivnější). Kdo chceš se mile pobaviti, Pražské figurky tě jistě rozjaří. *V. D.*

Kvítí z luhů slovanských, jež nasbíral J. Ježek, katecheta na c. k. vyšší reálce pražské. Zábavné bibl. číslo 91. V Brně. 1885. Cena 20 kr.

Skoro ze všech jazyků slovanských sebrány jsou tu ušlechtilé povídky a pověsti pro náš lid.

První lež, rozmarné vypravování o mladé choti, která dopustí se nevinné lži na svém manželu, jež vyžaduje nutně nového a nového obelhávání, čímž jinak dobrá žena přichází do velikých rozpaků, až posléze vzbudí nedůvěru svého chotě, a bojíc se o jeho lásku, přiznává se ku své vině.

Dvé večerů, dva obrazy. Chlapec poučen matkou o veliké lásce Kristově ku všem lidem, umíní si Krista v lásce následovati. Z chlapce stane se kmet na pokraji hrobu. Přemýšlí, co vykonal a přichází k tomu úsudku, že lidstvo tenkráte šťastným bude, až v něm bude láska, jejížto nedostížný ideál září nám v Ježíši Kristu.

Hodné děti obsahují myšlénku, že rada starších a zkušenějších lidí obsahuje v sobě zlato.

Věrný sluha poskytuje vzácný příklad věrnosti a lásky k vrchnosti.

Nalezené vrať. Dojemný obrázek. Bídou stísněný otec nalézá zlaté peníze, ale ač bída na něho doráží, jde za cizincem, aby je navrátil, leč jde zvolna; tu dobrá žena v chůzi mu pomáhá. Cizince dohoní a v něm k největší radosti poznávají svého již oplakávaného syna.

Jak vidno z kratinkého obsahu jednotlivých dílů, netřeba o užitečnosti »Záb. bibl.« více slov šířiti a ji odporučovati. Dílo dobré chválí se samo. *V. D.*

Hlasy katolického spolku tiskového, rok 1885.

Již několik let v ústraní působí tento spolek, vydávaje každoročně několik dobrých knih s obsahem poučným a zábavným. Jest záslužno tedy, aby podnik ten se všemožně podporoval, jme-

novitě nabízením oněch knih knihovnám venkovským. Za jistou cenu spisů ručí jména pilných spisovatelů, jako: Pakosta, Souhrada, Brynych atd.

První číslo obsahuje obrázek Pakostův »Jak v Koudelkově křísili.« Příkladné vypravování o tom, že vlastenectví, opustíc půdu náboženskou, stává se nejen celému společenskému řádu škodlivým, ale že z něho vyvinuje se náboženství urputný nepřítel.

Druhé číslo obsahuje sedmero obrazů od Jos. Souhrady »Úryvky ze života kněžského.« Pohnutlivé výjevy, které mladého kněze na trnité pouti pastýřského života stíhaly. Celým dílem proniká hluboká zbožnosť, čtenář v něm najde mnoho vážných pokynutí a rad. Velmi na újmu dílu tomu jsou přílišné reflexe, jež p. spisovatel na některých místech hromadil, a které čtenáře unavují. Celkem nás obě čísla uspokojila; proto je odporučujeme čtenářům »Hlídky« co nejvřeleji. *V. D.*

Drobnosti.

Německý časopis apoštolátu tisku v únorovém sešitě m. j. rozepisuje se o zednářství a encyklice Humanum genus a slibuje vydati katechismus — podobný katechismu o záležitosti volební — o zednářství a boji proti němu. Dále podává několik rázných slov o »Duchovních skutcích milosrdenství a — tisku;« kolika vzdělancům našim, stavem, úřadem, povoláním, nadáním určeným k tomu, aby lid náš odkájeli záživnou duševní stravou, platí výkřik: Lačněli jsme, a nenasytili jste nás!! — a to z pouhého pohodlí, bázně lidské a pod. Konečně následuje »další část článku: »Velké nebezpečí a velká povinnosť« (tisku), ve kterém tuto zvláště příklady dovozuje věty: listy nevěrecké klamou své čtenáře, znetvořují šlechetné city jejich, aniž čtenáři, jinak i sebe vzdělanější, jsou vždy s to, aby podvod odhalili. Novináři takové překrouceniny své dovedou učiniti zcela pravděpodobny, tvářice se hrozně učeně, citujíce díla, jichž ani nestává, neb o kterých vědí, že čtenáři jaktěživ do rukou se nedostanou. Dogmata a výměry bohoslovné probírají s drzou auktoritativností, tu a tam pochválí církev, aby za chvíli tím více ji ponížili, každou pletku a klep vyšperkují, a když zpráva příslušnými osobami za lživou se prohlásí, ani si toho nevšimnou. Tím vším obracejí se jenom na — zpozdilosť a lehkověrnosť svých čtenářů, kteří často ani za mák nejsou lepší než novináři sami: ve čtení novin chce každý býti geniem universálním. Tu lékař čte nějaký výlev o neomylnosti a stydě se přiznati: »tomu nerozumím,« nestydí se již o ní disputovati, jak o zánětu plic. Tu filolog s hroznou rozhořčeností mravní deklamuje o jesuitech, jakožto učitelích nemravnosti a vyhodí na důkaz toho trumf: »účel posvěcuje prostředky« — a společnosť žasne! Tu venkovský učitel, před půl rokem z paedagogia vyšlý, vykládá užaslým venkovanům, kterak ti červi v sýře, jež právě chce zapiti douškem červeného, utvořili se z kousků másla, že tedy není pravda, co pan farář povídá o stvoření živočichů, jak velcí učenci prý dokázali.

Satyrikové častěji předvádějí venkovské vševědy (na př. kostelníka, vysloužilce a pod. figury); jest litovati, že někdy nesáhnou výš, třebas i do měst, třebas i na stolice učitelské a profesorské, třebas i — na sebe: vždyť satyrik

takový — někdy mu říkají též »básník« — na téže straně, kde persifluje všemoudrosť krejčího, již rozsuzuje o inkvisici, o které kdysi cosi pravdivého studoval — bylo to v posledním roce jeho studií v 6. třídě gymn. — ale zběhnuv, tím více »četl;« neb o nesmrtelnosti duše atd. atd. Takto lidé i sebe vzdělanější a učenější — totiž odborně — domýšlejíce se, že jsou schopni o všem souditi, směle také soudí; podivnou náhodou soud jejich obyčejně shoduje se s tlachaninou nesvědomitého novináře — a tak nevědouce, stávají se otroky svých novin a myslí, kdo ví kolik moudrosti — samonabyté ovšem! — v nich vězí. To pak jsou vůdci lidu!

Slavín, sbírka životopisů, podobizen a autografů předních mužů a žen československých počal vycházeti periodicky (dvakrát za měsíc) v archových číslech za redakce Coel. Friče. Jest si přáti, aby podával životopisy poněkud pilněji, důkladněji a nestranněji zpracované, než dosud se dálo. Prvé číslo obsahuje život Vácsl. Brožíka dle »Ruchu« (1884). Předplatné roční jest 4 zl.

Konfiskace špinavé básně J. Vrchlického »Twardowski« byla zrušena, ano prý dlužno na báseň pohlížeti jako na dílo velezávažné, líčící spor a boj dobra se zlem, nikoli dílo nemravné.

O Viktoru Hugovi, hlavním zástupci romantismu v básnictví, jemuž nedávno ve Francii dály se velké ovace a pocty, podal »Světozor« obšírnou studii od J. Arbesa — jakožto další článek »Z duševní dílny básníků.« Obsahuje mnoho zajímavých podrobností, jak Hugo žil a básnil, kterak dospěl k romantismu, co mu bylo vytrpěti od stranné kritiky a m. j. Látky sebráno tu velmi mnoho, jak při četných dílech od Huga a o něm vydaných ani nebýti nemůže; zdá se však na chvat býti zpracována, neboť častěji jeví jakýsi nepořádek, neporovnalosti a odpory, zvláště v polemických výpadech a útocích aestheticko-kritických (co do směru prospěšnosti básnictva a pod.). V části poslední, kteráž umístěna v č. 13. »Světozoru,« šíří se spisovatel povšechně o Hugových názorech světových, náboženských, socialních a pod. »Ve věcech náboženských,« vece, »není Hugo filosofem (rádi věříme!) a jest v nejvyšší míře tolerantním. Začasté mu sice vytýkán i atheismus; ale on sám proti názoru tomu rozhodně se ohradil, tvrdě, že věří v Boha a nesmrtelnosť duše, a snažil se také tuto víru svou doložiti.« Je totiž Hugo tak trochu deistou; není bez »náboženství,« ale náboženství konfessionalní, církevní — ať jest jakékoli — se mu z té duše protiví: — právě jako leckomu jinému! Že zášť tuto proti »náboženství konfessionalnímu,« jak obyčejně, i tu odnese církev katolická, rozumí se samo sebou. Toť viděti z novějších básní H., jež našemu obecenstvu upravuje a koření Vrchlický.

(Zasláno.)

Opravná poznámka ke zmínce o mých »Zajímavých črtách« na str. 55. »Hlídky lit.« — Chtěl jsem vydati »Črt« aspoň tři sešity, a byl bych i více milerád vydal, ale nedošel jsem náležité podpory ani duševní ani hmotné. Nedostalo se mi totiž spolupracovníkův, ačkoli skoro ve všech časopisech českých jsem je vyzval, a prodej »Črt« byl tak nepatrný, že až dosud neodbyl jsem ani 50 výtisků. Nepatrný odbyt vysvětliti jest hlavně tím, že naši knihkupci soukromým nakladatelům nepřejí a že o spisy, vydané neknihkupci, z pravidla nic se nestarají; tuším, že i sl. redakce »Hl. l.« toho zažila. Vydal jsem však skutečně sešity dva (po 35 kr.), jakž i na obálce oznámeno, tak že kdo koupil sešit prvý, může koupiti si také pouze sešit druhý, a není tedy třeba, by

platil za prvou část dvakrát. Ovšem, vydal jsem kromě toho též oba sešity v jedné společné obálce jakožto celek.

Fr. Bačkovský.

Pozn. red. Oznámili jsme jen, co se nám při objednávce druhého sešitu «Črt« atd. skutečně přihodilo a bezpochyby mnohému objednateli přihodí, což podniku zajisté přátel nezíská. Nikterak nechtěli jsme však spisku tím uškoditi, nýbrž opět jej ctěnému čtenářstvu svému vřele k hojné podpoře doporučujeme.

Tiskopisy redakci zaslané.

Květobor z předních básníků slovanských. Originály s výkladem. Vydal Fr. Vymazal. Všeslovanské bibliotéky sv. II. V Brně. Nákl. J. Barviče. 1885. Str. 175. Cena 90 kr.

Obsahuje úryvky, popř. ukázky z Mickiewicze, Slowackého, Puškina, Lermontova, Kolcova, Prešérna. Výklady jsou stručné, ale dostatečné. Každému, kdo se jazykům slovanským přiučuje, bude knížka pomůckou velevítanou, a jest si přáti, aby jí bylo hodně užíváno. Úprava jest pěkná, cena velice mírná.

O zdravotnictví ve škole. Časová rozprava od Fr. V. Kodyma, učitele v Hořičkách. 1885. Nákl. G. A. Bibusa v Telči. Str. 34. Cena 15 kr. — Úvahy osvědčeného vychovatele zasluhují na příslušných místech pilného povšimnutí.

Bedřich kníže Schwarzenberg atd. Krátký životopis. V Praze. 1885. Nakl. Alois Hynek. Str. 22. Cena 12 kr.

Květy. Sešit dubnový obs. mimo další části předch. článků zvl. tragedii »Julian Apostata« od Jar. Vrchlického, kulturo-historickou stať dra. S. Wintera »Poslední písmáci před soudnou stolicí,« básně B. Kaminského, O. Červinky, hojné Rozhledy v umění, četná vyobrazení.

Vesna a Literární listy č. 8. Tamto je životopis El. Krásnohorské, zde zvl. »Na obranu A. V. Šmilovského proti Roháčkovi,« »Tomáš Fryčaj« a četné literární zprávy.

Poutník od Otavy. Čas. věn. zájmům česk. jihu. Ročník I. č. 6. V Písku. Red. V. V. Janota. Obs. příspěvky zábavné, hlavně však populárně poučné.

Vlasť. Číslo 6. obs. mimo další části před. článků »Zklamané sny,« povídku Ad. Kuchlovského, příspěvky ku slavnosti jubilejní se vztahující, hlavně pak počátek »Života Boleslava Jablonského« od Al. Mattušky, konečně zprávy literární.

Zločin na boulevardu Bessières. Z frančt. přeložil Fr. Šamberger. Ottovy Laciné knih. seš. 9—12.

Blahověst. Číslo 10. s obr. sv. Cyrilla a Methoděje; obs. kázání jubilejní, »Modrý dům« od H. Conscience, »První služby Boží na Moravě« od Vl. Šťastného, »Upomínku na Velehrad,« »Úmrtí sv. Methoděje,« »Úmrtí J. Em. nejd. p. kard. arcib. pražsk.,« kroniku, zprávy a j.

Písně Slavíkovy. Básně Vítězsl. Hálka. Ill. E. Zillich. V Novém Městě n. M. 1885. Obrázk. knih. pro mládež seš. 3. Cena 16 kr.

Ruch č. 9—11. obsah. mimo další části básně Škampovy, překlad Vrchlického z frančtiny, Vzpomínku na Hálka od Hejduka, Bulharská svatba od Voráčka, zprávy lit. a umělecké.

Dalibor č. 11—15. obsahují mimo přečetné a zajímavé zprávy hudebního světa, jakož i kritické rozbory, také články: Bendl a Fibich v Chrudimi, Händel a Bach a j.

Katholski posol. Č. 7.

Komenský č. 14—16.

Ausgewählte Gedanken von P. Lacordaire. Uebers. v. Emma Zulehner Edle von Rheinwart. Brünn. 1885. Druck und Verlag der Bened. Buchdruckerei. Str. 366. Cena 60 kr.

Aforismy P. Lacordaira O. P., vyvybrané ze spisův jeho, vyznamenávají se touže hloubkou myšlénky a vřelostí citu jako vše co napsal. Odpovídají ke mnohým otázkám rozumu i srdce, jichžto si člověk často ani vědom není. Jsou nepřeberným pokladem přirovnání a obrazů. Každému vzdělanci měly by býti zlatou domácí knížkou, duchovnímu pak mimo to budou spolehlivým pomocníkem i v pastýřském úřadě.

Vůdce ke ctnosti a zbožnosti. Pokynutí a naučení mládeži křesťanské od Mons. Segura. Dle převodu něm. zčeštil Jan Dobrý, círk. kn. diec. bud. (Ascet. bibl. č. 18.) V Brně. Tiskem a nákladem kniht. bened. 1885. Str. 324. Cena 80 kr.

Listárna redakce. P. t. pp.: *V. D.:* Račte si všimnouti předešlého ročníku „Zpráv apoštolátu tisku," kde o dvou spisech, Vámi zmíněných, zpráva již podána. Za ostatní srdečné díky! „Obr. z. ž." račte poslati na ukázku. — *A. D.:* Díky! Po něčem bude vše uveřejněno. — *J. Š.:* Právě v čas! Stavbu a rozvoj bude třeba podrobněji, ač úplně stručně, vylíčiti, aby čtenář alespoň nabyl povšechné představy o věci. — *A. J. O.:* Došla zásylka? Střední cesta snad bude nejlepší, aby se „pře" vyrovnala, dle čehož také příspěvek co nejdříve očekávám. — Všech pp. přispívatelů prosíme za poshověnou, neboť nelze při návalu látky a malém objemu hned vyhověti.

Poukázky na odměny.

(Odporučené ve „Vychovateli" č. 6., jakož i mnohými soukromými dopisy.)

Abychom vyhověli naléhavým pobídkám, vydáváme prozatím „odměny" **šestery:**

a) (zelené), jichž deset platí za jedno b) } 100 kusů malých za 5 kr.
b) (žluté), „ „ „ „ „ c) } 100 kusů větších za 10 kr.
c) (červené), „ „ „ „ „ A)
A) (barvotisk), „ „ „ „ „ B) (100 kusů za 50 kr.)
B) „ „ „ „ „ „ C) (100 kusů za 75 kr.)
C) „ „ „ „ „ jeden obrázek větší. (100 kusů za 1 zl. 50 kr.)

Ústav pro kostelní umělé práce.

Frant. Schmalzl,

malíř a pozlacovač

v Marienheimu, ve Sv. Ulrichu, v Grödenu

(Tiroly),

jsa ve spojení s vícero sochaři a uměl. stolaři, dodává **dřevěné sošky** veškerého druhu a rozličných okras. — **Kostelní práce** od křtitelnice počínaje až k největšímu oltáři provádí se dle slohu každého kostela. O vkusném a laciném zhotovení objednávek svědčí mnohé veřejné uznávací listy. Cenníky a nákresy se na požádání předloží. Objednávky přijímají se v jazyku německém a italském.

Obsah: Letoší literatura Cyrillo-Methodějská. — Listy z Čech. II. — Posudky. — Drobnosti. — Zasláno. — Tiskopisy redakci zaslané. — Listárna. — Inseráty.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P." Číslo 6.

Paběrky z besed.

Píše Alois Dostál.

9. Zúmyslná nevšímavosť.

Četl jsem mnoho životopisů Beneše Třebízského v novinách, časopisech větších i menších, probíral jsem dlouhou řadu prací jeho literárních, obyčejně dle časopisů, v nichž byly uveřejněny, sestavenou, a tu jsem shledal k nemalému podivu, že práce Benešovy v časopisech katolických jakoby naschvál, zúmyslu byly vynechávány. Většinou povídek v »Blahověstě,« »Obzoru,« »Andělu Strážném,« »Tiskovém spolku« a j. buď úplně opomenuto, nebo dodáno, že Beneš psal »také« do těch a těch listů. Tak málo kde čteme, že Beneš vydal v »Tiskovém spolku« pěknou povídku »Záboršký vladyka,« do »Čecha« psal feuilletony, do »And. Strážného« povídku »O Štěpánovic Vitoušovi,« do »Obzoru« »Ze zelených lancochů poslední,« »Svoji k svému,« »Dědictví cyrillo-methodějské,« »Cyrillka na Hané« atd. A tu se tážeme: co jest příčinou takové nevšímavosti? Buď nevědomosť, buď zúmyslnosť. Že by prvá byla oprávněna, nelze tvrditi; vždyť každý ví předobře, že Beneš vydal u Stýbla čtvero svazků nedělních a svátečních řečí »Pravdou k životu,« a přece ani těch nemnoho připomínáno ve zprávách nekrologů Benešových. Tudy druhá příčina, totiž zúmyslná nevšímavosť katolických časopisů, **úplné jich ignorování** příčinou těchto mezer. Ale tak se neděje toliko se spisy Benešovými v katolických časopisech; noviny a vůbec česká kritika by nejraději ignorovala celou katolickou literaturu. Na důkaz stůjte slova kritika Em. Miřiovského v »Pražském Týdenníku« (roč. II., č. 30., str. 4.): »Nehodlajíce se pozdržeti u všech těchto podniků sbírek povídkových, ježto jim veřejné mínění věnuje pozornosť náležitou, chceme čtenářstvo své upozorniti na sbírku, jíž se řečené mínění veřejné skoro vyhýbá, aniž jí popřívá oné pozornosti a zaslouženého uznání, z jakéhož těší se sbírky jiné. A přece lze bezpečně a svědomitě říci, že »Zábavy večerní« plní úkol svůj již na pátý rok velmi poctivě a slušně...«

A co tuto Em. Miřiovský napsal o »Zábavách večerních,« to platí též o jiných katolických časopisech.

O jednotlivých povídkách, sbírkách feuilletonových, básních začátečných rozepisují se všechny časopisy, řádek za řádkem, kapitolu za kapitolou, sloku za slokou probírajíce; ba o mnohých sebe menších knihách napsáno tolik ohlášek, kritik, úvah, rozborů, že všechny dohromady převyšují i obsah knihy, o níž se tak široce rozepsaly. Ale kolik pak naleznete v dlouhých kritikách »velikých«

časopisů kritik spisů, jež katolický tisk vydal? Sotva v novinách dva řádky a v časopisech vůbec nic. Nadarmo hledáme, které knihy vydala ta neb ona katolická bibliotéka, jaký obsah přináší ten aneb onen katolický list. Jen na deskách jakoby kvitovaly, že jim byla poslána »také« kniha z katolického knihkupectví nebo katolický časopis. Nejspravedlivějším v oboru tom byl »Věstník bibliografický,« který si všímal i nejnepatrnějších zjevů, a to nejen časopisů »velikých,« zvučného jména, ale i katolických.

»Blahověsta« citují všechny noviny pro nejlepší zprávy o úmrtích, změnách, vyznamenáních a bližších zprávách duchovenstva; ale které pak z těch novin otiskly kdy obsah toho čísla, z něhož pro své sloupce čerpaly? Dosud žádné. Sotva podají odkud zpráva vzata: Dle »Bl.« — Kdo ví co (čta toliko tak zvané veliké žurnály) o »Anežce,« »Ludmile,« »Václavu,« »Tiskovém spolku,« »Zábavách večerních,« »Zábavné bibl.« atd.? A myslíte, že jejich účinek v lidu jest malý? Tuť by byl takový křivý posuzovatel na omylu; taková knížečka jest snad mnohem více pročtena, než básně na nejjemnějším papíře, s illustracemi a zlatou ořízkou. Ať si jenom někdo uváží, kolik mají jednotlivá »Dědictví« údův a kolik ročně knih pošlou do světa. Již před lety »Dědictví maličkých,« když Josef Ehrenberger do sbírky té povídky psal, bylo členů na 20.000. Není to div v české literatuře? Kterých knih vyprodáno a mezi lid posláno tolik tisíc? A totéž »Dědictví« tisklo a tiskne knih ještě nad počet svých údů, dobré knihy lacino rozprodává, většinou však daruje knihovnám školním a obecným. A což »Dědictví Svatojanské,« jemuž jediný Kubínek sehnal za 48 let přes 3000 údů! Kolik toto a jiná »Dědictví« ročně vyšlou do slovanského světa užitečných, zábavných anebo poučných knih! A přece o nich tak málo se dočítáme kritik. »Dědictví Svatojanské« vydalo na r. 1883. »Posvátná místa Prahy« — a dosť.*)

Ve mnohých případech ta příčina, že snad knihy časopisům těm nebyla poslána, darována; ale knihtiskárna benediktinská vyměňuje si a daruje na mnohá místa knihy, však přece nikde se neozve ani slůvko kritiky o »Zábavné bibliotéce,« »Květech Marianských,« ba ani o »Andělu strážném.« Jenom »Literární listy« (příloha »Vesny«) přinášejí občas důkladné kritiky o spisech těch.

Však nejen liberální — lzeli tak mluviti — listy ignorují katolický tisk, i časopisy a noviny výhradně katolické liknavě si počínají jak v insertování, tak v kritisování nebo pouhém oznamování nových katolických spisů. V novinách výhradně buď kněžstvem podporovaných, buď většinou kněžstvem odebíraných nalézáme (mimo Brněnský »Obzor«) jenom obsahy »Mlynáře,« »Včelaře« »Světozora« a »Pastýře duchovního.« To jest po celý rok, mimo velmi řídký dopis z venkova, celá česká literatura! A v jiném listě pouze »Časopis katol. duchovenstva« oznamován a dosť. Jinde rubrika »Literatura« s tak malým tiskem, jakoby ani za to nestála, by si jí čtenář povšimnul. Nejlépe a nejspravedlněji oznamuje a krátkými kritikami posuzuje spisy a časopisy i katolické »Pokrok« a »Pražský Denník.« **)

*) Když vyšlo prvé číslo „Vlasti," „Paleček" přinesl o něm asi tuto zprávu: „Družstvem „Vlasť" na Žižkově vychází nový časopis „Vlasť," jehož účelem haněti „Palečka." Odporučujeme jako pramen humoru a vtipů." — Tedy jenom pro žert katolický časopis?!

**) Pozn. red. Dávajíce výtkám těm úplně za pravdu, nemůžeme nedotknouti se věci té také z rubu, jednak pro lepší dorozumění, jednak také proto, že výtky obracejí se z velké části i proti listu tomuto. Bylo by tu zase napsati kapitolku o té „naší" solidaritě, jaká totiž nemá býti: a ta záleží v tom, že mnohé podniky naše vyzna-

Veliká jest také škoda rozesýlati knihy do světa s obálkami úplně čistými. Knihtiskárna Šimáčkova každý týden vydává k »Pokroku« zvláštního oznamovatele k vůli několika větším periodickým spisům, proč tedy posýlati knihy s deskami prázdnými? Na těch by se toho dalo hodně mnoho natisknouti, a to zadarmo. Obsahy minulých ročníků, krátké posudky z časopisů, ohlášky atd., to vše by zde nalezlo místo velmi příhodné.

Když tudy katolický tisk jakoby naschvál ignorován, když »veliké« žurnály zúmyslně si ho nevšímají, péro četných kritikářů pro ně jakoby nebylo, musíme aspoň sami všemi silami pracovati, aby spisy, časopisy a noviny katolické dosáhly půdy hodně široké, apoštolovaly po vší vlasti a vnikaly až do srdcí českých. Proto hojně insertujme, se spisy hodně do světa, třeba na buben, aby došly odbytu a zdárně působily v lidu našem!

Význam ideje Cyrillo-Methodějské v dobách novějších.

Napsal Jan Tenora.

(Č. d.)

Slované, kteří bytují po ohromném prostranství světa starého, nebyli nikdy spojeni veškeři v jednu říši; nesvornosť jest kletbou Slovanův. Avšak buďme si vědomi, že lze uvésti jednotu mezi Slovany, a to jednotu přirozenou a stálou, že lze všechny spojiti páskou lásky a svornosti, aby všichni byli za jedno u věci nejdrahocennější, u víře. Lze to i nyní. Jednota u víře, to jest ta jednota, kterou chce idea Cyrillo-Methodějská, kterou tak želá sv. Otec. Není to onen nesmyslný politický panslavismus, který tak straší nepřátely naše, a který v tom smyslu, aby všichni Slované spojeni byli v jednu říši s jednou řečí, nikdy se neuskuteční; avšak jest to panslavismus duchovní čili církevní, který v tom vrcholí, aby všichni

menávají se takou netečností a nevšímavostí, že ani služeb ochotně přímo nabízených nepřijímají. Tak jsme počátkem tohoto roku rozeslali první číslo „Hl. l.“ všem takovým závodům, nabízejíce (některým i zvláštními listy!) sloupce její ku spravedlivým posudkům děl jejich; též listům katolickým, chtějíce vstoupiti v bližší spojení s nimi, oznamovati obsahy jejich a pod. Pražské dva závody potvrdí nám, že pravdu mluvíme. A co se stalo? — Tolik jako nic! . . . Většina jich ani neodpověděla, ten onen poslal nějakou maličkosť, očekávaje bezpochyby, že o sešitku 10stránkovém budou psány v celém ročníku hlučné fanfary, a jsa tudíž nespokojen se stručným posouzením a doporučením — ustal. Nebudeme vypočítávati jednotlivých, toliko vůbec pravíme, že velká většina spisů směru konservativného, letos vyšlých, nám neposlána: pravíme to jen proto, aby laskavý čtenář nevinil nás, že, chtějíce státi „hlídkou“ na stanovisku konservativném, katolickém, nedbáme vlastní posice, vlastního okolí. Většina referatův o spisech toho druhu zajisté poslána nám jen laskavou ochotou p. t. pp. referentů samých. Co na nás jest, s dobrým svědomím a za příkladem všech jiných listů, vůči tiskopisům, o nichž jest řeč, i dále hodláme říditi se zásadou: jen o spisech nám poslaných bude referováno pravidelně a co nejspíše; o jiných jen když budou od stálých p. t. pp. referentů našich posudky o jejich újmě poslány. Služba referaty a posudky spisovatelům i nakladatelům prokázaná, stojí jistě za jeden, dva exempláře toho onoho spisku! — NB. Nemluvíme o spisech strany protivné, jež vynasnažíme se zaznamenávati co nejúplněji, jak úkol náš vyžaduje; od té ovšem neočekáváme, že nám spisy své bude posýlati, abychom je odsuzovali. Ty již vyhledáme sami, s nemalými sice výlohami hmotnými, ale s tím větším prospěchem dobré věci, jelikož alespoň při té prodajnosti našeho časopisectva zachováme si takto úplnou samostatnosť a nezávislosť úsudku. — Tolik prozatím na dorozuměnou; bude-li potřeba, vrátíme se ku věci co nejdříve a posvítíme na ni poněkud blíže.

Slované u víře jednotni byli, aby všichni dospěli k té žádoucí shodě a jednotě, která jest naznačena slovem Kristovým o jednom ovčinci a pastýři. Idea vzájemnosti slovanské jest tedy jen pouhým úlomkem idee Cyrillo-Methodějské. Vždy více poznávati se budou vzájemně Slované a druh s druhem se spřátelí a vespolek se sdělovati budou o práci svou duševní, když věděti budou, že jsou si již zavázáni poutem jedním nerozlučným, že, ačkoli rozděleni, jsou přece již spojeni a jednotni a v jednotě té silni. To může však jen víra způsobiti, víra založená na naději, že tím prostředkem zkvete blaho všem Slovanům, oživená láskou vespolnou a vzájemnou. A jaký byl by toho význam, jest každému na jevě. Kdyby byli Slované spojeni věrou jednou, pak přestala by všechna nepřátelství krutá, která stále zhoubně hlodají na zdravém kmenu Slovanstva a oddělují jeden národ slovanský od druhého, přestala by nejsnáze s pravým o víře přesvědčením všecka nepřízeň, závisť a zášť, která ochromuje v činnosti a klade pouta, přestalo by utiskování národa slabšího silnějším. Víra jedna kdyby všechny pronikla, i život všech by pozměnila, dala by každému znáti důstojnosť jiného, že ten, kdo jímá v otroctví, sám jest otrok, zahladila by bující sobectví a vtiskla by znak vyšší důstojnosti všemu světu slovanskému. Ano, tak by bylo nezbytně, kdyby víra jedna pojila všechny Slovany v jedno, kdyby se pak stala živým přesvědčením, která by se jevila skutky na venek.

Poznejme se tedy tímto způsobem vespolek! Všichni Slované ctíme sv. Cyrilla a Methoda za apoštoly své stejnou láskou, ctěmež také všichni dílo jejich posvátné, idei jejich vznešenou. Ti, kteří oddáleni jsou posud od víry, kterou nám hlásali sv. Cyrill a Method, kéž přijmou ji za svou, kéž přijmou tím způsobem i osvětu křesťanskou, kéž přijmou za svou celou idei jejich a pak skutkem nejlépe dokáží, že láskou lnou svrchovanou ke svatým bratřím! Tím činem bude se moci nejúčinlivěji vzájemnosť slovanská rozviti, která tak bude aspoň postavena na přirozeném a pevném základě, jinak zůstane vždy jen majetkem málokterých, aniž pronikne vůbec, aniž odstraní překážky největší.

Než ještě v jedné příčině jest veliký význam idee Cyrillo-Methodějské pro Slovany. Idea Cyrillo-Methodějská hlásá se mezi Slovany a rozšiřuje se právě v tom okamžiku, když zuřivěji než kdy jindy dorážejí na církev útokové zběsilých nepřátel, kteří ji ochromiti chtějí načisto, aby nemohla díla svého apoštolského už konati. Víme sice všichni, že církev vítězně odolá všem útokům, byť i sebe zběsilejším, že jí brány pekelné nepřemohou, avšak přece svírá se srdce úzkostí, bolí nad zaslepeností těch, kteří největší dobrodiní od církve přijali, a kteří se jí nyní odsluhují nejčernějším nevděkem. Kdo se však staví v šik nepřátelský proti církvi, kdo s ní zápasiti se osměluje, zda vyjde z boje vítězem? Či může člověk, byť i sebe zuřivější, zvítěziti nad Bohem, může podvrátiti zařízení božská? Rovněž tak národové, kteří se s církví zápasiti odvážili, ti už také dohrávají úkol svůj v dějinách člověčenstva. A což snad nyní nastane temno? Ó nikoli! Východ zardívá se již červánky mnohoslibnými, zvěstujícími blaho všemu světu slovanskému. Ó kéž rozptýlí se dočista mraky černé, které zahaliti chtějí jas slunce, kéž vzejde sluníčko ve vší své kráse, kéž mlhu srazí dolů a osvítí kraj zachmuřený! Pak vzejde nová doba, doba slávy pro veškeré Slovanstvo, jemuž Prozřetelnosť chystá teprve budoucnosť velikou a slavnou, ač-li samo nevzepře se smělým čelem proti Prozřetelnosti. Než svatí bratří neopustí rod svůj slávský, jehož jsou apoštoly, pod ochranou a

záštitou jejich uskuteční a zdaří se tenkráte idea jejich, která nyní znovu obrozená a posvěcená se zvédá. A pak teprve vstoupí rod slávský na místo národů jiných, pak činně zasáhne v oběh dějin, pak vyplní úkol, který mu Prozřetelnosť přidělí, úkol to zajisté slavný, veliký. Budoucnosť patří Slovanům!

Než tu dobře třeba v paměť si vštípiti slova slavného biskupa Strossmayera, jednoho z předních hlasatelů idee Cyrillo-Methodějské, která v příčině této praví: »Ach, Slované bratří! Vy očividně jste Bohem ustanoveni, abyste veliké věci v Asii i v Evropě provedli, vy jste dle mého zdání pozváni, abyste přežilou a v sobectví mrzké zabředlou společnosť Západu přerodili, a jí více srdce i lásky, více víry a mravnosti, více citu pro spravedlnosť, pokoj a svornosť vštípili; ale vězte, že jen tehdy u věci té všeobecného prospěchu a své vlastní slávy se doděláte a všecky své veliké překážky vnější i zevnější přemůžete, smířiteli se a shodnete s církví západní.«

(P. d.)

Letoší literatura Cyrillo-Methodějská.

(Č. d.)

Život svatého Methoda, apoštola říše Velkomoravské a Slovanů vůbec. Sepsal Dr. Matěj Procházka, starosta »Dědictví ss. Cyrilla a Methoda,« čestný kanovník v Brně a papežský tajný komoří. Druhé*) obšírnější, kritickými doklady a ozdobnými nákresy opatřené vydání na důstojnou oslavu roku 1885. V Brně 1885. Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny v Brně. Cena výtisku v tuhé vazbě 3 zl. Str. 247, ve velkém 4⁰.

Nadešla nám doba veliká, a nalezla nás veliké! Tak pomyslil jsem sobě, poprvé spatřiv výše označené dílo učené a umělecké. V tomto roce jubilejním vyšlo sice už několik životopisů Cyrillo-Methodějských, malých i větších, ceny rozličné: leč práce nadepsaná jest zajisté na nebi literárním letošího roku milostivého hvězdou první velikosti. V čele díla toho zmíněného jest krásný nový obraz ss. Cyrilla a Methoda od umělců L. Seitze a A. z Rohdena v Římě s podpisem: »Ss. Cyrillus et Methodius.« Zvláště jemné a významné jsou iniciálky obrazové básní a článků, jakož i některé koncové arabesky. Úchvatnou jest úvodní báseň p. profesora Vladimíra Šťastného v Brně »Velehrad«; neméně mistrny jsou i ostatní čtyry básně od téhož básníka moravského, do textu mezi články vložené. Věda i umění vzájemně tu zápolí. Na str. 99., 100. a 102. jest sedmero křížů byzanckých čili Cyrillo-Methodějských nakresleno dle »Sborníku Velehradského.« Obrazy, obsahující výjevy ze života svatého Cyrilla a Methoda, 15 počtem, jsou od ruských umělců Th. Bronikova a L. Sěrjakova z díla ruského A. S. Knjazeva, v Petrohradě 1866, světlotiskem věrně podány, ostatně známy z kalendáře »Moravana« na rok jubilejní 1885. Velmi zajímavy jsou dva nové obrazy na str. 30. a 31. dle fotografií C. Angerera, něžně představující: 1. Inkermanské pečery starých křesťanů v Krymu. Jižní strana; 2. Pečery starých křesťanů. Kaple sv. Klimenta; dle cestopisu pí. Bakešové, uveřejněného v »Obzoru.« Neméně poučna i zajímava jest »Staroslovanská abeceda« na str. 36. hlaholská, cyrillská a česká, jakož i text cyrillský a hlaholský (tvaru hranatého, tudíž nejstaršího a nejpůvodnějšího, podobného zajisté nejstarším črtám, řezům

*) Ve „Sborníku Svato-Methodějském“ vloni vydaném od „Děd. C.-M.“ vyšlo vyd. prvé. *P. r.*

a čtenám slovanským čili rúnám z dob ještě pohanských, písmena dvojitá, k dlabání a řezání do kamene i dřeva způsobilá) na str. 39. Ostatně kdokoliv bedlivě přečte krásný a vědecký, dějepisný a umělecký tento »Život sv. Methoda,« nalezne tam i úplný a obšírný »Život sv. Konstantina-Cyrilla,« což ovšem ani jinak býti nemůže; neboť nedají se tito bratří »blíženci,« slovanští »Kastor a Pollux« od sebe odloučiti, jako blíženci siamští, jako jasné dvouhvězdí »Blíženců« na nebi slovanském. Tolle et lege! Vezmi a čti!

Dílo jest vytištěno na papíře velinovém, úprava knihy jest velmi sličná, důstojná to památka roku svato-Methodějského. *P. Method J. M. Halabala.*

Upomínka na posvátný Velehrad, vydaná na oslavu tisíciletého jubilea křesťansko-slovanského r. 1885. Dle starších památek sestavil E. V., ctitel sv. apoštolů Cyrilla a Methoda, rodák Velehradský. S vyobraz. Velehradu a s pobobiznami (sic!) sv. Cyrilla a Methoda. V Praze. Nakl. M. Knapp, knihkupec v Karlíně. 1885. Str. 67. Cena 20 kr.

Obsah úhledného spisku jest rozmanitý, an podává více, nežli zprávy pouze Velehradské: Aj Soluni! báseň. — Stručný životopis bratří Soluňských, ss. Cyrilla a Methoda. — O důležitosti působení svatých bratří. — Píseň Cyrillská. — Úpadek říše Velkomoravské — vzletně sice líčený, ale více dle obrazivosti nežli pravdy. — Bývalý a nynější Velehrad. — Záhuba Velehradu. — Básně: Na Velehrad, Vycházka historická po okolí Hradišťském (!). — Druhý díl obsahuje: Dějepisné črty z východní Moravy, podávající hojná data dějepisná o Velehradském okolí, o Buchlově, Hostýně, blahosl. Janu Sarkandru a j. Jakožto příruční knížka zasluhuje býti doporučena a hojně rozšířena mezi lidem naším. *P. P. H.*

Sv. Cyrill a Method, apoštolovia slovanskí, jich význam v cirkvi krestanskej vôbec a v Slovanstve zvlášte. Napísal Daniel Z. Lauček. V Turčanskom Sv. Martine 1885.

Nemajíce spisu toho, nemůžeme pohříchu podati leč nápis jeho, jenž nám laskavě byl oznámen.*) (P. d.)

Posudky.

Bibliotéka paedagogických klassikův českých i cizích. Red. a vyd. Fr. Bayer, hl. spolupr. Jan Havelka. Dílo I. G. A. Lindnera Drobné články paedagogické a psychologické. Nákl. vyd. 1885. Seš. 1. str. 48. Cena 40 kr.

Uveřejňujíce kdysi (»Hl. l.« č. 3.) provolání vydavatelstva knihovny této, schválně zdrželi jsme se všeliké poznámky k němu, nechtějíce podniku předkem ani škoditi ani podporovati, ač — upřímně řečeno — leccos v něm nám bylo proti mysli, a zvláště seznam těch »klassiků« nevyhovoval pojmům o klassičnosti paedagogické. Sešit prvý jsme přečetli, a obava naše — se potvrdila. Víme

*) Bibliografický seznam všech spisův o sv. Cyrillu a Methodu uveřejňuje „Slovanský Sborník“ (číslem květnovým počínaje). Co do životopisů ruských, jichž prý jest počet dosti velký, vyslovuje se v soukromém dopise slovutný P. J. Martinov S. J., znalec zajisté povolaný, že celkem nestojí za mnoho. — Ke zprávám předešlého čísla dodáváme, že životopisu sepsaného K. Krkonošským upraveno též menší vydání („Věrozvěstcové národů slovanských, svatí Cyrill a Methoděj.“ Upomínka na rok 1885., kterou mládeži i lidu našemu napsal K. Krkonošský. Str. 104, cena 25 kr.), jež bude se hoditi za dárky mládeži školní. Kéž by „Apoštolát tisku“ nabyl nějakých nových příspěvkův, aby též u nás mohlo býti dobrých spisků Cyrillo-Methodějských mezi lid hojně rozdáno! *Red.*

a známe obtíže takového vydávání, víme a známe, jak tu nesnadno zápasiti s rozličnými »ohledy« a předsudky zakořeněnými — a protož obracíme se raději hned ku spisovateli samému, vztahujíce výtky své ovšem nepřímo k vydavatelům, jichžto jména jinak byla by nám zárukou, že »vychovatelskými« budou nazvány a podány jen příspěvky skutečně takové, čehož dle prvého sešitu již nedoufáme. Avšak k věci!

Ze článků Lindnerových obsahuje prvý sešit předně řeč přednesenou při zahájení akad. čtení univ.: »O nynějším stavu filosofie.« Co si s tím počne »naše snaživé p. t. učitelstvo« (viz prov.), nevíme sice, ale program není tak přesně vytčen, nuže nechať: kousek zdravé filosofie člověk rád poslechne i na nepříhodném místě. Článek tento však již poprvé (v Čas. Č. M. 1882.) nechtěl se nám nijak zalíbiti, a litovali jsme již tehda ubohých těch posluchačů takovéhle »filosofie,« po nichž pan professor žádá tak silné víry, ač jinak na víru mnoho nedá, neboť přírodověda jej prý »poučuje, že platí jen to, co se dá postaviti ad oculos, nebo přivésti na experiment« (str. 11.). Jako každý řádný a moderní filosof, i p. L. počíná láteřením na filosofii starou, což jest nyní obligatním prodromem ku slavochrámu exaktního filosofa. Poněvadž mluví stále jen povšechně, co bylo a bývalo a bývávalo, nesnadno ovšem podrobněji s ním mluviti; toliko syllogismus určitěji napadá, ano prý kdysi měl »celý« svět pravdy, svět vědy vybojován býti z několika všeobecných vět cestou pouze deduktivní, cestou syllogismu. Avšak již slavný John Stuart Mil prý ukázal, že to nesprávno; »že vodík jest stlačitelným, nedá se (sic) odvoditi z věty, že jsou plyny vůbec stlačitelny; nebo dříve, než dá (sic) se tvrditi tato věta, musí býti známo, že vodík jest stlačitelným.« Čtenáři, pravda, žasneš — a my také! Dříve, jednou kdysi dělali to lidé takto: vzali plyn*) a dali k němu slovo stlačitelný — jak k těm pojmům přišli, nevím, p. L. toho nepovídá, bezpochyby zase nějakým »syllogismem« — pak přibrali vodík a řekli: Ergo . . . quod erat demonstrandum. Dle takových názorův ovšem nutně p. L. nazývá tu dráhu »pohodlnou drahou dedukce.« Avšak dějiny starověké a středověké filosofie nejsou silnou stránkou p. L., jak vůbec známo; pročež ovšem blasphemat quod ignorat, aby tím lépe mohl vystrčiti své »pěkné začátky objektivního badání,« jako jsou na př. »Darwinovy věty biologické« (str. 11.): tam samá indukce, sám experiment, Darwin mu všecko »postavil ad oculos«!

Darwinovy »zákony« (na př. evoluce str. 13.) jsou mu úhelnými zákony »filosofie exaktní, t. j. plodné a věcné.« Tamtéž žádá, aby na místo pojmů: Sein, Haben, Werden, jež hýbaly starší metafysikou (!!), položeny byly ony zákony; tu zřejmě nehledí na to, co jest metafysika.

Ku konci zmiňuje se o hlavním požadavku filosofie, t. j. zřetelnosti a o rozdílu mezi filos. skumnou a výkonnou. Jak viděti, zaměnil p. L. vědu materialnou s naukou formalnou a škodlivé výstřelky s podstatou: co jest hlavní předností staré filosofie, t. přesnosť a důslednosť úsudků, to haní p. L. Celá přednáška však zůstavuje ten dojem, že by p. L. dobře udělal, kdyby u scholastiků poněkud více té syllogistice se byl přiučil a nehřešil v úsudcích svých na nevědomosť a nesoudnou předpojatosť obecenstva. —

*) Který nezbytně byl by plynem vůbec, podle p. L., nikoli plynem určitým: zná-li pak p. L. větu: „Nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu?“

Druhý článeček nadepsán: Nesnáze charakteru; vychází ze zákonů Darwinových o dědičnosti a přizpůsobivosti, přibírá Herbartovy »praktické idee« a podává několik pěkných myšlének o vzniku a vlastnostech charakteru. —

Třetí článek »O vývoji ducha na základě mluvy« pod vysokoběžným nadpisem obsahuje čtyry necelé stránky chvastavé chvalořeči Darwinova [a Haecklova]*) zákona fylogenetického (p. L. píše špatně: filogenetického!) a selekčního (boje o život).

Čtvrtý článek, jenžto v sešitě 1. není dokončen, sestrojuje »Ethické základy vychovávání« na Herbartových pěti praktických ideách, ana prý mravnosť založená na »spekulativních náhledech o Bohu« (t. j. náboženská), jest úplně vratká. Zásady ideí těch jsou: s přesvědčením souhlasiž chtění (což jest i zásadou křesť. morálky; p. L. str. 29. zná pro to za auktority jen Bibli a Aug. Smetanu!!); silné chtění líbí se naproti slabému; blahovolnosť (lépe: blahovůle) obecná se líbí; právo (a to kladné, p. L. neuznává práva přirozeného) odstraniti má všeliký možný spor; spravedlností vyrovnávati se má každý povstalý spor. »Objevením těchto pěti ethických světů stal se Herbart větším dobročinitelem člověčenstva, nežli Columbus objevením Ameriky« (str. 26.): kolik důvtipu v tomto, více než kulhavém přirovnání ukryto, ať laskavý čtenář sám skoumá. Nebudeme ani doličovati, jaký pevný základ mravnosti idee tyto, každému prý samozřejmé a již proto na všelikém náboženství nezávislé, skýtají: jest to již dávno vyšetřeno, a málokdo se o to stará. U nás v Čechách přicházejí pokaždé věci teprve do módy, když jich už nikde nechtějí, ani v Němcích, kde přece tolik »nezvratných a čistě lidských« ethik vedle sebe obstojí; že o filosofii to platí na předním místě, vůbec jest známo. Zde tedy zase pouze nevědomosť obecenstva bude na nějakou dobu vinou, že se blyskavky ty tu a tam ujmou. Dle p. L. prý jest stejno, řeknu-li: »mravnosť jest přikázaní Boží« (str. 24.) či »humanita,« či »síla mravného charakteru« a pod. Ve vývoji práva důležitou jest p. L. částí prvotný boj proti všem (str. 45.) atd. atd. Článek tento, nejobšírnější všech, obsahuje tedy zřetelný a jasný výklad základních pojmův ethiky Herbartovy, tu a tam s nějakou příkrasou darwinistickou.

Do paedagogické knihovny dostal se patrně jen za tím účelem, aby byl základem nového vychování; jinak zde rozumného účelu a smyslu nemá. Jest na bíledni, jaké následky by měl, kdyby se ujal — bezpochyby však celkem zůstane věc in statu quo ante; neboť učitelstvo, jež samo mravné jest a mravně vychovává, jest a vychovává nábožensky, a které není nábožensky mravné, není mravné vůbec, a věřte, p. L., že z Herbartovy nauky mravnějším nebude. Takto by měl článek tento cenu jen skumnou, pro filosofa, pro něhož jest však zbytečný, neboť pověděno o tom jinde dosti a lépe.

Celkový úsudek ať utvoří si každý sám; nám šlo jen o to, poukázati, jak snadno se dělá u nás propaganda křivým názorům (t. j. nespravedlivým, tedy také nemravným! viz čl. 1.) a bludným naukám, jež budouce rozšířeny, mohou se státi velice záhubnými — vzhledem k obecenstvu, jemuž se podávají. Z té příčiny jsme do hlubších rozborů se nepouštěli, aby referat neproměnil se ve filosofickou recensi: budeli však potřeba, projdeme sešit větu za větou; jméno »paedagoga i za hranicemi proslaveného,« jak panu L. říkají, neimponuje

*) Který právě „aprioristickými formulemi a předpojatou soustavou přírodovědu zavléká na cestu planého mudrování.“ (Pohle.)

nám pranic, my žádáme »proslavené« věci! —

Chyb jazykových jest několik (str. 10. intellektuelní, 11. intellektualní; 15. měňavým; 15. oproti; 13. přizpůsobivosť; 15. přispůsobení; 20. z jednoho stadia do druhého; 25. *Musí* to býti . . . germ.; 25. cnosti atd.) Cena sešitu jest poměrně vysoká. *Red.*

Příručný slovník všeobecných vědomostí. Red. Josef Rank. Seš. 30 po 56 str. a 30 kr. V Praze. Nakl. F. Kytka.

Snahy encyklopaedické byly, jak známo, hned od počátků probuzení našeho u nás pilně pěstovány, neboť v moderním písemnictvu a vzdělání takové pomůcky staly se nezbytnými. Mimo známé starší dva slovníky toho druhu, velký Slovník naučný, jenž vychází nyní ve druhém laciném otisku, a menší Slovník věcný J. Malého, posléze objevily se ještě dva, mnohoslibná Encyklopaedie paedagogická, jež bohužel pomálu pokračuje, o nížto již vloni jsme zprávu podali, a dílo, jehož nadpis nahoře uveden. Toto začalo vycházeti již před několika lety, pak poněkud uvázlo, až po překonaných překážkách objevily se nejnověji zase další sešity.

Slovník tento jest repertorium jmen s výklady co nejstručnějšími, obmezující se údaji právě nejnutnějšími. Co do úplnosti seznamu sotva lze mu závažnější nedostatky vytýkati, a v té příčině jeví se býti prací velmi pilnou, tak že málokdy asi koho bez porady zanechá. Spíše snad mohlo něco vypuštěno býti, neb aspoň důsledněji provedeno; tak zvláště stran jmen novějších českých spisovatelů jeví se mnohé nesrovnalosti. Mnohý docela nepatrný »spisovatel« uveden se všemi údaji, kdežto jiných poměrně důležitějších docela pominuto: vyčítávati jich nehodláme, tu poslouží každý dějepis literatury. Údaje samy jsou celkem spolehlivé, ku věcem domácím vesměs bedlivě prohlédáno, taktéž ku věcem církevním, ač tuto leckterý blud menšího dosahu se vplížil. Nejslabší jsou výklady pojmův a názvů čistě skumných, kteréž namnoze nesprávně nebo vůbec nevysvětleny. Tak na př. — jeden místo mnohých — zajisté prapodivně vyměřena na str. 390. II. dílu Mravnosť jakožto »příjemnosť (!) v zevnějším spůsobu při chování-se k jiným lidem, zvláště odměřenosť a podmíněná nepřístupnosť k druhému pohlaví« (!!). Str. 433. Neomylnosť týká se nejen víry, nýbrž i mravů; že dogma o ní »vzbudilo veliké pohoršení mezi vzdělaným a učeným světem katolickým,« jest jistě lež nemalá, a místo to nemělo ujíti pozornosti vlp. Jos. Kytky, církevního kněze v Litoměřicích, jenž prý práce redakční obstarává! Řeknu-li někomu, že »Stav obležení« (str. 471. II.) je prostředek, jímž má se zameziti vypuknutí vzpoury, nařízený pod vojenskými zákony,« tož sotva z toho zmoudří. Str. 25. II., kde Karel Veliký uvádí se dvakráte za svatého, mělo aspoň poznamenáno býti, že kanonisován jest od protipapeže, tedy vlastně neplatně, a že v nejnovějším úplném martyrologii jméno jeho nestojí, aby odiosní věc ta přestala býti církvi předhazována — atd.

Úprava není valně pěkná, cena mírná.

Celkem bude Slovník pro nahodilé potřeby pomůckou dobrou. *Red.*

Črty kozácké. Napsal Edvard Jelínek. Tiskem a nákladem J. Otty v Praze, 1885. Cena 90 kr. Str. 143.

Spisovatelem této, v »Bibliotéce salonní« vydané knihy jest v literatuře české již po delší dobu známý a oblíbený pracovník, jenž vytkl si hlavně za účel seznamovati pracemi svými naše obecenstvo s národy slovanskými a pěstovati tak oblíbenou vzájemnosť všeslovanskou.

Nelze upříti, že práce taková je záslužná nemálo; jeť — bohužel — jednou z našich vad, že o národech jiných poměrně více víme, než o svých spolubratřích. A panu Jelínkovi daří se v tom oboru dobře. Jeho »Slovanský sborník« jest časopisem výborným a kniha »Polské paní a dívky« došla uznání i obliby. »Črty kozácké« šťastně druží se k předešlým pracím. Jsou to opravdu roztomilé črty ze života kozáků ruských, psané tak, že v rouše zábavném poskytují nám popis života, obyčejův i mravův zvláštního toho lidu, neporušeného dosud moderními způsoby západu, zachovalého ve své přirozenosti a šlechetnosti — v té bájné, krásné Ukrajině. Že tu vše líčí spisovatel na základě vlastních názorův a zkušeností, netřeba dokládati. Jsou pak tu obrázky: Tytaňa, Mitro, Vděčná kozačka, Záporožský kozák Garazim, V noci Rusalek, Tomko, Kozák — čechofil, Na kozáckých mohylách, Dědic šavle kozáka Št. Žurby, Kozák Volod v »činu,« Tarasovo stepní štěstí, Z kozácké pověry, a konečně Kozácký pochod do »nebe,« totiž k rodným chatám u Dněpru.

Odporoučíme spis »Črty kozácké« čtenářům našim, kteří sice snad je budou znáti většinou již odjinud, i v souborném vydání jak nejlépe možno. —*ý*.

V Pošumaví. Kresby cestopisné, pověsti a povídky, jež napsal Ladislav Hejtmánek. »Cestopisná bibliotéka«; pořádá L. Hejtmánek. Tiskem a nákladem J. F. Kubeše v Třebíči. 1885.

Šumava měla již mnoho opěvatelův, a přece vždy nové předměty a nové příčiny nalezají cestovatelé, ji pérem oslavovati.

P. Hejtmánek podává některé obrázky z okolí Šumavy, a sice předně nástin cestopisný, pak o jejím obyvatelstvu a konečně některé tamní pověsti a povídky. Ke spisku tomu pohnula ho, jak v úvodu dí, šlechetná myšlénka, aby dítky, jež nedovedou ještě cestovati, záhy už poznávaly nevyvážitelné bohatství a skvosty, jimiž oplývá česká země, a tak mladistvou již láskou zahořely ku své vlasti — chvalitebný zajisté, odporučení hodný účel.

Spisovatel zábavným způsobem líčí zkušenosti své v Šumavě a podotýká často vhodně, co památného a starožitného v tom onom městě, kudy se mu právě bylo bráti, a též z oborů jiných, jako zeměpisu, dějin, přírodopisu přičiňuje příhodné poznámky.

Také mravné zásady tu a tam příležitostně jsou proloženy, jistě ne bez účinku na vnímavou mysl dětskou.

Pověsti a povídky jsou dílem veršem spracovány od různých básníků českých, dílem podány prósou; celkem jsou pěkné, některé poučné.

Sloh jest celkem správný a dospělejším dětem úplně přístupný. *G.*

Jak táhla mračna. Básně Jarosl. Vrchlického. 1885.

Z celého moře krásy pít
má práhla duše lačná,
a pouze kapek pár jsem chyť
jak táhla mračna.

Z těch »kapek pár« přemnohé opravdu okouzlí čtenáře nepředpojatého půvabem vzácným, poněvadž je prozařuje vidmem duhovým paprsek lyriky čistě citové a bezúhonně myšlenkové. Škoda, že opětný výbuch »živlu Vrchlického« v oddíle posledním, výbuch nedůstojně spílavé ješitnosti matadorské i hrubé smyslnosti k »soustrasti« nás přeladil — právě když dočítajíce první čtyry oddíly, k radostné gratulaci překvapeni jsme se hotovili.

Prolog »Život,« sbor z antické tragedie — s novověkým nádechem předomýšlivého pantheisty — znázorňuje se vzornou dokonalostí rythmickou starou myšlénku:

„Jak řeka teče k moři, lidské plyne štěstí.“
. . . Dětství sladké rovno zdroji. —
„Roste vlna, nivou pílí, mohutní a roste
jako muž, jenž tebe v ňadrech hostí, pýcho,
skvoste! (— !)“
. . . Největší trest to, závisť bohů, stáří jest — —
jsi velký dnes a zítra řeknou k tobě: bídníku! (— !)

Líbeznou formou a lahodným obsahem zamlouvají se v oddíle I.: »Zas mluvíš ke mně,« »Jarní,« píseň rozkošná. Stará ekloga v novém jaru a »Verše z minulosti« dovršují dojem básnické formy tklivou pointou. »Naší konopce« okouzluje přítulností, závažnou spolu pro povahojev básníkův. Výborně pointovány jsou také »Otázky na jaře« i »Zvony a skřivani« . . .

A zvony a ti ptáci
boj vedli pospolu,
teď ptačí zpěv se ztrácí
ve zvonů hlaholu —
ted zvony přemoženy jsou v ptačím šveholu.
A člověk, v jarní krásu
jenž stopen kráčí kol,
zří v dvojici těch hlasů
svůj ples i bol;
let výš a tíhu k zemi a dvojí žití pól.
A když ta dozní vřava
a ztichne vášní vír
a unavená hlava
si hledá mír,
z hvězd splývá hudba k němu ze statisíců lýr.
— — —
a velká náruč lásky je celý, krásný svět.

Půvabným optimismem jarním prodchnul básník ještě mnohé skladbičky oddílů dalších, na př. melodické »Notturno,« »Jsou duše,« »Polibky,« »Andante,« »Štěstí,« »Tvá ruka jest tak měkká,« »Píseň o štěstí,« »U moře když jsem je viděl po letech,« »Jak to bývá,« »V záři tvých očí,« »Po letech.«

Všechny tyto básničky oddílu II. »Jen pro Ludmilu« jsou petrarkovskou »zpovědí« blaha manželského.

Oddíl III. »Všední motivy« mimo pěkné »Růžové listí« rázojevné »Cesty,« krásnou báseň »Konečně — sami,« »Kouř na břehu« obsahují také nevšední dvě skladby: »Nepřítel« a »Výstřel.«

. . . Z té velké lodi, na níž všichni plujem'
muž jeden spadnul do věčnosti moře
svou vlastní vinou a loď dále jede. —
Ta rána z bambitky, jež v ňadra ticha
se zaryla, je ovšem odpovědí
na neshody a tíseň, boj a nudu,
stud, lítosť, zločin, výčitky a bídu —
však darmo padla — rozluštěním není!
A byť i velká byla síla bolů
a neštěstí, přec na tom světě bídném
jsou ještě šedé vlasy starých matek,
jsou slzy žen a vrásky, vztahující
se v nekonečno dětské, bílé ruce . . .
A v tichu této hluché, modré noci
já prosil tyto šedé vlasy matek
a tyto slzy žen a ruce dětí,
by odpustily slabým samovrahům, —
a neustal jsem, dokud s tichem v duši
mi nekles' mír jak velké odpuštění.

Od básníka, jenž tolik již s pessimismem svůdně byl koketoval, místo citované opravdu překvapuje, pěkně působí, a zvláště čte-li se v celku a ve prostředí »sladkých« básní okolních.

Oddíl IV. »Stíny v duši« obsahují vesměs básně krásné, zajímavé i psychologicky cenné. Přednostmi již prve zmíněnými vyniká: »Smutek v jaře,« mohutná »Medusa,« »Píseň,« karakteristický »Papoušek Jacko,« »Pozdě,« »Omnes vulnerant, ultima necat,« překvapivé »Otázky a odpovědi,« »Zbloudilé vlašťovice,« »Argonauti,« a posléze apotheosa »Své ženě.«

Pátým, posledním oddílem přidány jsou k imponující sbírce »Ztracené kroky,« z nichž přemnohých hledati věru třeba nebylo! Myšlénkou i formou opoutají: »Mladému básníku do památníku,« »V samotě,« »Odpověď na otázku Positivismu,« »V čem je tvá poesie budoucnosti?!,« znělka vlastenecká »Co naše jest,« S básněmi Longfellova a pěkná líceň: »Strážci lesa« a »Západ,« jenž vyniká plastikou věru homerskou. Oddíl poslední oplývá doklady pro karakteristiku individuality básníkovy. Škoda, že doklady ty nejsou všechny čestny — básnickou intencí a vznešeným klidem

provanuty jako »Květ a plod!« V očích obecenstva i dějin básník opravdu veliký lépe sobě poslouží, když po útoku »soků a mloků« vydá na svou obranu dílo »všestranně dokonalé, nežli když rozsápe se v »básni«: My nechcem (str. 133.)

My nechcem! Propasť v slovu tom je děsná.
Byť Aeschyl, Milton, Dante — (?!...) nechcem krátce! —
Já chápu zcela. Chrápe se to sladce,
nač lítať v bouři z plné klece?
Mlať do osla z největší síly svojí,
on nechce dál, když před bodlákem stojí,
a filosofem proti nim je přece!

Rovně řízno jako sprosto, hájiti se spíláním takovým. Podobné, jen že ješitnější ještě výlevy nabízí »velduch« o stranu dále v Reflexi. Aby nás »huronská radosť trpaslíků« (str. 133.) nesvedla k nešetrnosti — byť odůvodněné, odveceme samozvanému velikánu vlastními slovy jeho (Má poetika, str. 140.)

Jenom blázen sebe přecení,
přestat v čas — je vrchol umění!!...

V téže básni zaráží definice dithyramby (= nudum corpus feminae), dle níž velkoměstské domy neřestí vtipně by mohly vyvěsiti firmu »Knihkupecký sklad dithyramb dle genialné koncepce Vrchlického!« Rovně hrubá smyslnosť uráží v »Poesii,« ve »Přípitku antickém« a více méně i ve mnohých jiných.«

(O. p.)

Drobnosti.

P. Pavel Křížkovský †. Opět pochován církvi, řádu a národu českému statný pracovník a věrný syn — P. Pavel Křížkovský — po životě plném ne tak let jako práce, snahy a i — strádání. Narodil se 9. ledna r. 1821. v Holasovicích ve Slezsku z chudobných rodičů. Hned z mládí bylo mu zakoušeti rozličných útrap pro náklonnosť k hudbě od vlastního strýce; avšak tato zvítězila. Doba studií jeho, jež konal v Opavě, v Olomouci a v Brně, byla ustavičným bojem a zápasem o výživu; ano nedostatek přinutil jej i ustati na čas od studií a učitelovati na venkově. Známy jsou (viz Brandlovy »Vzpomínky«) almužnické podomní obchůzky jeho, jež konával, studuje v Brně filosofii s milovaným učitelem svým, Guntherem Kalivodou. Posléze prozřetelnosť Boží obrátila kroky jeho na bezpečnou cestu; vstoupil totiž do řeholy augustinianské na Starém Brně v r. 1845. Od té doby pracoval s pílí neunavnou v povolání kněžském i uměleckém až do roku předlonského, kdy poprve zachvácen byl mrtvicí; záchvat, jenž se letos 8. května opakoval, zastavil na vždy tlukot šlechetného jeho srdce, zastavil pak též úplně proud melodií, jimiž by snad, ozdravě v zátiší klášterním, byl obohatil seznam skladeb svých — nevýdatný sice na počet, ale tím výdatnější na význam a cenu jejich, jež nejlépe jeví se tím, že málokterý koncert mine, aby se neopakoval některý z jeho sborův, ač jinak již úplně známých. —

Základním rysem povahy jeho byla neobyčejná skromnosť, ano až ostýchavosť. Nikdy ani slovem nechlubil se svými pracemi, a když byl od jiných chválen, řekl nanejvýš: »Já jsem zasel jen hořčičné seménko.« Ovací nemiloval.

Ke skromnosti družila se ohromná píle. Snadno pochopíme tuto jeho vzácnou vlastnosť, když uvážíme, že byl kooperatorem rozsáhlé fary starobrněnské, zároveň pak řídícím kůru a představeným fundace. Takto často se stalo v neděli, že skoro ráno zpovídal, o 9. hodině řídil zpěv na kůru, potom si zahrál píseň před kázáním, spěchal kázat a o 11. hodině sloužil mši sv.

Jak sám vykonával své povinnosti svědomitě, taktéž žádal od svých fundatistů přísný pořádek a vytrvalé studium; a přece vážili si ho tito jak otce. Zvláštní dobrosrdečnosť a upřímnosť nakloňovala mu srdce všech, s nimiž se stýkal; proto měl tolik přátel. Nepřátel osobních neměl; nepřátel reformatorského směru svého

v církevní hudbě měl ovšem nazbyt, a holubičí povahou svou jim jen odvahy dodával, tak že mnohé chvíle života mu ztrpčili. Že dílo jeho přece se podařilo, stalo se jen neoblomnou houževnatostí jeho, kteráž ostatně výdatné podpory docházela u J. E. kardinala olomouckého, Fürstenberga, a tím, že uměl výtvory a produkcemi svými imponovati, tak že i nejzarytější zášti bylo umlknouti. Chudým býval štědrým dárcem, třeba veřejnosť se o tom nedověděla, neboť tak si toho přál.

O veřejné činnosti jeho se rozepisovati do podrobna nepřísluší nám; my jen skromnou vzpomínku chtěli věnovati milé památce zbožného kněze, genialního umělce — výtečného muže, jehož duch církevně-vlastenecký nechať provívá vše podniky cyrillských pěvců našich! *Fr. F. B.*

Fr. Victor Basilius Bábiček O. S. B. †.

»Nechtěj,« praví básník,

„Nechtěj láti slzám u člověka,
Neměj z něho pro ně posměchu!
Jsouť mu v hoři v milou potěchu,
Bez nich duše zoufala by . . .“

Zaslzeti, stojíc nad rakví a hrobem mladistvého bohoslovce, není právě známkou duše příliš měkké; povzdech lidu našeho, v takém případě obyčejný: »Co se, chudák, natrápil, a teď . . .!« sám o sobě dosti jest výmluvný a oprávňuje k slzám: což divu, že jsme 18. dne května, stojíce nade hrobem, do něhožto spouštěli tělesnou schránku miláčka našeho, Fr. Victora B. Bábička, práva onoho užili takou měrou? — Strádaltě věru mnoho, »trápil se« a trpěl mnoho — a když posléze v útulném zátiší kláštera došel žádoucího klidu duševného, klidu modlitbě a práci zasvěceného, dolehly naň za nedlouho útrapy tělesné větší silou, až jej utrápily. »Dotrpěl,« říkalo se vůbec o smrti této, sklátivší o sv. Janě Nep. před devátou hodinou dopoledne krátký život jeho. —

Fr. V. B. Bábiček narodil se 1. dne července r. 1864. ve Vacenovicích u Kyjova z rodiny v okolí vůbec vážené a ctěné. Hlavní rysy povahy jeho, neobyčejná čilosť a vnímavosť ducha, jakýsi »praktický smysl« pro vše užitečné vědomosti, něžnosť srdce a přítulnosť rodinná již tehda výrazně se jevily, a pilně pěstovány jsouce přispěly k tomu, že obě stránky, vzdělání rozumové i zušlechtění srdce stejnou měrou pokračovaly. První rok studií strávil v Hustopeči, navštěvuje tamnější realní školu. Studium realné neuspokojovalo ho, i sám prosil, aby směl studovati gymnasium; pročež dán do kníž. arcib. semináře v Kroměříži, kde za pět let absolvovati měl šest tříd v ústavě tom zařízených. Byl tam vždy mezi nejlepšími žáky, ve všech předmětech celkem stejně prospíval: mezi učiteli svými však vždy se zvláštní vděčností připomínal si prof. Hrbáčka, jenž přednášel dějepis a němčinu, od něhož nabyl zdravých názorův o dějinách vzdělanosti a písemnictva, dále prof. Holaina, jehož laskavých rad vždy rád vzpomínal a si všímal, u něhož také zdokonalil své vzdělání hudební. Za nepříznivých okolností odhodlal se však, ještě neukončiv třídy šesté, z ústavu o prázdninách velikonočních vystoupiti a odejíti do Přerova, kde studia gymnasijní dokonal, a sice poslední rok již více nemocen nežli zdráv, neboť již pokoušela se oň choroba plicní. Již v semináři všímal si, pokud bylo lze, pilně písemnictva českého, kteréžto snahy v Přerově zdárně podporovány proff. Bílým a Kripnerem. Zvláště bedlivě studoval polštinu, již posléze dovedl i obstojně psáti; při veselé sice povaze avšak při tom přece tklivé a jakéhosi přídechu melancholie nepostrádající rozumí se samo sebou, že pokoušel se také v básnění. Zaměstnávaje se takto studiem, četbou a hudbou snáze uvaroval se všelikých bujných výstředností, k nimž mu prostředkův ani příležitosti nechybilo; ostatně bránila mu v tom i vroucná zbožnosť, jakou si vždy zachoval, a dětinná poslušnosť k rozumným a pečlivým rodičům, bez jichž vědomí a svolení nic nepodnikal. Dokonav studia gymnasijní po všelikých rozpacích a obavách, jež mu choroba jeho působila, oblečen v Rajhradě v roucho benediktinské 14. dne října 1884., při čemž dáno mu od vldp. opata jméno Victor, an prý »všechny překážky vítězně překonal.« Spokojenosť zavládla v něm, zvláště když i nemoc plicní zdála se mizeti, i věnoval se ve chvílích ode cvičby duchovní prázdných pilné práci, zabývaje se mimo zamilovaná

studia literární zvláště apologetikou křesťanskou: chtěltě, an vždy k základům prohlédal, z víry, kterou povždy neporušenu zachoval, sobě i jiným uměti klásti účty . . . Kterak bedlivě si tu počínal, budiž tu jen zmíněno, že, čta na př. známou Vosenovu apologii »Das Christenthum,« v prvém vydání v některých částech ne bezvadném, s pisatelem řádků těchto právě o částech těch pokaždé zavedl hovor, jakož i ve knize samé později opraveno. Dokončiv takto noviciát, v němž i těžký záchvat nemoci přestál, odebral se do Brna na studium bohoslovné; tam však sotva jednu zkoušku složil a již v únoru t. r. ulehl, aby již nepovstal . . .

Pohlížejíce na práce jeho, ovšem více litujeme, co by byl vykonal a vykonati nemohl; avšak jako »jsou básníci, již nikdy nepsali,« tak i z těchto drobtů, které nebožtík zůstavil, omluva vzejde, že o něm se rozepisujeme. Pilně překládal z polštiny: ve feuilletonu »Moravské Orlice« (r. 1884 č. 159 a 160, pak č. 177 a 178) uveřejnil: »Bartošova příhoda na trhu« a »Poslední píseň«; v rukopise zůstavil překlad pěkné povídky Kaplińského »Nad Wisłą,« začal překládati Kraszewského »Szalona,« jíž pohříchu nedokončil.

Sám pisateli počátkem tohoto roku napsal o pracích, na jaké se chystal, do památníku:

„Anděl života:

Ostři zbraň! Na tuhou si nyní seč rámě uchystej,
Štítem víry se kryj, pravdy mečem se opaš!

Anděl smrti:

Marné práce zanech! Váháš? Ha, ha! můj jsi, miláčku:
Než ty naostříš zbraň, má tě zasáhne kosa.“ —

Mimo to zůstavil rozvrhy studií novellistických a chystal ethnografické nárysy z rodiště svého, jehož povahu a zvyky i písně dobře znal; práce podobné volíval, když zdraví jeho poněkud příznivějším se zdálo; kdykoli však se mu přitížilo, tu chápal se četby a prací rmutnějších, obrazů tragických, hledaje jaksi v nich odlesk strastného života svého: tyto chvíle též vynutily mu několik dojemných básniček, buď samostatných, buď napodobených; z těchto v »Obzoru« (r. 1884 č. 13. a 14.) uveřejnil: »Teď poznal jsem . . .« (dle Dyherrna) a »Jisté vítězství« (dle Molitora); své verše zanechal rodičům svým na památku. — Pisateli řádků těchto, žádán bývaje, aby zahrál na harmonium »něco pěkného,« hrával jistý popěvek slovenský: jedenkráte, kdy tesknota a předtucha blízké smrti nejvíce naň dorážela, místo pouhé hry — počne zároveň zpívati improvisaci:

Hoj, měsíčku bledý,
Smutné jsou tvé hledy;
Zíráš mně v okénko,
Zíráš naposledy —

a zadumal se . . . Po chvíli, nemoha již hráti ani zpívati — dopsal »na památku«:

V okénko se díváš,
Teskně se usmíváš:
Abys plakať mohl,
Za mrak se ukrýváš.

Nermuť se měsíčku,
Vyjasni tvářičku!
Až mě pochovají,
Pak měj slzu v líčku.

Pak měj slzu v líčku,
Plakávej rosičku:
Zvlažuj na mém hrobě
Za noci travičku —

a on ji brzo, až příliš brzo začal zvlažovati! . . .

Přede vším jiným však takto pilnou četbou a studiem vytříbil si soudnosť svoji o ceně literárních plodů, zvláště belletristických; úsudek jeho překvapoval nepředpojatostí, důvodností a rozhodností svou: pěkné i nepěkné stránky děl těch postřehoval velmi bystře a uměl tento soud svůj rázně, co nejstručněji vysloviti. Samozřejmo, že tím listu našemu prokazoval služby nemalé: posudky jeho, vloni i letos zde uveřejněné (s podp. Fr. V.) jsou sice velmi prostičké, jednajíce na mnoze o spisech ne důležitých, avšak jsou promyšlené a případné; i na dále měl tím býti »Hlídce« hlavní podporou. Ještě do dubnového čísla, jsa již upoután na lože, podal posudek Pakostovy »Dolorosy,« jejž o živý svět nechtěl diktovati, nýbrž sám napsati: cítil, že snad již bezmála píše naposledy, a trudné takovéto pomněnky ho netížily, naopak mu ulevovaly a jej těšily; uviděv titul povídky oné, chvatem po ní sáhl a četl s bolným úsměvem: »Dolorosa« . . . a již zase dumal — o »dolorosu« . . .

Avšak z takových návalů přece brzy se vždy také jinak vzpamatoval —

modlitbou: »jsem křesťan,« vece, »a mám útěchy dosti.« Zemřel s úplnou odevzdaností do vůle boží, ne sice jak si posléze přál, o Nanebevstoupení Páně, leč brzy po něm: zemřel nábožně a blahořečil, že mu bylo dáno takto zemříti — byť i po bolestech a útrapách nevýslovných . . . »Dotrpěl.« . . .

Nuže odpočiň si, bratře drahý, po těch svízelích; requiescas in pace, anima cara, anima pia, anima candida!

Nová dramatická báseň Jar. Vrchlického, pětidějná tragodia Julian Apostata, jež počala vycházeti ve »Květech,« přeměněna byvši ve drama z pouhé básně filosofické, provozována v Národ. divadle prý s úspěchem. Věříme rádi a dle přečtených začátků soudíme, že v potměšilém, ne příliš důvtipném eklektiku onom našel Vrchlický svého hrdinu. Konec tragodie prý zní v ten rozum, že ani křesťanství není pravou spásou lidstva, tedy nikoli známým: »Zvítězil jsi, Galilejci!« K tomu »Světozor« poznamenává: »Tato změna podání stala se vedle jiných důvodů básníkových (ovšem!) i v ohledu (sic) na císaře, jako tragického hrdinu. Neboť kdyby to, co hájil a smrtí zpečetil, hynulo s ním, kdyby nejen fysicky však i mravně podléhal (tak?), octl by se rázem z (sic) piedestalu tragického reka v prachu pochybeného blouznění. A jako k většímu důrazu jeho slov umírá vedle něho samovraždou Zoe. Křesťanská nevinná dívka vedle císaře, jenž vzkřísiti chtěl zlatý věk pohanství, a jehož cestu značila krev. Tím ovšem (!) tragický spor zůstává nerozřešen a perspektiva temna.« Z toho viděti, že dějiny někdy jsou lepšími básněmi, než »básně« podlé nich udělané; viděti také, že lidé konečně ke všemu najdou důvody, na kteréžto zde, jako vůbec na celou tu theorii p. spisovatel (podepsán *M. A. Š.*) může si vzíti patent. Ostatně konci tomu diviti se nemůžeme, souhlasí s celým záměrem a tendencí básně. A Vrchlický ve věcech takových se již trochu vyzná!

V „Komenském“ (č. 19. str. 303.) v komsi »budí podivení, že tak mistrovské povídky (t. Kosmákovy) nevydal některý pražský nakladatel,« nýbrž benediktinská tiskárna v Brně. V nás zase budí podivení, že to v někom vůbec může vzbuditi podivení! Tedy máme dvoje podivení! Aby zůstalo jen jedno, dovolujeme si připomenouti, že Kosmák, jsa ještě živ a zdráv — Bůh jej ještě dlouho živ! — má, tuším, právo dáti, po případě prodati spisy své, komu chce; tedy . . . Víme dobře, že jsme tím onoho podivení docela neodstranili; neboť dopisovatel jistě »diví« se vlastně něčemu jinému na tiskárně benediktinské; my ho nechceme předbíhati, prozatím tedy ho necháme v tom »podivení« . . . Že moravský spisovatel — neb aspoň v moravském listě — může se diviti, proč Kosmák nevydá spisů svých v **Praze**, také budí v nás podivení, ale jen maličké: i s tou trochou tedy, kterou na Moravě máme, honem do Prahy! — — A Kosmák do **Prahy!** Pan dopisovatel patrně nebyl v oné schůzi »Umělecké besedy,« kde při pouhém jméně jistého spisu Kosmákova strhl se nehorázný posměch . . . Nyní by se ovšem Kosmák dobře již vyplácel, má mezi lidem »renommée,« tedy do Prahy s ním! — — Že jest papír, kterým jej vystrojila tiskárna benediktinská, hrubý, toho neupíráme; ale jenom tak lze Kosmáka učiniti tím, čím sice mnozí spisovatelé býti se chlubí ale nejsou — spisovatelem populárním*): sbírka spisův jeho totiž nenazývá se sice lacinou, ale jest jí; odtud ten hrubý papír. Ať pan dopisovatel vybídne tiskárnu, aby uspořádala také vydání úhlednější — ale napřed ovšem ať se postará, aby »literární« obecenstvo české nepohlíželo na Kosmáka jen tak s vysoka, — a vydání to jistě nedá na sebe dlouho čekati, a nepotřeba pro ně choditi do Prahy. Pěkný papír a pěkný tisk mají na Moravě také. Tolik zatím na vysvětlenou!

---

*) Neklademe sice oblíbenosť mezi obecným lidem za stejnou s populárností, ale ovšem za důležitou a velkou její část; a dokud „Matice lidu“ e tutti quanti nestoudné pamflety své šířiti budou mezi obecným lidem, má tiskárna za svou povinnosť odporovati takovými spisy, třeba i na hrubém papíře: lid nechce pěkného papíru stránky prázdné, nýbrž hojně potištěné tím „čtením!“

Tiskopisy redakci zaslané.

Legendy. Pro mládež dospělejší a její přátele sebral Jan Fišer. V Chrudími. Tisk a náklad Stan. Pospíšila. 188. Str. 78. Cena 18 kr.

Úhledný svazeček podává hojnosť legend vhodných pro mládež, zpracovaných v duchu náboženském. Sloh jest velmi něžný, tklivý, tu a tam vložena příhodná básnička. Každému křesťanskému vychovateli bude knížka jistě velevítána.

Dalibor. Číslo 16.—19. Dvojčíslo slavnostní 18., 19. věnováno památce B. Smetany a obsahuje vzácné příspěvky k životo- a povahopisu jeho.

V dusném vzduchu. Tré obrazů. Nakr. Václ. Řezníček. Ottovy Lac. knih. seš. 17., 18.

Komenský, č. 17.—20.

Ruch, č. 12., 13., obs. další čís. před. čl.

Květy, č. 5., obs. nové práce: O kráse truchlohry od J. Durdíka, menší básničky, Rusalka od J. Bureše, Pomník sv. Bedy, legenda od K. Kučery a j.

Pastýř duchovní, seš. 6., obs. mimo četná kázaní: Učení Chelčického o Očistci od A. Lenze, poznámku o psychol. oprávněnosti úcty nejsv. Srdce od E. Kadeřávka, Vznešená nevěsta Šalom. P. P. od Kachníka a j.

Obrana víry, č. 14., obs.: Požehnání otcovo a matčino, Drahá knížečka, Výroky sv. Petra (o volbách!) a j. v.

Věstník »Ústřední Matice Školské,« č. 1. Vychází počátkem každého měsíce o dvou arších; předpl. 1 zl. 20 kr. Obsahuje zprávy o působení Matice a škol jejích.

Bibliotéka paedag. klassikův. Vyd. Fr. Bayer a Jan Havelka. Dílo I. G. A. Lindnera články. Tiskem J. F. Šaška ve Velkém Meziříčí. Nákl. vyd. 1885. Sešit 1.

Literární listy a **Vesna,** č. 10.

Vlasť, č. 7., obsahuje mimo d. č. báseň za kard. Schwarzenbergem od V. Pakosty, báseň Víra v kalich od Fr. Kyselého, O vyzdvihování a padání povrchu zemského od J. Libického, hojné zprávy literární.

V Pošumaví. Kresby cestopisné od L. Hejtmánka. Cestopisné bibliotéky sv. I. Nakl. J. F. Kubeš v Třebíči. 1885.

Upomínka na posvátný Velehrad. Od *E. V.* V Praze 1885. Nakl. M. Knapp. Str. 67. Cena 20 kr.

Obraz činnosti literární učit. českoslov. (1780—1882.) Sepsal Vojt. Kryšpín. Seš. 3. V Praze. Nakl. M. Knapp. Str. 96. Cena 60 kr.

Listárna redakce. P. T. pp.: *V. D.:* Díky za ochotu, avšak račte si všimnouti „Hl. l.“ č. 2. str. 25.! — *A. M. Š., J. H.:* Nebylo tentokráte lze; dojde co nejdříve. — *Fr. B. ve Vin.:* Těší nás uznalosť Vašnostina, jako by těšila každého, kdo poctivě, svědomitě a nepředpojatě snaží se pracovati: jsme přesvědčeni, že tak i jinde prorazíme. Za ochotu prozatím srdečné díky; poněvadž však dosud nebylo lze prohlédnouti, nemůžeme pověděti, hodí-li se nám či nic. — *Fr. B. v J.:* Podle dnešní recense samozřejmo nemůžeme „Zasláno“ již uveřejniti, ač velice rádi, jak sám jistě ráčíte býti přesvědčen. Boj náš jest jen proti věci, ale to rozhodný, beze všech vytáček. Koketterie v našem písemnictvu jest již jinde dosti, my se jí nehodláme přiučovati. — K dotazům stran honoráře odpovídáme: za pojednání platí se 15—24 zl. po archu, dle ceny niterné (zdali pouze časová či trvalá); za jednotlivé zprávy („Drobnosti“) pak 10 zl.; za referaty a recense 8—12 zl., jsouli podány o knihách redakci nezaslaných; pakli tak, neplatí se nic. — Pp. referentův opět a opět žádáme, aby nezapomínali na bibliografické údaje při knihách posuzovaných.

Obsah:

Pojednání:

Dostál, Paběrky.
Tenora, Idea Cyrillo-Methodějská. (Č. d.)
Letoší literatura Cyrillo-Methodějská.

Posudky:

Bayer, Bibliotéka paedag. klassiků. (Red.)
Rank, Příručný slovník všeob. věd. (Red.)
Jelínek, Črty kozácké. (—ý.)
Hejtmánek, V Pošumaví. (G.)
Vrchlický, Jak táhla mračna. (A. J. O.)

Drobnosti:

P. Pavel Křížkovský †.
Fr. Victor Bábiček †.
Nová dramatická báseň J. Vrchlického.
„Komenský“ o spisech Kosmákových.

Tiskopisy redakci zaslané.
Listárna redakce.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P." Číslo 7.

Letoší literatura Cyrillo-Methodějská.

(Č. d.)

Církev latinská a náboženská jednota Slovanův. České slovo ku zahájení methodějských slavností na Velehradě. Pronáší Jos. Holeček. Na Smíchově 1885. Tiskem V. Neuberta na Smíchově. Nákladem spisovatele. V komissi knihtiskárny V. Neuberta na Smíchově. Str. 23 v 8°.

Tato brožurka mladočeská i pseudoliberální nejedná o blahodatné činnosti apoštolské ss. Cyrilla i Methoděje, nýbrž jest strannickým a nepřátelským projevem proti Římu a proti slavnostem velehradským. Proto varujeme obecný lid český před četbou knížky této, nesoucí se v duchu nekatolickém a protikatolickém, jako známé spisky Jana Svobody a H. Pravdy. Litujeme tudíž srdečně pana Josefa Holečka, jinak známého cestovatele i spisovatele českého, že se dal týmže směrem moderních Husitů českých, zhola ničeho vlastně nevěřících. Velmi divný jest už sám nápis knížky té, totiž: »Církev latinská;« vždyť obyčejně užívá se výrazu »Církev katolická,« neb »Církev římská,« aneb spojeně »Církev římsko-katolická,« na rozdíl od církve řecko-katolické východního obřadu. Leč tu klade se patrně důraz na přímětek »latinská,« aby obrátil se nepřátelsky zřetel na latinu v církvi. Avšak nikdy neuškodila nám tak latina v církvi, ačkoliv dobře nám známo, že se latiny užívalo druhdy za škrabošku, za níž ukrýval se toliko německý josefinismus, jako uškodila národu českému »němčina v Církvi.« Vždyť známo, že i staří Husité a utrakvisté čeští sloužili mši napořád latinsky, an mezi tím lid český prozpěvoval fanatické písničky české. Pročež nesouhlasíme s nájezdy a výbuchy vášnivými Karla Havlíčka, proti latině v církvi a proti latinské vyšší hierarchii katolické. Takové nepřátelství neleží v duchu Cyrillo-Methodějském. Ss. Cyrill a Method povznesli sice jazyk staroslovanský na jazyk bohoslužebný; avšak proti latině a řečtině v církvi nevystupovali nepřátelsky.

A jaký obsah má spisek ten strannický? Krátce dá se naznačiti pověstnými slovy strany Starčevičovy, strany to mladochorvátské a pseudoliberální, podobné našim Mladočechům: »Nepůjdeme na Velehrad!« Toť velmi smutné. Avšak nikdo vás nenutí. Putujte, kamkoli chcete, třeba do Kostnice, místo na Velehrad dne 5. července. Nejlépe by bylo, abyste shromáždili se na náměstí staroměstském v Praze u sochy mariánské, a pak zrovna na nádraží směrem ku Kostnici. Ale jen ať študenti nejsou opět v kroji hanáckém, aby z toho místo pouti nepovstala maškaráda. Neradím sice k tomu, ale činím

toliko příhodný návrh. Ať jen putuje každý, kam jej srdce táhne. Víme dobře, že našim moderním Husitům jsou Hus a Jeroným Pražský milejší, nežli slovanští dioskurové i apoštolé Cyrill a Methoděj.

Ovšem neoslavoval ani Řím ani Cařihrad blížence soluňské za starých dob přílišně; neboť nerozšiřovali ani latinu ani řečtinu mezi Slovany, založivše samostatnou církev slovanskou s bohoslužebným jazykem staroslovanským. Řečtí fanarioti nevraží proti nim až posud, a k nim druží se fanarioti čeští, nemající zhola žádné víry, indifferentní Čuprovci a novopohané, jenž v souhlasu divném s chorvátskými Starčevičevci v »Pozoru« záhřebském s heslem: »Nepůjdeme na Velehrad!« napsali v »Pozoru« olomouckém: »Zvete nás na Velehrad, ukazujete nám pruty Svatoplukovy; lépe by bylo vzíti ony pruty a vyhnati vás jimi z církve!« — Jen že každý prut má dva konce, a mohl by se snadno obrátiti. Obřad a jazyk bohoslužebný nejsou věci totožné; leč p. Josef Holeček obojí ve spisku svém míchá nerozuměje žádnému. Obřadu slovanského nebylo v církvi katolické nikdy; Řím povolil toliko jazyk staroslovanský, jazyk Cyrillo-Methodějský v obřadu buď římském buď řeckém.

Avšak jazyk prostonárodní, jako jest čeština, němčina, ruština atd. atd., nepovolil Řím v obřadech nikdy aniž povolí aniž může povoliti.

Na str. 10. píše spisovatel o dobrodinci lidu svého, sv. Josafatu Kunceviči, jako o nějakém zločinci nebo velezrádci. Tím dosti jeví, že mu jde jen o ostudu. Toť totéž jako se sv. Janem Nepomuckým a bl. Janem Sarkandrem. Historická data, ačkoli dílem pravdivá, jsou tak šikovně sestavena, že z každého téměř řádku vyzírá bezměrná zášť proti Římu. Řím nebyl vždycky proti Slovanům a proti jazyku staroslovanskému. Toť přílišné. Dějepis dokazuje nám, že Mikuláš I. a Jan VIII. přáli Slovanům. Ovšem zapověděl posledně jmenovaný papež mezi roky 874—879. po dvakráte sv. Methoději liturgii v jazyku staroslovanském, legátem svým Pavlem z Jakýnu, jakož i zvláštním listem; avšak stalo se to pletichami Vichingovými, obavami před Fotiem, jakož i z politických příčin, aby dosáhl pomoci proti Saracénům. Leč r. 880. potřetí potvrdil Jan VIII. výsadu jazyka staroslovanského, aniž jí kdy zrušil. Arci nebyli Štěpán V. (VI.) a Řehoř VII. milovníky jazyka slovanského; avšak u posledního třeba uvážiti, že tehdejší panovník český bojoval proti němu, a tudíž bylo od něho nestydaté, žádati zároveň papeže o výsadu tak velikou, která přece je čistě liturgická, do víry nikterak nezasahujíc! A za to máme devět rozhodných příznivcův jazyka staroslovanského mezi papeži, a sice: Hadrian II. r. 868. bullou: »Sláva na výsostech Bohu!« atd., Jan IX. r. 899.; Innocenc IV. r. 1248. k biskupu seňskému; Kliment VI. r. 1347.; Eugen IV. r. 1439. bullou: »Radujte se nebesa!«; Urban VIII. 29. dubna 1631., bullou: »Církev katolická«; Benedikt XIV. 25. srpna 1754; Pius IX. r. 1863.; a Lev XIII. 30. září 1880. To vyváží úplně rok 885. a 1079., jakož i dvě synody krajinské v Splitu r. 925. a 1056. vrchovatě vyváženy jsou synodami římskými r. 868. a r. 880., jakož i všeobecným sněmem církevním ve Florencii r. 1439. Arciže kacířům a rozkolníkům, židům a nevěrcům papežové římští nikdy nezachovají se!

P. Method J. M. Halabala.

Počátkové křesťanství u Čechoslovanů. K jubileu Cyrillo-Methodějskému napsal prof. dr. J. Řežábek. (»Zlatá Praha« 1885. č. 21. sll.*) (P. d.)

*) O životopise sv. Cyrilla a Methoděje, jejž vydal D. Lauczek, předešle uvedeném dle

O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery.“

Napsal Frant. Bačkovský.

Skladba Jana Kollára, ze které vznikla »Slávy Dcera«, vyšla tiskem poprvé r. 1821. s prostým názvem »Znělky neb Sonetty«, a to ve knížce »Básně Jana Kollára«, ve které jsou »Znělky neb Sonetty«, »Elegie«, »Všelico« a »Nápisy«; s názvem »Slávy Dcera« vyšla poprvé r. 1824. ve třech zpěvech a potom r. 1832., 1845., 1852., 1862. a 1868. o pěti zpěvech.

Ve vydání z r. 1821. »Znělky neb Sonetty« jsou rozděleny ve dvě »oddělení«; »Oddělení I.« má 37 znělek, »Oddělení II.« obsahuje znělku 38.—86. Co do obsahu znělky ty jsou skoro vesměs milostné; vyjeviltě v nich Kollár, opěvaje slasti a strasti své lásky, hlavně svou něžnou náklonnosť k Míně. A jako celá ta knížka jest celkem malá, neúhledná, tištěná na papíře, kterého se nyní i jarmareční písničky štítí, tak ani předmět znělek těch na svou dobu nebyl ovšem nový, neboť i u nás již před tím opěvovány všelijak podobné sladké boly; ale takové vroucnosti citů, takové moci slova básnického nebylo posud slýcháno. A mezi verši milostnými zaznívalo tu tam slovo tak pevné, tak mužné, že se jím každá jemnější mysl povzbuditi a povznésti musila.

Avšak přece tento prvý objev Kollárův na poli básnickém nepotkal se ještě s tím úspěchem, jaký mu právem již i tehda náležel. Hlavní ovšem příčinou toho bylo, že ve vydání tom nejsou znělky vlastenecké, které tehdejší censura nedovolila otisknouti, jak patrno z dopisů Jungmannových.*)

Kollár totiž poslal »Básně« své do Prahy Josefu Jungmannovi, by je vydal tiskem, a Jungmann psal Kollárovi 28. října r. 1820.: »Dané mi na starosť básně vydati bylo by mi potěšení, ale censura vše tíží. Zachraň Bůh, aby nějaká myšlénka o spojení Uralu s Tatry atd. nebo ona: Jen století atd. — — někde se vyskytla, tu by jistě celý spis zavržen byl, a literatuře by ještě větší pouta nastala . . . Ty přepěkné (ach přepěkné!) části, které se Slávie týkají, nesmějí se na ten čas censuře předložiti bez znamenitého nebezpečenství dobré věci. Ano i druhá částka sotva celá projde . . . Já zatím přepsati dal básně Vaše pro censuru, aby se aspoň neztratily, kdyby nám jich vrátiti nechtěli. »Vlastence« a několik nápisů sám jsem vynechal a schoval na lepší časy, ač že již »Vlastenec« v opisech obíhá a nejlepším z našich znám jest. Každý říká, že tištěn aspoň nyní býti nemůže. Očekávám z censury opis podaný, a potom se s tiskem váhati nebude . . .« Kollár po té poslal ještě nějaký »přídavek« ke dřívější své zásýlce, i psal mu Jungmann 15. února r. 1821.: »Nevím, co sobě myslíte, otevra tento balíček a místo básní svých vida prozatím jen »Kroka«. Na mně vina neleží, ale na censuře zdejší, která ještě mi přídavků nevrátila. Z prvních básní nemilosrdně mnoho přeškrtali, a zrovna nejpěknější, ku př. ten

nadpisu, v 122. čísle „Čecha“ čteme tuto poznámku: „V inserátech „Čecha“ a mnohých jiných listů ohlašuje knihkupectví R. Prombergra v Olomouci mezi jubilejními spisy též spis: „Sv. Cyrill a Method. Daniel Lauček. Turč. Sv. Martin. Cena 30 kr.“ Před tímto spisem dáti výstrahu, pokládáme sobě za povinnosť, nejen proto, že na mnohých místech odporuje dějepisu, ale též je psán v duchu luteránském a protikatolickém. Nedá se tajit, že jest v tom spisu mnoho dobrého, ale je v něm i mnoho špatného, co se nemůže trpěti při jubilejní oslavě sv. Methoděje. Neškodila by oprava, aspoň objektivní.“

*) Dopisy ty jsou otištěny v „Musejníku“, roč. 1880.

sonett, kde ta Lada s Madonou tak milostně splývá! Ale myslím, že některou do »Kroka« ještě jim podstrčíme, aby co možná přišly na svět. Zatím i ten brak nechaný jest tak utěšený, že sobě ním věčné slávy u Slovanů získáte. Pravý to Petrarkův duch! Některé tvrdosti nalézám v sonettách, ale trudno něco takového opravovati; snadno bych z dobrého udělal zlé a ze zlého horší! Již nebude to dlouho trvati, a počnem tisknouti, jestli nedostanem dlouho toho přídavku, vytisknem, co máme, leč byste Vy jinak kázali.« A posléze 14. dubna r. 1821. psal mu: »Konečně jednou vidíte před sebou jeden výtisk na psacím papíře svých výborných básní neb raději zůstatku lich z censury. Naše censura nemaže vždycky jediná slovce, aby se, jak pravíte, kropkami vyznačiti rány a jizvy mohly, ale ona pro jednu strofu atd. hned veliký a tlustý kříž po celém díle učiní. Račte býti s tím vydáním, jak jest, tenkráte spokojeni; co neprošlo nyní, může snad při druhém vydání jinde projíti; zatím sobě to vše milovníci Músy Vaší věrně opíší . . .«

Roku 1821. tedy nevyšly všechny básně, které Kollár do té doby napsal a Jungmannovi, by tisk jejich obstaral, poslal; velmi mnoho, ba prý »polovice vymazána« [dle dopisu Frant. Lad. Čelakovského r. 1820. poslaného Josefu Vlast. Kamarýtovi]*) byla censurou. Ale Jungmann přičinil se spolu též o to, by básně, které censura tehdáž otisknouti nedovolila, byly v přepisech zachovány a mezi známými vlastenci a přátely rozšířeny. Rozšířiti pak je starali se horlivě ovšem i zase ti, kteří takovéto přepisy obdrželi, tak že rozšířilo se toto zapovězené ovoce snad hojněji a rychleji, nežli by se bylo stalo samým tiskem censurou povoleným.

*) Viz „F. L. Čelakovského Sebrané listy.“ V Praze 1869.

Řečeno výše, že »Básně« Kollárovy z r. 1821. nepotkaly se ještě s tím úspěchem, jaký jim právem již i tehda náležel, ale to míněno pouze vzhledem k obecenstvu. U jednotlivců dostalo se jim přece hned obliby velmi veliké. Tak na př. Frant. Lad. Čelakovský psal Josefu Vlastimilu Kamarýtovi již 9. prosince r. 1820.: »Kollárových básní polovice vymazána — a přec, až je čísti budeš, ó, nebe počiješ!« a o něco dříve Janu Vlastislavu Plánkovi: »Nový básník Slovák, jménem Kollár, zdá se mi vše převyšovati, co posud v básnictví; Jungmann mi některé jeho básně čísti tu lásku měl.« A Pavel Josef Šafařík psal Kollárovi r. 1822.: »Dodáno mi jest již před některým časem vzácné psaní Vaše spolu s připojenými básněmi Vašimi. Nemohu Vám dosti děkovati, že jste mě touto prací svou obdarovali; takové potěchy jsem již dávno v nižádném spisu nenalezl, jakou mě naplnilo čtení Vašich básní. Dovolte mi, abych ušetřil neosobování i Vašeho i svého, dolože zde slov ne tak svých jako raději prostosrdečného a neohroženého pravdy zástupce, našeho milého Blahoslava Benediktiho. Takto pak on: »... přišly mi ondy básně J. Kollára do rukou. Totě práce převýborná, a ne chléb každodenní! Já jsem si umínil, ihned do Pešti mu psáti. Hle! tu idea, co jsem Vám s Palackým v Prešpurku jednou byl přednesl:

Květ v kořen obrací, z kamene zdí v oblaku zámky,
kdo vzdělanosť žádá národu dřív než obec.“

Tolik on. Není tedy příčiny, proč byste, proto že snad od censorů nebo korrektorů v některých maličkostech vůli Vaší nevšelijak dostiučiněno, vydání těchto básní litovati měli. Ne v liteře, ale v duchu cena jejich. Tať jim zůstala v celosti.*) Podobně hned prvé vydání znělek Kollárových dojímalo také Josefa Vojtěcha

*) Viz v „Musejníku“, roč. 1873., na str. 125.

Sedláčka, jenž i nerozpakoval se tvrditi, že »budeli Kollár na dráze básnické tak pokračovati, že zajisté stane se opravdovým českým Petrarkou, anobrž že bude i druhým naším Lumírem, ježto básně jeho dýchají nejen jemností, lahodou, ohněm a rozkoší znělek, kterými Petrarka zbožňoval někdy Lauru svou, anobrž že tytýž překypují onou rázností a nadšeností i oním zápalem vlasteneckým, kteréž plynuly druhdy z každého slova našeho Lumíra a jiných pěvců národních.«*) A Josef Jungmann kromě pochvalných zmínek, výše uvedených, psal 23. srpna r. 1821. Kollárovi docela toto: »Básně Vaše, jakž hodny jsou, všeobecné pochvaly docházejí.« (P. d.)

*) Viz v Rybičkových „Předních křísitelích" na str. 300.

Význam ideje Cyrillo-Methodějské v dobách novějších.

Napsal Jan Tenora.

(Č. d.)

Ideo Cyrillo-Methodějská! jak toužebně si přáti musí každý katolík, každý věrný syn vlasti své a rodu svého, abys se již uskutečňovala, aby již sám patřiti mohl, že dílo již hotovo a zdařeno. Jak radostně dojímá ho každé znamení, že zapouští kořeny a ujímá se tam, kde dříve ni nejmenší známky toho nebylo. Ano, již nezáří idea ta jako ojedinělý paprsek sluníčka z hustých mračen, nýbrž probleskuje již mocněji krajem širým, mraky rozhání, temnotu zahání. Důkazem toho jest posvátný rok 1863, kde všichni Slované uctívali sv. apoštoly své jako své největší dobrodince. Že naděje slibné, které ukazovaly ku sjednocení Slovanů rozdvojených s církví římskou, se nezdařily v takové míře, jak se očekávalo, toho ovšem ze srdce litovati jest, než přece zplesati musí každý již aspoň nad tím, že úcta sv. bratří se toho roku osvěžila, že idea Cyrillo-Methodějská se zdárně ujímala, že vždy více poznávali všichni Slované, čím jsou svým apoštolům povinni. Od té doby vždy více horlivých a nadšených pro Boha a vlasť mužů podjímalo se práce pro ideu Cyrillo-Methodějskou, jí zasvětili život svůj a přičiněním jich se dílo velikolepé byť i znenáhla, přece však a jistě dařilo. A Bůh sám se staral aby neochabli a díla nezanechali. Prozřetelnosť sama pečuje o to, aby idea ta vždy více se šířila a ujímala, aby se uskutečňovala. Sv. Otec vydal slavnou svou encykliku veškerému Slovanstvu, jíž idei Cyrillo-Methodějskou za svou uznává, k ní zvláště zřetel svůj obrací. A následek toho? Pouť římská! Na půdě římské, na půdě světovládné, z nížto zavznívá urbi et orbi slovo náměstka Kristova, u společného otce křesťanstva, tam se sešel Rus a Polák, Čech a Chorvát, Dalmatinec a Bulhar, Srb a Slovinec, Moravan a Slovák, Lužičan a Ruthen. Tam v Římě posvátném, tam kde sv. Cyrill a Methoděj byli skvěle uvítáni, tam kde sv. Cyrill odpočívá, tam pozdravili se plni nadšení, lásky a vděčnosti zástupcové všeho rodu slávského, tam poznali se blíže, tam hlaholil při službách Božích milozvuký jazyk slovanský, tam poznali ve sv. Otci společného všem nám laskavého příznivce a otce. Za jedním cílem tam připutovali, jedna víra a mysl je pronikala, jedna myšlénka je ovládala. Tam cítili se všichni také bratřími, dětmi velikého slovanského kmene, tam sblížili se vespolek Slované. Všechny je spojila idea Cyrillo-Methodějská, ukázala jim kam směřovati a kam cíliti mají, ukázala jim na jakém jediné základě možná jest

pravá vzájemnosť slovanská, z níž vykvésti může všem prospěch veliký. Tam u prahu sv. knížat apoštolských prodchlo všechny zajisté vědomí, že všichni jsou téhož rodu, rodu Cyrillo-Methodějského, a tam zajisté s nadšením si slibovali, že všichni za jedno chtějí býti v tom, aby idei Cyrillo-Methodějskou podporovali a ji uskutečniti hleděli. Proto pouť římská jest důkazem, že pochopili Slované idei Cyrillo-Methodějskou, že znají a poznávají její význam, že chtějí o ní pracovati. Sv. Cyrill a Methoděj jim budou zajisté ochránci a podporovateli, a uskuteční se tak idea jejich ku blahu a spáse všech Slovanů, čehož Bůh dej!

Roku letošího připadá zase slavnosť velevýznamná pro všechno Slovanstvo — památka úmrtí sv. Methoděje. Tisíc let tomu jest, co sv. Methoděj odevzdal tělo zemi, duši Bohu. Všichni Slované oslaví zajisté rok tento způsobem velikolepým. Oslava ta bude zase novým významným projevem, že pochopili Slované idei sv. bratří, že ji chtějí na mysli míti a v paměti vděčné, bude novým vzpružením celé ideje Cyrillo-Methodějské. Slavnosť ta a oslava tato sv. apoštolů slovanských potěší zajisté každého katolíka, každého věrného vlasti syna, utuží svazek přátelský mezi bratry Slovany. Nejen však z toho se radujeme a to očekáváme, nýbrž i s důvěrou doufáme a se bezpečíme, že utuží se oslavou tou i víra Cyrillo-Methodějská u nás, že rozšíří se mezi ostatními nesjednocenými Slovany, že zdaří se na základě úcty sv. Cyrilla a Methoděje unie s církví římskou. V tom bude spočívati hlavní význam slavností velehradských, o to oslavujíce sv. apoštoly slovanské budeme Boha prositi. Sv. Cyrille a Methoději, přimlouvejte se za čeleď svou slovanskou a žehnejte jí k dílu tomu posvátnému!

(O. p.)

Posudky.

Přednášky Josefa Baráka. Vydali JUDr. Jan Podlipský a Vácslav Řezníček. Sešit I.: Karel Sladkovský; str. 24, cena 10 kr. — Seš. II.: O pěvci Máje, F. L. Čelakovský; str. 40. — Seš. III.: B. Němcová, B. Jablonský; str. 34. — Seš. IV.: K. J. Erben, V. Hálek; str. 34. — Seš. V.: P. Chocholoušek, G. Pfleger-Moravský; str. 37. — Seš. VII.: Jeronym Pražský; str. 29, vesměs po 16 kr. — Seš. VI.: Aug. Smetana; str. 28. — Seš. VIII.: Meč, kniha, rádlo. — K rolníkům o národním vzkříšení; str. 32, po 12 kr.

Dle proslovu uveřejňují pp. vydavatelé přednášky Jos. Baráka, »muže« prý »lidu českému svaté paměti,« z piety k manům zesnulého, na trvalejší uctěnou jeho památky a k veřejnému objasnění a ocenění Barákových snah v našem národě. V osmi sešitech, jak jsme je svrchu uvedli, setkáváme se s celou galerií mužův o náš život národní, zejména o české písemnictvo na výsosť zasloužilých. Omezuje se z dat jenom na nejdůležitější, Barák všímá si při jednotlivých mužích po přednosti individualního jejich rozvoje duševního, objasňuje svérázné jejich stanovisko a důsledy šlechetných snah jejich i pro budoucno. Kdyžtě řečníku bylo líčiti působnosť směrů tak rozmanitých, namítla se mu často příležitosť k hojným reflexím rázu všelijakého, jejichž jádrem jesti hluboké přesvědčení o slavné, vítězné budoucnosti českého ducha. Viděti všude, že k mužům, o nichž měl přednášeti — zejména znalli je z názoru vlastního — a k ideám, jimž oni žili, před-

našeč z té duše přilnul horoucí láskou; i přirozeno, se rovnou k nim i ke snahám jejich sympathii budí v posluchačstvě i čtenářích. Dobrou službou je mu při tom vzletné jeho slovo. Sloh místy hodně bombastický, slovosled strojený a mnohá úsloví, jež patrně nejsou nežli na pouhou příkrasu, počítáme na vrub účelu řečníkovu, by nadchl posluchačstvo co nejohnivěji. Dvě přednášky poslední »Meč, kniha, rádlo« a »K rolníkům o národním vzkříšení,« obsahují až na některé vzdušné, otřelé fráse nejednu závažnou pravdu pro lid pospolitý.

Za doby naší, kdy zbloudilý, mlhavý kosmopolitismus s jedné strany, se druhé otupělá přesycenosť se všemi svými kletými syny a dcerami rve namnoze i mládeži naší ze srdce horlivou, nezištnou lásku ke vlasti: i četba přednášek J. Barákových mnoho dobrého by mohla zaštípiti.

Avšak úvaha o »Přednáškách« těchto nemůže býti po soudě našem odbavena pochvalou vlastenecké jejich tendence, kdyžtě původce jejich smělou rukou sahá na zájmy, když i ne někomu, tož tisícům jiných zajisté neméně posvátné, na cit náboženský. Již v prvních pěti číslech narazí čtenář na všelijaké ony floskule a frase, jež samy o sobě jsou chudokrevny a bezobsažny, které si však známý novinářský usus loquendi obral za zbraň — ač tupou — proti všemu, což katolického. Střelbu hrubší obsahují č. 6. a 7. Životopis Aug. Smetanův oplývá místy urážlivými. Nám není neznáma všecka ta tragika života Smetanova, aniž jsme pro ni bez hluboké soustrázně; ale přese vše dobře jsme si povědomi, že útrapy své po díle největším zavinil Smetana sám, jednak, že složil slavný slib, ačkoli jím už vážné zmítaly pochyby o víře a cítil málo chuti k životu klášternímu, jednak, že způsobem tak — mírně řečeno — podivným vystoupil z řádu. Že Barák tendenčně i nepřirozeně vinu všecku smetl na křížovníky ostatní, lidi podle lícně řečníkovy trpasličích duchův a snah, mezi nimiž se Smetana nese jako učiněný obr, není přednášce s prospěchem nijakým. Co se na str. 13. vypravuje o okresním vikáři a o spolku růžencovém a na str. 15. o vysokých kněžských botách, popuzuje již nejapností, neméně, než výrok, že prý představenému řádu »nechtělo jíti do hlavy, že by se klášterní kněz spolu také za člověka mohl považovati.« Až mraziv jest popis Smetanovy smrti. Bude na jevě, proč si nepřejeme s Barákem, »aby se stal Smetana i české omladině vzorem a příkladem.«

Jakou notou asi zníti bude přednáška o Jeronymu Pražském, souditi lze již z porůzných, třeba ne vždy místných zmínek, jež se dějí už ve dřívějších sešitech o »mučeníku kostnickém,« »spasiteli národnosti české« Janu Husovi, s nímž Jeronym usiloval »osvoboditi národ český z temnosti středověké, z náboženského fanatismu a z duševní poroby« atd. Té středověké tmy! Bychom opisovali všecky ty noticky o »všemohoucnosti římské,« o »nenasytné mstivosti duchovního despotismu,« o vědomí Husově, »že jej nepřátelé pravdy nepustí zdravého ze drápů svých,« a podobné, věru již zrezavělé haraburdí, nebudiž po nás žádáno. Zprávy o Viklefovi jsou nehistoricky přemrštěny. Pěkně vylíčil Barák poměr Jeronymův k Husovi. —

Některé jméno a datum chybně vytištěné čtenář snadno si opraví; více práce ponechali mu pp. vydavatelé ve vzhledě grammatickém a syntaktickém.

Pověděvše, co se nám na »Přednáškách Barákových« líbí a nezatajivše, v čem je shledáváme závadny, soud celkový zůstavujeme čtenáři. Nám, když jsme je přečetli, maní se vybavilo, co napsal J. Kollár o »Chrámě osvěty«:

„Buď sem lustry neseš krásot, buď pravdy pochodni,
jdi — však žádného tvé světlo dýmu neměj!“ —

Kéž si propovědi této všímá naše spisovatelstvo bedlivěji; jestiť už v literatuře naší dýmu věru až na zalknutí!

Jos. J. V.

Růže Sušilova. Almanah bohoslovců v seminářích českých i brněnském, jakož i z Ostřihoma a z Vídně. Redaktor: Alois Hlavinka. S povolením nejdůst. ordinariatu. V Brně 1885. Tiskem pap. knihtiskárny benediktinů rajhr. — Nákladem vlastním. — Věnováno blahoslavené, požehnané památce svatých Cyrilla a Methoda, apoštolů slovanských.

V ústraní, veřejností skoro nepovšimnut vzkvétá na mohyle Sušilově milolepý květ růžový, jehož účel, »v duchu Cyrilla a Methoděje, na zdar církve, na zdar vlasti« působiti zdárně. — Zajisté že jednoty, kteráž sobě toto heslo na prapor svůj napsala, čestnou bylo povinností, aby v tisící ročnici úmrtní sv. Methoda aspoň nějaké účty kladla ze své činnosti. Myšlénka tato, sama sebou přirozena — provedena a to k úplné spokojenosti. A byť i byly obtíže sebe větší, odměna, vědomí vykonané povinnosti vyváží všechno.

Almanah má ráz převážně vědecký. Pořadatelé zajisté řídili se slovy sv. Otce Lva XIII., jež uvedena jsou v předmluvě: »Příkladem našich předků vedeni, ustanovili jsme se co největší o to vésti péči, aby také klassická studia u kleriků se opět vzmáhala a opět zakvetla . . .« Jak z názvu již patrno — úplně zajisté místnými a každému vítanými jsou zprávy v almanahu, jež o vzniku »Růže Sušilovy« zajímavé nám podávají podrobnosti. P. J. Soukop, laskavý přítel jednoty, utěšenou podává zprávu o prvních počátcích »Růže Sušilovy«, něžným způsobem připomínaje, v jaké úctě chovali hrob svého milovaného učitele — Sušila. P. Fr. Drašar článkem »O původu Růže Sušilovy« neméně zajímavé zprávy podává o vzniku »Růže« a ročních poutí velehradských. Jos. J. Vejchodský přispěl »Nárysem vlasteneckého ruchu v kněžském semináři v Brně« značně k objasnění věci. K těmto zprávám druží se krátké články — Jos. Fr. Rejzka »Vznik literární jednoty v Litoměřicích« a »Počátek i konec círk. lit. slov. školy na semeništi Ostřihomském« — zpravující nás, kterak i v jiných seminářích tyto jednoty povstaly.

Křesťanskou archaeologii zastupují v almanahu »Pentateuch Samaritánský« a »Překlad Písma sv. řečený Septuaginta«, jichž původcem jest J. Michele; oba články psány jsou slohem lehkým a zajímavým.

Filosoficko-theologický článek P. Fr. Janovského »Praeambula fidei a rozum«, nejobšírnější jest prací v almanahu. Slohem vědeckým, hluboce pojav důležitosť thematu, objasňuje sedm základních pravd zjevení božího způsobem jasným a srozumitelným.

Neméně důkladny jsou články do oboru dějin církevních spadající: J. Tenory »Primát a slovanští apoštolové ss. Cyrill a Method«, kde věcně a v pravdě historicky se dokazuje, kterak ss. naši věrověstcové ve víře své s římskou stolicí naprosto se shodovali. Práce sama jest na všestranném studiu pramenů založena a přední okrasou knihy; k této řadí se Al. Hlavinky článek »Proč apoštol. stolice dovolila sv. Methodu liturgii slovanskou«, kriticky důkladný, v němž dovozuje, jaké byly pohnůtky, jež apoštol. stolici nutily ku povolení slov. liturgie sv. Methodu.

Kulturně historickými jsou články: J. Žlabka »Památnosti kláštera Vyšebrodského«, J. Hille »Obraz Panny Marie Písecké« a Jos. Skotáka »Polabané«, který nevšedním citem jest prodchnut a krásně i dojemně kreslí ony kruté zápasy Polabanů s Němci, jež skončily úplným vyhubením Polabanů.

V historii literatury spadá Kar. Mráčka »Něco ku povaze Vacka-Kamenického«, kde snad spisovatel »anekdoty« nahraditi mohl snad posudky obšírnějšími jeho prací. Sem též náleží rozprava P. J. Vychodila, O. S. B., »O Sušilově prvé sbírce národních písní moravských.«

V obor jazykozpytu počítati třeba Vinc. J. Ševčíka rozpravu »U Babylonu«, kteréž úkolem jest dokázati, že ani věda neodporuje písmu sv., kdy mluví o zmatení jazyků, kterýž úkol nad míru nesnadný řeší obratně, s velikou sečtělostí.

Sociologií křesťanskou obírají se více méně stati P. Fr. Kováře »K čemu povzbuzuje nás památný rok svato-methodějský«, kterýžto článek věnován jest »Růži Sušilově« a v němž na srdce klade slovy vřelými, kterak třeba ve společnosti naší doby působiti knězi; Aloise Krska »Nynější nevěra«, v níž dovedně kreslí poměry společenské, které zahnízdily se v ní nevěreckými zásadami novověkými; Karla Mráčka »O zbožnosti bývalých cechů řemeslnických« a rozprava »O svědomí«, kterou líčí konsekvence, jež vyplynuly společnosti z toho, že snaží se v každém hlas svědomí utlumiti; a konečně Fil. P. Šuberta obrázek z továrního kouře »Před výbuchem« charakterisuje dle pravdy poměry nynějšího dělnictva.

Křesťanskou konečně uměnu zastupuje důkladný článek P. Aloisa Slováka »Slovo o reformě hudební«, věnovaný památce mistra a hlavního reformatora hudby chrámové, P. Pavla Křížkovského, v níž pádnými důvody přichází k úsudku, že reformy hudební jest třeba, a uvádí, kterak se to může státi. (O. p.) *J. Š.*

Jak táhla mračna. Básně Jarosl. Vrchlického. 1885. (O.)

Za spravedlivou pochvalu mistrovské techniky lyrické, t. j. způsobu, jak básník i v této sbírce city, myšlénky a tužby vyjadřuje, sceluje, plastickými obrazy znázorňuje, vzletnými protiklady sesiluje a důmyslně pointuje — zasloužíme snad, aby národ i pěvec konečně uznal, co jsme vytkli obsahu a směru ideí. Též nelze pominouti, že »mistr formy« s velikášskou nedbalostí čím dál více dovoluje sobě nesprávnosti ve slohu i rythmu, klada silné předložky přízvučné do klesu (these) a nedbaje stejné délky a souzvučnosti v rýmech. Doklady vyplnili bychom stranu! Zvláště upozorniti třeba básníky vůbec, že ukrutná tvrdosť rythmická zarazí znalce lahody mluvné, neníli konec verše při jambickém rythmu zároveň koncem myšlénky a věty a končíli v půl řádku následujícího věta východem ženským — klesem nejednoslovným. Na př. (str. 20.):

> Jak onu píseň, pro věčnosť jež stačí
> bych vyslovit měl. Ticho!

atd. Podobně na str. 81. Nebo na str. 41.:

> ... Jen v osení to vzdychlo
> skřivanů let
> kam zapad'. Ticho! —

A nyní poslední slovo! Umíral mudrc; obeslav si nepřítele, zašeptal:

> „... stál's příkře proti mně ... sliny nebylo,
> jíž nebyl bysi potřísnil můj vlas.
> Byl's nepřítel můj — dobře, nevím proč.“

Básník nedal »nepříteli« odpověděti. Poněvadž dojemná skladba ta má ráz objektivné polemiky, rozluštíme záhadné to proč sami. Příčina zápasu není »zášť, závisť a bahno předsudků« (114) se strany katolické, nýbrž výsosť Bohočlověka — nad Epikurem! *A. J. O.*

Na Dívčím Kameni. Napsal Otakar Mokrý. »Poet. bes.« čís. 23. Nákl. Ed. Valečka. V Praze 1885. Cena 35 kr.

Český jih se svou minulostí znovu přilákal Otakara Mokrého a poskytl mu látku ku první větší básni »Na Dívčím

Kameni.« Děj básně spadá v neblahé doby válek husitských.

Na Dívčím Kameni vesele víří kvas; jediné hostitel Oldřich, pan z Růže, jest smuten a zamyšlen. Ni vtip ni šprýmy hodovníků nemohou mysl páně zveseliti. To podaří se lepé milostence Evě, jež pohledem svým vznítí v Oldřichu vášeň lásky až k přísaze, že jakákoli tužba její splněna bude. Eva žádá za hlavu vězně Jana Biskupce, kněze husitského, jenž ji byl káže na pranýř hanby vystavil. — Vězeň předveden. Již blyskl meč nad hlavou vězně, když náhlý zjev Anežky, sestry Oldřichovy, všecky přítomné vzruší. Na prosbu Anežčinu Biskupec na svobodu puštěn jsa, vrátil se ku svým. Eva pak, chtějíc se pomstiti, slíbí Zbyňkovi, hejtmanu Husitů, táhnoucích proti zrádnému panu z Růže, že dá otráviti Oldřicha i Anežku. O úkladu tom zví Biskupec, jenž rychle vše oznámí své ochránkyni Anežce. Však Evou byv udán, že zradil své, přizná se k vině, pohrdne pomocí k útěku, již mu zrádná Eva nabízí, a rád klade na hranici »život za život.« Plameny šlehají a ve vlnách Vltaviných doznívá poslední výkřik Anežčin. —

Toť obsah básně s nádechem elegickým; ano jednotlivé části její jsou přímo elegie. Mimo poměrně objemný předzpěv, jenž věnován žalostné minulosti českého jihu, jest to vzletná o sobě ale nemístná apostrofa krutého pro jih roku 1420. (na str. 27—29); dále oslovuje básník přímo svého hrdinu (na str. 17. a násl.), hořekuje nad jeho neblahým stavem. To pak jest v básni rozměrů nepatrných. Vysvětlitelno to tím, že Mokrý až příliš srostl s českým jihem a krutou jeho minulostí, než aby klidně, objektivně na děj pohlížel a jej epicky podal. Každá troska vzbudí v něm bol a žal tak mocný, že se neubrání návalu těch citů, stržen bývá, vybočuje z klidného toku epiky, dává výraz citům svým a pěje píseň tesknou. To tedy hlavní vadou této skladby, že básník neovládl sebe; schází jí epický klid, děj až příliš chudý je roztříštěn. Té vady nezastrou místy vzletné lícně a popisy. (O. p.)

Fr. A. V.

Z české humoristiky. Humor jest, jak známo, v lidovém básnictvu našem živlem neli hlavním, tož jistě vynikajícím. I umělé písemnictvo hned z počátku zdárně chopilo se stránky té, a za nemálo úspěchů svých belletrie naše děkuje právě šťastné volbě oné (srv. Čelakovského, Rubeše, Langra a j.) Později pěstována humoreska sice též dosti pilně, zvláště s příchutí satyrickou, jen že humoru hledáno často ve sprostotě a cynismu nejen ve plodech kramářských, nýbrž i t. ř. »literárních«: známoť, že i ze spisů předního humoristy té doby, J. Nerudy, hojný toho květobor bylo by lze sestaviti. Tím, jakož i nechutným vtipkováním, hříčkami slovními a pod. zabředala humoreska víc a více do směru cizinského, německého, což i Pypin, ruský dějepisec literární, ostře nám vytýká. Silným odporem se věc poněkud napravuje; nejnověji přibývá humoristických spisů českých dosti četně a cena jejich zase stoupá, až na nějaké ty výstřelky. Poněvadž četba toho druhu od jakživa byla u nás velice oblíbenou, promluvíme pod tímto záhlavím po řadě o několika novějších plodech sem náležejících, doplňujíce zprávy předešlé.

Maloměstské humoresky od Fr. Heritesa. Kabinetní knihovny sv. V. V Praze. Tiskem a nákl. Fr. Šimáčka. 1885. Cena 50 kr.

Heritesovy »humoresky,« jichž v tomto svazku »kabinetní knihovny« jest tré, družiti dlužno k nejlepším toho druhu.

Jim z řečeného nelze vytknouti ničeho, jeho humoresky jsou českými humoreskami, českými ve volbě látek z na-

šeho života maloměstského, českými však zvláště ve případném a charakteristickém provedení. Krásná je zvláště prvá, totiž »Teta,« v níž charakteristika hlavní osoby provedena do nejjemnějších odstínů. Krásny jsou i obě následující, z nichž prvější, »Venkovský vzduch,« vyniká především osnovou děje. Básník Brodský uniká ruchu velkoměstskému, aby nasytil se krásami venkovskými, jichž sám byl nadšeným opěvatelem. V nadějích svých jest úplně sklamán; na poctu jeho pořádány zábavy a ověnčená jeho podobizna vystavena ve knihkupcově výkladní skříni! Bez náhrady ovšem nezůstane — roztomilá sestřička přítelovy ženy, u něhož Brodský mešká, podá mu ji v plné míře. Myšlénka této, jakož i třetí, sama sebou dosti nepatrná, provedena výborně. Všemi těmi vládne řízný vtip. Dikce vesměs ušlechtilá, rozhovory uspořádány bedlivě, chyb mluvnických a slohových skrovně.

Heritesovy »humoresky« jsou samy sobě odporučením nejlepším; přejeme jim také rozšíření, jakého si právem zasluhují. (P. d.) *K. B. L.*

Zločin na boulevardu Bessières. Historie od nedávna. (Dle pařížského románu Adolfa Belota.) Přeložil Fr. Šamberger. Ottovy laciné knihovny seš. 13—17.

Podivný název! S váháním, ba přímo s předsudkem sáhl jsem po knize, jež titulem svým upomíná na spoustu krvavých obálek. A přiznávám, že přečet knihu, neuznal jsem za nutno, bych předsudek svůj aspoň ve mnohém opravil. Vizme, co jest obsahem knihy této. Zločin — vražda a všecky nemilé její důsledky. Jagon, vlastně Simonnet, jenž byl vedl obchod s otroky, vrátí se z Afriky do své otčiny Francie se značným jměním. Shledav se se svou dcerou Matyldou, již byl u příbuzné zanechal, v Paříži, a chtěje jí opatřiti pohodlný, bezstarostný život — peníze byly došly brzy — sprovodil se světa Clauda Quèrina, jenž, dav se chvilkovou náklonností k Matyldě uchvátiti, v závěti v horování snad učiněné, celé své jmění jí odkázal. Než bratr Claudův Jules pustiv se ve při o dědictví se Simonnetovou Matyldou, po mnohých nesnázích vyhrál. Tu Jagon, zvíře téměř v podobě lidské, vloudil se za dlouhé této pře do kanceláře dr. Laurina, jenž ji vedl, stýkal se s Julem Quèrinem, vyzvěděl vše od něho, a když tento, obdržev od Laurina dědictví, dceři své Johance velikou radosť způsobil, Jagon vplazil se za pomoci jakéhosi právníka Lorence, nápadníka Matyldina, v dům jeho a uškrtiv jej, o peníze okradl. Toť zločin na boulevardu Bessières! Lorenc pojal na to Matyldu za choť, změniv jméno své na markýze de Ribas; nepravé listiny k tomu opatřil Jagon. Vše, čeho se dále dovídáme, jest samé pátrání po vinnících, jich stíhání, krátce přelíčení s největší pečlivostí až do krajních podrobností provedené. (O. p.) *A. M. Š.*

Drobnosti.

Třebízského „Pod skalami.“ Byvše kdysi donuceni zmíniti se o sporné záležitosti majetku povídky oné, uvádíme též výsledek soudního vyšetřování, jež konalo se u c. k. zemského trestního soudu v Brně. Rozsudek učiněný 20. dne května 1885. zní: »Obžalobě nedává se místo dle § 213. tr. ř. a řízení se zastavuje,« t. j. obžaloba podaná za obec třebízskou od Dra. Siegfrieda

se jí jaksi bojíme.« Divíme se věru tomu rozumu, dle něhož jsou války husitské nejskvělejší periodou našich dějin. Rád bych viděl ten morální vzlet a pokrok za válek husitských! Či snad náleží morální vzlet a pokrok v tom, kdy lidstvo po způsobu divých šelem na vzájem se vraždí, drancuje a pálí vše, co mu do cesty přijde, ničí památky, které by dosud světu jinak a důstojněji hlásaly, že národ český nepojídal ve 14. a 15. věku žaludů, nýbrž že byl národem ve vzdělanosti neli napřed, aspoň rovněž tak daleko, jako jeho souvěcí národové. Na to nevzpomněl p. kritik, že by nebylo bývalo našemu národu bojovati na život a na smrť, kdyby ho války husitské nebyly přivedly na Bílou Horu, ať tak mluvím s dr. Gablerem, jemuž nedávno se dostalo od redaktora »Našich Hlasů« nepěkných poklon. Volal dr. Gablerovi »hanba,« že se odvážil beztrestně pronésti slova: »Husitské boje poškodily národ náš a připravily mu Bílou Horu.«

Aby si nemyslelo čtenářstvo, že píši tak se stanoviska »výlučně katolického a s odporem náboženským,« odkazuji je na dílo na věky pro náš národ památné: na dějiny Fr. Palackého! (D. III. č. III. 1431—1439., str. 7. a násled.)

Co si myslí p. »aue« osvobozením ducha lidského z pout úzkoprsé víry, jsme žádostivi zvěděti.

Víra katolická není žádnou svěrací kazajkou, nečiní násilí a příkoří nikomu a nelze jí také odhoditi jako obnošený kabát. A odhodíli lidstvo přece víru, pak se stává z něho nevázaná a rozsápaná sběř, jíž nebude nic svatým a nedotknutelným.

»My prý bohužel se jaksi bojíme té pravdy se dotknouti.«

Příteli, já pravím též »bohužel,« ale proto že se jí již náš národ, zvláště naše intelligence, dotýkati nebojí.

Či snad jest p. kritikovi dosud málo, že již mnohé české listy, naši básníci rozšiřují ve svých sloupcích a spisech nevěru, subjektivní náboženství a planou humanitu, chce snad, aby veškerý národ náš k »širokoprsé víře« se obrátil, chce snad i z těch nevinných dítek navychovávati samých horkokrevných husitů?

Co se týče soudu p. kritikova o jesuitech, osmělujeme se mu do očí říci, že nečetl žádného objektivního spisu o řádu jesuitském, nechávaje se unášeti stranickými posudky mužů, kteří jesuity považujíce za vtělené ďábly, zasypávají je vší hanou, a malujíce vše tisíckrát černěji o celém řádu nežli se má ve skutečnosti u jednotlivců. Tím méně ovšem četl nějaké dílo jesuitské. Mravné naučení, jež mu z toho vyplývá, nebude asi příliš odchylné od známého: »Sutor, ne ultra . . .!«

P. kritik vyslovuje se dále v tento smysl: »Rovněž mylný jest soud, že národ náš byl poklesl tím, že si křesťanské náboženství připůsobil svému duševnímu pokroku, jinak že se víře římsko-katolické zpronevěřil. Národ náš klesl z příčin politických, nikoliv z náboženských.

Jaké pak to byly příčiny politické? Či není známou věcí, že události politické věku 16. a 17. řídily se více náboženstvím nežli nějakými politickými operacemi? Co pak bylo příčinou úpadku university pražské — snad také události politické? A jak se měly věci s universitou, tak bylo i s celým národem!

P. kritika velice bolí, že o národním divadle pražském nestala se ani taková zmínka, jako o růženci generála Radeckého. Nevědouce, zdali náhodou či zúmyslně srovnáno divadlo s růžencem Radeckého, aby tím jasněji vystoupilo stanovisko p. kritikovo, zdržujeme se všech dalších poznámek, jen tolik dodávajíce: Zmínka o českém divadle zabírá 70 řádků, kdežto o růženci Radeckého pouze 53. Zmínka vlastní o divadle národním asi 23 řádků, kdežto o růženci Radeckého pouze 5 řádků. Z této nesprávnosti mohli bychom snadno uhodnouti, kam asi p. kritik mířil růžencem, ale odpouštíme mu to!

Nechť těchto několik řádků poslouží p. kritikovi, aby budoucně, chtěje vytýkati někomu stanovisko příliš a výlučně katolické, nestavěl se sám na stanovisko výlučně »širokoprsé víry« a poněkud husitské. Tím jenom odnímá slovům svým moc přesvědčivou, neboť jeho posudek bude se zdáti čtenářstvu stranickým.

Chceteli o nějaké choulostivé otázce psáti, napřed sami se něčemu naučte, čítajíce prameny a svědectví mužů ne-

stranných! Jinak budete stále papouškovati novinářské lži a nesmysly. Nezasedávejte na soud o věcech, jimž nerozumíte, v nichžto studií žádných nemáte, sice opisujete jen žvasty »národních« křiklounů; zůstaňte v oboru, pro který studiem a povoláním svým máte dostatečné vědomosti, a nepleťte se do oborů, které něco více vyžadují, než dle našeho vědomí vám se dostalo. *Felix*

Tiskopisy redakci zaslané.

Ze zlaté doby života. Povídky pro milou mládež. Napsal V. Špaček. Str. 77. Ovoce nepravosti. Děj. pov. pro dosp. ml. P. Vilém Sladomel. Kdo se Boha nespustí, toho Bůh neopustí. Dle franc. od J. Jandy. Str. 115. »Besed mládeže« (red. Fr. Kučera) sv. 224. a 225. V Praze 1885. Nakl. M. Knapp.

Blahověst. Red. Fr. Krásl. Č. 16. obs.: Pernštýnská kaple s arcibiskupskou hrobkou ve hl. chr. sv. Víta (Fr. Ekert); O poměru země české k diecési řezenské v l. 845—873. (Fr. Vacek); Petr Skarga; Alex z Gutenthalů (B. H.) a m. zprávy.

Ruch, č. 14—17. obs.: Pro Tyldu (E. Jelínek); překlady z dánského básn. (K. Kučera); Památné radnice v Čechách (B. Bernau); životopis Heydukův a jiné hojné zprávy.

Komenský, č. 21.—23. obs. zvl. O zvyku (J. Kapras); O politické a literární historii české (J. Kosina) a j. Ve příloze čís. 21. J. H. zatracuje »Obranu víry,« v jiných dopisovatelé láteří na kněze a p.

Obrana víry, č. 16., obs. m. j. pozoruhodné příspěvky: »Výtečnosť zpovědi« (výroky nekatolíkův o ní).

Písmo svaté atd., ill. G. Doré. Nakl. J. Otto v Praze. Veleskvostného díla tohoto vyšel seš. 7., obs. konec knihy »Leviticus« a začátek »Numeri.«

Dalibor, č. 20.—23. obs. zprávy o Smetanovi, rozbor Dvořákovy ballady »Svatební košile« a hojnosť zajímavých zpráv ze světa hudebního.

Vesna a **Literární listy,** č. 11.—12.

Vlasť, č. 8. a 9., obs. m. d. č. před. čl.: Trachiňanky, tragoedie Sofokleova (Al. Hlavinka) a literární zprávy.

Ave Maria. Hist. pov. J. Podhajského. »Záb. več.« č. 2.

Květy, č. 6., obs. zvl.: O naivnosti a blaseovanosti (Dr. Petr Durdík); Pravda (báchorka od S. Čecha); um. a lit. rozhl.

V dusném vzduchu. Tré obrazův od V. Řezníčka. »Lac. knih.« seš. 19.—22.

Pastýř duchovní, seš. 7., obs. mimo šest prací homiletických a dvě řeči příléž. a j. nové články: Encyklika »Humanum genus« a naturalismus (Pazderka), Bulla Eugenia II. a Laureacum (Sasinek) atd.

Athenaeum, č. 9. obs.: O micellarní struktuře protoplasmy (Hansgirg), O vzniku a vývoji písma (Dvořák), Jak zvelebovati naši literaturu náukovou? (Masaryk) a hojné vědecké posudky, mezi nimiž i českých spisův (Zenger-Čecháčovy Fysiky. Janišova O spiritismu) a ruského spisu Čujkova o současných básnících ruských. Mimo to přidána jako ku každému číslu knihopisná příloha.

Jitřenka (V. Vetterl v Poličce), č. 12. obs.: Pan Batmanov (z rušt. př. Valečka), Teta Hana (V. Petrů), První básně Ad. Heyduka (J. Krecar) a m. j.

Mir, št. 11. obs.: »Po volitvah« a četné jednotlivé zprávy o výsledku jejich.

Katholski posol, čislo 12. (red. Jak. Skala) obs.: W měsacu najswjecźischeje Wutroby Jězusoweje, Dopomnjeczo na njeboh P. Tecelina, Fědja (M. Hórnik) a hojné zprávy církevní i politické.

Ústav pro kostelní umělé práce.

Frant. Schmalzl,

malíř a pozlacovač

v Marienheimu, ve Sv. Ulrichu, v Grödenu

(Tiroly),

jsa ve spojení s vícero sochaři a uměl. stolaři, dodává **dřevěné sošky** veškerého druhu a rozličných okras. — **Kostelní práce** od křtitelnice počínaje až k největšímu oltáři provádí se dle slohu každého kostela. O vkusném a laciném zhotovení objednávek svědčí mnohé veřejné uznávací listy. Cenníky a nákresy se na požádání předloží. Objednávky přijímají se v jazyku německém a italském.

Karla Pöllatha

výroba předmětů náboženských

ve Šrobenhausenu (Horní Bavorsko),

s filialkou ve ŠVABMÜNCHENU, blíže Augsburku.

Vyznamenání: Ve Vídni 1873. — V Norimberku 1882.

Továrna dodává všeliké **medalie, růžence** a jich součásti, **kříže, obrazy,** hlavně pak známé **Šrobenhausenské C. P. odporučené obrazy,** tři serie s českým textem, s krajkovým okrajem i bez něho, **obrázky z míst poutních** a **alba** v barvotisku, prostá i vykládaná francouzská **kokosová vejce,** podobná z perletě, **kožená pouzdra na růžence, lampy na domácí oltáře, kropeničky, křížky pro zemřelé** ku zavěšení i postavení, **ebenové kříže s ostatky,** všechny v různých velikostech. **Škapulíře, prsteny, náboženské stereoskopní obrazy.**

Zvláštnosti: Kříže a **medalionky** kokosové, kostěné, ze zlata talmového i ze skla. **Veškeré části růžencové** mohou v různém množství ihned býti odeslány. **Troj- i čtyrhlasné oltářní zvonky,** které od nejdůstojnějšího tu- i cizozemského duchovenstva četně chváleny a mně k uveřejnění odporučovány byly, jichž tři různé druhy ochotně zašlu. Jich vyobrazení a odporučení stojí každému k službám. — **Ceny nejnižší.** — **Obsluha okamžitá.**

Ke slavnosti jubilejní

tisíciletého úmrtí svatého Methoda

doporučujeme všem věřícím

vkusně ražené medailky ss. apoštolů Cyrilla a Methoda.

Velký tucet (12 tuctů) za 12 zl.

Dále **růžence** všech druhů: kostěné, dřevěné, klokočové, perleťové a pravé Jerusalémské; **křížky** ze dřeva ebenového, s obrubou mosaznou nebo niklovou atd.

Překrásné olej. barvotisky obou ss. apoštolů,

velikosti 68/55 centimetrů. — Cena pouze 1 zl.

Jubilejní obrázky (s českým textem). 100 kusů za 95 kr.

Vzorky s udanou cenou zašlou se na požádání okamžitě.

Objednávky a dotazy činěny buďtež pod adresou:

Vereinsbuchhandlung und Buchdruckerei des heil. apost. Stuhles und Devotionalien-Lager in Innsbruck.

Oprava. Č. 6. str. 86. sl. 1. ř. 24. sh. čti: podobiznami. Str. 96. v „List. red.“ ř. 2. zd. čti: redakcí.

Listárna redakce. P. T. p. *V. D.*: Vše došlo, jedno číslo bohužel pozdě: díky! Na vše slíbené se těšíme, zvl. „V k n.“

Obsah:

Pojednání:

Letoší literatura Cyrillo-Methodějská.
Bačkovský, O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery.“
Tenora, Idea Cyrillo-Methodějská. (Č. d.)

Posudky:

Barák, Přednášky. (Jos. J. V.)
Hlavinka, Růže Sušilova. (J. Š.)
Vrchlický, Jak táhla mračna. [O.] (A. J. O.)
Mokrý, Na Dívčím Kameni. (Fr. A. V.)
Herites, Maloměstské humoresky. (K. B. L.)
Šamberger, Zločin na boulevardu Bessières. (A. M Š.)

Drobnosti:

Třebízského „Pod skalami.“
Něm. časopis apoštolátu tisku o četbě špatných a nevěreckých tiskopisů.
Frant. Pravda o „tendenci“ svých povídek.
Hlas „kritiky“ o Kosmákovi.
Hlas kritiky o Soukopově cestopisu.

Tiskopisy redakci zaslané.
Inseráty.
Oprava.
Listárna redakce.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P.“ Číslo 8.

Listy z Čech.

Píše „ad.“

Jest vůbec známo a mnohokráte bylo na to poukázáno, že »Ottova laciná národní knihovna« pro lid rozsévá neli přímo tudy tajně, pokrytecky šípy nepřízně ke katolickému náboženství, buď historie se dovolávajíc a z temnosti její čerpajíc, buď frivolně na obřady katolické narážejíc. Obého máme zřejmé a patrné doklady. Jen několika příklady chci doložiti pravdu slov těch.

V knihovně té vyšla historická povídka Miroslava z Lestkova z XV. věku od Fr. Procházky. (serie IV. číslo 38—44), kde se to hemží palcáty jen což. Katolíkům spíláno »Filistinských a Moabitů,« naproti vojsku kališnickému »lidu božímu,« katolíci nazýváni zástupy římského Holoferna, kteří se rodí jako saní hlavy na usečených šíjích, a hrozí posouti záhubou květnici Hospodinovu (vojsko Žižkovo) jako kobylky pouště (str. 10). Katolička nazývána »Dcera antikristova.« Katolíci jsou »dětmi antikristovými.« Jedni jsou šelmy velké a zjevné — druzí dle zdání menší, pod zástěrou beránčí, ale horší prvých, oni lákají rtoma a otravují dechem (str. 13.). Plamen utracující nevinné protestanty líčen velmi názorně, »šípy od fanatické zběři« jen se hemží (str. 13). Jak nešetrně dovoluje spisovatel, že jeho hrdina mluví o přijímání pod obojí! po Táboře prý přijímají několikráte denně aby »žízeň uhasili.« (str. 49). »Víno to prý (v kalichu) jako břečka.« A tu následují slova nanejvýše rouhavá. (str. 49) »Chci na to tři prsty u levé ruky vsadit, že by byl Kristus Pán jistě proměnil svou nejsvětější krev v pivo aneb v slivovici, kdyby byl býval u nás v Čechách, a ne mezi těmi poťouchlými židy, kteří pivu nerozuměli.«

Chcete ještě doklady frivolnosti knihovny pro lid? Po takovém místě odkazujeme knihu, poslyšte ještě nějaký doklad »historické pravdy.«

»Ó ano, chuti má ta máti (Církev) k tomu nesmírné a pod posvátným znamením kříže, na němž Vykupitel za hříchy umřel, vysýlá na nás katany. Ano, já viděl na tyto své oči zdávené a umučené panny a ženy — já viděl nabodané a upečené dítky, já viděl popel a kosti spálených houfů, kacířských« (str. 188). Vojska katolíků jsou kacíři, »obrácení papeženců je nejlepší to bradou vzhůru, a nejlepší kazatel k té spřeži palcát« (str. 90); naopak vojsko Žižkovo jsou bojovníci boží, beránci. Kdo poněkud četl kroniky a dějiny z dob těch, musí přiznati, že výstřednosti byly na obou stranách, že Žižkovo vojsko plenilo, pálilo, vraždilo, a že by z naší

vlasti spoušť bylo udělalo, kdyby obratem příznivým nebyl konec řádění jeho učiněn. Ale národní bibliotéka by pravdy čiré nesnesla, milujíc »historickou pravdu,« jak nám ji nedávno »Národní listy« č. 87. o životě a působení kard. arcib. Švarcenberga podaly.

A tak jako historie na kopyto narážena, tak v časových obrazech téže bibliotéky frivolné narážky nalézáme na víru katolickou. Uvádím na doklad několik ukázek z díla »Poutí života,« povídky a humoresky od Jos. M. Hovorky (č. 59). V črtě »Půst« jsou frivolné výroky o postě: »Jaké to žerty . . . Kvatembr sem — kvatembr tam — já neznám takových přikázaní, a nechci, a nebudu jich znáti« (str. 108). A jinde: »Ta přepjatá nábožnosť (zachovávati půst) se mi protiví. A my máme věru nejméně příčin hověti choutkám přemrštěných blouznilců, kteří sobě pomálu nadělají zákonů církevních a nových přikázaní jako dní do roka . . . neohlížejíce se na to, že tím podvracejí svornosť v rodinách . . . rozlučují manžele . . .« (str. 110). To se vše děje — postem! Netřeba k slovům těm výkladu. (O. p.)

Dopisy Vincence Žáka k Al. V. Šemberovi.

Dovolujeme si oznámiti příznivcům „Hlídky literární,“ že, počínajíce přítomným číslem, uveřejníme řadu dopisů, sahající od r. 1840.—1846., poslaných Vincencem Žákem, tehda ředitelem hlavní školy v Brně, Aloisu Šemberovi, tehdy professoru akademie v Olomouci. Rukopisy dopisů těch chová sl. Zdenka Šemberova, dcera nebožtíka Al. Šembery, jež listy ty redakci listů těchto laskavě zapůjčila, začež jí tuto díky vyslovujeme.

I Žák i Šembera byli upřímní vlastenci, spisovatelé čeští, křisitelé lidu moravského, již jako dva jasní paprskové rozháněli temnotu národní neuvědomělosti na Moravě, kdy Čechy již mnohem více pokročily v národním vědomí, národním životě, Morava však do té doby ze spánku neprocitla. I doufáme, že zavděčíme se čtenářstvu svému dopisy těmito, jež přispějí k objasnění oné doby, osvětlí duševní život překladatele „Osvoboděného Jerusaléma,“ V. Žáka, jeho poměr k Šemberovi, a náhledy o odtržení Slováků. Dopisy končí před r. 1847., kteréhož roku přestěhoval se Šembera do Brna, kamž právě akademie přeložena byla. Co do listů samých a rázu jejich, známo, že Žák náležel mezi novotáře v českém mluvnictví, zvláště ve pravopise, čehož ovšem stopy jeví také listy tyto.

Chtějíce však předejíti zmatky a překážky při četbě, uznali jsme za vhodno, otiskovati je pravopisem nynějším, šetříce ovšem při tom též zvláštního rázu mluvy Žákovy, kteráž ostatně jest správná a dosti přesná. Poznamenáváme, že psal Žák v gen., dat. a lok. příd. jm. žen. r. jedn. č. příponu *ej*, kde nyní všeobecně píšeme *é* (dobrej m. dobré). Dě, tě psal tím způsobem, že nedělal háček nad *e*, nýbrž pomohl si znaky z anglosaštiny, přetrhoval totiž *d* a *t*. Podobně píše ně, dělaje háček nad *n*, tedy *ňe*.

Po listech Žákových následovati budou, dáli Bůh, listy jiných vynikajících vlastenců moravských, jež máme k tisku přichystány.

I.

Velevážený pane!

Drahocenný příteli!

Raďuju se srdečně z toho, že se svými okolnostmi v Holomouci spokojen jste, a přál bych, aby v budoucích školních letech počet Vašich žáků se znamenitě rozmnožil, a tudy vždy více žádosti jak Vaše, tak každého vlastimila se vyplnily.

Pokud má skrovná sbírka knih stačí, se vší ochotou Vám zapůjčím jinojazyčné spisy, dle kterých myslím, že by pro cvičení začátečníků v češtině něco sepsati

se dalo. Lituju však, že jen s málem posloužiti mohu. Jsou pak tyto mé knihy následující:

Anleitung zum Uebersetzen aus dem Deutschen ins Italienische, von Fornasari. Wien 1826.

Italienische Anthologie, oder Leseübungen im Italienischen. Salzburg 1813. 2 Theile. (Tento spisek však z větší částky má text vlašský, a nemnoho německého výkladu.)

Il dialogista italiano-tedesco da Borroní. Milano 1794. (Obsahuje krom rozprávek také anekdoty a listy, všecko vlašsky i německy, ale ceny nevalné.)

Il viaggiatore. Der Reisende. Wien 1803. (Spis paní de Genlis přeložen z francouzského od D. A. Filippi, obsahuje rozmluvy cestujícího s hospodským a jinými osobami, s kterými se on na cestách potkati může.)

Unterhaltungen nebst freundschaftlichen und Handlungsbriefen zum Uebersetzen ins Französische, von J. V. Meidinger. Frankfurt 1799. (Obsahu dosti rozmanitého.)

Mezi všemi těmi spisy není nic právnického, a spisek od Fornasara, který právnické cvičení obsahoval, se mi půjčením ztratil; avšak v ohledu tom, jsem přesvědčen, že sám nejlépe budete vědět, jak v potřebě vůbec cítěné vhodné prostředky najíti. — Potud se osoba od vás podotknutá u mě nehlásila; zatím řečené knihy držím pohotovu.

Se svou grammatikou mohu jen zdlouhavo pokračovati, neboť ledacos rychlejšímu kroku překáží, dílem také okolnosť ta, že ačkoli panu Kunstfeldovi hned v lednu jsem asi 12 archů k opisování odevzdal, on až potud ani písmenku mi nepřinesl, tak že při dálejších článcích, které na obsah těchto 12 archů se často potahujou, jako bez jedné ruky jsem, aneb jen do staršího ještě málo vypleteného opisu nahlédnouti mohu. Zatím buď jak buď, doufám, že s teorií ne dlouho po velikonoci hotov budu. Pak ale hodlám přidělati potřebné články pro cvičení ve překladu, a také míním důležitosti analogie ve formacii substantivův a adjectivů (ku př. význam východův ina, ík, ica, išťe, árna, ský, ství, stvo, ní, ný, ový) přidati, což ovšem ještě dosti času potřebovati bude. — Račte do té doby z výše udaných vlašských a francouzských spisů vybrati, co pro sebe příhodného v nich najdete, to tam olůvkem poznamenati, a pak mi ty knihy zpátky poslati, abych, dáli se dělat, také jich ke svým příkladům použíti, a sice toho použíti mohl, co vy ode své sbírky vyloučeno necháte.

Pan Sušil děkuje jak i Kinský za laskavé pozdravení, oba se Vám poroučeti dávajíce. Sušil své národní písně už zde k censuře podal, a po jejich obdržení teprva se rozhodlá, kde a jak je má dáti do tisku.

S penězi pro stolicu presburgskou sebranými, třeba jich jen málo bylo, radil bych neodkládati, neboť dle smutných zpráv odtamtud jdoucích souditi musím, že tam podpory nad míru potřeba jest, kyž by jenom prospěla! Doslýcháme, že návrhy maďaronské všechny potvrděny jsou. Bůh sám ví, jaké toho budou na mravné a intellektuální vzdělání účinky. Kyž by se na nás vyplnilo přísloví: »Kdo setrvá, zvítězí.«

Se vší vážností a uctivostí

Vám oddaný ctitel

Vincenc Ziak.

V Brně, 26. března 1840.

O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery.“

Napsal Frant. Bačkovský.

(Č. d.)

Vlastní sláva Kollárova však počíná se teprve rokem 1824., kdy 86 znělek, vyšlých r. 1821. v jeho »Básních,« bylo rozmnoženo na 150 znělek a vydáno s názvem »Slávy Dcera.« Vydání toto má na titule poznámku »Druhé vydání,« a všechny znělky jsou tu rozvrženy na tři »zpěvy«: I. »Zála,« II. Labe« a III. »Dunaj,« z nichžto každý obsahuje 50 znělek. Kromě toho všem třem zpěvům jest předeslán »Předzpěv« a za nimi položena znělka, která jest ve vydání z roku 1832. a následujících poslední zpěvu III.; má tedy toto vydání vlastně 151 znělku, jenže 151. není číslem opatřena, nýbrž jest o sobě jako zvláštní doslov.

Toto »druhé vydání« vyšlo v Budíně, kde censura poněkud méně přísnou byla. Že vyšlo v Budíně, stalo se dojista hlavně jen účinkem Jungmannovým. Psaltě Jungmann Kollárovi, jak již připomenuto, posýlaje mu výtisk: » . . . co neprošlo nyní, může snad při druhém vydání jinde projíti,« a 23. srpna roku 1821. tázal se ho: »Což by nebylo možno tisknouti v Pešti české knihy?« dodávaje: »My bychom tam sami ledacos zasýlali dle platu, protože u nás censorové (neumějící ani dobře orthog.) náramně svévolně maží a pokracují.« Liší se pak vydání to nejen názvem, ale zvláště také svým rázem podstatně od vydání dřívějšího. Kdežto totiž ve vydání z roku 1821. byly skoro vesměs pouze znělky milostné, z nichž toliko některé vzdechy vlastenecké vynikaly na znamení, že srdce básníkovo jest i jiným citům přístupno, ve vydání z roku 1824. postaven jest již v popředí zápal národní. Již sám velebný »Předzpěv,« který se tu poprvé objevil, ukazoval, že v básnické sbírce té vystupuje nadšený hlasatel slávy národní, nikoli pak pěvec milostný, a životopisec Kollárův Václav Zelený (v almanachu »Máji« na r. 1862. na str. 25.) vším právem o »Předzpěvě« vzhledem k vydání tomu vyslovil se takto: »Jest to nejsmělejší báseň, kteráž od vzkřísené literatury naší až po onu dobu sepsána jest, báseň, v nížto se prapor národní vztyčuje tak odhodlaně a pevně, že musili slabší bojovníci, pozbývající již mysli v boji téměř zoufalém, býti povzneseni k novému zápasu za nešťastný, nespravedlivě nešťastný národ. Sama tato báseň pojistila by Kollárovi slávu nehynoucí, i kdyby z péra jeho mimo ni nebylo se prýštilo ani jediné slovo!«

Jak uvítáno bylo vydání »Slávy Dcery« z roku 1824. významně, svědčí slova která, František Palacký psal Kollárovi*) 28. září r. 1826.: »Od té doby, co jsem se s Vámi rozloučil v Uhřích, došla mne jen jediná známka ušlechtilého života Vašeho — »Slávy Dcera« zavítala k nám, k naší veliké radosti. Hlas její zvučí všude po Čechách, ač jen v srdci neodrodilých vlastenců. Veřejně jej pronésti ostýchal se každý: neboť obklíčeni jsme vůkol lidmi nešlechetnými, kteří, chtějíce vysloužiti sobě oněch více než třiceti penízků, za kteréž jako Jidáš Krista, oni vlasť svou zrazují, ve všem, co se děje, byť sebe nevinnější bylo, nedůvěru vlády zemské na nás svésti usilují. Vaše pak »Sláva« jim arci velmi žádoucí byla, jelikož jim naději dávala, že jí kohokoli z nás podtrhnou, — ač se, chvála Bohu! v tom dosavad zmýlili. Jen v domácnosti známa

*) Dopisy Palackého ke Kollárovi jsou otištěny v „Musejníku,“ roč. 1879.

jest ona všem Čechům národu svého milovným, a ti ji sobě jako národní poklad vážiti umějí.« Podobně Jan Nejedlý již 15. února roku 1825. psal velice pochvalně Šebestiánu Hněvkovskému: »Čtu též J. Kollára »Slávy Dceru«; výborný to básník. Ti dva — (totiž Kollár a Václav Kliment Klicpera, o němžto Nejedlý se zmínil v dopise tom před tím) — slávu české literatury rozšíří. Kollárovi vadí to, že některé rýmy chybné má, jakož »krásné« a »jasné,« což ovšem maličkostí, ale právě ve znělkách by se jí vystříhati měl; myšlénky, verše má výborné, přednesení živé.«*) O skvělém úspěchu vydání »Slávy Dcery« z r. 1824. význačně svědčí také slova Josefa Vlastimila Kamarýta, který zvěděv z dopisu Františka Ladislava Čelakovského, že vydáno nešťastně rozmnožené vydání »Slávy Dcery« r. 1832., psal mu dne 25. října r. 1832. toto: »Slávy Dcera třetího vydání, prosím, hleď mi zaopatřiti jeden výtisk. Ta práce, ať nedokonalá, tuším bude míti dobrý odbyt. Považ, an druhého vydání již k dopídění nebylo, jen v Budějovicích (!) sedmkrát bylo opisováno a pěknou vazbou opatřeno.«

Jungmannovi Kollár básně své v rukopise posýlal i po roce 1821., by je dal otisknouti; psaltě Jungmann Kollárovi 20. února r. 1822.: »Vaše milé psaní, při kterém byly některé básně, jsem obdržel . . . Básně Vaše (všecky nejsou k nynějším okolnostem příhodné, a ty své doby dočkají, co hus klasu) dal jsem do »Dobroslava« . . .« Ale nějaké zprávy o chystaném vydání z r. 1824. nejsou v zachovaných dopisech Jungmannových ke Kollárovi nižádné. Teprve když vydání to vyšlo, zmínka děje se v nich o něm, a to 18. března r. 1824.: »Na předplacení, jakož jste chtěli, nelze u nás mnoho milovníků na knihu sebrati pro všeliké příčiny, mezi nimiž ta nejdůležitější jest, že pp. akademikové raději se uvolují platiti za několik neděl, než hned, pročež jsem, v důvěrnosti na Vaši laskavosť a pro shromáždění většího počtu, praenumerací do subskripcí proměnil, zavazuje se však Vám v nejdéle 1 měsíce peníze po dosáhnutí knih poslati, čímž zajisté i nakladatel spokojen bude. Račte tedy po dobré příležitosti poslati 78 výtisků po 40 kr. C. M., 36 výtisků po 1 zl. C. M. Ostatně pan Pospíšil kralohradecký a každý ze zdejších knihkupců, na příklad Kronberger neb Neureuter, rádi vezmou něco do kommissí, neboť nemohlo se roznésti návěští tak široko, aby každý milovník dověděti se mohl o vydání Vašich — již jménem samým slavných básní.« Po té 22. září roku 1824. Jungmann projevil v dopise Kollárovi tento úsudek: »Vaše Slavie Dcera nejlepší toho roku plod všudy a všem se líbí . . .« a dne 4. ledna roku 1827.: »Vaše Slávy Dcera každému, kdo ji zná, líbí se, a právem první místo mezi našimi básníky Vám dáno; avšak posouzení jí veřejné psáti dobře smýšlející posud se liknovali pro zlobu našich nepřátel a zlobu času samého. Bohdá, že to tak vždy nebude, zlosť nepřátelská se jako křen ostrý přeštípá, a vláda nahlédne v naši nevinnosť a dobrou vůli uzná . . .« jakož i podobně 10. listopadu téhož roku: »Dcera Slavie, která posud žádného chválení časopisného nenalezla, sama se tak pochválila, že jen jeden hlas o ní, a to nejpochvalnější, odevšad se ozívá.« (P. d.)

*) V Rybičkových „Předních křísitelích“ na stránce 165.

Význam ideje Cyrillo-Methodějské v dobách novějších.

Napsal Jan Tenora.

(O.)

3. Idea však Cyrillo-Methodějská nabývá v dobách novějších významu svého vůbec. Slova věčně památné encykliky »Grande munus« sv. Otce roznesla se do všeho světa katolického, všichni národové se vzbuzují k uctívání sv. bratří. I tam, kde posud neznám byl hlahol slovanský, i tam kde vůbec jen vyznává se jméno Kristovo, odkud hledí se k římskému papeži jako k náměstku Kristovu na zemi, tam všude budou se oslavovati sv. Cyrill a Methoděj, ve všech jazycích bude chvála jejich zaznívati. A uctívatili se bude sv. Cyrill a Methoděj, zda nepronikne všude také i proč se uctívá, zda bude dlouho neznám život a působení sv. bratří? A zvíli o úmyslech sv. Otce, o záměrech jeho šlechetných, jakými veden byl když úctu k sv. apoštolům slovanským rozšířiti hleděl, zda nebude každý opravdový katolík prositi Boha, by na přímluvu ss. Cyrilla a Methoděje vyplnil vroucí tužbu sv. Otce, by tak vždy více množila se česť a sláva Boží? A modlitba spravedlivých nebesa proráží. Ano modlitba na onen vznešený úmysl sv. Otce jest povinností každého katolíka, zejména pak onoho, který dovede pochopiti veliký význam idee Cyrillo-Methodějské. Čím pak více jej kdo pochopí, tím větší úctou bude lnouti ku stolici apoštolské, a ku hlavě církve celé zde na zemi, ku sv. Otci, tím více bude se říditi podle církve, na niž právě nyní všechny mocnosti pekelné se sápají, která však přece neustává a neochabuje v díle svatém. A uznání musí vysloviti církvi římské také každý spravedlivý akatolík, jenž vidí, kterak sv. Otec ne pro svůj prospěch a zisk, nýbrž pro idee vznešené, v nichž jediné spásu vidí, pracuje v dobách těchto nejrozháranějších s myslí právě apoštolskou; a uvažujeli bedlivě o tom, zda se nezamyslí pozoruje, kterak každá jiná církev dbá jen o sebe a hlavy její o svůj zisk, a kterak rozšiřují a podporují idee převratné, jichž možných konců se člověk prohlédavý hrozí. I v této příčině blahodárně působiti může idea Cyrillo-Methodějská. Kdyby se uskutečnila, byl by to nový důkaz, že v církvi římské dosud mladistvá jarota a síla přerozující, že jako tenkráte tak i jindy jen církev římská působiti může obrod celé společnosti, že jest na nezvratných základech ustavena, že vítězí, když nepřátelé mní se již býti vítězi. Svět by došel poznání, že má církev římská v sobě pramen osvěžující, a stále omlazující síly, která stále proudí jarým životem, jenž nikdy až do skonání světa nevyschne; že by pak následky toho byly nezměrny, nejen pro církev svatou samu, nýbrž i pro všechny jiné církve, kdo by se nedomyslil?

Ovšem že jakož zvédá se odpor zuřivý proti všem snahám církve svaté, proti všem projevům církevního života, tak také v nenávisti pokaluje se i idea Cyrillo-Methodějská. Avšak žádná idea neušla protivníkům a odpůrcům, každá musí téměř jimi býti zkušena, a býváli i pokalena, zazáří znovu leskem nejkrásnějším. Byť pak již byly příčiny jakékoli, proč zvédá se odpor i proti idei Cyrillo-Methodějské, šlechetné zajisté nikdy nejsou. Věc pak spravedlivá a šlechetná zvítězí vždy nad zaslepeností, záštím, zatmělostí. Přijde zajisté doba a Bůh dá, že nebude daleká, že uskuteční se idea Cyrillo-Methodějská. Září již světlem vždy jasnějším a leskem stále krásnějším na obzoru, jest již dennicí,

zvěstující východ slunce. Česť, sláva a paměť věčná budiž všem těm mužům a srdcím šlechetným, kteří duchem apoštolským snažili se zanítiti i jiné pro ideu Cyrillo-Methodějskou, kteří usilovali a pracovali o to, aby vcházela ve skutek, aby zářila vždy krásněji. Idea však Cyrillo-Methodějská staniž se ideí všeobecnou, a pak se zcela jistě uskuteční. Nuž buďme si všichni vědomi velikého významu jejího, pracujme, by se uskutečnila, modleme se však také za idei tuto na úmysl sv. Otce, zejména pak letos v rok památný 1885., modleme se se sv. Cyrillem:

»Hospodine Bože! rozmnož svatou církev svou, vyhlaď z ní všeliký rozkol a sdruž vše v jedinstvo svaté; probuď v ní statečné lidi jedné mysli, jedné víry, jednoho vyznání!« —

Letoší literatura Cyrillo-Methodějská.

(Č. d.)

Tisíciletá památka svatých apoštolů slovanských, Cyrilla a Methoda. Sepsal Fr. Vodička, děkan v Konici. Přidány jsou pobožnosti a písně Cyrillo-Methodějské. 1863. Str. 114. Cena 10 kr.

Vodičkův spisek je starý, ale ne zastaralý. Vypravuje historii Cyrillo-Methodějskou dle Dra. Ginzelova díla: »Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method.« 1861. Ginzel byl tehda první autoritou v kritice otázek Cyrillo-Method. a je skoro až dosud. P. Vodička následuje ho tedy i v rozsahu i v rozvrhu látky i v pragmatismu. Ginzel jest mu jediným pramenem dějů jak politických, tak církevních na Velké Moravě. Jako Ginzel tak ani P. Vodička nemohl ještě věděti o vězení sv. Methoda u biskupů německých (871—873), neboť listy Jana VIII. v britském museu ještě nebyly nalezeny a Ginzel na legendy (pannonskou) mnoho nedává, až na jedinou, italskou: »Translatio s. Clementis,« které nejvíce věří. Listu Hadriana II. o slovanské liturgii z r. 869. (v leg. st. pannon.) také neuznává, až list Jana VIII. r. 880. První cestu svatých bratří do Říma roku 868. motivuje přátelskou korrespondencí mezi Velehradem a Římem a ne žalobou Němců. Křest Bořivojův klade k r. 878., kdežto Palacký r. 871., kanovník Procházka r. 874. — K tomu P. Vodička přidal ze svého klidný, příjemný, pravý to populární sloh, prodchnutý vroucí úctou ke svatému Cyrillu a Methodu a přítulnou láskou k církvi a národu, jak se obě i v našich světcích, Cyrillu a Methodu, pevně spolu objímaly a pronikaly. Takovou náladu budí i ve čtenáři.

P. Vodičkův spisek zasluhuje zvláště pro lid předek před mnohou frasemi nebo smělými kombinacemi nabubřelou brošurkou letoší, o proticírkevních ani nemluvíc.

Životopisný nástin svatých bratří Cyrilla a Methoda, apoštolů slovanských. Sestavil Fr. Utíkal, vikář při dómě. 1885. Str. 48. Cena 10 kr.

P. Utíkalův nástin vyplynul z pramene docela jiného a jinakého. Sám praví, že čerpal hlavně ze »Života svatého Methoda« od Dra. Procházky. Ráz jeho také zachovává. Majíli legendy u Ginzela (Vodičky) ráz jen druhotný, podřízený, u Dra. Procházky legendy a kroniky jsou zrovna hlavním stavivem, jež opírá pilíři jiných historických zpráv úplně authentických. Z legend vzat jest obsah všecek. Na př.: Také sv. Method káže Chazarům, žaloba pro slovanskou liturgii také je příčinou první cesty římské; list Hadriana II., působení svatého Methoda

v Čechách, Slezsku, Polsku, Rusku, návštěva sv. Methoda v Cařihradě u císaře Vasila I. a j. se přijímají. Z legend vplétá ve své vypravování i rozmluvy jednotlivých osob v řeči přímé. Tím vypravování více poutá a přesvědčuje. Není každé slovo historicky zajištěno, ale za takové ho vypravovatel ani nepokládá.

I tato brošurka pomůže rozšířiti známosť dějin Cyrillo-Methodějských, zvláště když p. Hölzl tak chytře se postaral o její rozprodání, dav jí za vůdce na cestu po Moravě Bečákův kancionálek, pro naše básnictvo duchovní ovšem, jak známo, ne příliš čestný.

Po tisíci letech. Několik slov ze života apoštolů slovanských Cyrilla a Methoda. S dodatkem: Oslava 6. dubna v zahraničních zemích slovanských. Nastínil Frant. J. Peřina. (Se 7 obrazy.) V Praze. Nákladem B. Stýbla. Str. 28. Cena 20 kr.

Po vzletném úvodu rozepisuje se pan pisatel o životě svatých apoštolů našich, dosti zajímavě, k čemuž nemálo přispívají slušné celkem obrázky. Poučný jest popis oslavy svatých apoštolů našich v jiných zemích slovanských. Spisek končí pěknou básní »U hrobu sv. Methoda« od Jana Soukopa. Odporučujeme. *P. P. H.*

Krkavčí hlasové o Velehradské slavnosti Cyrillo-Methodějské. Napsal Jan Lepař, řed. c. k. ústavu ku vzdělání učitelů v Praze. (V »Časop. katol. duch.« 1885. č. 5. str. 281—291.)

Slovutný dějepisec oceňuje ve článku tom tři známé nám již hanopisy v Praze letos vydané, totiž Pravdův, Holečkův a Svobodův.*) (P. d.)

*) Potěšitelno jest, že k oslavě jubilejní také veřejné i soukromé místnosti počínají se zdobiti obrazy sv. věrověstů našich, jak patrno z hojných poptávek a zpráv o uměleckých obrazech Seitzově a Pirchanově. Jest zajisté žádoucno, aby v každé slovanské škole a rodině mimo jiné oblíbené obrazy náboženské visel též obraz oněch dobrodinců našich, od nichžto jsme náboženství to obdrželi!

Posudky.

Paedagogické rozhledy po literatuře československé. R. I. (1870—1882.) Vydal »Ústřední spolek jednot učitelských v Čechách.« Redaktoři: A. Frumar, J. Klika, V. Kredba. V Praze 1885. Nakladatel J. Otto. Str. 541. Cena 4 zl. 60 kr.

V díle tom sneseno prací zajisté namahavou a ne právě zajímavou pro každého vychovatele hojnosť vůdčích myšlének a poukázek, jimiž by se řídil ve volbě spisův a spisků vzdělávacích, od vědeckých až ku popularním. Rozumí se samo sebou, že tu třeba spolehnouti na auktoritu pp. referentů, z nichž ostatně většina důvěry té rozhodně zasluhuje; jsou jimi m. j. Jan Lepař, Dr. Petr Durdík, J. E. Kosina, F. Bílý, J. Malát a j. v. Tím rozhodněji třeba ozvati se proti některým částem, v nichžto zneužito záslužného podniku a uznaných jmen ku projevům nešetrným a nespravedlivým naproti straně, jež některým členům učitelstva není po chuti. Týká se to hlavně p. Kahlika, professora matičného gymnasia v Opavě, jemuž odevzdán dějepis k ref.; on zajisté takové úlohy jest neschopen, buď že nemá potřebných vědomostí anebo potřebné nestrannosti a slušnosti dějepisecké. Kde který štváčský pamflet o husitismu a sv. Janu Nep. a pod. uvádí a vychvaluje (str. 286—289, 314, 335.), na př. všecky podobné výlevy Epištol svobody (!!), o obranných spisech Ekerta, Borového, Votky a j. buď neví, buď posměšně je odbývá (320 o Lenzově Janu Husovi), ukazuje sám takto svou duchaprázdnosť a nesoudnosť, jíž běží jen o hanobení. Proto také velkolepá díla

Tomkova, Gindelyho a j. líčí tak, jakoby byly jen hanopisy církve, papežův a duchovenstva, které přece zkaženo jen ze zevnějška, nikoli ze sebe!

Věta (str. 97.): Český Brehm budiž naší biblí (!) svědčí o něčem docela jiném, než o rozhledu po příslušné literatuře německé a vychovatelském taktu! Totéž platí o požadavku p. J. M.(etelky), aby »suchá data zeměpisných učebnic« osvěžovala se ze špinavých Feuilletonů Jana Nerudy, Obrazů z ciziny (!!). Podobných míst, jimižto spravedlivý čtenář nemůže než uražen a pohoršen býti, jest ještě více; poukázali jsme jen k některým, jimižto dílo veleprospěšné na úkor pravdy a práva znešvařeno. *Red.*

Růže Sušilova. Redaktor Alois Hlavinka. (O.)

Patrnoť již ze všeho, že vědecká část velikou většinu almanahu zaujímá, což zajisté podniku tomu nikterak na závadu není. Nejvyšší zajisté toho potřeba se jeví, aby kněžstvo vážným studiem se obohativši, mohlo čeliti vědě bezbožecké a tak výtečné prokázati služby věci dobré. — Nestejně ale četně přece zastoupena jest i literatura krásná. Ve příspěvcích básnických musíme při vší své objektivnosti vyznati, že až na nepatrné nedostatky básně tuto obsažené jsou cennými, forma u všem vytříbena a obsah bohatý a rozmanitý. Pravdiva jsou sice slova redaktorova v předmluvě: »Básně položené v almanahu nemají snad svědčiti o tom, jako bychom snad měli kolik zde jmen, tolik povolaných a vyvolených básníků . . . ,« leč přece množství těchto příspěvků svědčí o nezkažené ideálnosti, nadšení a hlubokém přesvědčení bohoslovců ve svém stavu a povolání.

Úplně vhodně vřaděny jsou do almanahu i básně příležitostné: Al. Šťasty »Díky,« k nastolení J. M. nejdůstojnějšího biskupa Frant. Saleského; Jul. Koubka »k sedmdesátým narozeninám kan. Mat. Procházky;« Al. Šťasty a Jos. J. Vejchodského, »ke druhotinám téhož,« poněvadž psány jsou ku poctě mužův o rozvoj idee Cyrillo-Methodějské v jednotě bohoslovců vysoce zasloužilých.

Krásné jsou lyrické básně a popěvky: Jos. J. Vejchodského, »Již vlají plachty,« »Stvoř svět si,« »Motiv Hostýnský,« a »Věnování«; P. Václ. Češkuty »Svatá Maria,« a »Díky Maria«; P. Al. Šťasty »České chýše«; J. N. Konečného »Vlaštovky«; Ot. Vítězs. Pitry »Seminářské popěvky«; Jos. Fr. Rejzka »Šik spořádaný«; Al. Krska »Modlitba,« »Za lásku«; Jak. Bozděcha »To tajemný duch«; Ondřeje Rablovského »Na úsvite«, a »Jako sa bluda sveta vytratia«, obě v nářečí slovenském. —

Stejně pečlivě vybrány jsou básně výpravné. Z těchto zvláště zdařenými jsou: Fr. Em. Ibla »Pozdní poutník«; Em. Stránského »Mučenice«; Frant. Kyselého »Zlaté stopy«; Ot. Vítězs. Pitry »Mnich.«

Rovně četným zastoupením honositi se může belletrie, která zdobí almanah znamenitým historickým obrázkem Al. Dostála »Odplata,« ze života Žižkova, kterak »odplatil« svým vychovatelům prachatickým; Boh. Zahradníka »V šeru a na úsvitě«, črtou z počátku 17. stol., kde v rámci historické novelly podává krásný, ač neutěšený obrázek z Německého Brodu; P. Jos. Kašpara »Však« a »Nechť« jsou bratří. utěšenou vzpomínku z mladých let; P. Fr. Janovského »Vystěhovalci,« obrázek ze života, v němž rázně tepe manii stěhovavého našeho lidu; dvěma povídkami Fr. Palečka »Obměkčil se« a »Štědrý večer,« ne sice látkou novými, ale provedením pěknými. —

Pestrá rozmanitosť uveřejněných prací, jež do všech oborů vědy i poesie spadají, znamenitou okrasou jest almanahu, a každý čtenář ji jen schválí. A při tom při všem praví ještě redaktor v předmluvě, že mnohé práce musily býti vynechány, ano že bohoslovci z Olomouce ani se nezúčastnili. Skvělý to a dostatečný obraz mravenčí píle jednoty Sušilovy a pádný důkaz, že nejsou bohoslovci a kněží »zaháleči,« jak dovolují sobě nazývati je různé ty liberální »listy.« Jest to jenom ukázka — ale ukázka velkolepá, tak že čtoucímu maně napadá prostonárodní ona prosba: »Pane Bože houšť!« S jistotou alespoň možno říci, že by almanah přijat byl s nadšením vždy větším a obecenstvem vždy širším — a vybudoval by sobě

konečně cestu i do našeho lidu. Pravdiva v nejvyšší míře jsou slova nadšeného básníka, jež postavena jsou v čelo jakožto »Věnování«:

„Z těch klasů věnec uvijeme dvojí.
Tím jedním ovijeme dřevo kříže,
jež, Bratří svatí, u krvavém znoji
jste vztýčili nám. — — — — —
A druhý vínek za čelenku skrovnou
my Vlasti svinem sněžného kol čela . . .

Ano, církvi a vlasti zasvěceno jest toto dílo. Může býti cíle vznešenějšího? Zajisté tedy jubileum tisícileté oslaveno i bohoslovci a oslaveno — důstojně!

J. Š.

Na Dívčím Kameni. Napsal Otakar Mokrý. (O.)

Co se týče povah, líbí se nám přímá, pevná povaha Jana Biskupce. Příjemný zjev Anežčin má folium své v odporné Evě.

Ještě něco. U nás v poesii zavládl většinou rozměr jambický. Nejsme proti němu ze zásady, ale žádáme, aby bylo dbáno přízvuku; ale s takými jambickými verši, jaké jsou v této básni Mokrého, nemůžeme se spřáteliti. Kdo báseň četl nahlas, přizná, že se obtížně čte. Místo jambu počínají verše většinou daktylem. Tak na str. 5. počíná 12 veršů daktylem a jen 7 řádně jambem. Čteme-li vše jambicky, činíme jazyku násilí. — Mluva jest dosti čista,*) lahodna.

S našeho stanoviska poznamenáváme, že látka sama již podávala básníku příležitosť vítanou, aby mohl učiniti poklonu svou husitismu a aby ukázal svou liberálnosť. Mokrý nemůže pochopiti, proč ta »příšerná« ruka Hospodinova tak nemilosrdně jeho rodný kraj rozsápala; podle jeho názoru není možno, aby hněv boží byla popudila

„ta svatá (!) nauka, jejíž vyznavačem
lid jihočeský s Husineckým Janem," (str. 20.)
„jenž v síni zlatou vkročil mezi bohy,
nesvrhna obuv s rouhající nohy,"
jak Člověka syn (!!) . . . (str. 18.)

Mokrý patrně tedy jest buď husitou, čehož jistě na sebe nevezme — anebo, což pravdě podobnější, docela obyčejně, byť i veršem — lže! *Fr. A. V.*

Básně Miriamovy. (Zenona Przesmyckého z Varšavy.) Z polského přeložil Jan Nečas. V Praze. »Ústř. knihovny,« s. 160. Nákl. knihkupectví I. L. Kobra. Str. 38 v 16°. Cena 10 kr.

Sbírka to něžných písní a básní lyrických v devíti odstavcích, plynně a obratně přeložených z polštiny. Ze vzpomínek horských nadepsáno jest trojí oddělení takto: »Dva štíty,« »Jitro v horách« a »Večery v horách.« Hned v první z nich struna pěvcova žalně zaznívá:

„Oni nach i věnce mají,
a my jenom žal!"

A opět na str. 5.:

„Místo věnce, místo nachu,
tolik děsných škod!" —

Druhý odstavec přináší třinácte znělek samotářových, a sice první: »Nepřátelům poesie« s heslem vlašským: »La poesia non muore!« t. j. »Básnictví neumírá!« Obsah i forma jsou dokonalé, myšlénky a slova rázné, jmenovitě ve třech znělkách, majících nadpis: »Při západě.« Dvě jemné znělky »Večer« a »Barkarola« opět usmiřují, ačkoliv i ty mají nádech tesknoty a bolu. Dvě pěkné znělky, nadepsané: »V roklině,« mají ukončení tak krásné i pravdivé:

„Pěj ze srdce, a srdcem můžeš hnouti."

Neméně zdařilé jsou básně: »Jí,« »Dva hlasy,« »Z mé harfy plyne temný stesk . . .« s heslem Virgiliovým: »Sunt lacrimae rerum,« t. j. »Jsou slzy dějův,« »ke 300leté ročnici úmrtí Jana Kochanowského,« a sedmý odstavec: »Nad hrobem J. A. Smoléra.« Věnováno bratřím Lužičanům. Na to: »Příhoda, jakých mnoho,« v trojím oddělení. Až příliš luzná jest poslední báseň biblická: »Prosí dítě,« věnovaná Jaroslavu Vrchlickému, leč taková, že i mládeži možno ji, jakož i celou sbírku malou, do rukou dáti.

P. Method J. M. Halabala.

Z české humoristiky. Psáno pod čáru 1875—1885. Kresby satirické, humoristické i vážné. Frant Heritesa. V Praze. Tiskem a nákladem J. Otty. Str. 147. Cena 1 zl. 20 kr.

Sbírka tato obsahuje 17 čísel, jež mají většinou za podklad národní neuvědomělosť aneb manželskou nevěrnosť. Prospěchářské vlastenectví nejlíp ukázáno v »Silvestrovské silhouettě.« Pan rada Branitzki, jako student stával v čele malého kruhu vlasteneckého, později však »k vůli kariéře« zřekl se vlastenectví a přijal jméno Branitzki. Silve-

*) Znamenáme při četbě „Poet. besed," že tiskových omylů valně přibývá.

strovský večer strávil se svou paní v dychánku, který uspořádala svým členům »společnosť přátel německé osvěty,« i tleskal nejvíce, když zpívána potupná píseň na vše, co je slovanského. Litujeme, že jsme se setkali v této kresbě s výrokem diktovaným nevědomostí (či zlomyslností?). Pan rada Branitzki vzpomínal na minulosť. »A před ním vyhoupla se ze tmy dávno již zapomenutá postava starého pana faráře. Má vysoké lesklé boty a dlouhý šosatý kabát, a vábivý úsměv na dobrácké tváři. Děti, milujte svoji vlasť! — milujte nade všecko svoji nešťastnou matku vlasť! — to byl stálý refrain starého českého kněze, jací bývali . . . (sic). *P. G. S.*

Ave Maria. Historická povídka Jana Podhajského. »Zábavy večerní.« Ročník VI., číslo 2.

Dlouho jsme čekali na druhé číslo »Zábav večerních,« ale jsme náležitě za dlouhé čekání odměněni původní povídkou J. Podhajského, nadepsanou: »Ave Maria.«

Děj povídky jest čerpán z dějin čtrnáctého věku, kdy se stolce biskupského v Praze řídil církev českou Jan z Dražic, biskup veliký, takové důstojnosti do pravdy hodný. Avšak ctnosť má vždy dosti odpůrců, ký div, že i biskup Jan měl mnoho zakoušeti od nevděčníků, kteří ho obžalovali u papežského dvora, jenž té doby nalézal se v Avignoně. Z viny se očistit spěchá biskup s četným komonstvem k papeži v dalekou cizinu. Mezi jeho komonstvo dostal se též synáček chudého převozníka od Labe, Vavřinec Hněvsa. Jak úchvatně líčí spisovatel boj synovské lásky k matce a malé sestřičce, k rodné chýžce s touhou naučiti se umění malířskému, aby jedenkráte mohl na plátně vymalovati tak krásný obraz Neposkvrněné P. Marie, jaký často v duchu se mu zjevoval, a zpříjemniti starobu své matičce a osladiti chudobu sestře své.

Touha ta zvítězila a Vavřinec ubírá se v dálnou cizinu s biskupem, jenž poznav jeho čistou duši, ozářenou mnohými ctnostmi a láskou k umění, dává jej ke známému mistru malířskému Dominikovi, jenž byl Vavřincovi nejen vzorným mistrem, nýbrž druhým otcem, zamilovav si nadaného učně s celou rodinou, zvláště dcera jeho Marie velice si ho váží a později i miluje. A Lorenzo, jak ho všeobecně nazývali, byl také jejich lásky hoden a zdokonaloval se v umění rok od roku. Po jedenácti letech, když konečně pře biskupova se ukončila, a nevina jeho jasně dokázána byla. uskutečnil svůj ideal, jenž měl zdobiti chrám, který biskup Jan si umínil na poděkování Bohu vystaviti poblíž Roudnice.

Již se chystá biskup s čeledí na návrat do vlasti, a hle! Vavřinec chtěje býti zastancem panenské nevinnosti proti jednomu mocnému knížeti, uvržen jest do žaláře. Tam strádá dosti dlouho, až hrdinná láska mateřská odhodlá se na dalekou cestu z vlasti do ciziny, aby vysvobodila nevinné dítě. Scén po návratu do vlasti, dalšího průběhu vypisovati nebudeme, neboť by nám bylo vypisovati děj za dějem.

Povídka svým dějem a mravnou tendencí doporučuje se každému poněkud dospělejšímu, jenž mimovolně zvolá, když ji přečte: Ave Maria! (Zdrávas Maria.) Kéž třetí číslo se objeví rovněž tak pečlivě upraveno, a rádi budeme na ně tak dlouho čekati, jako na číslo druhé.! *Felix.*

Ovoce nepravosti. Dějepisná povídka ze XIII. století. Dospělejší mládeži napsal P. Vilém Sladomel, kněz církevní. S obrázkem.

Kdo se Boha nespustí, toho Bůh neopustí. Dle francouzského volně vzdělal P. J. Janda, kněz církevní v Br. n/L. »Besedy mládeže« sv. 225. Pořádá Fr. Kučera, učitel v Karlíně. V Praze 1885. Nakl. M. Knapp. Str. 115. Cena 30 kr.

Šťastný věru národ, jenž může se vykázati výtečnými spisy pro mládež. Vždyť takové upravují útlé duše dětské na setbu svaté víry a lásky ku vlasti a s nimi všech ctností. Než jak málo máme takových spisů! »Ovšem daleko pohodlnější jest přemílati metafysické trusy a přežvykovati sociologické výpalky, unikající kontrole rozumové, nežli nakresliti pouhý obrázek, o jehož správnosti nebo nesprávnosti poučuje prostý zrak a nezkažený cit.« Než nechme všech vzpomínek a tužeb, přistupme raději k hist. povídce »Ovoce nepravosti,« zda předčí před ostatními povídkami, nevynikajícími nad prostřednosť.

Hlavní osobou povídky jest Záviš z Falkenšteina, manžel králové české Kunhuty, který žil za krušné poručnické vlády Otty Braniborského nad nezletilým kralevičem Václavem. Záviš chtěje využitkovati těchto zmatků, usiloval, ctižádostí puzen, zmocniti se koruny královské. Avšak za své zrádné skutky konečně dostalo se mu trpkého ovoce — smrti před hradem Hlubokou.

Jak vidno, doba Braniborů v Čechách velmi zamlouvá se povídce historické, a mládež mile se jí pobaví, jeli zajímavě psána. Avšak to se nepodařilo všady panu spisovateli; neboť na některých místech velmi unavuje se čtenář suchopárností, jež vine se celým spiskem. Ovšem že někde uvidíme svěží kvítek, ale těch je velmi málo. Podobně i mnohé jednání osob není psychologicky odůvodněno, není motivováno, jakož i rázu tehdejšího života nikterak čtoucí mládež ve spisku nepostřeže.

V pravopise sledali jsme mnohé nedůslednosti a poklesky. Tak čteme jméno »Bůh« hned malým písmenem psáno (str. 26., 33., 34., 46.), hned velikým; na jiných místech zase nemile se nesou nesprávná úsloví a jiné chyby. Tak na př.: »měl mnoho práce s těžkými věcmi« (str. 22.), »veselá tvář všechněch radostí naplňovala« (str. 24.), »vzdor stáří« (str. 28., 42.), »pusť mimo sebe« (str. 30.), »hrozně (!) zamyšlen« (str. 27., 34.), »Heřman z Hohenberku a Hynek z Lichtenburku« (str. 32., 53.), metrum pochybeno na str. 37., »otčima« (str. 38.) a j. S chválou však p. spisovateli jest, že užívá správně supina, jehož většina ostatních dílem z nevědomosti, dílem po příkladu prof. Hattaly si nevšímá.

Doufáme, že p. spisovatel nedá se zastrašiti nezdarem této povídky, nýbrž že budoucně vystřeže se všech nedokonalostí a podá dítkám nové dílko, rovněž mravně bezúhonné jako toto, ale v příjemnější formě.

Obsah druhé povídky jest jednodušší, ale za to zajímavější. Třináctiletý, chudý hoch odebral se do Prahy zkusit štěstí. Obdržev z domova dobré vychování, svou poctivostí a pílí stal se zámožným, vždy pamatuje na výrok: »Kdo se Boha nespustí, toho Bůh neopustí.« Povídka vhodně jest vzdělána a podána mluvou čistou, vybroušenou. Mládež mileráda po ní sáhne, aby v ní hledala zábavy. Kniha na svůj objem není drahá, a tisk je zřetelný. Obrázek méně zdařilý.

J. H.

Pouť do Kelvaaru. Dostaly se nám do rukou »Povídky a arabesky« od Otakara Mokrého. (Bibliotéka Vilímkova číslo 3.) a výše jmenovaná drobotina tak nás zaujala, že neváháme našim čtenářům obsah její podati.

Pan spisovatel dojat poetickým zjevem (Bohorodičky) putuje s procesím do Kájova. V tom pestrém »kaleidoskopu« žen a dívek spatří bledou krasavici po boku starší ženy, nesoucí v náručí děcko. Upoutala ho. — Procesí zašlo do kostela, a on bloudil mezi boudami a stany. Dalo se do deště. Skryl se pod stanem sličné pernikářky. Náhodou se i dívka tam uchýlila. Ptá se odkud je. Odpoví mu úsečně. Z rozpaků se dále netáže (nebo dívčí zjev ho žhavou silou vnady oslnil). Na štěstí dívka se stařenou odchází. Od té chvíle ho již nic netěšilo, proto se šel vysnit do kostela. Z polosnění ho vytrhne šelesť kročejů. Byla to zase bledá ona poutnice. Obětuje Panně Marii »srdce svého oběť nejčistší, prvotiny ryzí, neposkvrněné, nejčistší rosou lásky svěcené. — « Ale v tom povstane u dveří hluk, a do kostela bere se (str. 79.) »roj mladých satyrův a bakchantek, které patrně teprve před chvilkou opustily útulný salon a šumné poháry šampaňského, jež vzkypěli stříbrnými perličkami na oslavu dnešní pouti« — v čele setník unavených tahů, jenž baví (rozuměj v kostele) satyry a bakchantky přednášením básně Heineovy: Pouť do Kalvaaru. Dámičky za odměnu podarují ho voskovými srdečky, která milý setník chystá se obětovati Matce boží. V tom se mu ostruha zaplete do obruby krajkové u oltáře a on odkryje — děcko. Z krátka bylo to děcko jeho, jež tam svedená dívka, obětovavší je dříve Matce boží, položila. Z přítmí chrámového vynoří se její postava, zaměří ku setníkovi a dí: »Matka boží zjednala mi sama přístup k tobě s pomocí téže ostruhy, kterou jsi mne dnes od prahu svých dveří odkopl. — Neklnu ti však — děcko tvé nabylo mladé hezounké pěstounky.« Poslední slova pronese dívka s divokým

smíchem, jenž rozlehne se klenbou kostela jako chechtot demona. Dívky prchnou, i spisovatel nemohl na to patřiti, když setník s dobrosrdečným úsměvem pravil přátelům, aby dívku patrně šílenou odvedli, a vyšel z kostela. Tu byla již noc. Po chvílce nahlédne tam opět, a uzří dívku na stupních oltáře klečeti ve svitu měsíce. —

Věru člověk se musí diviti, jak takové »plody« do tisku mohou přijíti.

Ono je to jádrnější, pikantnější, když jevištěm sprostého výstupu stane se chrám Páně, do něhož satyrové a bakchantky (tedy společnosť, jíž se každý poctivec vyhýbá), vcházejí rozjařivše se dříve šampaňským (kde? V Kájově? Ubohý Kájove!), kde setník unavených tahů dobývá si vavřínů přednášením nějaké frivolní básničky! To má se dostati do rukou našeho lidu, do rukou dorostu, dívek, pro poučení a zábavu! Ovšem, ovšem, jeli větší effect, čtenář to s větší chutí pročítá. Ostatní »plody« tohoto svazku jinak, osvědčeného básníka, odpovídají této docela. V první povídce »V Pováží« je krvavá historie o Alžbětě z Batoryův a dvě vraždy cikánky; končí horečkou z lásky (nechutný obraz o mnichu); druhá »Albergo« končí samovraždou z beznadějné lásky; v novelce »Mladé snění« je láska nezralého gymnasisty a končí samovraždou (v ní vypravování krajánkovo končí způsobem krvavým); v novelce »Indický princ« také teče krev; poslední dvě »Ipavským údolím« a »Na Vrbském jezeře« ještě obstojí. — A vše to oděl pan spisovatel slohem vzletným, lehkým, vybroušeným, který by práci dobrou vysoko povznesl, ale takto mravní nahota vzdor lesklým tretkám ještě více do očí bije.

Naše na slova chudá řeč obohacena je mnohými slovy, stůjtež zde jenom některá: bizarní, groteskní, gobelín, blaseovaný, guirlanda, nuance, nonchalance, lethargický, spleen, banální, stafáž, koridor, paroxysmus, ciselovaný, fącada atd.

My máme mnoho knihoven, ale málo dobrých knih. Každý nový plod literární s opravdovou obavou musí se do ruky bráti, aby tam necudnosť s bezbožstvím a těmi rozličnými šlehy proti víře místa neměla, o to, aby se dobrou četbou lid poučil, se nakladatel nestará, jen když to má dobrý kabát, třebas hanebnou duši. *V. D.*

Zločin na boulevardu Bessières.
(Ostatek.)

K čemu to zbytečné dráždění nervů? K čemu ty vypočítané effekty? Et prodesse volunt poëtae. Každou prací má se nésti myšlenka, povznášející čtenáře. Jakého vzdělání však nabudeme, přečtouce tuto knihu? Vykládáli se nám na 559 stránkách pouze a skoro výhradně o šmejdech lupičských, zatýkání, výslechu, čtemeli ustavičně, jak zločin ve formách nejraffinovanějších rozlízá se společností, kde máme hledati vůdčí idei? Leda bychom tu chtěli míti návod, jak možno státi se prohnaným darebákem, a v tomto případě bylo by toho pro českou duši tuze mnoho. Dobro, šlechetnosť zde podléhá skoro zlobě, jež jest u veliké převaze. Jagon-Simonnet, jenž nezadá v praničem Hugonu Schenkovi, Lorenc de Ribas, sketa, vězící úplně v moci Jagonově, a Florina, vlastně uprchlá manželka zahradníka Malapata, jež se k nim přidruží, toť trojlístek hrdinů s nepravými jmény, hrdinů, jaké si vůbec lze mysliti. Každý z nich výlupek vší drzosti a prohnanosti, zralý pro šibenici. A při vší jejich ničemnosti vede se jim dobře, o svědomí se tak příliš nestarají, to již klidně spí; nedbají též, že nevinní úpí za ně v okovech.

Uvádění takových spisů v literaturu nemožno nám schvalovati; nelišíť se příliš od rozkřičených, kaceřovaných románův, ač bych spíše řekl, že náleží mezi ně.*) Kdo přečte, přisvědčí aspoň

*) Z jiného posudku, později nás došlého, vyjímáme: Nechybíme, vřadímeli román tento mezi četbu — krvavou. Tam by se hodil, ale do knihovny „národní“ se nehodí. Budeli „laciná knihovna národní“ dále uveřejňovati spisy, jakými jsou z loňské serie: Řezníčkovo „Po velké události“, Tesařovo „Na zboží pana Rosenberka“ a jako v letoší serii jest „Zločin na boulevardu Bessières“ — pak dávno minula se svým účelem a řaditi třeba celý podnik mezi četbu někdy nemravnou, někdy krvavou. „Národní knihovnou“ postavena býti měla pevná hráz proti záplavě oněch všelijakých hrozných „Benedů“ a „Katů“, a po tolik let také účelu svému vyhovovala. V posledních však dvou letech, uveřejňujíc práce mladších sil (Řezníčka, jakéhosi I. E. Pražského, Koldy-Malinského, Tesaře), jichž směr je také podlé toho — totiž bezbožecký, a přímo proti víře ostřím svým namířený, se „národní knihovna“ lidu, pro nějž popředně jest určena, nikterak nezavděčí. — *J. Š.*

ve mnohém. Tím nemileji se to dotýká, že vyšla kniha ta v knihovně, určené pro nejširší obecenstvo, v »Laciné knihovně národní«; tak neposlouží se ani podniku, ani nakladateli, literatuře pak nejméně. Vůbec pozorujeme, že »Laciná knihovna« nějak poklesá. Kéž jest brzy, jak bývalo! Co se týče mluvy, nepovznáší se ničím nad obyčejnosť; vytknouti by bylo špatné užívání náměstek přisvojovacích. *A. M. Š*

Drobnosti.

Německý časopis apoštolátu tisku má mezi jiným v posledním čísle tento obsah: »Sv. Pavel — apoštol liberálního katolicismu a liberální tolerance!« Spisovatel odráží námitku, jakoby byl svatý Pavel hlásal, že třeba dbáti a vážiti si přesvědčení zásad i svých protivníkův a nikoho prý neodsuzovati, bera doklady z listů samého apoštola, jenž vybízí věřící, aby oddělili se z prostředku nevěřících, aby střehli se kacířů; vyučuje, že jest jen »jedna zdravá nauka« a té třeba se držeti. — Článkem »Veliké nebezpečenství a veliká povinnosť« jedná se o lžiliberálním tisku, jenž vině duchovenstvo z nesnášelivosti a nelásky bratrské, sám, kde jen může, pravdy sv. náboženství napadá; na hodnostáře církevní hanu kydá, jen proto, že drží se svých práv, a plníce svou povinnosť, varují lid před četbou novin mravnosť podkopávajících a odrážejí útoky, činěné proti všemu, co svato jest.

Pastýřský list rakouských biskupův o důležitosti poctivého tisku. Vybízejíce ku mravné i hmotné podpoře dobrých listů, domníváme se za dostatečnou pobídku uvésti onu stať známého pastýřského listu všech biskupů rakouských, kde mluví o dobrém a špatném tisku. Praví ť následovně:

Nejmocnější pákou v rukou lóže a pomocníků jejích ku znekřesťanění společnosti jest tisk, zvláště denní, to jest špatné noviny. Když mnozí zásady víry a života svého raději čerpají z otrávených prohlubní denníkářstva nežli ze živého pramene pravdy, když raději z novin psaných od židův a nevěrců berou náboženská ponaučení a jim bez výminky věří, za to však církevní úřad učitelský zavrhují, tím sami sebe vedou do záhuby. Nelze popírati, že v denníkářstvu a novinářstvu našem věrně zobrazen duch doby naší. Jaký proud, časový taký rozhodný tisk. Tisk tiskne, co se rádo čte, a rádo se čte, co odpovídá vlastnímu smýšlení. Písemnictvo naše působí — mimo prařídké dobré podniky ve knihách a listech — celkem ničivě na přesvědčení náboženské. Schválně odvrací srdce lidské ode všeho vyššího a nadpřirozeného a sklání je k zemi. Rovněž záhubně tisk působí ve mravnosti časopisy, hanopisy a knihami. Sebevražda, souboj, cizoložství — zločiny všeho druhu líčí se jakožto dovolené, neli jakožto ctnostné. A to přečasto v úchvatné oslňující formě — jedem ve zlaté obálce. A kdo sčítá ty oběti, které molochu špatného tisku denně se obětují, kdo sčítá ty nevinné, kteří špatnou četbou zcela se zkazili a všeho studu pozbyli, kdo ty nerozvážné mladíky, kteří zahubnou četbou novin přistoupili k nepřátelům víry! Nepochopitelno je tedy, že často i dobří katolíci takové noviny a časopisy nejen čtou, nýbrž i svými penězi platí. Církev svatá tímto tiskem bývá co nejostřeji napadána, a ty pomáháš a přispíváš nepříteli proti svaté matce své, proti jedinému ústavu věčné spásy své.

Místo co byste špatný tisk podporovali, ujímejte se raději tisku dobrého. Právem říká se, že dobrý tisk má nyní velký úkol. Ti, kteří čistým úmyslem dobrému tisku pomáhají, jsou misionáři, hlasateli pravdy, podpůrci nejvyšších zajmů člověčenstva. Jejich úloha jest krásná a velikolepá. Neboť jen dobrý tisk, na půdě křesťanství stojící, dovede nyní býti pevnou hrází proti proudu časovému, jistou hradbou proti lži a převráceným zásadám. Jeho úkolem jest pravé potřeby lidu přednášeti a na veřejné mínění důrazně

působiti! Zajisté dosti to důvodův, abyste katolickému novinářstvu věnovali čilou pozornosť a je všemožně vydatně podporovali.

Victor Hugo (srv. č. 5. str. 78.) brzy po svých slavnostech jubilejních odebral se za ovací a oslav protináboženských, pokud možno ještě větších než mu v životě učiněno, do krajin jiných, kde jediné vládne »kritika« nestranná a rozhodná. Ze zpráv o posledních dnech jeho jisto jest, že hledal útěchy náboženství, kterému spisy svými snad, možnoli to vůbec, nemálo uškodil neb aspoň uškoditi doufal. Katolické novinářstvo, po našem soudě zapomínajíc poněkud, že veličiny druhu Hugova nejsou správnými měřítky ve věcech náboženských — vždyť podle Písma je Bůh raději »zjevil maličkým!« — tu a tam až přes příliš záležitostí tou se zabývalo a z ní ve prospěch pravdy těžiti hledělo. Pravíme: po našem soudě, nechtějíce dále o tom se rozepisovati; jen na několik úsudkův o té velikosti nebožtíkově, která našim literatům jistého druhu náramně mozky opojila, budiž poukázáno (srv. »Slov. Sborník« č. 7.; »Osvětu« č. 7.). Turgeněv o »Legendes des siècles« píše: »Ballastu a bombastu jest ukrutné množství; není ani jedné řádně propracované básně, ale tu a tam vyskytují se podivuhodné verše« atd. Z Francouzů vážnější soudcové dosti nepříznivě o něm soudí; ti ovšem, kteří vévodí dennímu hluku a křiku, jmenují století 19. stoletím Hugovým, jak 18. stoletím Voltairovým: vždyť byl Francouz, toť se rozumí! Jul. Schmidt, německý soudce dosti závažný, naprosto jej odsuzuje; »deklamacemi (o všeobecném zákoně lidské povahy) přispěl Victor Hugo nemálo k tomu, že se mravní pojmy Francouzův úplně převrátily.« Gottschall zase ho hájí: »Výstřelky a vady jeho jsou vady a výstřelky genia.« Lindau jej odsuzuje. Nade všecky »horovně soudí o Hugovi Slovan« (dle Zákrejsa), t. Vrchlický: »Má šířku Homera a výšku Jana Evangelisty, má hloubku Isaiáše a pessimismus Joba, má hrůzu Dantea a hněv Juvenalův, má úsměv Virgilův a smích Rabelaisův.« (Viděti, že ve chvastu, servilnosti a nesmyslu Čecha překoná jen Čech sám.) — Výrokům těchto kritiků, většinou zároveň básníků, nesluší ovšem jednotlivě přikládati mnoho váhy, sice by táž věc byla černou i bílou zároveň; buďtež jen důkazem, na jak vratkých základech spočívá nejnovější tento literárně-politický skandál, jejž osnovatelé jeho jmenují apotheosou »nadšence pro nejryzejší lidství — novověkou to vytříbenou zbožnosť« (dle Zákrejsa), t. Victora Huga, jenž na několik měsíců ještě bude »nesmrtelným« králem básníků. Po důkaze takovém již netřeba přikládati měřítka, jež máme my pro velikosť umělce-člověka!

Oprava. Str. 109. sl. 1. ř. 4. zdola čti Jiráskův m. Kráslův.

Karla Pöllatha

výroba předmětů náboženských

ve Šrobenhausenu (Horní Bavorsko),

s filialkou ve ŠVABMÜNCHENU, blíže Augsburku.

Vyznamenání: **Ve Vídni 1873. — V Norimberku 1882.**

Továrna dodává všeliké **medalie, růžence** a jich součásti, **kříže, obrazy,** hlavně pak známé **Šrobenhausenské C. P. odporučené obrazy,** tři serie s českým textem, s krajkovým okrajem i bez něho, **obrázky z míst poutních** a **alba** v barvotisku, prostá i vykládaná francouzská **kokosová vejce,** podobná z perletě, **kožená pouzdra na růžence, lampy na domácí oltáře, kropeničky, křížky pro zemřelé** ku zavěšení i postavení, **ebenové kříže s ostatky,** všechny v různých velikostech. **Škapulíře, prsteny, náboženské stereoskopní obrazy.**

Zvláštnosti: Kříže a **medalionky** kokosové, kostěné, ze zlata talmového i ze skla. **Veškeré části růžencové** mohou v různém množství ihned býti odeslány. **Troj- i čtyrhlasné oltářní zvonky,** které od nejdůstojnějšího tu- i cizozemského duchovenstva četně chváleny a mně k uveřejnění odporučovány byly, jichž tři různé druhy ochotně zašlu. Jich vyobrazení a odporučení stojí každému k službám. — **Ceny nejnižší. — Obsluha okamžitá.**

Nákladem knihtiskárny rajhradských benediktinů v Brně vyšel:

„MORAVAN."

Kalendář na rok 1886.

Pořádá a vydává ***P. Placidus J. Mathon,*** *O. S. B.*

Obsah jest hojný a vybraný. K roku Cyrillo-Methodějskému se odnáší báseň Fr. Kyselého: **Zlaté stopy** a V. Ševčíkův obsažný článek: **O slavnostech všeslovanských ve svato-Methodějském roce 1885**. K zábavě čtenářů přispěli: chvalně známý A. Dostál povídkami: **Zálesáci, Živá čísla, Jak v Kokořově volili**; Vlad. Šťastný: **Hrob ve Vltavě**; Fr. Stránecká: **Kmocháčci** a **Tetřívky „na akcisu"**; V. Ševčík přeložil: **Velký soud kozlovský ve Višňové Hoře.** Vlastivěda zastoupena článkem B. Hendla: **Posvátná místa kr. města Jihlavy**; výtečný znalec lidový profesor Fr. Bartoš podal stať: **Chléb v názorech, zvycích a pověrách našeho lidu.** Mimo to jsou tam drobné **články poučné, část hospodářská a hojné žerty.** — Mnohé zdařilé podobizny a obrazy jsou kalendáři na skutečnou okrasu.

Cena výtisku v tuhé vazbě 45 kr.

Ústav pro kostelní umělé práce.

Frant. Schmalzl,

malíř a pozlacovač

v Marienheimu, ve Sv. Ulrichu, v Grödenu

(Tiroly),

jsa ve spojení s vícero sochaři a uměl. stolaři, dodává **dřevěné sošky** veškerého druhu a rozličných okras. — **Kostelní práce** od křtitelnice počínaje až k největšímu oltáři provádí se dle slohu každého kostela. O vkusném a laciném zhotovení objednávek svědčí mnohé veřejné uznávací listy. Cenníky a nákresy se na požádání předloží. Objednávky přijímají se v jazyku německém a italském.

Obsah:

Pojednání:

Listy z Čech. (Č. d.)
Dopisy Vincence Žáka k Al. V. Šemberovi.
Bačkovský, O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery." (Č. d.)
Tenora, Idea Cyrillo-Methodějská. (O.)
Letoší literatura Cyrillo-Methodějská. (Č. d.)

Posudky:

Frumar, Paedagogické rozhledy po literatuře československé. (Red.)
Hlavinka, Růže Sušilova. [O.] (J. Š.)
Mokrý, Na Dívčím Kameni. [O.] (Fr. A. V.)
Nečas, Básně Miriamovy. (P. M. J. M. Halabala.)
Herites, Psáno pod čáru. (P. G. S.)
Podhajský, Ave Maria. (Felix.)
Sladomel, Ovoce nepravosti. (J. H.)
Janda, Kdo se Boha nespustí, toho Bůh neopustí. (J. H.)
Mokrý, Pouť do Kelvaaru. (V. D.)
Šamberger, Zločin na boulevardu Bessières. [O.] (A. M. Š.)

Drobnosti:

Něm. časopis apoštolátu tisku o liberálním tisku.
Pastýřský list rakouských biskupův o důležitosti poctivého tisku.
O Victoru Hugovi.

Oprava.
Inseráty.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P.“ Číslo 9.

Listy z Čech.

Píše „ad.“

(Ostatek.)

V črtě nesrozumitelné »Vesničtí svatí« je frivolností velmi mnoho, jednak modlitby (»s jedem v srdci«) jednak světců ve venkovských kostelích se týkajících. Chudák prosí o zachování kozy a spisovatel pro posměch vpravuje do Zdrávas prosbu tu. »Matko Boží pros za nás za hříšné, nyní i v hodinu smrti a zachovej mně moji kozu. Amen.« (116.) Svěcená voda je »posvátná tekutina« (116.) K poctě sv. Ludmily »dostával kluk jednou za rok satinglové kalhoty a píšťalu. Holky směly vždy k muzice a ostatním občanům dovoleno bylo přecpat si žaludky.« To vše je »ryze křesťanský způsob slaviti památku první mučenice české« (str. 122.) Zmíněný chudák prosí sv. Ludmilu, by za jeho kozu u Boha orodovala, a slibuje »pláštíkem k příštímu procesí na ni pamatovati« (122.) atd. V povídce »Na konci cílů,« dotýká se spisovatel kaceřovaného vychování v klášteře. Taková dívka nemá pak »smyslu pro snahy a touhy mužovy,« »holduje výstředním službám náboženským dle předpisů z klášterních cel přinesených. Co tu je postů, modliteb, příprav k činům posvátným, svatých škapulířův, obrazů světic a světcův atd.« (str. 142.)

Z těchto několika ukázek pozná každý směr Ottovy národní knihovny a »lidu« neopomene při každé příležitosti odporučiti — by se takových spisů chránil, jich nekupoval a nečetl.*)

Jiná věc, jíž dotknouti se chci, je způsob, jak se nyní píší obrázky z lidu. Co do úst, do hlav a do srdcí lidu vkládáno, jaké myšlénky, řeči, snahy, tužby, to sám Bůh jenom ví. Kdyby spisovatel obrazů z venkova na venkově také nějaký čas žil, s lidem obcoval, ani by mu na mysl nepřišlo líčiti citlivou, něžnou dívku, jíž se smrť každého broučka dotkne hluboko v srdci, s každým kvítkem cítí a nad směskou, jíž posíci má, tuto řeč vede: »Ty tedy nevidíš, že jsem tu vraždila?« »Vraždila?« »Ano, vraždila, jinak mi nelze pojmenovati, co jsem zde konala. Na sta překrásným nevinným květinám jsem život u samého kořene podťala, a kdy bych kdo ví co podnikla, už jich nevzkřísím, neoživím« (»Osvěta« r. 1884, str. 37.)**) A dále naříká dívka ta: »Každý kat je spravedlivější než já, on aspoň ví, pro jaký hřích od-

*) Koldy Malínského „Kroniku historických (!) obrázků“ téhož druhu rozhodně odsoudil Fr. Bílý v „Osvětě“ (č. 6., str. 556—557.)

**) Výňatky z „Vypravování staré žebračky“ od Karoliny Světlé.

souzence života zbavuje, ale já — já . . .« »Ano, takový jest běh světa, na němž nikdo nic nezmění« atd.

To nejsou slova, tužby dívky z lidu, ale myšlenky spisovatelčiny do úst lidu vkládané. Tak lid nemluví; tak hovoří vzdělanci vyššího stupně.

Táž dívka »chce kočku odnaučiti, číhati na ptáky a dělívá se s ní o svoje večeře a obědy,« nad dítětem vede tuto řeč: »Co tu zkusíš a to jediné — mou vinou. Kdyby nebylo mne, nebylo by tebe; ty bys teď nemělo bolesti a nemusilo bys tak hořce plakati. Já jediná jsem to na tebe nastrojila, že jsem tě na ten svět postavila.« To není řeč mladé máteře, ale šílené blouznilky!

Letoší literatura Cyrillo-Methodějská.

(Č. d.)

O kulturním významu svatých Soluňanův. Napsal professor Hynek Krch. Nákladem vydav. »Bibliotéky paedagogických klassiků.« V komisi R. Prombergra v Olomouci. Stran 52.

Professor Krch má zvláštní názor o dějinách církevních u nás. Dle něho svatí bratří buď sami osobně nebo svými učenníky pokřtili všechny aspoň západní Slovany a zorganisovali je v dokonalou církev s obřadem řecko-slovanským, tak že od svatého Cyrilla a Methoda mezi Slovany západními nebylo už pohanův. Ale od prvního začátku konservatismus církve katolické proti této novotě v liturgii se vzpíral a bojoval, až ji přemohl: v Čechách koncem 11. století vypuzením posledních slovanských mnichů z kláštera Sazavského a na Moravě přeměnou dosud slovanských (?) klášterů v praemonstrátské za biskupa Jindřicha Zdíka ve 12. století. Jinde prý se tyto latinisační boje objevují u kronikářů pode jménem misií, na př. svatého Vojtěcha na Slovensku, v Polsku a Prusku svatého Otty Bamberského, Mstivoje u Polabanův atd., ano, kdo ví, nejsouli prý tak zvané »črty« na »pohanských« sochách Polabanův nápisy cyrillské!

Tento svůj názor professor Krch vykládá po velmi stručném životopise na prvních 26 stranách, čině zmínku zároveň o slovanských mniších, kteří se svatými bratry z Byzantska přišli a jim v práci apoštolské pomáhali.

Nová víra — nový život! K novému životu však třeba nové vzdělanosti či kultury. Proto

a) svatí bratří dali nám písmo, hlavní prostředek vzdělávací;

b) zakládali školy pro vědy literní: slovanštinu, řečtinu, latinu jakož i pro hudbu a zpěv;

c) učili uměním výtvarným: stavitelství, sochařství, malířství a uměleckým řemeslům;

d) reformovali křesťanskými zásadami socialní poměry a zvláště rodinný život v zádruze.

Takto oštěpovali pláňku staré vzdělanosti národní roubem vzdělanosti křesťanské.

To vše professor Krch positivně dokazuje z historických a archeologických památek kritikou více méně přísnou. Bez nejmenší výtky vší chvály a následování hodna jest nadšenosť pro sv. naše jubilanty; ba zdá se, že tato nadšenosť nejvíce svádí zasloužilého p. spisovatele Cyrillo-Methodějského ke kombinacím někdy poněkud smělým.

Tím nikterak neodnímáme nikomu práva souditi o věcech sporných svobodně dle hesla svatého Augustina: »In dubiis

libertas!« ale upozorňujeme, aby se domněnky vydávaly a přijímaly jen za domněnky, a nikdy se nevynechávala ani nepřehlížela slovíčka: zdá se, tuším, je věrojatno, bezpochyby, asi, snad, prý ... S touto reservou kdo čte, zvláště čtenáři v historii obeznalejší budou brožurku tuto, kterou počítáme mezi nejlepší, čísti zajisté jen s velikou zálibou a s velikým užitkem pro své nadšení vlastenecké i náboženské. (O.) *Š. P.*

Dopisy Vincence Žáka k Al. V. Šemberovi.

II.

Mnohovážený Pane!
Drahocenný příteli!

Vším právem se hněvati budete, že na Váš dopis od 9. listopadu teprve dnes odpovídám. Vyznávám, že na tom odkladu z veliké částky vinen jsem, však daleko ne docela; neboť p. Ohéral mi řečené psaní se přiloženým pravopisem odevzdal teprv 13. prosince spolu slibuja, že mě navštíví, a dílem více o tomtéž rukopisu dílem o jiných záležitostech porozpráví. Až podnes čekám tu návštivu darmo, a sám p. Ohérala hledaje nikde jej nalezti nemohu. Mezi tím jsem Váš rukopis pročetl, a p. Klácelovi před svátky dodal. Nenalézám v něm nic, co bych nechválil, leč nějaké drobnůstky, které jsem poznamenati se osmělil; pak mám za to, že místo zevrubného, a tudy tuze unavujícího vyčítání všech pádů, v nichž substantiva etc. buď dlouhým, buď krátkým vokálem končejí, by stačilo na přidané paradigmata čtenáře odkázat: neboť těch předce nevyhnutelně potřeba jest, a z nich čtenář nejjasněji viděti může, kdy na konci samohláska je dlouhá, kdy krátká. Přál bych, aby Váš spis brzo světlo spatřil, a hodně mnohým prospěšně sloužil. Že v kolika věcech k mému smýšlení přirážíte se, velmi mě těší, a že to nečiníte veskrz, stejně schvaluju; neboť dobře uznávám, že Vy při nynějších okolnostech jinák nemůžete.

Ptáte se, jak daleko jsem se svou prácí pokročil. Teoria, pokud obyčejně v grammatikách bývá, jest dokončena, a také už načisto opsaná, až na několik archů, které sice první opisovatel už také psal, ale tak, že mi divným spůsobem tři články jinam přenesl; to nyní teda znovu opsáno býti musí. — Teď pracuju na malém slovníčku, jejž ke konci přidám, a v němž znamenitý počet užívanějších substantivů a adjektivů podle obdoby koncovek áč, ář, ec, ce, ík, an, na, árna, dlo atd. (každá obdoba zvlášť v abecedním pořádku) státi bude. Tyto substantiva mám tak dalece v pořádku, ale adjektiva ný, ní mi dělají nemalou mrzutosť, jsouce od spisovatelů velmi nestejně, od nynějších velmi často na ní ukončené, kde Komenský, Bibla, Mathioli herbář atd. jen ný neb aspoň obyčejněji ný mají. — Úkoly ke překládání také ještě zbývají, však jich několik už předce přibylo. Doufám, že po velkonoci spis bude moct k censuře, a jak potom dále, ovšem vědějí bohové; však budouli náchylní, předce snad k říjnu mé dílko světlo uhlídá. Do té doby zachovejte mi svou lásku, a mějte se v novém roku dle srdečné žádosti dobře, čehož Vám i spolu Vašim tak znamenitě a čestně rozmnoženým žákům upřímně přáti bude

se vší uctivostí

Váš upřímný služebník
Vincenc Ziak.

V Brně, 5. ledna 1841.

O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery.“

Napsal Frant. Bačkovský.

(Č. d.)

Bylo tedy vydání »Slávy Dcery« z r. 1824 uvítáno nad míru příznivě a radostně, ale »jen v srdci neodrodilých vlastenců,« jak psal Kollárovi Palacký, a také těm bylo počínati si velice opatrně, takže i »posouzení jí veřejně psáti dobře smýšlející se liknovali pro zlobu našich nepřátel a zlobu času samého,« jak psal Kollárovi Jungmann, ba nebyla ani veřejně prodávána. Svědčí o tom slova, která Palacký napsal Kollárovi 8. července r. 1830: ». . . dobré knihy přece odbyt svůj mají, jakož bych Vám toho příklady dokázati mohl . . . Medle, mnoho-li se rozprodalo exemplářů »Slávy Dcery« v Čechách? ačkoli, čehož velice při tom šetřiti sluší, nikde u knihkupcův ohlášena aneb veřejně vystavena nebyla, protože by sice snad censura zdejší, návodem Zimmermannovým stávku byla na ni uložila.«

A takž, jako Kollárovy básně, které r. 1821 censura otisknouti nedovolila, byly rozšiřovány pokoutně, dálo se podobně s vydáním z r. 1824. Že pak vlastenci neobávali se »zloby našich nepřátel a zloby času samého« co do »Slávy Dcery« na plano, dokazují zprávy o tehdejším stavě české národnosti vůbec, které za let dvacátých tohoto století dařilo se stále ještě nevalně, třeba že po roce 1824 vzešla na čas i stkvělá doba divadlu českému a třeba že Josef Jungmann vyjádřil se veřejně r. 1825 o tehdejším stavě národnosti české dosť uspokojivě, totiž takto: »Ostatně tolik již snažením lepších synů vlasti vymoženo, že to dnes žádná více chlouba v Čechách není česky neuměti a snad i někdy hanba bude špatně mluviti a psáti.«*)

*) V prvém vydání „Historie literatury české“ na str. 491.

Jakž asi dařilo se za let dvacátých národnosti české a vůbec snahám vlastenců tehdejších, zřejmo ze slov, která r. 1827. Josef Jungmann psal Antonínu Markovi: »Kromě želání, co bych jiného psáti mohl, nežli o tom, co nám oběma na srdci — o slovanské literatuře. O slovanské pravím literatuře! neboť libo to aspoň k příteli v psaní pojmenovati, o čem se v tisku skoro mluviti nesmí. Tak jsme klesli zloději domácími, že se téměř k Slovanům znáti nám zbraňuje. Bojí se o nás v pravdě, abychom se nezpolštili a snad dokonce nezruštili, pročež s tím slovem »Slovan« velmi opatrně v censuře pokračují, opatrně to užívají spisovatelé moudří, jako Palacký, který sobě základním pravidlem položil ničeho, ve svůj spis musejní nepřijímati ani od Slovan ani o Slovanech, leda kde by musel a mohl, jako jest ta maličkosť Dobrovského — starý kapoun v nové omáčce . . . Pojednání jeho (Kollárovo), v kterém proti Dobrovskému dovozuje jméno Slovanů býti od »slávy,« třeba se mýlil, jest vždy pěkné a plno učenosti a ducha jeho; avšak Palacký jeho nepřijal do spisův a dal tam toliko Dobrov . . .«*) A podobně František Palacký psal r. 1829 Janu Kollárovi: »Bohužel! naše vláda s těžkem nám dovoluje býti Čechy a hlásiti se ke zbratřeným Moravanům a Slovákům; další pomyšlení na Slovanstvo za výtržné pokládá. My tedy jen tak říkaje na zapřenou obracíme zřetel svůj na Slovany, abychom ušli pozoru jedovatých buřičů, kteří by rádi buřičství na nás svrhli; počínáme sobě opatrně, mírně, avšak nebázlivě, abychom ochráncům a přá-

*) Viz v „Musejníku,“ roč. 1883, na str. 57 a 58.

telům svým vyšším, kterýchžto se nám nedostává, nijaké mrzutosti nepůsobili a dobra národnosti své bez hluku přece hleděti mohli.«*)

A tak teprve když rokem 1830. vzešel obrat ve příčině národnosti české k lepšímu,**) vyskytl se veřejný časopisecký posudek »Slávy Dcery,« a to v »Musejníku,« roč. 1831. z péra Frant. Ladisl. Čelakovského. Jungmann oznámil to v dopise Kollárovi již 30. prosince r. 1830 slovy: »P. Čelakovský dá do »Musejníka« pěknou a chvalnou kritiku »Slávy Dcery,« a 15. dubna r. 1831 psal mu: »Čelakovský . . . nám velikou radosť učinil a tím dávný nás všech dluh z částky odplatil, že posudek »Slávy Dcery« vydal; třebas nebyl zevšad pravý, ale jest chvalný jak Vám tak jemu, tak celé literatuře česko-slovanské. Až vyjde celé dílo zamýšlené tak pěkně, může soud také zceliti a kde chybeno, se napraviti.«

Posudek Čelakovského jest dosti zevrubný a začíná se takto:

»Zde, druhu můj, té Lípy pod krovem se blažme, volný rozhovor vedouce, zde duch plynoucí v dechu ambrovém kvítků nečetných po slovanské louce se zajmi vespolek; tu zvučné žídlo, tu hájů blízkých šum, tu ptactva zpěv nám zlíbezňuje to milostné sídlo, a prudčeji valí se k srdci krev, když jemným toužením budí rajský cit v poklidné stráni slavík podunajský.

Právě deset let uplynulo od té doby co ponejprv Músa Kollárova***) v úplné své kráse, jako tamto druhdy Afrogeneia nad pěnami mořskými, se pojevila na vlasti lůně. Táži se, jaký byl první důraz na mysli a srdce těch, kteří patřili na tento úkaz nebeský? jaké bylo bohyně té uvítání? jaké přijetí ve chrámu národním? jaké zasloužené chvalořeči o ní se pronášely na besedách ctitelů slovanského genia a na tržišti veřejném? Tuto aspoň, probíraje vypuštěné u veřejnosť po celé to desítiletí úsudky a posudky hlasatelů slovanské učenosti a zpěvnosti, nevrle se ohlížím a darmo pátrám v časopisech i nečasopisech našich po hlasu slušné uznalosti, vzdávané básním Kollárovým a jeho vznešené »Slávy Dceři.« — Hanbil bych se za své krajany, hanbil za ostatní Slovanstvo, byloli by pomysliti, že chladným okem na tuto přemilostnou dceru patřili, chladným uchem zvuky její jak lahodně tak mocně celou bytosť pronikající vnímali, že chladnou duši podrželi při tomto pravdivém: »ty pěješ srdce k srdci!« — Ačkoliv rozprávky po literárních listech ať ku pochvale ať ke haně rozváděné nikdy spisu samému nemohou ani ceny pravé přidati ani ubrati, a co vskutku pěkného a vznešeného, samo sobě nejlepším bývá řečníkem: přece podlé účelu svého, záležejícího zvláště v tom, aby pozornosť čtenářstva především na pěkná národní díla byla uváděna, kritická naše jakkoli dosavad skrovná škola za porok sobě pokládati musí, že právě tohoto mistrovského p. Kollárova díla ze žádné se nedotknula stránky. Čili snad toho slovanská skoupozvukosť příčinou?*) Aj, však někteří z našich vysoce učených pánů vlastenců dosti lerma i hluků po německých, za milostivého léta i po českých časopisech o svých i o cizích nepatrnostech troubívati umějí: čemuž

*) Viz v „Musejníku," roč. 1879, na str. 393.

**) Viz o tom na str. 315—318, dílu I. „Zevrubných dějin českého písemnictví doby nové" od pisatele těchto řádků, vycházejících nákladem Fr. Borového v Praze.

***) Básně Jana Kollára. V Praze, 1821. (Poznámka Čelakovského.)

*) Totižto, že Slovan skoupozvuký nezná, jako jiní, troubiti s každou věcí lermo hned a hluky. Son. 33. (Poznámka Čelakovského.)

té jejich chvalořečivosti též k důstojnějším předmětům nelíbilo se povynášeti? — Za to chvalitebné zmínky o znamenitých plodech básníka našeho v nejedněch cizokrajných dennících a časopisech umístěné nalézáme; i možná, že časem valná částka z krajanů našich podlé poskytovaných nám z ciziny úvah a posudků též krasocitného ducha Kollárova hodně a slušně poznati a jej zamilovati se naučí; jelikož u nás nic to není neobyčejného, teprv z úst cizozemcův o domácích a nejbližších k nám věcech prvních nabývati známostí . . .«

(P. d.)

Posudky.

Rusko slovem i obrazem líčí Josef Kolář. Illustrace od předních umělců, z největší části ruských. 1885. Vydáním, nákladem a tiskem Frant. Šimáčka v Praze. Sešit 1.—5. po 50 kr.

V 1. sešitu vylíčen zevrubně vznik a vývoj Petrohradu za Petra Velikého i za následujících panovníků. V ostatních sešitech: Chrámy a paláce Petrohradu. Ukázav nejprve všeobecný pohled na Petrohrad provádí nás spisovatel městem samým, upozorňuje nás na paláce a chrámy pamětihodné. Popisování města i budov děje se tak do podrobna, že nedostává se spisu tomuto pouze mapky, aby se čtenář pomocí jeho přijda do Petrohradu úplně orientoval a památnosti města seznal. Podány tu stručné dějiny všech důležitých budov a při popisování galerie obrazů v Eremitáži uvedena i jednotlivá díla mistrovská všech škol malířských.

S potěšením četli jsme pravdivá slova na obálce prvého sešitu: »Jedni představují si Rusko ve světle nejrůžovějším, sní o něm, jakožto o pramenu jakési nové, východní kultury . . . Naproti tomu druzí zase spatřují v Rusku jen samé stinné stránky, nemají uznání pro veliké ty věci, kteréž tam v době poměrně krátké byly provedeny . . . Jedněm i druhým jest třeba vylíčiti věrně, věcně a nepředpojatě, jaké jest Rusko ve skutečnosti, které jsou jeho stránky světlé a které temné . . . Takovým bude spis náš o Rusku.«

Přečetše dosavadní sešity s politováním konstatujeme, že pan spisovatel patří také k těm prvnějším, a že i jemu by bylo třeba »vylíčiti nepředpojatě, jaké jest Rusko ve skutečnosti, které jsou jeho stránky světlé a které temné.«

Nehledíce ani k tomu, že spisovatel věnuje Kateřině II. příliš mnoho místa i chvály, žádné temné stránky její se nedotýká, uvádíme v její činnosti pouze tato slova: ». . . . sluší na prvním místě vytknouti snahy o navrácení do lůna pravoslavné církve ruské tak zvaných uniátů, to jest pravoslavných, kteří působením jezovitů v Polsku připojili se k Římu.« Že to »navrácení do lůna pravoslavné církve« dělo se s ukrutnostmi, jimž se vyrovnají jen pronásledování křesťanů v prvních stoletích, a že ty ukrutnosti jsou také »zásluhou« Kateřiny II., o tom spisovatel neví. *P. G. S.*

Markrabství Moravské, popisuje Matouš Václavek, c. k. okr. inspektor na Vsetíně. »Nové knihovny pro mládež« řada II., svaz. 64. Str. 112.

Spis jest pokračováním cestopisu Moravy, jehož prvá část uveřejněna byla již ve sv. 44. t. ř., a obsahuje popis Slovácka, Hané a poříčí Odry. Pan spisovatel, počínaje u průsmyku vlárského a Brumova, vodí čtenáře pořadem po všech důležitějších vsích a městech, navštěvuje hrady, památné vrchy a všecka důležitá místa, podotýká krátce jich osudy a proměny, důležitosť neb starožitnosť, a tu a tam přidán též etymologický původ a význam místních jmen; všímá si též úrodnosti půdy, líčí způsob života a zaměstnání obyvatelův, a, kde jest kolébka neb sídlo nějakého znamenitého a zasloužilého muže, déle se pozastavuje a často věnuje mu též krátký životopis.

Probrav Slovácko, přestoupí u Na-

pajedel na Hanou, a popsav týmž způsobem i zde všecka důležitá místa, sestoupí poříčím Odry až k pruským hranicím. Každému kraji zvláště připojeny jsou úvahy a popisy kroje, života, zvykův a celé povahy jeho obyvatelů, jakož i zvláštnosti jazykové.

Pan spisovatel osvědčil cestopisem svým důkladnou a podrobnou znalosť země- i dějepisu naší vlasti moravské.

Sloh jest lehký a prostý. Popisy hradův a významných míst oživeny jsou tu a tam zajímavou pověstí lidovou k místu se družící.

Dějinné údaje a poznámky jsou příliš podrobny a nakupeny, i předpokládají důkladnou znalosť českých dějin, která jen u odrostlých a téměř jen odborníků jest možná, a tedy ona udání jen od zmíněných se zájmem a užitkem čtena býti mohou.

Z té příčiny dílo toto jinochu dospělému a ve vlastivědě, zvláště v dějinách husitismu na Moravě dobře zběhlému, může býti dobrým ba i zábavným průvodčím po vlastech moravských.

Ze spisu sálá čtoucímu vstříc láska ke krásné vlasti moravské a toutéž také čtenáře nadchne. *G.*

Idylly utrpení a bídy, od J. Arbesa. I. Tiskem a nákladem J. Otty v Praze, 1885. — »Salonní bibliotéky« čís. 39. Stran 160. Cena 90 kr.

Arbes jest znám svou romantičností pessimismu hlavně ze svých sociálních románů, ač i drobnější jeho belletristické práce, vydané s titulem »Povídky a kresby« v »Reinwartově sbírce zábavných spisův,« týž směr podržují. Pokračováním těchto kreseb nazvati lze jeho svrchu jmenovanou sbírku »Idylly utrpení a bídy,« obsahující 22 menší belletristické práce, známé většinou z Květů, Ruchu, Světozora a jiných časopisů. Idylly rozděleny ve tři díly: Divadelní, Hřbitovní a Různé. —

I v těchto kratičkých črtách jeví se Arbes pessimistou ač v míře slabší; jen mimochodem zmiňuje se »o lidech — o těch vznešených, podle obrazu božího prý (!) stvořených bytostech« (str. 85.), pouhých červíčkách a pavučinových stvořeníčkách. Jen tak mimochodem přiznává se, že stan divadelní jest mu »milejším všech chrámů,« v nichž prý by se nebyl ani »nejvroucnějšími slovy vymodlil, čeho nabyl . . v profanovaném chrámě sireny Thalie.« *) Že tedy při takových názorech ideje ethické, povzněcující málo kdy ve spisech Arbesových se jeví, jest jisto. Svět ukryl před ním své půvaby, své krásné stránky a ukázal mu jen bol. Odtud lze si vysvětliti, že idylly jeho jsou trochu jiného rázu, než jakému jsme zvykli. Utrpení a bída nižších tříd jsou jich látkou, již spisovatel spracoval dosti dovedně. Zvláštní pozornosti zasluhuje stručná a řízná charakteristika vybájených i dějinných osob, jichž povaha většinou mravně čista, aspoň ne zcela zpustla. Mohutnými rysy líčí lásku, obětavosť a oddanosť rodinnou. V té příčině zamlouvá se nám kresba »O dušičkách,« kde obětavosť a láska, i kresba »Pro hrstku kostí,« kde bol matčin nad hrobem dítěte dojemně líčen. Pěkné jsou též povídky »Šumaři« a »Deset minut králem,« kde láska synovská a obětavosť otcovská pěkně vykresleny. Kresba »V osamělém ouvoze« vyniká pěkným kontrastem a tragičností: V krutých bolestech se vzpomínkou na domov umírá padlý vojín na bojišti, celuje list předrahé matky — a ona raduje se, že syn se brzy ze služby vojenské již vrátí. Lichou romantikou přizdobil spisovatel kresby »Na faře« a »V živém hrobě« (rozuměj v klášteře).

Ve sbírku prací prósou pojal Arbes tři práce veršem, ballady, jež svědčí o studiu ballad národních a Erbenovy »Kytice.« Zdařilou formou předčí »Známý příběh.«

Celkem náležejí »Idylly utrpení a bídy« k nejlepším pracím Arbesovým; aspoň čtenář má z nich větší užitek než z jeho románů. *Fr. A. V.*

Větší povídky. Sebrané spisy Václ. Kosmáka. »Záb. bibl.« sešit 7.—11. Vydav. P. Pl. J. Mathon. Knihtisk. bened. rajhr. Cena dvou svaz. 50 kr. Str. 216.

Jméno Kosmákovo v národě československém zdomácnělo tak, jako Boženy Němcové a Pravdovo. Kosmák jest miláčkem lidu našeho, proto že proň psáti dovede a jej pracemi svými baví a poučuje. Žádný nehledej v pracích jeho

*) Tu p. Arbes patrně chce býti též figuron pro nějakou idyllu pravé „bídy!“

uměleckých zápletek, unavujících reflexí, rozvláčných popisů, nýbrž průhlednosť, jednoduchosť děje, tak asi, jakoby se před našima očima právě rozvíjel. A tato vlastnosť činí ho mezi našimi spisovately originalním a staví ho mezi přední znatele lidu našeho. Karaktery osob kreslí se samy z jednání, z řečí, málokde dodává jim p. spisovatel určitějších rysů. Líčí dojemně, ale také se čtenář někde prostonárodnímu vtipu srdečně zasměje. Výše jmenované dva svazky obsahují povídky: Macocha, Pokání Martina Nováka z Dubu a Šestero zastavení.

Macocha, dojemný příběh, jenž bere v ochranu macochy dobré proti zděděnému předsudku. — Hajnému ochuravěla žena, proto vzal jí pro úlevu děvečku Annu, dívku ne sice sličnou, ale srdce zlatého. Děti ji nesmírně milovaly. Žena zemřela. Hospodářství ujala se matka jeho, která s nebožkou se svářila, vzalť si ji syn proti vůli její, opovrhnuv holkou, kterou mu chystala. Anna byla propuštěna. Matka nyní chtěla svůj dřívější záměr provésti, nutila syna do holky, která si ho sama předcházela. Ale syn, byv svědkem lásky Anny k jeho dětem, přes zlosť matčinu za ženu pojal Annu a volil dobře. — Vypravováno obšírně, s dokonalým líčením života vesského. Z předu v nářečí hanáckém podána pověsť o propasti Macoše. — Pokání Martina Nováka z Dubu. Bohatý sedlák Novák rád si poseděl při plecháči a jednou jda domů, »v ráži« vetchý obrázek Bohorodičky, na stromě v lese zavěšený, srazil. Ale hned vystřízlivěl a činu svého nesmírně litoval. S velikým nákladem dal zhotoviti obraz nový a po celý život činil tuhé pokání. Do děje vloženy jsou osudy chudého hocha, jenž poctivostí a obratností domohl se slušného postavení. Zajímavou figurkou je »Floryš.« — Šestero zastavení jest nejzajímavější a nejpoučnější. Mudrovský představený postavil synovi hospodu, která se stala útulkem veské honorace a ohniskem nevěry (1. zast.). Brzy na to ze závisti mlynář pro svého syna zařídil také hostinec, a tím povstaly dvě strany (2. zast.), které ze vzdoru proti sobě hospody plnily. Nesvárům odpomohl Drbal hospodou »U veterána,« kde se rozvaděné strany smiřovaly (3. zast.). Pilo se všude na dluh. Na takové hospodářství pohlížely hospodyně kysele, ale i ony nalezly útěchu »v nálevně fajnových likérů,« kterouž zavedl po vídeňsku vyučený krejčí Plhal (4. zast.). Však i hospodáři v krátce libovali si u něho na čaji. Tím se jindy pořádní občané zadlužili. Dluhy dostaly se do rukou židům, kteří jimi zatočili známým způsobem. Ba jeden koupil starou hospodu a zařídil si tu výčep lihovin a krámek (5. zast.). Byl veleben, že dával na dluh, a netrvalo to dlouho, žid měl v rukou celou ves. Nyní nečekal; sedláci mstili se. K udržení pořádku zařízena v Mudrově četnická stanice (6. zast.). Vesnice klesla, hospody zašly, a šťastný život dřívější dědině zanikl. Dobrý příklad, kam vede život bez mravův a náboženství.

Každého budiž svatá povinnosť, knihy tyto co nejvřeleji odporučovati; ony směrem svým nejlépe působiti mohou, a to tím více, ježto nakladatelství ve značně levné ceně je vydává. *V. D.*

Z naší dědiny. Cyklus povídek Bohumila Čermáka. V Praze, nakladatel Edvard Valečka. Cena 1 zl. 30 kr. Stran 217.

Kniha, jejíž titul uvádíme, náleží mezi knihy a spisy takové, které vždy naleznou čtenářstvo v nejrozmanitějších kruzích naší společnosti. Obsahujíc cyklus povídek, po většině ze života venkovského vzatých, jest lekturou, po kteréž sahá každý, kdo se pobaviti chce. Obsah povídek není hledaný a napínavý, není fantastický, nebo spletitý a hrůzný, nýbrž prostý, nehledaný — a to oslazuje čtení velice. Pan spisovatel arciť místy mohl psáti stručněji a úsečněji, avšak rozvláčnosť, jen zřídka se jevící, není chybou celku velikou.

Chceme-li přirovnati povídky tyto, můžeme přirovnati je k povídkám Jedličkovým (vyšly v »Salonní bibliotéce« Ottově), které různí se od nich jen větším bohatstvím kombinací. »Z naší dědiny« obsahuje povídky: Větroplach, Noční hlídka, Míša, Šochýtek, Jahody, Kmotr Ondřej, Pro růži, Cyrílek. Odporoučíme je s dobrým vědomím, avšak myslíme, že by knihy určené pouze ku četbě zábavné, mohly

vydávány býti v úpravě lacinější, než to dosud zvykem. Proč nemohla by pak státi kniha tato na př. 50 kr. V lidu rozšířila by se v počtu dvoj- i trojnásobném — a toho se má přece dosíci! *K.*

Z české humoristiky. U splavu. Vybrané humoresky Oldřicha S. Kosteleckého. Druhé vydání. V Praze, 1885. Nákl. pořadatele »Z paprsků českého humoru.« Str. 216. Cena 1 zl. 20 kr.

Nová tato sbírka prací mladého humoristy, bez odporu nadaného, obsahuje jako předešlá vedlé kusů málo cenných několik pěkných a vpravdě »vybraných.« Vad, jež mu již několikráte vytčeny, uvaroval se jen z části. Mezi nimi na předním místě jest, že přečasto místo pravého humoru podává neomalenosť, jež obzvláště se jeví slovy a úslovími ze jargonu drvoštěpa a pod. (cakra, cakralente a m. j. zkomolenin, jimžto žádný slušný člověk se nezasměje!) Doklady na každé téměř stránce. Tato neomalenosť stává se frivolností ve větách, jakou je (str. 50. sl.): »... čím je nemocnému lékař a hříšníkovi milosť, čím je pijákovi plzeňské a labužníkovi lahůdky, čím je vozu kolo ... čím jest andělům ráj a chrámu velebná svátosť ... tím atd. Takto nepřirovnává slušný člověk, nedím křesťan, nýbrž jen zpustlé individuum. Jiná vada jest, že místo humoru skutečného podává se dělaný ve slovních hříčkách až do omrzení opakovaných, anekdotářských vtipech a pod. Sbírka mohla býti lepší, kdyby byla spořádána přísnějším »výběrem,« t. j. mnoho mělo býti vypuštěno. Neboť že Kostelecký dovede napsati pěkné a cenné humoresky, dokazuje mimo jiné kabinetní kus »Anděl míru« (str. 148—177), jakých si přejeme a očekáváme od něho co nejvíce. *Red.*

Lublana, pověsť od J. Kraševského, přel. J. Koněrza. »Knihovny pro český lid« řada II. díl 10.

Přečetné knihovny a knihovničky přinášejí vedle prací původních, z časopisů znovu otištěných, většinou překlady z rozličných jazykův ovšem při takovém množství ceny rozličné. Lublana Kraševského jest opravdu dílem uměleckým, již zvučným jmenem spisovatelovým a obsahem zaručeným. Děj padá v doby pohanské, kdy Lešek krutě vládl svým rodákům, až posléze svržen byl statečnou dívkou Lublanou, jejíž ženich Mirek dosednuv na trůn, z lásky k nevěstě opouští slávu světskou. Povídka propletena pověstmi, postavami báječnými, a přece vše tak pravdě podobno, tak mistrně zauzleno. Čarodějnice Rusá jest postava fantastická, všude zasahující v pásmo děje, postava tajemná jako ty lesy, v nichž obývala. Mluva povídky je jadrna, překlad dobrý. Hodí se za četbu čtenářům i méně vzdělaným, opravdu povídka pro lid. *„ad.“*

Márinka, povídka od Q. F. Renata (»Ottova laciná knihovna« č. 58.)

Chceli se kdo pobaviti, ať si přečte »Márinku.« Kniha dotčená také ničeho jiného nemá než zábavu. Dle několika prvých kapitol lze viděti, že spisovatel (Renatus = Otakar Červinka) měl namířeno na život na venkovském dvoře, k němuž kontury byly význačny a šťastně počaty, však v brzku veškeren děj přeskočil do hlavního města. Studentská láska v rozličných odstínech, se slastmi i nehodami dopodrobna zde vylíčena slohem pružným, mluvou jasnou, formou již dobře vytříbenou. Na 340 str. celý děj roztažen a čtenář jenom pobaven, leda že tu a tam stránka národní vyniká. Míst závadných, mravnosti nebo náboženství se dotýkajících, v knize docela není. Ač kniha se čte plynně, lahodně, přece na konec 340 str. vidí čtenář, že se jenom pobavil a nepoučil. *„ad.“*

Zlatý had, povídka od Mme de Bassauville (přeložil Čeněk Hornov. Příloha k »Plzeňským Listům.«)

V každodenních večerních novinách dostáváme několik stránek románu, ponejvíce překladu a při každém čísle čteme: »K dnešnímu číslu přidáno? stránek napínavého, chvalného románu N.« Dotčená povídka je také napínavá, spojujíc, jak dí překladatel »zbožnosť s poesií,« »smiřujíc moderní náhledy s kouzlem starých věkův a řízení.« Obsahem povídky je láska hluchoněmé dcery Ivonny k matce, pronásledované za krutovlády Robespierovy. Dívka hledá matky své, a našedši ji, ztrácí ji pod rukou katovou. Povídka

prodchnuta je duchem náboženským, který sílí pronásledované, zmužilosti jim dodávaje. Z dějin hrůzovlády francouzské revoluce nečetli jsme dávno kus tak spravedlivé historie. Překlad je obstojný; některé pravopisné (i hrubší) chyby nutno přičísti na vrub sazečův. Povídka ta vyňata ze sbírky »Les secrets d'une jeune fille« (Tajemství dívky); překladatelé neměli by ostatních částí sbírky té zapomenouti. *„ad.“*

Za chlebem. Povídka od Jindřicha Sienkiewicze. Z polského přeložil C. Frič.

Každý, kdo se chce vydati na dalekou cestu za oceán, do nové vlasti Ameriky, měl by si přečísti tuto povídku »Za chlebem,« a kolika by přešla chuť opustiti zde třeba dobré bydlo a vydati se v nejistou budoucnosť. Sedlák Toporek s Maryškou z Lipnice také vyšli plni touhy, naděje — a jak se sklamali, co zkusili v Novém Yorku, na osadě u prostřed lesů, divoké zvěře, k čemuž ještě živlové rozbouření zle působíce, starého sedláka byli by až k vraždě dítěte svého přivedli. Zatonuli v Americe jako na tisíce těch, kteří v nadějích jsouce sklamáni, klesají v lidnatých městech jako jepice. Musíme se až diviti, kde vzal spisovatel tolik síly, by všechnu bídu nakreslil tak živými barvami, jak skutečně vylíčena v krátké povídce této. Čtenář až trne. Celým dějem vane duch náboženský, duch národní. Místy proráží až trpkosť nejvyšší.

»Kdyby byl doma mezi svými, kdyby i všecko tam ztratil, kdyby ho nemoc zastihla, kdyby jej děti z chalupy vyhnaly — mohl by vzíti do ruky žebráckou hůl, jíti ke kříži na křížovatce nebo u dveří některého kostela a mohl by zpívati: »Svatý Bože laskavý, přijmi pláč krvavý« atd. (33.)

Kdyby »Ústřední knihovna,« se zimničným chvatem knihy (překlady i původní) vydávající, vezdy takové povídky přinášela, jak by obohatila českou literaturu! Vedením Zákrejsovým vydala na sta sešitů spisů hodnoty rozličné, jak si bude počínati za nového redaktora Fr. Bačkovského, ukáže nejbližší budoucnosť. Jen hodně prací, podobných pěknému překladu »Za chlebem!« *„ad.“*

Drobnosti.

Cyrillo - Methodějské knihovny. Nemá každá osada česká svého chrámu, aniž své vlastní školy: ale knihovnu Cyrillo-Methodějskou může míti každá. Není ovšem potřebí, aby byla velikolepou a drahocennou, sestávající z několika tisíc svazků, málo aneb nikdy užívaných; dostačí zajisté k tomu malá almárka s malým počtem knih, ale dobrých. Jen třeba pro začátek, aby se věci ušlechtilé chopil občan samostatný, horlivý a obětovný; aby zařídil v obci samé a v okolí sbírku soukromou peněz a dárkův knih, spisův a novin. Nepatrný příspěvek roční, jakož i malý poplatek za vypůjčení dostačil by věru na to, aby taková knihovna Cyrillo-Methodějská zachovala se, a dle možnosti i sil blahodárně působila. Nastanou brzo dlouhé večery a noci zimní, a tudíž vhodno, za včas pomýšleti na zábavy duševné. Četbou dobrých knih a spisů mnohému zlu předejde se, mnohé poučení dobré vnikne mezi mládež i lid dospělý. O knihovnách Cyrillo-Methodějských pojednal »Opavský Týdenník« v čísle 40. od 23. května 1885, a sice následovně:

Slavíme tisíciletou památku věrozvěstů našich sv. Cyrilla a Methoděje. Celé Slovanstvo duchem nadšeným bere podíl ve slavnosti této; však na prvním místě sluší to Moravanům a Slezanům. Nám zajisté oni nejdříve hlásali sladkými zvuky domácími víru lásky zachránivše nás takto od hrabivých Němců, kteří pod záštitou šíření víry Kristovy chtěli si nás podmaniti, zakládajíce nám školy (totiž sv. Cyrill a Meth.) a spisujíce knihy slovanské nejprve rozžehli světlo vzdělanosti a osvěty, které pak ozářilo celé Slovanstvo.

Proto zajisté každý Moravan cítí veliký význam jejich pro Slovanstvo vůbec a pro Moravu a Slezsko zvlášť, a bude snažiti se způsobem nejdůstojnějším oslaviti památku jejich. K tomu však nestačí pouze navštíviti posvátný Velehrad, nestačí zúčastniti se pouze slavnosti

na počesť velikých apoštolů slovanských pořádané, my musíme dokázati, že pochopili jsme úplně význam a cíl práce jejich; my musíme ukázati, že duch Cyrillo-Methodějský posud v nás žije, musíme se snažiti, abychom pokračovali a co možno nejdále dospěli v díle od nich započatém: v buzení národního vědomí mezi sebou, v šíření vzdělanosti a osvěty. A prostředkem k tomu nejlepším jest zajisté zakládání co možná největšího počtu veřejných knihoven.

Veliká důležitosť, ba nevyhnutelnosť knihoven nejlépe vyjádřena je slovy „v knihách leží naše spása," neboť ony jsou jedním z hlavních pramenů, z nichž čerpá národ sílu a život. Proto naše Ústřední Matice školská, Národní jednoty pošumavská i severo-česká, Umělecká beseda, Matice Opavská, a četné akademické spolky krajinské*) velkou část činnosti své věnují zakládání a rozšiřování knihoven mezi lidem; proto každá pokročilejší obec hledí si především pořiditi slušnou knihovnu, kteráž pak jest jaksi kořenem, z něhož vyrůstají ušlechtilé větve vzdělanosti a národního uvědomění. Jen bohužel že obcí takových není ještě u nás tolik, jak by si bylo přáti, že mnohé ještě neprocitly k životu národnímu tou měrou, aby pocítily potřebu podmínky života toho, potřebu knihoven.

Těm tedy kéž jest tisíciletá památka věrozvěstů našich spasným hlasem, který by je probudil, aby v Cyrillo-Methodějských knihovnách postavily pomník svým velkým apoštolům a tím vstoupily v řadu těch obcí, o nichž směle můžeme říci, že jsou naše, že v nich povaha a duch český nepodlehne úkladům cizáckým.

Rady a pomoci při zakládání knihoven ochotně poskytnou vedle Matice Opavské Moravská Beseda v Praze a všechny ferialní kluby.

Tak krásně a poučně píše M. B. v »Opavském Týdenníku,« i dokládám ještě, že každý farní úřad v Čechách, na Moravě i ve Slezsku a na Slovensku, ba každý kněz a učitel slovanský, rád i ochotně bude radou i pomocí v tom ohledu. Mám za to, že roční příspěvek na založení a zachování knihoven Cyrillo-Methodějských v městách i na venkově úplně dostačil by jeden toliko zlatý, ovšem bez obmezení dobročinnosti a obětovnosti. Též by velmi prospělo, kdyby článek tento byl otisknut a uveřejněn pokud možno ve všech časopisech, novinách a kalendářích československých. Ano, knihovny Cyrillo-Methodějské byly by v pravdě nejkrásnějším a nejušlechtilejším pomníkem tisícileté slavnosti Cyrillo-Methodějské v požehnaném a milostivém roku P. 1885.

P. M. J. M. Halabala.

Německý časopis apoštolátu tisku v květnovém sešitě rozepisuje se o tom, jak mocným prostředkem proti křesťanskému liberalismu nynější doby jest úcta »nejsvětějšího Srdce Ježíšova,« má-li stárnoucí a chladnoucí láska národů k Bohu opět se vznítiti. Slovy papeže Pia IX. podán tu jasný obraz liberalismu, any určeny hlavní jeho účinky: Křesťanští liberalisté v pýše a vysokomyslnosti své považují se za moudřejší než církev, popírají jí autoritu, nabádají lid k neposlušnosti a k touze po úplné nezávislosti na církvi, mají však lid k servilismu státnímu; neboť, chtějíce dosíci přízně světských vrchností, pobízejí jej, aby i nespravedlivých zákonů si vážil a jim se úplně podroboval. Mimo to škodí církvi zvláště tím, že mnohdy pod záminkou lásky pracují o tom, aby rozštěpili církev, seslabili její sílu a vliv. — A proti těmto neblahým účinkům lžiliberalismu postaveny účinky blahodárné úcty k Srdci Ježíšovu, jež vštěpuje lidstvu pokoru a poslušnosť k vrchnostem, ne však podlý servilismus, zakořeňuje šlechetnou pevnosť povahy proti liberálnímu patolízalství, a vzbuzuje touhu po jednotě a svornosti. —

V dalším článku podáno několik slov o »důležitosti voleb« do říšské rady.

Článkem »Veliké nebezpečenství a veliká povinnosť« (tisku) poukazuje se k tomu, že staří národové pohanští a jejich zákonodárci větší moudrosť a lepší smysl projevili než nynější svět tím, že stavěli se v cestu spisům špatným, nemravným, což dokázáno několika případy. Zvláště důležito a pro naše okolnosti významno jest napomenouti, aby lid vystříhal se četby tak zvaných »umírněných novin,« jež mnohdy dobré věci nebezpečnějšími jsou než noviny, ježto zřejmě vystupují proti víře. I špatné i »umírněné« noviny mají týž cíl: pokořiti církev; rozdíl je pouze v methodě: Špatné noviny kráčejí přímo, s ohněm a mečem v ruce; umírněné jdou zatáčkami, špetkou dobrého zakrývají zhoubný jed, jenž »pod mírnou formou méně se pozná, spíše se však přijme.« *Fr. A. V.*

Victora Huga rakev »poctěna« prý věncem také od »českého národu« (rozuměj Umělecké besedy pražské). Abychom ku poctě jeho přispěli také

*) Nad jiné však jednoty bohoslovců. *P. red.*

něčím, podáváme úryvek ze článku »Pariser Pfingstwoche und der Victor Hugo - Skandal.« (Historisch - politische Blätter 96. 1.)

Co Lockroy*) a jeho přátelé z Victora Huga učinili, a k jakým účelům Hugo jim sloužiti musil, to v následujících řádcích vylíčiti nejlépe budiž zůstaveno muži, jehož stanovisko tím se vyznačuje, že ve svém díle o Francii oslavuje francouzskou revoluci jako největší a nepřekonatelný čin lidského pokolení, vedle něhož »dílo Spasitele světa sotva ještě jmenováno býti zasluhuje.«

Max Nordau totiž píše do berlínské »Vossische Zeitung«:

„Ode dlouhé doby, aspoň od půl desetiletí, nebyl Victor Hugo již člověkem, nýbrž modlou, čili, abych volil uhlazenější výraz, idólem. Zbožnovali jej, blížili se k němu s ohnutýma kolenoma, věnčili jej jako bůžka, pořádali v určitých dnech nábožné pouti k jeho domu, správněji řečeno chrámu, vzývali jej za přímluvu jako národního boha. — Upřímným bylo toto modlářství ovšem jen u velikého množství vzdálenějšího lidu, u nepříkazného obecenstva, jež odříkává, co mu kdo předříkává, slepě věří tomu co čte, a vůbec dává novinám svým za sebe mysliti a souditi. Úzký kruh zasvěcenců smýšlel docela jinak. Právě jako haruspikové římského pohanství, nemohli kněží Victora Huga na sebe se podívati, aby nesmáli neb aspoň neusmáli se. Bůžek, jejž zástupu představovali, neměl v jejich očích nadlidského ba ani lidského vzezření. Znali všechny slabosti a chyby starého muže a posmívali se jim s celou bezbožnou nevázaností pařížského křiklounství. Nikdy nezapomenu na to, s jakým jásotem v jedné stolní společnosti franzouzských spisovatelů a žurnalistů přijala se v skutku velmi duchaplná i veselá posměvačná píseň na Victora Huga, jejíž refrain zněl: „Eh bien, moi, je — golgothe!!“ zcela nepřeložitelné, ku hříčce uzpůsobené sloveso, jež smyslem „ça boulotte“ „stává se tak tak“ znamená a spolu na „Golgothu“ připomínati má, kteréžto slovo Victor Hugo ve své prorocké ano polobožské tvářnosti stále na jazyku měl. Rovněž mohl bych několik stran tohoto časopisu naplniti, i kdybych jen část anekdot vypravovati chtěl, ježto v pařížských literárních kruzích kolovaly a jež skrbnosť a zatvrzelosť srdce, domýšlivosť a velikášství a posléze změkčení mozku básníkova bez milosti a šetrnosti posměchu vydávaly. Ale takové nevázanosti hleděli si pouze, byli-li zcela mezi sebou; přítomnosť jediného tichošlápka dostačila, aby celý svět a nejhorší posměváčkové právě nejdříve obvyklým chvalozpěvným tónem zapěli.**)

O politiku Victoru Hugovi nemluvíme nejraději ničeho, aneb co možná nejméně. Nebyl člověkem, nébrž povětrnou korouhvičkou; žádné přesvědčení, nébrž měnivá podoba; co jediné trvalým bylo v proměnnosti jeho politických názorů, byly jeho bezměrná ješitnosť a závidění hodná úplná samospokojenosť. Počal jako dvorní básník na dvoře Bourbonů, od nichž dostalo se mu básnického platu, pokračoval na své dráze jsa dvořenínem orleanského království, jež mu za to dalo pairii. Stavěl se r. 1848 protektorem Luisa Napoleona, který v sebe zamilovaného básníka s úsměvem trpěl, ovšem ani okamžik vážně s ním nesmýšleje. Victor Hugo čekal, že bude jmenován ministrem vyučování prince-praesidenta; když však se to nestalo, když pozoroval, že v elysejském paláci z jeho roztahování se posměch si strojí, obrátil se proti svému svěřenci od včerejška i stal se nejúhlavnějším nepřítelem císařství. Pocit bolesti, který mu způsobila ta okolnosť, že poraněna byla ješitnosť jeho, vnukl mu nejráznější zvuky, jaké kdy vytvořil, a „Châtiments,“ „Napoléon le petit“ a „Histoire d'un crime“ jsou nejúžasnějším pomníkem pohanské, lidožroutské, bezmezné a nesmiřitelné nenávisti, jaký v celé světové literatuře nalézti lze. Od pádu císařství nehrál již vůbec žádné politické úlohy a míval ještě jen při vděčných záležitostech, kde ve všeobecných, zmatených průpovědech o svobodě, o rovnosti a bratrství housti mohl, v senátu bohověštné řeči.

Ve filosofii podobá se Victor Hugo nevědomému, žvatlavému dítěti: jeho názor světový — smímeli totiž tak nazvati zmatek myšlének, připomínající brzy na deismus, brzy na pantheismus, jindy zase na scholastický dogmatismus, vždy však nejasně spiritualistický a spolu egocentrický — zajisté čtenáře, podlé jeho letory, rozveselí anebo pohne k útrpnosti aneb dozlobí. Jako dramatik zůstává památným zjevem pro neoblomitelnou vážnosť, s níž představoval obecenstvu roh Hermana, čtyři pokolení purkrabat, z hladomorny vystupující, tajné Angelovy dvéře, brousení noží v „Roi s'amuse“ a podobné nevypravitelné šibřinky. Příští dějepiscové mravů stěží pochopí, jak mohl nejuštěpačnější národ světa při takových výmyslech kolínské masopustní společnosti zachovati vážně nadšenou tvářnosť. Jako románopisec měl Victor Hugo bez odporu velké účinky; ale prostředky, jichž k tomu užíval, jsou dílem velmi pochybné. Pracoval ohromným nástrojem nemírností a křiklavostí; potřeboval bezkonečných tlachů, by vylíčil nejjednodušší věci; počítal zrovna jak hotovitel tuctových románů zároveň na sentimentálnosť i na pudy divokosti a krvelačnosti svých čtenářů. Jeho romány jsou až na „Notre dame de Paris“*) neumělecké, poněvadž jsou beztvárné, nejsou žádnou prací veleducha, nejsou jednoduché. Jen jako lyrik a epik může zcela i plně obstáti, obmezíli se totiž kritika před kritikou pouze na nejlepší jeho plody. I na tomto

*) Zeť jeho, jenžto tak sprostě zachoval se k arcibiskupovi pařížskému po jeho dopise stran útěchy náboženské.

**) Jakub Arbes, spisovatel český, má o této jakož i o násl. věci (o politice) jiné mínění, které vyslovuje ve „Světozoru“ (č. 24. str. 382 sl.) Dle něho jen „fanatičtí Němci“ Huga nenávidějí, protože byl vlastencem a vždy obhájcem svobody. Netroufáme si rozhodnouti, kdo z obou lépe mohl zvěděti pravdu, kdo tedy více víry zasluhuje. Ostatně srv. před. č. tohoto listu.

*) „Notre dame de Paris“ napsal V. H., dokud ještě stál na půdě křesťanské.

poli uškodil si činností svých posledních let života, a abychom mohli zachovati úctu před básníkem, musíme odvrátiti se ode všeho, co as od deseti let uveřejnil.“ *Fr. A. V.*

Molièreova komika. Ve výtečném časopise »Stimmen aus Maria Laach« W. Kreiten S. J. ku konci studie o Molièreovi vylíčiv a dovodiv, kterak nejen v předchůdcích francouzských, nýbrž i u jiných národů spatřovati cos podobného, cos příbuzného, dokládá takto:

Molière ukazuje nám v této příčině velmi dobře, že klassický básník jest květ, k jehožto zdaru a vývoji třeba celého pokolení předchůdcův a vrstevníků, celého rozvoje vzdělanosti, že květ zakoření se v nejlepším základě svého národu a tisícerými větvemi a bujným listím všemi směry se rozkládaje, potravu dýchá ke zdaru svému, až v plod dozrá, listí, větve, peň a kořen odumírají, vadnou a rozpadnou se na věčné zapomenutí, kdežto květ jako trvalý poklad uloží se do pokladny člověčenstva. Tím byl beze vší pochyby Molière Francouzům. Ať přišli dnové, kdy jeho prostá velikosť, jeho niterná zdravosť zvrhlému Pařížanu poklassické doby již se nelíbila, kdy nadutá plačtivosť Marivauova, Destouchova i La Chausséeova tak zvaným »Marivaudagem« prkna zaplavila, jež jadrný humor aneb mužný bol Molièreův vypudila — Molière zůstal přece živoucí jako příroda, jež v jeho výtvorech šťastný výraz nalezla. Marivaux zmizel, Molière znova nastoupil na své staré panství. Teprve nejnovější hypernaturalisticko-smyslný směr výtvorů divadelních, jak se zdá, nebezpečně napadá toto panství. — Molière není pro nynější obecenstvo dosti pikantní. A vskutku nesahá na výši Dumasových stvůr prostý způsob a prostoměšťácká rozmarnosť Molièreova. Zkažený vkus odvrací se od jadrnosti jeho výrazův a bezedná zkáza nenalézá dosti zastřené porušenosti, by se dobře pocítila. Tak jest Molière vůbec nejen větší, nébrž i mravnější ve svých plodech než většina jeho předchůdcův a nástupcův. Jsme venkoncem až poslední, již bychom Molièreovy komodie za mravouku vystaviti chtěli; nám úplně sympatických, dle křesťanské mravouky bezúhonných postav vytvořil Molière málo, málo jeho kusů stojí na positivně křesťanském stanovisku aneb na křesťansko-idealní výši — ale když také musíme vždy žádati, aby nic nemravného, nic nekřesťanského v kuse obsaženo nebylo, přece tak nerozumně si nepovedeme, abychom všecko nelišné, pouze světu zajímavé, krásné nebo komické zavrhovali již proto, že to nekřesťanské, aneb abychom uznávali to za nehodné křesťana, by se zasmál žertu — buď si pro mne i přihrublý, — pokud žert ten z ušlechtilého, skutečného dobra posměchu si netropí, nebo jinak o mravnosť nezavadí. Jen kacířství jansenismu a jí nakažený gallicanismus až dolů k filosofu J. J. Rousseauovi tak truchlivou mysl míti mohly, aby po příkladu přísně kalvinistické Genevy všechny komodie jakožto nedovolený plod ďáblův zapovídaly. Církev katolická, v plném právu celé pravdy, nikdy podobně se nepronesla, ba učený, přísný Bossuet může thesi svou o povrženosti všech komodií tím jen zachovati, že velikého Tomáše Aquinského viní zakrytě z neomluvitelné shovívavosti k pohanu Aristotelovi, z lásky k němuž svatý učitel Bossuetem tak ostře potupenou Eutrapelii za ctnosť křesťanskou vystavil, kterou přece většina svatých otců prý k nectnostem připočetla.

Nezastáváme tu moderního ani starého divadla, jak bohužel jest a bylo; úplně bez výjimky souhlasíme se vším, co pravil Bossuet o nebezpečenstvích a hříších, k nimž divadlo příležitosť poskytuje, k nimž bohužel, byť ne podle své niterné povahy, tož přece podle padlé povahy lidské, svádí; v denním životě budeme od povolání divadelního a návštěvy divadla vší svou výmluvností varovati, jak nám káže rozum i víra; ale pravda s druhé strany nutí nás, abychom vyznali, že nevinné, ne nebezpečné divadlo lze si mysliti, že ne každý herec ve stavu hříchu žíti musí a ne každý kus divadelní je hříšným občerstvením. Mezi přemrštěnou přísností jansenismu, jež by nejraději hned všechny herce a básníky divadelní z církve a milosrdí božího vyloučila — a mezi nynějším, až na nejvyšší vrchol postaveným idealisováním »umělce« a »umělkyně« s prken, idealisováním, jež jednak s uměleckou tvorbou jakožto průměrným

vzděláním jednak s mravností v pražádném poměru není, jež krále, reky a zvláště rekyně s prken nejen za bohatě placené, nébrž i vysoce ctěné, bez mála krále a hrdiny společnosti povyšuje, idealisováním konečně, které by tím více zasluhovalo důkladnějšího objasnění, čím více bohužel i v katolických kruzích bujněti počíná: mezi těmito dvěma výstřednostmi, jansenismem a zbožňováním divadla stojí zdravý, klidný úsudek pravdy a křesťanské mravouky. Ten pak zní:

»Má-li již býti komika« — a o sobě může komika právě tak dobře býti jako tragika, epika, lyrika, malířství a hudba — má-li tedy býti komika, musíme uznati, že Molière napsal několik kusů, které buď úplně neb aspoň s lehkou změnou bez rozpaků k nejlepšímu počísti musíme, co v oboru komiky máme, kusy, jimiž každá i sebe šlechetnější mysl, nepředpojatá, potěšiti se může. Že v té příčině »Misanthropa« a »Učené paní« v čelo stavíme, jest podlé toho, co řečeno, pochopitelno. V jiných kusech, »Lakomci,« »Donu Juanu« atd., soudný čtenář snadno pustí mimo jednu neb druhou nemístnou narážku, aby výtečného převážně plnou duší požíval; ba i v samém »Tartuffu,« nedbaje jednoho výjevu ano i tendence, potěší se nepopíratelně zdařilými ostatními výjevy. Že při fraškách již větší opatrnosti třeba a že čistý požitek mnohem obmezenější jest, rádi dodáme; než bylo by to příliš přísné, ba umělecky neoprávněné měřítko, kdybychom chtěli je všechny bez rozdílu odsouditi. Molière není v celku básníkem pro mládež, ba byl by zle vykládán náš úmysl, kdyby někdo naši podmíněnou chválu básníka za pobídku k bezkritické četbě jeho děl pojímal — ale s náležitou měrou a u výboru čten, může Molière mnohou hodinu duševně občerstvujícího zaměstnání a požitku povznášejícího poskytnouti.

Každým způsobem, — a tím chceme ukončiti, jako jsme tím začali — nemají stoupenci Molièreovi práva, aby Molièrea vedli v pole proti katolické církvi a proti Jesuitům.

Se ctí církve a Jesuitů není Molièreovi co činiti;*) o obé za života svého se málo anebo pranic nestaral, to jest jeho chvála, ale i jeho hana; — před smrtí obrátil se pokorně k Bohu a k církvi — to byl jeho osobně nejkrásnější čin, to by mělo býti — tak soudíme — také od Molièreových stoupenců v objektivně v celém rozsahu svém oceněno. *Fr. A. V.*

*) Podkládá se totiž Molièreovi ve hlavních kusech některých nepřátelská tendence proti nim.

(Zasláno.)

Nový důležitý podnik literární.

Redakcí podepsaného, vikáře a knihkupectví R. Prombergra v Olomouci, počala právě vycházeti **„Sbírka časových spisův, úvah a přednášek,“** kterouž se má zahájiti nová činnosť na Moravě čelící ku **národnímu duševnímu a hmotnému povznešení lidu Česko-Moravského.** — Pro tento podnik literární získáno již hojný počet vynikajících sil a látka rozdělena na **články národohospodářské, sociální a národně-katolické.**

Důstojněji nemohla sbírka tato zahajena býti jako **třemi pastýřskými listy** tvořícími sešit 1., jimiž tak krásně a dojemně promluvili velepastýřové země koruny české ku svému lidu. — Kdežto se jednotlivá čísla časopisů, jež svého času tyto pastýřské listy přinesly, lehce pohodí, potratí a zničí, zůstane sbírka jich, tímto sešitem, úhledně upraveným, trvalou památkou posvátného roku Methodějského. Mnoho prospěje sbírce té **velmi levná cena** její; stojíť pěkný tento sešit **o dvou arších** (32 stranách) **obsáhlého tisku** pouze 6 kr. — **Další sešity** obsahovati budou: **Jakým spůsobem zahájiti jest tímto posvátným rokem znovuzrození lidu Česko-Moravského. — O lichvě. — O zachování kroje národního. — O spořivosti. — O pojišťování dělnického stavu. — Horálů našich denní chléb — zemák a prospěšné jeho pěstování. — Zhoubné účinky kořalky** atd atd. Není pochybnosti o tom, že hlavně kněžstvo naše, jež jest lidu našeho učitelem, rádcem a vůdcem, s prospěchem postará se o to, aby sbírka tato nabyla největšího rozšíření, jakého si z plného srdce přejeme!

P. J. Kachník.

Literární novinky benediktinské knihtiskárny.

Apology mravné,

čili:

Bájky, podobenství a přísloví z mravného mudrosloví.

Zrcadlo moudrosti sv. Cyrilla čili Konstantina, apoštola i učitele slovanského. — Z latiny přeložil a předmluvou i poznámkami opatřil P. Method Halabala, kněz rajhradský. Na památku tisícileté ročnice úmrtí sv. Methoděje na Velehradě, 6. dubna l. P. 885. — Cena 50 kr.

Nápěvy ke všem písním kancionálu,

který vydal P. Pl. J. Mathon, ř. sv. B. — Cena 1 zl. 50 kr., v tuhé vazbě 2 zl.

Zbožné úvahy

o mukách a smrti Pána našeho Ježíše Krista,

dle latinského vel. otce Ludvíka del Ponte T. J. na český jazyk přeložil Jan Nep. František Desolda, kněz řádu premonstrátského v Teplé. (»Asc. bibl.« č. 17.) Díl II. a III. Cena obou dílů 90 kr.

Výklad malého a středního katechismu blah. Kanisia.

Vzdělal Jakub Procházka, konsist. rada, professor katechetiky při bohosloveckém ústavu v Brně. Díl II. **Výklad středního katechismu.** — Cena 1 zl. 70 kr.

Paní Eugenie.

Sebrané spisy Václava Kosmáka. (»Zábavné bibliotéky« dílo 84.) Cena 45 kr.

Z doby bludů.

Historická povídka ze XVI. století. Napsal Antonín Sirůček. — Cena 30 kr.

Nákladem knihtiskárny rajhradských benediktinů v Brně vyšel:

MORAVAN.

Kalendář na rok 1886.

Pořádá a vydává ***P. Placidus J. Mathon,*** *O. S. B.*

Obsah jest hojný a vybraný. K roku Cyrillo-Methodějskému se odnáší báseň Fr. Kyselého: **Zlaté stopy** a V. Ševčíkův obsažný článek: **O slavnostech všeslovanských ve svato-Methodějském roce 1885.** K zábavě čtenářů přispěli: chvalně známý A. Dostál povídkami: **Zálesáci, Živá čísla, Jak v Kokořově volili;** Vlad. Šťastný: **Hrob ve Vltavě;** Fr. Stránecká: **Kmocháčci** a **Tetřívky „na akcisu“;** V. Ševčík přeložil: **Velký soud kozlovský ve Višňové Hoře.** Vlastivěda zastoupena článkem B. Hendla: **Posvátná místa kr. města Jihlavy;** výtečný znalec lidový profesor Fr. Bartoš podal stať: **Chléb v názorech, zvycích a pověrách našeho lidu.** Mimo to jsou tam drobné **články poučné, část hospodářská a hojné žerty.** — Mnohé zdařilé podobizny a obrazy jsou kalendáři na skutečnou okrasu.

Cena výtisku v tuhé vazbě 45 kr.

Vaterländischer Kalender

für das Jahr 1886. — Preis 45 kr.

Tiskopisy redakci zaslané.

Učebnice zeměpisu pro nižší prům. školy. Sest. K. Filipovský. V Praze, 1886 (sic.) Nakl. týž. Str. 70 s abec. rejstř. Cena 50 kr.

Pastýř duchovní. Seš. 9. Obs. mimo káz. Klosovo, Lenzova, Burianovo, Vohnoutova, Melicharovo též d. č. čl. Lenzova o Učení Petra Chelčického o očistci, Škrdlova o zásl. duchov. o zakl. knihoven a j. — **Květy** č. 8.

Písemnosti. Ku potřebě žáků průmyslových škol napsal K. Filipovský. V Praze. 1886 (sic). Nakl. Fr. A. Urbánek. Str. 160. Cena 60 kr.

Německo-české názvosloví při vyučov. ručním ženským pracím. Sest. učitelky průmysl. školy. Druhé vyd. V Praze, 1885. Nakl. týž. Str. 32. Cena 10 kr. — **Vlasť** č. 10. a 11.

Listárna redakce. P. T. pp. *K. v H.:* Učiníme dle přání, jakmile se něco vhodného vyskytne. Což soukromý dopis náš? — *A. D.:* Srdečné díky. Vše dojde po něčem. Čl. o Třeb., jejž bude lze uveřejniti až později, není snad stejný s předn. v Pl. l.?

Karla Pöllatha

výroba předmětů náboženských

ve Šrobenhausenu (Horní Bavorsko),

s filialkou ve ŠVABMÜNCHENU, blíže Augsburku.

Vyznamenání: Ve Vídni 1873. — V Norimberku 1882.

Továrna dodává všeliké **medalie, růžence** a jich součásti, **kříže, obrazy,** hlavně pak známé **Šrobenhausenské C. P. odporučené obrazy,** tři serie s českým textem, s krajkovým okrajem i bez něho, **obrázky z míst poutních** a **alba** v barvotisku, prostá i vykládaná francouzská **kokosová vejce,** podobná z perletě, **kožená pouzdra na růžence, lampy na domácí oltáře, kropeničky, křížky pro zemřelé** ku zavěšení i postavení, **ebenové kříže s ostatky,** všechny v různých velikostech. **Škapulíře, prsteny, náboženské stereoskopní obrazy.**

Zvláštnosti: Kříže a **medalionky** kokosové, kostěné, ze zlata talmového i ze skla. **Veškeré části růžencové** mohou v různém množství ihned býti odeslány. **Troj- i čtyrhlasné oltářní zvonky,** které od nejdůstojnějšího tu- i cizozemskébo duchovenstva četně chváleny a mně k uveřejnění odporučovány byly, jichž tři různé druhy ochotně zašlu. Jich vyobrazení a odporučení stojí každému k službám. — **Ceny nejnižší.** — **Obsluha okamžitá.**

Ústav pro kostelní umělé práce.

Frant. Schmalzl,

malíř a pozlacovač

v Marienheimu, ve Sv. Ulrichu, v Grödenu

(Tiroly),

jsa ve spojení s více sochaři a uměl. stolaři, dodává **dřevěné sošky** veškerého druhu a rozličných okras. — **Kostelní práce** od křtitelnice počínaje až k největšímu oltáři provádí se dle slohu každého kostela. O vkusném a laciném zhotovení objednávek svědčí mnohé veřejné uznávací listy. Cenníky a nákresy se na požádání předloží. Objednávky přijímají se v jazyku německém a italském.

Obsah:

Pojednání:

Listy z Čech. (Č. d.)
Letoší literatura Cyrillo-Methodějská. (Č. d.)
Dopisy Vincence Žáka k Al. V. Šemberovi. (II.)
Bačkovský, O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery.“ (Č. d.)

Posudky:

Kolář, Rusko slovem i obrazem. (P. G. S.)
Václavek, Markrabství moravské. (G.)
Arbes, Idylly utrpení a bídy. (Fr. A. V.)
Kosmák, Větší povídky. (V. D.)
Čermák, Z naší dědiny. (K.)
Kostelecký, Z české humoristiky. (Red.)
Koněrza, Lublana. („ad.“)
Renota, Márinka. („ad.“)
Hornov, Zlatý had. („ad.“)
Frič, Za chlebem. („ad.“)

Drobnosti:

P. Method J. M. Halabala o Cyrillo-Methodějských knihovnách.
Německý časopis apoštolátu tisku o lžiliberalismu.
O Victoru Hugovi.
W. Kreiten O Molièreově komice.

Novinky literární. — Tiskopisy redakci zaslané. — Zasláno. — Listárna redakce. — Inseráty.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P." Číslo 10.

Dopisy Vincence Žáka k Al. V. Šemberovi.

III.

Velectěný Pane a Příteli!

Přede vším mé upřímné a srdečné díky za Váš právě přátelský dopis, jehož dobře míněného úmyslu si velice vážím; a teď, jak jen čas dopouští, k Vašim otázkám. — Myslím, že i po nejbedlivějším zkoumání něco předce každému zbyde, co za dost neučiní a jiným nebo i pouhému obyčeji (penes quem arbitrium et omnis norma loquendi) zanecháno ostane, to jest, že i Vy i já v grammatice tento nemilý osud měti budeme, zatím se upokojme, když aspoň některý krok ku větší dokonalosti se nám povede. —

c, s, z. V tom soudím jako Klácel, už také proto, poněváč komornica, mravenec, kočica (kočka), přechází ve komorničin, mravenčí, kočičí, to jest *c* ve *č*, jako maco*ch*a macošin, ků*r*a ku*ř*í, dru*h*ý druzí družba, ch, r, z ve š, ř, ž, teda by *c* v ňekterých obdobách stálo ke *č* jako *r ch z* ke *ř š ž*, to jest jako tvrdé k měkkému (es muss mě*kk*ý sein, wegen mě*k*cí, mě*k*ší, mě*k*čejší).*)

zk, zp, zt mi mátly hlavu velmi, a s ničím nejsem spokojený, cokoliv mi napadá; však k nějakému konci rozhodlati jsem se musel. Opisuju Vám teda slovně, co po dlouhých mrzutých rozpacích přijímám při časoslovu: Die zwei partikeln s z lauten vor c ch č f k p t ť gleich; darum und weil auch ihre bedeutung oft sehr ähnlich ist, werden sie oft verwechselt. Das wichtigste dürfte folgendes sein. *S* zeigt 1. eine senkung, indem subjekt und objekt von oben herunter oder ganz wegkommen, z. b. sejíti, sjeti, sletěti, slezsti, sestoupiti, sklopiti, schýliti, složiti, heruntergehen, — fahren etc.; smazati, setřeti abwischen, — abreiben. Auch dachte man vielleicht an eine senkung in skonati sterben, sestarati se, setměti se, skrýti, schovati, spoléhati se na něco, slehnouti.

2. Eine vereinigung, und zwar *a)* Es vereinigen sich viele personen z. b. sejíti se, sjeti se, sběhnouti se, srotiti se. Ähnlich smilovati se, slitovati se nad někým, schváliti genehmigen, sesmilniti. — *b)* Das subjekt vereinigt mehrere dinge zu einem ganzen, z. b. svedsti, schytati, shromaditi, spletsti, sepsati. — Ähnlich ist smysliti, stvořiti, spůsobiti (aus s und po sobě wie spořádati), selhati, spívati, wenn man an die zusammenstimmung denken will.

3. Das subjekt erstreckt seine tat auf alle teile, auf das Ganze, z. b. Ján sjezdil, sběhal, schodil celou Evropu;

*) Pravidla tato jsou vyňata z české mluvnice, kterou Žák pro Němce a tudíž německým jazykem tehda psal; nebude tedy divno, že list tento obsahuje tolik němčiny. *Pozn. vyd.*

semleti žito das (ganze, gesammte) korn mahlen, spáliti, stratiti, skaziti ganz, alles verbrennen etc., strpěti erdulden, spasím selig machen; snísti, stráviti, smlsati, skoupiti, sezobati, aufessen, aufzehren, alles aufnaschen, aufkaufen etc

Z hingegen zeigt 1., dass etwas, was früher nicht existirte, oder nur im geheimen dunkel keimte, an den tag kömmt: zroditi se, zploditi, zkřísiti, zrůsti (aufwachsen), emporwachsen), zniknouti, zejmouti se, zjíti und zcházeti aufkeimen, zdařiti se, zraditi, prozraditi, zjeviti, zpovídati, zvěstovati, zvěděti, zvoliti, zmírniti, zbaviti, zprostiti, zouti.

2. Besonders häufig ist *z* bei wörtern, die anzeigen, dass etwas eine eigenschaft erst bekomme, und zwar, dass diese eigenschaft in ihrer fülle zu denken sei. Der keim, die anlage zur eigenschaft ist oft, obwol verborgen, doch schon da, ohne z wächst sie allmählig, mit z erreicht sie ihre fülle oder tritt plötzlich ein. Der unterschied zwischen diesem z und dem obigen *s, 3.* ist also der: Bei *s, 3.* denkt man an die ganzheit, fülle der eigenschaft, z. b. ztvrdnu, zhrdnu, zbohatnu, zchudnu, zblednu, zkřehnu docela ich werde (völlig) hart werden; tvrdnu hiesse: ich werde allmählig hart, bin es aber noch nicht ganz. — Zbáchoratěti, zběleti, zdrsnatěti, ztupěti, zplesnivěti, zčernati, zčervenati, zkameněti. — So auch zbáchoratiti, zběliti, ztupiti etc. grossbäuchig, weiss, stumpf machen. — Auch wenn das zeitwort nicht eben von einem beiworte kömmt, genug, wenn es auf eine eigenschaft hindeutet, z. b. zmrznouti, změniti (zjinačiti), zkaliti (kalným učiniti).

Nota. Manchmal ist der unterschied zwischen s und z wichtig, z. b. srovnati, sjednotiti dva odpůrce, dva kmeny se srostly, svolil, abych s ním jel; dagegen: zrovnal zem er ebnete die erde, zjednotil pravidla er vereinfachte die regeln, chlapec už hezky zrostl = vyrostl, zvoliti měšťanostu. Aber *s 3.* und z 2. sind nicht so sehr verschieden, dass man darüber klopffechten sollte. Während einer denkt, repariren, verfertigen sei eine vereinigung aller rechten teile zu einem ganzen und daher spraviti, shotoviti schreibt, denkt ein anderer, durch reparirung, verfertigung komme etwas, was früher nicht war, wenigstens die eigenschaft pravý, hotový erst hervor, schreibt daher zpraviti, zhotoviti. Wir wollen uns in eine noch genauere unterscheidung also nicht einlassen, sondern im zweifel bloss nach der aussprache schreiben, da es uns inkonsequent schiene, auf unterschiede dieser art viel zu halten, während man Die eisenhändlerin wird einen hasen kaufen, die eisenh. wird hasen kaufen, die eisenhändlerinnen werden hasen kaufen immer gleich gibt mit: železnice koupí zajíce; oder während man aus zahladiti vertilgen und uhladiti glatt machen nur ein zhladiti macht etc. etc.

Vidíte, jak můj list roste, a což kdybych na všechno odpověděti měl? — Odvolávání na prostomluvnou výslovnost heybati, heyřiti etc. držím za cosi velmi mělkého, proto že jest jen provinciálná. Hanákovi, Valachovi, Slovákovi tím málo usnadníte, Němcovi nic; ano Hanáka i Slováka snad byste popletl, jeden říká mlén, bék, véška, druhý mlýn, býk, výška, a o mleyn atd. nevědějí zhola nic. Já jsem ani v Čechách neslyšel seykora ani píč místo síkora, péč. Ba i Jungmann ve slovníku má brzo vejce, lejno, brzo veyce, leyno. — Myslím, že kopito a klepeto snad je stejného rodu, vůbec nerád bych se v tom od obyčeje uchýlil, raděj bych jen řekl, že některé slova se píšou s *í*, jiné s *ý*, a že v některých jest obyčej nestejný jako v německém bei, frei, zwei, sein (seyn). — Ponenáhle by snad některé *y* samo sebou přestalo. Já píšu sin, poněvádž pro syn nevím do-

konce žádný důvod, ani onen mělký krajinovej výslovnosti, dále píšu nazívati, zamikati, proto že kořen zvu, mknu přechází ve název, zámek, a obzláště ve nazívám, zamikám jako stru, pru, dru, žvu ve prostírám, upírám, rozdírám, sežívám. Také bych neměl nic proti největší, bich, bichom, ale sám ostávám zatím při *ney, bych,* ať někdo jiný také něco zjinačí, ne abych já najednou tuze se lišil.

Dvouch, třech, dvou, tří uvádím tak jak zde vedle sebe, řka, že, dvou, tří přednost má jen ve složených dvouletý, tříletý etc. etc.

Chceteli všech mých 7 forem časoslova použíti, a na mne se odvolati, směle to učiňte, neboť nic proti tomu nemám.

Mé smýšlení strany generál, gestikulacie, Gežíš at. p. víte, jedině jste nepodotknul, že se mi to proměňení, které mi navrhujete, zdá patřiti ku proměně gjwa, wog, wosk na jíva, voj, vosk. Jedno jako druhé jest navrhnuto jen z ohledu na cizé řeči, a odvolání na cizé řeči jest vždycky jen mělký důvod, ano Prus, Sas, Dalmatín ve vlaštině vyslovujou také jott, jehen, jente, jenere, a píšou Gott, gehen, gente, genere. Napřed hledím takové opravy navrhnout, které svůj důvod mají v řeči naší, ne v jinej. A znám starce, kteří jako chlapci museli ve školách slabikovati: al a la, je e ar gr, Lager; neboť ještě před 70 lety Němec své g i v Rakousku jmenoval je. On změnil, proto chceme změniti po něm.

Však buď jak buď, já neodpírám, jen na své ramena nemíním brati všechno; zatím jsem jen podotknul, že mnozí k tej změně radějí, a že by snad německým žákům vhod přišla, více než *v* ve *ve jívě,* které by snad Němcovi nevonělo, leč až by německý dobropisec, který roku 1836 radil psati Fi, Fater místo Vieh, Vater dosti následovníků našel, a tak k Vasser místo Wasser potom u nás ku *voj* místo *wog* cestu proklestil. To všechno přetrhnu, a jen nechám, coby pro *j* mluvilo; neboť bych byl nad míru rád, kdybych nějak prostřední cestu našel, tak abych za jedno Vám neodpíral, čeho bych srdečně želel, a za druhé abych při svej hlavní zásadě ostal, že pro své opravy důvod vždycky jen v řeči národní naší hledám, ačkoli ne ve krajině jedinej.

Děkuju Vám opět a opět, že jste mi svou rozmluvu se ....*) oznámiti ráčil; přišla ještě ve pravý čas; neboť potud jsem žádnou smlouvu neuzavřel, a že jsem s faktorem o tom jednal, stalo se jenom skrze p. Ohérala, který mi velice radil, abych svým nákladem nic nevydával. Smlouvali jsme, ale nesmluvili, aby na nejvíc 800 exemplárů se tisklo, a druhé vydání, že si vyhradím pro sebe; však nyní po Vašem listu se vracuju ke prvnímu úmyslu, totiž že sice u Rohrerky ale jen na svůj náklad a jen asi 600 výtisků na světlo vyjíti má; požádal jsem teda o předběžné účty, a pak teprva se definitivně rozmyslím. Míním také nějakého prostředku se uchopiti, jak bych onen podvod, o kterém mluvíte, a který snad dost častý jest, poněkud zabránil, ale to bude jen možné, když tisk i vazba se pod mým vedením stanou, a proto ačkoli bych v Holomouci laciněji vyšel, předce radšej zde ostanu, kyž bych jen už byl u nějakého konce, ale ješte ledacos schází a pak censura! oprava tisku! a odbyt!! — Inu, dá-li Pán Bůh snad už to tak dlouho trvat nebude. —

Bylo to neslušné, že na Vás hned vylákat chtěli, abyste můj spis do školy uvedl, byl bych nespravedlivý a nemoudrý, kdybych to už napřed žádal; ačkoli ovšem by mě to velmi těšilo, a snad také recensentům trochu mírnějšího a rozvážlivějšího ducha vnuknulo, ale zkouška jest jen zkouška, a do škol jen s velkou

*) Jméno (Sloupský či Slanský?) přetrženo a proto nečitelno. *Pozn. vyd.*

opatrností, a po předběžných přípravách se uvedsti může. Slušno teda, abych to Vaší laskavosti zanechal, která okoličnosti uváží, a pak jestli možné, teprva rozhodne. Arci, kdyby Rohrerka napřed jistotu měla velkého odbytu, mohla by natisknouti exemplárů, až bych já se za hlavou drbal, maje s tím už bez toho strachu dost. Račte doplniti svou dobrotivou náchylnost ke mně ještě tím, abyste i déle každý písemný úsudek o Buriánovi odepřel; nechť ho žádá, nedožádá, cítím, že svůj prospěch žádá, a kdyby někdo tím se napřed honosil, co já jsem vypracoval dost obtížně, jakou zásluhou by ještě se mohla chlubiti práca má? honorárem jistě chlubiti se nebude. Tím však nechci říci, abyste Vy ve pravopisu svém mého bádání, pokud se Vám pravé, nepoužil; neboť od Vás se naději, že pokud slušno, o mně se aspoň poněkud zmíniti, ano poněváč natura non amat saltum, mohl by spis Váš býti takový krok napřed, že by můj dálejší krok zas byl jen krok a ne skok; později jiní ať si udělají zas krok ku příkladu s *j* místo *g*, a pak ve druhém vydání už bych i k tomuto krok si také rozmyslil. Ano právě ještě něco o tom šlakovitém j, g, ǧ. Nevíte, jak mi ťežko padá Vám to odepřeti, a jak předce zas těžko svoliti, tážu se teda, byl by jste srozuměný, kdybych místo toho, co o generál, lo*g*ika, gáhen (diaconus) Řehoř (Gregorius), Genua, o pruském jute Jénik, o vlaském a dalmatinském jente, jenere, pak o dalmatinském ďente, ďenere, ďákono (gente, genere, diacono džente, dženere, diacono) jsem už postavil, nyní raděj řeknul: Sollte diese grammatik sich einer zweyten auflage erfreuen dürfen, und sollten indess noch mehrere böhm. sprachforscher die umwandlung des ǧ, g lieb gewinnen, so werden wir nicht anstehen, sie nachzuahmen —?

Doufaje brzo uviděti Vaše nové spisy, žádám Vás, abyste ve svej lásce zachoval

upřímného přítele i ctitela

W. Ziaka.

V Brně, 31. ledna 1841.

P. S. Faktorovi p. Rohrerovej jsem zatím řekl, aby mou věc odložil, až si to ještě sám lépe povážím. Bez toho ještě mi dost práce zbývá. O Vás jsem jen tolik podoteknul, že by neslušelo, na Vás hned o přijmutí knihy mej doléhati, dokud hotová a od Vás uvážená nebude. On uznává, že vtom dobře mám.

Jak kdyby správa spraviti bylo nachricht, benachrichtigen, zpráva zpraviti reparatur, repariren? aneb naopak? aspoň rozdíl.

Letoší literatura Cyrillo-Methodějská.

(Doslov.)

Podali jsme v několika číslech souborný přehled letoších dějepisných prací českých, odnášejících se k životu a působení svatých věrověstů našich, prací vyvolaných památnou letoší slavností, jež měla osvědčiti vděčnosť naši k největším dobrodincům národu našeho; na Velehradě zajisté měli a mají oslavováni býti sv. Cyrill a Methoděj, ať užiji slov Jana Lepaře*)

»1. jakožto hlasatelé víry křesťanské na Moravě a v Čechách,**) která sice

*) „Časop. katol. duchov.“ (1885. str. 289.)

**) Co do Čech třeba bude dějepiscům našim povšimnouti si článečku opravného, v té věci nedávno vyšlého v „Historisch-politische Blätter“

poněkud již tehda v národ byla vnikla, ale neujímala se: jednak pro nedostatek náležitě způsobilých učitelův, a jednak proto, že s učiteli z říše východofranské vycházeli s meči i podmanitelé národní samostatnosti, kteréžto vady příchodem našich svatých apoštolů rázem byly odstraněny;

2. jakožto učitelé víry, kteří i životem svým k rychlému rozšíření jejímu pomáhali;

3. jakožto učitelé křesťanští, kteří důmyslností svou uměli k účelům svým užívati nejpřirozenějšího prostředku, totiž jazyka lidu pomocí i ústního i písemného slova i odchováváním učeníků;

4. jakožto pramen, z něhož křesťanství nepřímo dostalo se i k jiným slovanským národům, a

5. jakožto zakladatelé vyšší slovanské vzdělanosti, jmenovitě slovanské literatury.«

Jak se slavnosť konala, známo z novin, a my několika povšechnými zmínkami budoucně k ní se vrátíme. Spisy naše letos za tím účelem vydané, valnou většinou k významu onomu přihlížely, jej pochopily, a proto úkol svůj vykonaly celkem velmi čestně, což pokaždé vytknouti bylo hlavním úmyslem přehledu našeho. Jak zajisté hned z počátku podotčeno, nebylo záměrem jeho jednotlivé spisy obšírně a vědecky rozebírati a posuzovati, nýbrž většinou jen vytknouti stanovisko jejich, směr a ráz, a hlavně praktickou důležitosť pro různé vrstvy čtenářstva česko-slovanského. Mimo dva nebo tři měly všechny ráz příležitostný, tedy také více méně cenu. A i v oněch sporné otázky vědecké — jako stran písma, obřadův a pod. — spíše jen přehledem shrnovány, jak se nyní naskytují, nežli dále vyšetřovány a novými objevy rozřešovány — tím méně ovšem ukončeny, tak že zbývá bádati dále. Stanovisko jejich až na čtyry — tři z Čech, jeden ze Slovenska — bylo katolické, katolicky důstojné, beze vší vášnivosti věcné, pro věc samu nadšené, čímž výhodně rozeznávaly se od oněch hanopisů slavnosti: tyto zajisté importovati chtěly k nám onen fanatismus pravoslavný, jenž ovšem jest jen záminkou bezbožectví vůbec, naučivše se tomu od učenců ruských (srv. o tom úsudek J. P.(olívky) ve »Sborn. slov.« 1885, 7. 388.); k tomu ostatně poukázali jsme při spisech jednotlivých, k čemuž dnes připojujeme jen zprávu, že Lavrovskij, jeden z oněch slavistů ruských, již nejnověji tvrdí, že sv. Cyrill nebyl biskupem, zamítnuv hodnosť onu nabízenou. Nové tedy snad otázky nastávají — zdali kritické či hyperkriticky stranné, budiž ponecháno budoucnosti.

Dále doufáme, že přehled náš, vyjma snad některé menší články, byl úplný, oč nám hlavně běželo, ačkoli podpory při tom nenalezli jsme u vydavatelstev pražádné, jak bychom do katolických vydavatelů byli se nadáli. Učinili jsme tedy v té věci, seč jsme byli sami. Záleží konečně vše na tom, aby literatura tato také způsobila, nač byla vydána, aby platně přispěla ku »znárodnění« světců našich, aby nám skutečně byli heslem a vůdci v boji k osvětě, jíž se domáháme, k osvětě křesťanské.

(1885; 96, 3.), jenž názorům u nás obvyklým poněkud odporuje.

O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery.“

Napsal Frant. Bačkovský.

(Č. d.)

Takto horlil Čelakovský. Avšak přes to přese všechno nelze neschvalovati opatrnosti, s kterou nakládali se »Slávy Dcerou,« jak výše bylo vyloženo, jiní. Snad opatrnosť ta byla příliš úzkostliva, ale — opatrnosti nikdy nezbývá, jakž učí nás i přísloví, a na tehdejší dobu zbývalo jí tím méně.

Zakončil pak Čelakovský posudek svůj těmito nadšeně vzletnými slovy: »Nechať tedy, jak zasluhuje, zůstává Kollár po všecky časy miláčkem národa našeho — i zůstaneť, dokud české, dokud slovanské mluvy bude trvání, anobrž dokud cit a smysl pro krásu nevymizí na světě! Nechať v nejpěknějších dobách života jinochům vlastenským jest soudruhem a průvodcem, napomáhaje k zachycení a obrazu z temnosti se dobývajících citův a barev se rozptylujících lásky první. Tutoť ve všemožných modulacích octnouti se a jako svůj vlastní pocit nalézati může srdce. Nechať i dospělejšímu věku projevené tuto pravdy poslouží k rozjímání a k vroucnějšímu přilnutí ke vlasti a jazyku. Ty pak jemný, spanilý a blahodějný duchu! neustávej rozkoš tu a roznícení v srdce svého národa vlévati a v něm množiti sladkými zvuky své lýry, třebať i slzy se přiměšovaly ke zpěvu tvému; jsouť ony jasné perly na hrdlo drahé Slavie. Zakonči slova má Músa Kochanowského:

Jednak miéy tę nadzieję, że przedsię za laty
niebędą twoje czułe nocy bez zapłaty:
a co ci za żywota uymie czas dzisieyszy,
to po śmierci nagrodzi z lichwą wiek późnieyszy.
I opatrzył to dawno syn pięknéy Latony,
że twoich kości popioł nie będzie wzgardzony.“

Podotčeno již výše, že Jungmann vyjevil Kollárovi z tohoto posudku Čelakovského radosť nemalou, a také jiným vlastencům Čelakovský zavděčil se jím. Josef Vlastimil Kamarýt pak když přečetl posudek ten, psal Čelakovskému: »Touto slušnou a důvodnou pochvalou více jsi jej (t. Kollára) pochválil než všickni, kteří znělky naň metali.«*)

Podruhé s názvem »Slávy Dcera« Kollárova skladba vyšla v Pešti r. 1832., a na titule poznamenáno, že to jest »Úplné vydání.« Vydání to má celkem »Předzpěv« a 615 znělek, rozdělených v pět zpěvův, a co se týče poznámky »Úplné vydání,« dotekl se jí Jungmann ve svém dopise ke Kollárovi již 15. dubna roku 1831., v němžto, zmíniv se, že Čelakovský vydal posudek »Slávy Dcery« v »Musejníku,« napsal, jak již uvedeno: »Až vyjde celé dílo zamýšlené tak pěkně, může soud také zceliti a kde chybeno, se napraviti.«

Avšak nové toto vydání »Slávy Dcery« neúčinkovalo na Čelakovského tak mile, jako vydání z r. 1824. Očekával je sice velmi zvědavě, jak patrno z dopisu jeho, poslaného 8. června r. 1832. Josefu Vlastislavu Plánkovi, kterému psal: »Vyšlo právě nové vydání »Slávy Dcery,« ale ještě je tu nemáme. Obsahuje 500 znělek — jaká to hojnosť! Očekáváme dychtivě, co tam asi vše bude,**) a ještě týž měsíc psal Jos. Krasoslavu Chmelenskému: »Právě jsem dočetl »Slávy Dceru,« nové vydání, při všech zde onde naskytujících se vadách mistrovské dílo!«***) Ale značně nechvalně vyslovil se o vydání tom již o tři měsíce později v dopise Jos. Vlastimilu Kamarýtovi: »Slávy Dcery« ovšem v Praze 1 exempl., totiž

*) Viz v F. L. Čelakovského „Sebraných listech“ na str. 291.

**) Viz tamže na str. 505.

***) Viz tamže na str. 325.

první díl 614 znělek, druhý díl se dotiskuje. Tomu dílu se podivíš, i ačkoliv záměr jeho dobrý, přece jeho básnické dílo nemá té ceny, jak jsme očekávali. Sto pěkných sonettů z 2ho vydání se téměř v tomto utopilo. Kollárovi se také matou koncepty — filologicky začíná básniť — a básnicky filologuje. Bylo by ke přání, aby také do jiných druhů básnických se pustil, tak by snad opět okřál; ve znělce se již takořka přebral.«*) Podobně Kamarýt ihned, když přečetl ukázky Kollárovy ze zpěvu IV. v »Musejníku,« ročn. 1830., vyjádřil se: »Znělky Kollárovy, znějící v Lethe — hned od čísla 278. — již vadnou a chladnou, vyčítajíce arci na větším díle slavná jména Slovan, avšak toliko vyčítajíce — ne opěvajíce. Ale doufám, že se opět k lepšímu probere.«**)

Kromě těchto ještě mnohem ostřejší výtky stihly vydání »Slávy Dcery« z r. 1832., a to opětně zejména z péra Fr. Lad. Čelakovského, kterýžto do »České Včely,« r. 1835., napsal »Obranu« proti Kollárovi.

Stalo se to takto: Roku 1812. v pražském časopise »Bohemia« vystoupil velmi jizlivě proti všem snahám vlastenců českých Alois Uhle, tehda professor při gymnasiu jindřichohradeckém, začež od Jungmanna byl rázně pokárán ve Hromádkových »Prvotinách,« r. 1813. Kárná slova ta Uhle vzal si upřímně k srdci a mysli tou měrou, že hned po té stal se horlivým ctitelem jazyka českého, a jméno jeho zaznamenáno již r. 1825. v Jungmannově »Historii literatury české« mezi spisovateli českými. Kollár však nedbaje proměny Uhlovy, dal jej ve vydání »Slávy Dcery« z r. 1832. do slovanského pekla, vylíčiv jej jakožto úhlavního nepřítele národu českého. I chopil se Čelakovský péra na obranu svého bývalého učitele Uhla.

*) Viz tamže na str. 314.

**) Viz tamže na str. 267.

»Obrana« Čelakovského počíná se těmito slovy: »Kdož medle, maje na zřeteli slávu spisovatele samého a dobrou pověsť svého národu — holubičího národu, nepřál z celého srdce, by velebený zpěvec náš, p. Jan Kollár, ve svém novém vydání »Slávy Dcery« (r. 1832.) nikdy nebyl napsal, nikdy nebyl dal vytisknouti některé stránky zpěvu pátého, nadepsaného Acheron. Nehledíc na to, že sonetty zpěvu toho v ohledu básnickém skoro veskrz nehodny jsou takového mistrovského péra, jakým p. Kollár vládne, dotýká se tam básník cti a dobrého jména některých osob způsobem nezaslouženým a sebe nedůstojným, pouštěje se v odsuzování pouhým zdáním, příliš kvapným uchopováním se té neb oné z ledajakého kalného pramene čerpané události, a neuváživ, že aspoň toho spravedlnosť žádá, by dříve se všech stran zkoumána byla mravní povaha té osoby, kterou chceme před světem (hrozný to čin již sám sebou!) v pohrdání uvésti a zatratiti. Není úmysl můj všechněch těch a takových osob, kterým p. Kollár více méně dle přesvědčení mého křivdu učinil, zde bráti v obranu. O dva ale přece muže, odsouzené od něho do pekla, třeba jenom slavského, chci se tuto zasaditi — ó bych i dva jim věnované sonetty tím na vždy zahladiti mohl!« — Po té Čelakovský hájí ruského boháče, hraběte Demidova, kterému Kollár vyčetl, že »vlastním chudým bral a chudým dával,« a potom Uhla, a zakončuje »Obranu« svou takto: »Zničením těchto dvou a snad i jiných odsudkův učiní výtečný náš zpěvec »Slávy Dcery« nejen okřivděným osobám, ale i sobě spravedlnosť.«*)

Ale též »Obranu« Čelakovského potkala nehoda, že vyskytla se v nevhodnou chvíli. Kollár totiž právě meškal v Praze,

*) Výtku ve příčině Uhla Kollárovi učinil i Palacký v dopise ze dne 1. září 1832, o čemž viz v „Musejníku," r. 1879., na str. 476.

jeda si pro svou Mínu, i byl tím dojat velmi nemile Jungmann, jakož vidno ze slov jeho, napsaných Antonínu Markovi 19. září 1835: »Ve středu přišel ke mně Kollár, kterýž přes Prahu jel sobě pro nevěstu (Mínu svou), před 15 lety*) zamilovanou!... Nemilo bylo mi, že právě zde v jeho bytu Čelakovský vytasil se s tou obranou Demidova a Uhla, a mrzím se, že ten pán tak rád vozí se po jiných.«*) (O. p.)

*) Vlastně tehda již před 17 lety, totiž r. 1818.

*) Viz v „Musejníku," r. 1883., na str. 508. a 509.

Posudky.

Ruch nynějšího času s upomínkou na budoucnosť. Nakreslil J. M. Pohořelý, osobní děkan v Nové Vsi u Kolína. Nákladem vlastním. Tiskem K. Šolce v Kutné Hoře. Cena 12 kr. Str. 36.

Není to žádná vědecká úvaha, pan spisovatel hledí slohem populárním poučiti lid, jakými jest se mu bráti cestami, aby v tom divokém proudu nynějšího času o ostré úskalí zkázy nenarazil. Stanovisko jest v ní přísně katolické. Vysvětluje stručně, v čem pravé světlo, pokrok a svoboda záleží, že nelze nám tyto prameny časného blahobytu hledati u těch, kteří píší o osvětě, o svobodě svědomí, o pokroku časovém, za to náboženství naše, matku všeho rozvoje tupí a haní, nýbrž v lůně pravé, svaté víry naší. Důkazy podány jsou jasně a srozumitelně, že to každý zcela dobře pochopí. — Knížečka měla býti dříve podrobena důkladné korrekci; nalezli jsme v ní několik hrubých chyb pravopisných i slohových. Úprava slušná. Zasluhuje rozšíření. *V. D.*

Pod Vítkovým kamenem. Kresba ze Šumavy od Ad. Heyduka. »Kab. knih.« sv. 4. Nákladem Fr. Šimáčka.

Šumava nalezla v Heydukovi nadšeného ctitele a oslavovatele, toho je 4. sv. »kab. knih.« opět důkazem. Celou knihou provívá láska k bujným hvozdům šumavským, jež tak živě, tak velkolepě, s takou horoucností dovede vylíčiti jenom — Heyduk. Krásy její líčí sám, líčí ji ústy kmeta, hajného, jenž mu v tom stánku přírody i rozkošnou zkázku povídá. Žil tu se svou mladinkou, spanilou manželkou, již si ze Slovače, v době války košutovské, opuštěnou, přivedl. Ale duch nepokoje pokazil jeho štěstí. Žena byla nespokojena, neměla dítek; k tomu jim náhoda přivála cikány. Fujarka a černé oči cikánovy mu ženu odloudily. Zmizela mu poslouchajíc hlasu srdce a touhy po rodném kraji. Sklamaný stařec truchlil, ale bolesť také přešla. Pro srdce svého klid učil dítky lásce k mateřskému jazyku, lásce k rodné zemi. Než tu, již dávno oplakal, osud mu přinesl zpět zbědovanou a — s děckem. Šlechetný muž ubohou nezamítá, ale odpouští jí a umírající slibuje že se o dítko postará. — Půvabná tato povídka oplývá dojímavými místy, z nichž mnohé jsou vysoké ceny básnické. Charakter zrazeného muže jeví se nám v plné síle šlechetnosti a dobroty — zlaté srdce lidu šumavského, které msty nechová, ale mužně odpouští. *V. D.*

Ze zlatých dob Moravy. Historický obraz, nakreslil A. J. Dubec. V Přerově 1885. Str. 292.

V této práci znárodnil mladý a velmi pilný vypravovatel nejslavnější kapitolu

dějin staromoravských. Tím jsme již napověděli přednosti i vady spisu. Kéž však nikoho od rozšiřování líbezné a bezúhonné četby této zvláště mezi dospělejší a studující mládeží nezastraší následující pokyny, jimiž p. spisovateli zdokonaliti radíme tvorbu příští!

Dubec nepodal nám histor. román, mohutně působivý: s dramatickou kostrou, s dějem jednotným, napínavě zauzleným, za jehož rozvoje osoby jednající dle zákona kontrastu v povahách každá svou vlastní nápadně ve mluvě i v činech charakterisovanou individualitou čím dále půvabněji nás opoutají. Tím přivodil, že čtenář vyspělý, žádající původních, mohutných charakterů, soustředěného a ne přes příliš na mnoho osob rozvětveného děje, a znalý spolu dějin staromoravských, hodně dlouho musí čekati, než jej kniha v II. díle dokonalou V. kapitolou k básnickému požitku a k dychtivosti po dalším osudu vedlejších »stafážových« osob zajme. Ale i pak dychtíme po rozvoji osudů šesti milenců ne snad donuceni vzrušujícím, hlubokým pohledem do zvláštní přirozenosti a povahy, nýbrž spíše poutáni klidnou zálibou ve zbožné šlechetnosti stoupencův a ochránců Methodějových. — Dlouho as připravovav se bedlivým studiem dějin staromoravských dle novějších výzkumů ve »Sborníku Velehradském« a pod., přikročil Dubec k věrné líčení příchodu, působení, osočení i utrpení Methodějova až do návratu z vězení německého na Moravu. Kolem osoby apoštolovy kupí se ve článcích vhodně se obkročujících vážné děje Rastislavovy, Svatoplukovy a Slavimírovy a nadšené činy zamilovaných vyznavačů nové víry na ochranu vlasti, knížete i věrověsta. Díl I. končí zradou Svatoplukovou, po níž kníže Rastislav od Němců byl jat a »z milosti« krále Ludvíka — oslepen! Dokonalejší díl II. končí zaslouženou zradou Vichingovou a Prostějovou, jež i Svatoplukovi pomohla s trůnu do vězení německého; současně zajat a tajně uvězněn byl i Methoděj od nevraživých »missionářů« německých. Díl III. obsahuje v názorných, úsečných líčeních osudy zajatého Methoděje před soudem německých biskupův i manů královských, a pak u vězení na Hohenburgu, kdež Lotar, kastelán — postava to psychologicky všech nejzvláštnější, poněvadž vábně a hlouběji odhalená — jakož i dcera jeho Hilda s milovaným odchovancem Dobroslavem velice mnoho úlev věrověstovi poskytnou.

Spis končí chrabrým dobytím Velehradu od povstalých Moravanů, lstným potřením přikvapivších Němců pod velením propuštěného Svatopluka, návratem sv. Methoděje po míru Forchheimském, a odměnným sňatkem tří šťastných, idealně šlechetných párů v novém kostelíku, od vznešené vlastenky Svatavy Všeradovy postaveném. Postavy a děje ke skutečné historii přibásněné: něžný a neunavný bohatýr Bezdruh i hrdinná jeho Miluška Holzova, snivě povídavý, smělý Vratík a Bělička, Dobroslav a Hilda, vyslanci do Říma, jakož i proticharaktery německé vypracovány jsou jen pokud žádalo vhodné rozložení dějin skutečných.

Proto loučíme se s dílem plni milých dojmův, ale ani jedna postava nevynutila v nás pocitu toliké síly duševní a svéráznosti, jakou na př. dojímá Dostálova »Obětovaná,« ať již appelujeme k sourodému dílu Cyrillo-Methodějskému. Nezapomínejme však, že Dubec měl asi v úmyslu obradovati mládež vyspělejší spíše věrně historickým obrazem rozměrů velikých o mnoha skupinách dějových, než jednolitým, dramaticky působivým, charakterovým dílem uměleckým. Milencové jeho poznají se způsobem ovšem rozmilým, dostanou se však za sebe beze

všech nedorozumění, rozluk a rozporů duševních neb dějových; Dubec chtěl nám asi podati výlučný světlotisk krásných duší staromoravských ve své popularisaci dějin oněch — a tu mu stačilo vésti své hrdiny pouze k důkazům zbožné šlechetnosti tím, že lásku obětovati je nechal nebezpečné práci za ohroženou vlasť a novou, lepší víru.

Uvažujme posléze o slohu, ať vysvitne, proč knihu i jakožto popularisaci dějin staromoravských jsme ne docela schválili. Dubec mluvy subjektivné a reflektující dovoluje sobě s chvalnou střídmostí; ponejvíce jen úvody a konce kapitol opatřil vhodnými poznámkami a myšlénkami, jež svědčí o jeho znalosti kulturních dějin i povah slovanských a velké lásce ku vlasti a víře Cyrillo-Methodějské. Nevhodně však vložil pan spisovatel v nejeden výrok hrdin svých úsudek novověké historie a psychologie. Také těžko potakati, zdali první apoštolská řeč sv. Methoděje — jenž vůbec »květnatě« mluví — pastorálně zcela je příhodna... Všechny osoby vůbec mluví ne prostou, alespoň trochu snad naivnou, souřaděnou mluvou staromoravskou, nýbrž ideálně krásným, květnatým, periodicky se vinoucím slohem spisovatele na sklonu 19. století!... Zvláště Vratík rád deklamuje téměř slohem Vrchlického, a to bez oddechu široce (II. díl str. 4. a mn. jinde). Kromě toho v díle I. jest sloh téměř rokokově ozdobnůstkářský a často upomíná na Třebízského. *Al. J. O.*

Pod starými krovy. (Črty z pražského života od Karoliny Světlé.) IV. »Na Košatkách.« (»Ruch« VII. č. 1. sll.)

Spisovatelka nakreslila celkem velmi poutavou povídku co do konstrukce a povahopisu, látka však ukazuje mnoho na povídku: »Kříž u potoka.« Hlavním obsahem — nešťastné manželství. Konec povídky je velevýznamný, vítězství ctnosti a desátého přikázaní nanejvýše oslaveno, ač nešťastný konec strpčuje náladu čtenářovu. Kdyby nebylo několika míst a účinkujících faktorů, povídka »Na košatkách« důstojně by se řadila ku »Kříži u potoka,« a hlavně pro effektující konec a mravný význam byla by odporučení hodna. Avšak některé věci mohly býti zcela vypuštěny nebo jiným způsobem nahraženy, by jimi celek netrpěl, jak skutečně se děje těmito nepřístojnostmi. Vedle lehkovážného staršího syna Augustina líčen mladší Tomáš jako vzorný a ctnostný odchovanec luteránských spisů, jež na půdě našel a jimi se vzdělal. Rodina Bursova, aby zakryla kacířský svůj původ, zdobí průčelí domu sochou Marianskou (str. 23.; pak snad všechny podobné sochy jsou téhož původu!!). Františkán marně svádí Martina do kláštera (II., 23.), za kterou příčinou na koupi ryb přichází. Dcera staré matrony pražské, Nanynka čili Annetka, dána do kláštera na cvičení, by se tam německy a »perličkami a zlatem vyšívati na hedbáví a aksamitu naučila« (III., 43.); k vůli té musí se Augustin oženiti, by panímaminka z obchodnice kapitalistkou se stala, dcera veřejně vystoupiti mohla v zábavách, »a klášteru dělala česť a dobrou jeho pověsť šířila« (III., 41.). Jako námluvčím vyhledán pan kvardián (františkánů), který »má vždycky několik nevěst i ženichů za lubem, neb starostliví rodiče, jimž na věčné spáse dětí (!) záleželo, k němu se obracejí« (III., 58.). Že by v Praze kvardián podobnými starostmi se zanášel, jest docela pravdě nepodobno, že by sháněl sňatky, dokonce nepřirozeno ve velikém městě, natož v tomto případě, kde nevěsta daleko za Prahou ve mlýně zrozena byla. Za dobrou radu odměnila Bursová františkána »malým sice, ale přece velmi těžkým, dukáty naplněným sáčkem pro šlechetné úkoly slavného kláštera.« Daru toho zmíněno s úsměšnou ironií na lakotu dotčeného

kláštera. Pater kvardián opravdu za peníze ty zjednal námluvy a — nešťastný sňatek. A aj, jako sestra ženichova, tak (nevlastní) sestra nevěstina byla dána na vychování do kláštera; k vánočním svátkům měla se vrátiti, a tu dcera prvé ženy mlynářovy musila ustoupiti. Přála prý si matka, aby o příštím masopustě užily (dcera s matkou) nevinných radostí svého věku, aniž by jim starší sestra v cestě při tom stála (59.). Jaká to škoda! Jako vůbec celá povídka, směřující jednotlivými částmi k narážkám a potupě klášterního vychování a života.

Děj povídky padá hodně do minulosti, a tu měly kláštery jinou práci, než splétati milostné nitky k nešťastným manželstvím. Aby hodně lež vystoupila, čteme (74.), že nešťastný ženich s paterem kvardiánem jel se na nevěstu podívati. Tedy byl skutečně námluvčím a vyjížděl se ženichy za nevěstami!

Když mladší bratr Tomáš u ženy, řádně vychované, u ženy ctnostné a nepoddajné, tak špatně pochodil, vstoupil do kláštera, »kde zaniká každá volnosť, kde musí i odumříti vlastní svědomí.« (90.)

Jak již řečeno, bez těchto narážek, do zauzlení celého nepřirozeně zasahujících, byla by to povídka velmi pěkná a odporučení hodna. Zdá se nám, jakoby nyní žádná povídka, žádná báseň nebyla dosti řízna, kdyby neťala do církve katolické, pak je už jista pochvalné kritiky. *„ad“*

Z české humoristiky. »Ze života pana Felixe Vorlíčka.« Humoristická episoda od Dra. ***. Vyňato z »Humoristické bibliotéky.« Třetí vydání. V Praze. Tiskem a nákladem J. Otty. Stran 63. Cena 30 kr.

Pan Vorlíček byl 10 let již kancelistou při okresním úřadě smolovickém. Pracoval pilně a poctivě, až pedanticky. Tak stal se pravou rukou svého chefa, pana hejtmana. S tímto štěstím však nebyl spokojen a toužil po nějakém povýšení. Avšak »kdykoliv zadal o nějaké uprázdněné místo, uměl to pan hejtman zaříditi tak, že mu ti páni »nahoře« jeho milou pravici nikdy neusekli, nýbrž nanejvýš nějakým lichotivým »pochvalným dekretem« k dalšímu lopocení ještě povzbudili.«

Pan Vorlíček umínil si však, učiniti konec oddalování, zajeti do Prahy k panu »radovi« a přednésti jemu svou stížnosť.

Nehody, které potkaly pana Vorlíčka, když se vypravoval na cestu, pak na cestě samé a za jeho pobytu v Praze jsou hlavním obsahem této »episody.« Mnohými rysy vyznačen pan Vorlíček jako člověk neobratný, jehož při každém kroku nehoda stíhá. Celkem však jest »episoda« sbírkou více méně komických případův a nehod, kteréž pro zasmání sestaveny jsou ze vtipův a anekdot celkem známých, jak tomu i nadpisy jednotlivých kapitol nasvědčují.

»Episodou« může se pobaviti každý. *P. G. S.*

Z ptačí perspektivy, genrové obrázky ze života knihkupeckého. Nakreslil J. M. Hovorka. Nakl. A. Reinwart. 1885.

Skrovná a úhledná knížka, obsahující zákulisní historky z ovzduší knihkupeckého, jež rozděleny jsou ve dvě řady. Řada I.: »Pro domo nostra.« Několik kapitol, jichž hrdinou jest ideální učeň Sekerka. Ale ubožák dochází sklamání, ideály jeho se rozbíjejí o praktickou skutečnosť. Jest posléze pomluvou vyhnán. Charakteristika jest ostrými a vhodnými rysy naznačena.

Řada II.: »Pro corona« jest zajímavější a poučnější. Obsahuje sedm obrázků, většinou ostrým sarkasmem provátých. Pan spisovatel tepe nejen knihkupce (»Mezi svatými a světicemi«), nýbrž i spisovatele (»Ve sférách učených« a »Literatura v Jokahámě«), satira na známého cestovatele a ony vlastenecké čtenáře, kteří pachtí se po spisech něme-

ckých toliko pro jich láci. Zvláště zajímavé jsou dva poslední obrázky »Koně v knihkupectví« o německém humbugu a »Vánoce literární« o vlivu německých nakladatelů na naši dětskou obrázkovou literaturu. — Sloh vybraný, ale místy cizími slovy promíchán. Knížka hodna odporučení. *V. D.*

Aspoň se pousměj! Maloměstské drama od Jakuba Arbesa. (»Ruch« VII. č. 4. sll.)

Nedávno přinesl »Hlas« (37, 52) toto »zasláno:« »Redakci »Ruchu« v Praze. Považovali jsme »Ruch« za časopis, nesoucí se snahou vyšší a zasluhující podpory všeho obecenstva. Z posledních však čísel, v nichž uveřejněno bylo Arbesovo maloměstské drama »Aspoň se pousměj,« seznali jsme, že jsme se mýlili. Celý ten krvavý román, neboť slohem a obsahem svým upomíná úplně na krvavé romány, má za účel pošpiniti stav kněžský, pane redaktore, ty kněze, kteří časopis váš »Ruch« tak rozšiřovali. Však se to více nestane! Panu Arbesovi radíme, aby spracoval ten románek v dvaceti sešitech a vydal ho v témže knihkupectví, kde vyšlo již více takových krvavých a znemravňujících škvárů.« — Potud »Hlas.«

Dva obchodníci, boháči vyhlášení, Moravec a Řehořovský, mají dvě děti, Cilinku a Emericha, jež za sebe se dostanou a hned odjíždějí na dalekou cestu do Italie. Zatím bohatství obou špekulantů vyšlo na pravé světlo a podpory novomanželům odepřeny. Vrátivše se domů klesají z přepychu do největší bídy. Emerich dostal malou službu u železnice. Nyní následuje arbesovské známé líčení bídy lidské se všemi nejmenšími odstíny a malichernostmi, jen aby děj byl hodně napínavý. I nejnepatrnější zjevy obšírně a důkladně vylíčeny. Místy pěkné myšlénky probleskují, jako navrácení nalezené tobolky, zapuzení myšlénky na sebevraždu. V bídě té vzpomíná Emerich na staré přátele, s nimiž dříve utrácel. Však neznají se k druhu v bídě postavenému. Mezi jinými vzpomněl na faráře Horušanského, který kdysi jako alumnus miloval Cili, jí z lásky se vyznal a od ní byl odmítnut (238). I tu Moravec napomíná ženu, by se na faráře aspoň pousmála, že jim pomůže. Po krátkém zdráhání učinila tak, a bylo pomoženo, bída zahnána.

Kdyby byl nyní spisovatel vylíčil dobrotivosť toho neb onoho, který chudáka z bídy vytrhl, byla by povídka a šlechetnosť dobrodincova chvály hodna. Ale pan Arbes na potupu stavu kněžského vložil v dobrodiní prokázané hada jedovatého, který by od kněze poskytnutou podporu spálil jedem svým. Horušanský se ujal Moravce, i byt podle fary mu najal, vchod do farské zahrady dovolil. Úsměv změnil se v přízeň, hříšnou lásku, Moravec oklamán ženou. Dobrodiní obrací se v jed. Konec konců Moravec se zabil ve farské zahradě, žena jeho se utopila a z faráře se stal »dobrodinec lidu.« Tento sensační závěrek zkazil celou povídku, postaviv ji po bok románům krvavým. Snadná pomoc: když člověk neví, co s hrdinou povídky, ať padne. Zaviníli pád katolický kněz, je »cena« v ústech lžiliberálních povídky té zaručena, ať již tolik nedůsledností, přechmatův a nelogického myšlení v povídce jako v přítomné. Maloměstské drama to snese. Jen když je effekt a práce jsou na dračku.

Souhlasíme právem se »zasláno« v »Hlasu«, jenom ne s posledním, aby pan spisovatel románek ten spracoval ve 20 sešitech. Co by do nich napsal? Tak jednoduchý, otřepaný děj lze vtěsnati na několik stránek a ještě k tomu třeba arbesovských čárek — — — — (jimiž se každá práce jeho hemží) a konec je beztoho v děj jenom vpašován, za vlasy přitažen. Nad podobnými plody česká literatura se nikdy »nepousměje.« *„ad“*

Drobnosti.

Sv. Otec Lev XIII. slaviti bude v prosinci r. 1887., dáli Pán Bůh, padesátileté jubileum svého kněžství. Právě dostáváme známosť, že se působením generálního komitétu pro katolické kongressy sestoupila komise, aby podnikla přípravy ku slavnosti té. Ponechávajíc každému národu, biskupství, spolku atd., aby svým způsobem k tomu cíli pracovali, navrhuje komise, aby všechen svět katolický spojil se k těmto čtyřem věcem:

1. budiž založen spolek modlící se za dar a vítězství sv. církve a její nejvyšší hlavy Lva XIII.;

2. budiž uspořádána vatikánská výstava předmětů v obor umění a průmyslu církevního spadajících, které sv. Otci budou darem podány a jež hlavně ku potřebám bohoslužebným čeliti mají;

3. budiž sebráno sv. Otci stipendium na mši sv. zcela malými dárky katolíků všeho světa;

4. buďtež uspořádány poutě ke hrobům sv. apoštolů Petra a Pavla.

Sídlo komise pro podnik ten jesť Bologna, předsedou jest Jan Acquardini, sekretář Jan Doniny a co nevidět vyjde orgán této komise: »Il Giubileo Sacerdotale del S. Padre Leone XIII.« — Zdař Bůh! — *(Obz.)*

Německý časopis apoštolátu tisku v červencovém sešitě nabádá článkem »Tisk a papežství« katolické journalisty k jednotě a společnému boji proti nepřátelům církve, dovozuje, že třeba zříditi náboženský tisk, jenž by pod ochranou neomylnosti papežské opřel se tisku všech bludův a ohyzdností. — Dále vypočtena slovy rakouských biskupů »znamení času«: Nevěra, indifferentismus, praktický materialismus, boj mezi národnostmi, svobodné zednářství, špatný tisk. Zvláště postaveni na světlo svobodní zednáři, kteří vystupují před lid se škraboškou přátelství, hlásajíce rovnosť, bratrství, humanitu, lásku, zatím však napadají církev, popírají autoritu papežství, tupí náboženství zjevené, ba došli již k otázce, »lze-li vůbec připustiti víru, že Bůh jest, čili nic!« K tomu jim slouží hlavně špatné noviny, kde, snažíce se svět odvrátiti od Krista a od Boha, podávají úchvatnou formou »jed v číši zlaté.« — Článek »Revoluce a její ztělesnění v moderním státě« věnován hlavně mladíkům, jež spisovatel střeže tajných společností revolucionářské »Venty,« jež mladíky nezkušené láká, ohrožujíc celou nynější společnosť. Zajímavě tu vypsáno, co jest vlastně revoluce nynější doby, vzpoura totiž proti všemu řádu světovému.

F. A. V.

Ústřední knihovna nedostane přece za nového redaktora Fr. Bačkovského, jak zmíněno tu v č. 9. (str. 138.), neboť mu prý byla působením intrik a úkladův odňata dříve, než ji vlastně vykonávati začal.

Z politické činnosti kardinála Schwarzenberga úryvky líčí pěkně v č. 8. »Osvěty« prof. Dr. Ant. Rezek; zvláště zajímava je část, ve které vypisuje, jak smýšlel nebožtík o rozdělení bohoslovné fakulty pražské, neboť ze spolehlivých pramenů dokazuje, kterak novinářstvo české mu křivdilo, uvádějíc jej prostě za nepřítele české fakulty: chtěltě míti ovšem jednu fakultu, ale v ní obě národnosti ve všem stejně zastoupeny.

Spolek k vydávání písemných památek náboženského a církevního vývoje národa českého, zařízený na památku jubilejní, rozesýlá po časopisech program svůj, dle něhož mají vydány býti spisy Štítného, Matěje z Janova,

Petra Chelčického, Husovy, Rokycany a j. Některá ze jmen těch vzbudila nedůvěru obecenstva našeho, o čemž professor Dr. Kalousek, jehož slova tu beze vší poznámky uvodíme, v »Osvětě« (čís. 9. str. 860.) takto píše:

»Toliko nedostatečná známosť věci mohla způsobiti domnění, jež mi bylo projeveno z několika stran, jakoby spolek chtěl se bráti nějakým zvláštním směrem protináboženským, zejména protikatolickým. Samo provolání spolkové oznamuje, že mají býti vydáni sporní spisové obou stran; uvozujeť se v něm vedle Matěje z Janova, Husa, Chelčického a Rokycany, kteří bývají pokládáni za protivníky církve katolické, také Štítný, jenž ani za živa, ani po smrti nebyl ze strany katolické ničím obviňován, dále zástupce scholastického realismu Stanislav Znojemský, jenž ze přítele Husova učinil se jeho nepřítelem, i fanatický horlitel proti utrakvismu, Hilarius Litoměřický. Kdo se obává, že z činnosti našeho spolku vznikne nějaký nebezpečný náboženský ruch, může příkladem býti vyveden z klamu; kus úkolu, jejž spolek před se béře, již se vykonal, a dozajista není nikomu nic povědomo o nějakém náboženském nebo protináboženském hnutí, jež by bylo vzniklo tím, že Erben a Vrťátko vydali některé spisy Štítného, že Erben sebral a tisknouti dal české spisy Husovy, anebo že Palacký uveřejnil Documenta M. Joannis Hus vitam, doctrinam causamque in concilio Constantiensi actam illustrantia. Spolek chce prameny dějin náboženských učiniti badatelům přístupnými, a nic více. Platí zde, co pravil nedávno Lev XIII., otvíraje historikům archivy papežské: že církvi katolické není se obávati bádání historického, ale že přátelé její mají užívati dějepisných pramenů k obraně její.«

Památku Cyrillo-Methodějského jubilejního roku i český západ čestně oslavil. Čilá Měšťanská beseda v Plzni učinila tak, když slovutný pan prof. Strnad promluvil v delší řeči o kulturním významu idee Cyrillo-Methodějské, a to velmi vřele a opravdově. Snaha jeho vší chvály hodna. Jen žel, že málo těmi kruhy, do nichž by se toho člověk nejméně nadál, při thematě nábožensko-národním, pramalá osvědčená účasť úplnou záslužné věci té ignorací.

V malé osadě Chvalenicích přednášel v besedě vp. A. Dostál o »významu slavnosti Cyrillo-Methodějské«*) při velmi četné návštěvě jak domácích tak okolních hostí, zvláště za spolupůsobení místního i vzdáleného učitelstva. *„ad“*

*) Řeč ta uveřejněna v brněnském „Hlase.“

(Zasláno.)

Našemu čtenářstvu!

Tímto číslem ukončujeme první ročník „Vlasti.“ Bylo nám překonati velikou nedůvěru ve vlastním táboře, bylo nám krok za krokem, s velikým úsilím, energií, odvahou a nezřídka s nemalým sebezapřením proklesťovati sobě cestu po nivách naší vlasti, avšak, díky Bohu, nyní můžeme s uspokojením říci, že družstvo naše sílí a mohutní, a že časopis náš nalezá milého přijetí v domech farních i klášterních a čím dále tím více i v kruzích občanských.

My jsme sice nikdy neklesali a nebáli se, že se podnik náš sbortí a sesuje, ale podobné mínění dlouho panovalo u mnohých, věci naší jinak dosti příznivých mužův; avšak když sám vrchní církevní kníže provincie české, Jeho Em. zvěčnělý kardinál arcibiskup kníže Schwarzenberg, svým slavným jmenem spolek náš podepřel, počala mizeti nedůvěra a dodnes zmizela již úplně, začež máme ze spisovatelů nejvíce děkovati našemu slovutnému Frant. Pohunkovi, jehož články, jak nám na sta čtenářů sdělilo, vzbudily všude u katolických čtenářův obdiv a nadšení.

Vstupujeme tedy v nový správní rok v každém ohledu s blahou nadějí; přihrneli se však na nás nějaká bouře, nijak nás nezastraší, neboť nebojujeme z motivů nekalých neb malicherných — my vedeme boj z přesvědčení pro drahé dědictví otců našich, sv. Václava a sv. apoštolů Cyrilla a Methoda, pro víru a křesťanský mrav. Nechť

tedy přijde bouře s kterékoliv strany, nás nezalekne: cíl náš jest určitý, pevný, nezlomný.

Ku konci máme k našemu čtenářstvu prosbu, aby nám totiž laskavě udalo adresy ústavů, spolků, besed, knihoven, jakož i osob z kruhů měšťanských, které by dle svých poměrů časopis náš odebírati mohly. Rádi bychom totiž zaslali takovýmto osobám a korporacím první číslo druhého ročníku na ukázku. Snad by také bylo dobře, kdyby si některý náš příznivec dal zaslati více exemplářů „Vlasti," č. 1. r. II. a sám těm kterým osobám neb korporacím „Vlasť" doručil a odporučil. Čísla na ukázku budou zaslána zdarma a nikomu s tím žádných výloh nevzejde. Kdo s poslední myšlenkou souhlasí, nechť nám laskavě v čas udá, kolik exemplářů bychom mu měli zaslati.

Zvláštní pak prosbu vyslovujeme ku strážcům na Sionu, k českému, moravskému i slezskému duchovenstvu, aby tento mladý strom, který počíná vyrůstati v naší katolické literatuře, svými silami všemožně podporovalo; nechť tato mladá haluz na půdě katolické vzroste v mohutný strom, pod jehož stínem by naše zubožené, opovržené katolické písemnictví okřívalo a jehož ovocem by po způsobu Svatoboru i náš katolický Svatobor osvěžoval katolickou literaturu, kde toho třeba podniky literární hmotně podporuje, aneb peněžnými subvencemi nadějným silám z našeho táboru k odbornému vzdělání napomáhaje.

S těmito úmysly i nadějemi vstupujeme v druhý správní rok.

Předplácí se i s poštou: čtvrtletně 82 kr., půlletně 1 zl. 64 kr., ročně 3 zl 25 kr.

Členové družstva předplácejí:

a) členové přispívající: čtvrtletně 65 kr., půlletně 1 zl. 30 kr., ročně 2 zl. 60 kr.;

b) členové činní: čtvrtletně 70 kr., půlletně 1 zl. 40 kr., ročně 2 zl. 80 kr.;

c) členové zakládající: čtvrtletně 60 kr., půlletně 1 zl. 20 kr., ročně 2 zl. 40 kr.

Do Ameriky obnáší roční předplatné 4 zl. r. č.

Redakce a administrace: Praha, Žižkov č. 505., Komenského náměstí.

Redakce a administrace „Vlasti."

Tiskopisy redakci zaslané.

Životopis Pavla Josefa Šafaříka, od Dra. J. V. Nováka. „Osvěty mládeže" sv. I. V Praze. Nakl. Fr. A. Urbánek. Str. 92. Cena 50 kr.

Kytka z Tatier. Československej mládeži uvil Strýčko Slavoš. S 10 obrázkami. V Praze 1886. Nakl. týž. Str. 142 a VIII. Cena 1 zl.

Malý zahradník. Sepsal Jos. Soukup. Se 26 obr. Spisů „Matice Komenského" ř. II. č. 16. V Praze 1885. Nakl. týž. Str. 112. Cena 80 kr.

Autorita a zvůle ve škole. Tři přednášky v „Paedag. jednotě." Nakl. týž. Str. 8. Cena 6 kr. (Úvahy to pozoruhodné! Red.)

Slavnostní zpěvy dítek spolku pro ferialní osady. Ročník prvý. Nakl. týž. Str. 20 (s nápěvy). Cena 20 kr.

Vlašsko-česko-německé hudební názvosloví. (Výňatek z Malátova „Hudebního slovníku.") Nakl. týž. Str. 8. Cena 10 kr.

Kalendář duchovenstva československého na rok 1886, ročník II. Cena poštou 1 zl. 55 kr. Nakladatel Al. Hynek, knihkupec v Praze, Celetná ulice č. 11.

Z přírody. Obrázky pro naši milou mládež. IV. Napsal Stan. Řehák. „Obrázkové knihovny pro mládež" seš. 8. Str. 48. Cena 16 kr.

Květy, č. 9.

Ottova **Laciná knihovna.** Seš. 30.—35. obsahuje konec V. Řezníčkových obrazů „V dusném vzduchu;" „Čtvero obrázků Starohorských" od Josefa Brauna; „Povídky z kraje" od T. E. Tisovského.

Listárna redakce. P. T. pp. *V. D.:* Obdrželi jsme. Srdečné díky! Schováme však již raději do příštího ročníku. Ostatní brzy soukromým listem. — *T. T.:* Díky! Soukromý list dle přání dojde co nejdříve.

Nákladem knihtiskárny rajhradských benediktinů v Brně vyšel:

MORAVAN.

Kalendář na rok 1886.

Cena výtisku v tuhé vazbě 45 kr.

Nákladem knihtiskárny **J. Otty v Praze**, na Karlově náměstí č. 34.

vyšel právě 11. sešit

„Bible Doréovy."

Nádherné, v celém vzdělaném světě obdiv vzbuzující dílo obrazové, dílo krásy nevšední, Doréova Bible, vychází též v jazyku českém. Písmo svaté Starého i Nového zákona s obrazy nejgeniálnějšího malíře **Gustava Doréa** stalo se tím přístupné též čtenářstvu českému a nepochybujeme, že každý, kdo má smysl pro vznešené umění malířské, s nadšením uvítá velkolepý podnik tento. — Přistoupili jsme k vydávání Doréovy skvostné bible s vědomím, že se uvazujeme v úkol veliký, ale zároveň s nadějí, že naše snaha ponese v národě českém dobré ovoce; uvázali jsme se ve vydávání tohoto veledíla v zájmu osvěty vůbec a naší národnosti zvláště; neboť nesmí se říci o národě tak osvíceném, že po tolika letech, co originál již vydán, nemá ještě **„Doréovy illustrované bible."**

Zveme tímto co nejuctivěji k odebírání této knihy knih, a upozorňujeme, že vydání pro katolíky přehlížejí veledůst. pp. **Václav Štulc**, probošt kapituly Vyšehradské, a **Dr. Ant. Lenz**, kanovník sídelní na Vyšehradě, upozorňujeme, že vydání Písma svatého bude **úplné** a že jest nejdůst. arcibiskupskou konsistoří **schváleno.**

V právě vydaném 11. sešitě počíná kniha „Josue," ve kteréž sepsány jsou paměti o velikých činech nástupce Mojžíšova, muže Bohem vyvoleného, Josue, kterémuž bylo uloženo zemi zaslíbenou vybojovati, opanovati a rozděliti mezi pokolení synův Israelských. Kniha zavírá v sobě dějiny 17 roků. Překrásné mistrné 4 obrazy zdobí sešit tento, a sice: Farao pobádá Mojžíše k odchodu z Egypta. Farao s vojsky utonul v Červeném moři. Prohlášení na hoře Sinai. Mojžíš sestupuje s hory Sinai. Všech 11 sešitů přineslo dosud 39 obrazů Bible tato celkem obsahovati jich bude 230.

„Doréova Bible" vydává se v sešitech velkého formátu po 80 kr., poštou po 90 kr. a vychází každý měsíc sešit. Předplácí se na 5 sešitů 4 zl., s pošt. zásylkou 4 zl. 50 kr., na 10 sešitů 7 zl. 80 kr., s pošt. zásylkou 8 zl. 80 kr. Cena v poměru k jiným vydáním jest velmi levná, tak že dílo toto snadno i méně zámožný odebírati může, a takto opatří sobě knihu ceny nevšední, **pravý to poklad pro každou rodinu.**

Objednávky na „Doréovu Bibli" přijímá každé knihkupectví, zejména však nakladatelství **J. Otty v Praze,** na Karlově náměstí č. 34., a zasýla na požádání též 1. sešit na ukázku.

Karla Pöllatha

výroba předmětů náboženských

ve Šrobenhausenu (Horní Bavorsko),

s filialkou ve ŠVABMÜNCHENU, blíže Augsburku.

Vyznamenání: **Ve Vídni 1873. — V Norimberku 1882.**

Továrna dodává všeliké **medalie, růžence** a jich součásti, **kříže, obrazy,** hlavně pak známé **Šrobenhausenské C. P. odporučené obrazy,** tři serie s českým textem, s krajkovým okrajem i bez něho, **obrázky z míst poutních** a **alba** v barvotisku, prostá i vykládaná francouzská **kokosová vejce,** podobná z perletě, **kožená pouzdra na růžence, lampy na domácí oltáře, kropeničky, křížky pro zemřelé** ku zavěšení i postavení, **ebenové kříže s ostatky,** všechny v různých velikostech. **Škapulíře, prsteny, náboženské stereoskopní obrazy.**

Zvláštnosti: Kříže a **medalionky** kokosové, kostěné, ze zlata talmového i ze skla. **Veškeré části růžencové** mohou v různém množství ihned býti odeslány. **Troj- i čtyrhlasné oltářní zvonky,** které od nejdůstojnějšího tu- i cizozemského duchovenstva četně chváleny a mně k uveřejnění odporučovány byly, jichž tři různé druhy ochotně zašlu. Jich vyobrazení a odporučení stojí každému k službám. — **Ceny nejnižší. — Obsluha okamžitá.**

Obsah:

Pojednání:

Dopisy Vincence Žáka k Al. V. Šemberovi. (III.)
Letoší literatura Cyrillo-Methodějská. (Doslov.)
Bačkovský, O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery." (Č. d.)

Posudky:

Pohořelý, Ruch nynějšího času. (V. D.)
Heyduk, Pod Vítkovým kamenem. (V. D.)
Dubec, Ze zlatých dob Moravy. (Al. J. O.)
Světlá, Na košatkách. („ad")
Dr. ***, Ze života pana Felixe Vorlíčka. (P. G. S.)
Hovorka, Z ptačí perspektivy. (V. D.)
Arbes, Aspoň se pousměj! („ad")

Drobnosti:

Padesátileté kněžské jubileum sv. Otce Lva XIII.
Německý časopis apoštolátu tisku o svobodných zednářích. (F. A. V.)
O red. „Ústřední knihovny."
Z politické činnosti † kardinála Schwarzenberga.
O spolku k vydávání písemných památek náboženského a církevního vývoje národa českého.
Oslava jubilejního roku na českém západě. („ad")

Zasláno.
Tiskopisy redakci zaslané.
Listárna redakce.
Inseráty.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P." Číslo 11.

Některé kalendáře na rok 1886.

Kalendář! Kolik milých vzpomínek vyrojí mi se vždy při slově tomto! Zimní večer — v teplé, světlé jizbě kolik to drahých, nezapomenutelných hlav tulí se k sobě nad roztodivnými obrázky, — za chvíli kde kdo tichne, poslouchaje libý hlas čtenářův....

Těch vzpomínek! — —

Jesti zkušenosť nastokráte již vyslovená, že není hned knihy, aby měla do domácností našich sebe chudších přístup tak volný a snadný, jako kalendář: jesti odběrateli z pravidla vedlé zábavy i na praktický užitek. Dobře znajíce s této stránky povahu našeho lidu, nakladatelstva a vydavatelstva kalendářů rok co rok všemožnou zbrojí obrní své »výkonné ruce« — reklamu a kolportáži, — které, jak známo, umějí u nás títi do živého. K činnosti co nejúsilovnější popohání je nad jiné překotná soutěž: vždyť nebude pomálu tiskárny, jež by nevydávala svého zvláštního kalendáře. Již ze skrovných údajů těchto vysvítá patrně, jak mocnou pákou ušlechťující práce národní mohla by býti literatura kalendářová mezi obecenstvem čtoucím, zejména mezi lidem pospolitým, kdyby mělo každé vydavatelstvo její o duševní prospěch čtenářstva zájem aspoň stejnoměrný, jak o svůj výdělek. Kdo se místněji ohlédl po všelijakých těch našich kalendářích, nebude se diviti, že přátelé písemnictva šlechetného nejednou již si stěžovali, že se do málokterého odboru literárního vplichtí tolik zboží tuctového, oprýskaného zevnějšku a prázdného nitra — jako do čtení kalendářového. —

Přežel, že spekulace uvodí i v této příčině do literatury naší pochybený pokrok proti době starší, jež věci rozuměla trochu jinak, idealněji.

Ve přítomných a dalších řádcích rádi bychom si všimli kalendářů na rok 1886., jak se nám namanou, ničeho tak srdečně sobě nepřejíce, jako šťastného nálezu, kterak obavy naše, že se snad zde onde setkáme s nesrovnalostmi, o jakých jsme promluvili, klesají na pouhý předsudek.

Moravan. Ročník XXXV. Pořadatel P. Pl. J. Mathon, O. S. B. Nákladem pap. knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Cena 45 kr.

»Moravan« má za sebou pěkný kus práce, do pravdy záslužné, považímeli, kolik se jí přispělo k probuzení a na povznešenou pospolitého lidu moravského, mezi nímž byl vždy hojně oblíben i rozšířen pro svůj zdravý směr a popularnosť.

Část textová ročníku tohoto krásně se otvírá nadšenou, zdařilou básní Fr.

Kyselého »Zlaté stopy«; vznešený dech posvátného roku sv.-Methodějského ovívá nás z ní stejně půvabně a mile, jako ze všech jeho letoších prací na oslavu svatých apoštolů slovanských. K jubileu nynějšímu míří i následující článek pilného V. Ševčíka, který nás stručně sice, ale s mocnou vroucností zpravuje »o všeslovanských slavnostech ve sv.-Methodějském roku 1885.« Plodný povídkář Al. Dostál podal nám pěkný obrázek »Zálesáci,« kde líčí zajímavě osudy vesnických »vystěhovalců,« jejich ústrky a vítězství; zdá se nám, že vypravování vyžaduje od čtenáře trochu více víry a fantasie, než prospěšno. Pěknou myšlenkou vyniká téhož spisovatele »Vybojovaný prapor,« dobrou tendencí žert »Živá čísla,« zdravým — jen trochu otřelým — humorem »Jak v Kokořově volili.« Fr. Stránecká podává mimo šlechetnou a srdečnou povzbuzenou: »Pěstujme stromy!« na niž čtenářstvo venkovské budiž upozorněno, dva obrázky z našeho lidu, z nichž »Kmocháčci« vynikají nade druhý: »Tetřívky na akcisu« říznější pointou. Přední okrasou kalendáře jest historický obraz »Hrob ve Vltavě« z péra Vl. Šťastného. Kéž častěji zasáhne v dějiny naše rukou tak dovednou a šťastnou, jakou nám vylíčil mučenickou smrť sv. Jana Nepomuckého! »Příbuzní v sousedství« od Gabr. Preisové líbili se nám jednoduchou dikcí a tklivostí. Ze článků prosaických nejzajímavější jest zajisté stať Frant. Bartoše »Chléb v názorech, zvycích a pověrách našeho lidu.« Pečlivě uspořádán jest i B. Hendlův popis »Posvátných míst král. města Jihlavy.«

Na důležitou ozdobu jsou »Moravanu« podobizny M. Slomšeka, J. J. Strossmayera, kardinala Fürstenberga, našeho nejd. pana biskupa Dra. Bauera, msgr. Fr. d. P. Schönborna, J. Vykydala, J. Vychodila, J. Soukopa, P. Křížkovského. M. Procházky, Vl. Šťastného, M. Halabaly, J. Wurma, F. Sasinka a Fr. Bartoše.

Ježto kalendář obsahuje i velikou řadu důležitých pokynů pro obecní samosprávu, hospodářství a domácnosť, odporučujeme jej zejména našemu venkovu s nejlepším svědomím. (P. d.)

Co se u nás koná a konati má pro idei Cyrillo-Methodějskou?

Na uváženou vzdělanstvu a zvláště kněžstvu našemu podává Vojtěch Želkovský.

V číslech 3.—8. letoší »Hlídky lit.« Jan Tenora objasnil »Význam idee Cyrillo-Methodějské v dobách novějších.« Článek psán byl před slavnostmi velehradskými a měl za účel povzbuditi k valné pouti na Velehrad, »střed dřevní metropole sv. Methoděje — jenž i nyní musí býti středem snah o uskutečnění idee té velebné.« Spolu diktována byla rozprava »bezpečnou« nadějí, že »slavnosť ta utuží svazek přátelský mezi ‚bratry‘ Slovany . . . že utuží se i víra Cyrillo-Methodějská u nás, že rozšíří se mezi ostatními nesjednocenými Slovany, že zdaří se na základě úcty sv. Cyrilla a Methoděje — všem Slovanům společné! — unie s církví římskou! V tom spočívati bude hlavní význam slavností velehradských.« — — Třeba více ještě citovati, abychom poznali, vůči komu a po které stránce hlavně náš idealista idei C.-M. pojal, vytknul i doporučoval — a jaký způsob uskutečňovací za postačující tušil? — — Skutečný však průběh věcí na Velehradě a kritika veřejného mínění v jistých no-

vinách našich i jinoslovanských schladila tuším i v posledním snílku optimismus v posavadním, namnoze nevhodném hlásání idee C.-M.! Očekávána byla velikolepá, nábožensko - národní manifestace veškerých Slovanů na Velehradě; slibovali jsme si vzájemné sblížení a sbratření poutníků všeslovanských kolem kazatelny a řečniště, budouli se dvou těch ohnisek víry a národní osvěty výtečníci a vůdcové lidu z úst a zraků vyzařovati plamenné nadšení pro vše ty vznešeně krásné pravdy a blahonosné rady, jež na příkladech sv. apoštolů našich vyjevila pravá nauka Kristova ve spolku s obětovnou láskou k vlasti. Neslibovali jsme si však smluv nebo piklů »panslavistických,« ani náhlé a hromadné unie pravoslavných Slovanů s církví římskou; poněvadž, znajíce lidi, jací dle svědectví dějin a zkušenosti opravdu jsou, nepřáli jsme sobě viděti Velehrad východištěm aneb jevištěm marných a zbytečných polemik náboženských. Daleko tudíž za hranicí politiky ležely tužby naše vůči Velehradu: střízlivě a právem čekali jsme pouze nové a nové sjezdy putujících zástupců všech národů slovanských na Velehradě k rodinně radostné oslavě sv. apoštolů se šetrným pomlčením o všech zájmech sporných, roztrpčujících. Ale nastojte! Snad právě proto, že kromě touhy po vzájemné potěše Slovanů v duchu pokoje a dobré vzdělanosti nikterak jsme nehostili v sobě tužeb a nadějí politicky pohoršivých — vmysleli je do slavnostných příprav nepřátelé naši a v divném souhlase setkali se tu nepřátelé národnosti naší s nepřátely víry naší v odporu naproti svaté věci: těm vadila politika, těmto zase ultramontanismus. Což divu, že tak příkře jisté časopisy a noviny vzdělanstvo v žalném počtu od Velehradu odstrašily a pořadatelstvo nejtěžšími výtkami stíhaly! Není účelem článku tohoto vyšetřovati, kdo, proč a kolik zavinil v národním nezdaru částečném velikých poutí velehradských; tím bychom dobré věci neposloužili! Ne pobouřivým, nýbrž jen klidně konstatujícím tónem opakujeme: Mnoho chtěli jsme sobě vloni slibovati od letošího jubilea na Velehradě!... Málo slibovali jsme sobě letos v dubnu — a přece i to málo jest převážnou veličinou u příměru k té trošce trvalejších úspěchův, jež po uplynulém srpnu v paměti své registrovati jsme oprávněni!... Toto vyznání stačí nám zachrániti vysvědčení samostatné poctivosti — a proto s dobrým svědomím i s nadějí úspěchu přikročíme hned ku věcné, odůvodněné úvaze o úplném obsahu idee C.-M., zvláště s ohledem na povinného zástupce jejího — duchovenstvo naše veškeré! — Třeba ještě úplně dopověděti účel práce této? Nuže, nic jiného neobmýšlíme, než důvěru, česť, uznání a plnění vyprositi a důvodem zajistiti idei Cyrillo-Methodějské. — Čím tedy býti má a chce idea Cyrillo-Methodějská?

»Ideí časovou.«

Kdo však a čím dovede toho, aby se skutečně povznesla na idei časovou, idei »praktickou,« na pravidlo nových názorův a snah? — K tomu úkolu předně povoláno jest kněžstvo, zvláště mladší jeho pokolení.

A čím že dosáhne cíle? Tím, že po letech důkladné průpravy slovem, pérem a skutkem jak ve správě duchovní, tak i v literatuře obsah idee C.-M. bude uskutečňovati; prací tou šlechetnou a vytrvalou ukonejšíme si svědomí a ostatní ponecháme Prozřetelnosti s důvěrou, že ne bez jakéhosi velkého úmyslu ve světě slovanském zavádí ruch C.-M., jemuž pravý směr vytkl a sankci udělil sám sv. Otec Lev XIII. epochálním okružníkem »Grande Munus« ze dne 30. září 1880.

Že idea C.-M. sama o sobě uvážena úkolu svého jest schopna, a že jej provede kdys, vytkneli si plný její obsah

myšlénkový za programm mužné snahy alespoň nadanější a činnější polovice kněžstva, ozřejmí z rozboru jejího.

Ideí rozuměti sluší pravdu jaksi samostatnou a v myšlénku naši tak pojatou, jak myšlena býti má; řekněme: pravdu, nejen jak myšlena, ale i jak proděna býti má — a postřehli jsme podstatu idealu, jenž hlavu i srdce svých znatelův a ctitelů přeplňuje nadšením, ctností a blahem, jehož nepochopí, kdo ho neprocítil. Pravda vůbec hostí v sobě nejen moment naučný, ale i výkonný, jenž pobádá svědomí, aby přimělo vůli k jednání dle zásad a názorů z pravdy rozumem vyvozených.

I v idei C.-M. ozývá se příkaz, aby stoupenci její všemi silami a prostředky pokračovali v díle sv. apoštolů slovanských. Sv. Cyrill a Method nebyli však jen »úřadními« kněžími, nebyli dokonce jen kněžími po způsobu mnohých souvěkých státních a vojenských prelátů německých, nýbrž byli v jedné a téže osobě spolu prvními našimi vlastenci per eminentiam! Jedním a týmže působením vštípili vlasti naší do srdce víru Kristovu a založili jí osvětu vlastní, domorostlou, protože mateřskou mluvu našich předků zušlechtěnou vynálezem případné abecedy a překladem Písem svatých k písemnosti povznesli. — Ba sv. Method s plným vědomím cíle podpíral i mladistvou, Svatoplukem dobytou politickou svobodu říše velkomoravské nejspolehlivějším tehdy sloupem slovanské liturgie a domácí hierarchie: tato podřízena jsouc přímo papeži římskému, pojištěna byla před nájezdy lenních biskupů pasovských a solnohradských, kteří, jsouce ve službách německé výbojnosti, nesrozumitelným jazykem a zbraní vnucovali bez nauky nebeské předkům našim křest a s křestem desátky a poplatky říši. A snahu tu prováděl s úsilím tak hrdinným, že nedal se jí odciziti ani zajetím od lat. »archipresbytera« Richbalda z návodu Adalvína, arcib. solnohradského, ani poličkováním a jinou trýzní pod širým nebem za třeskuté zimy, ani vězením, jímž na půl třetího roku biskupové Hermanrich pasovský a Anno frisinský apoštolskou missii mu přerušili; ovšem »spíše tyransky než kanonicky,« jak vysvoboditel sv. Methoda, papež Jan VIII. v odsudných listech oněm biskupům doslovně vytýká. Doložil jsem tuto zmínku o nejkormutnější době života apoštolova na důkaz, že ničemně a marně o popření vlasteneckého ducha ve sv. našich věrověstech pokouší se namítavá domněnka, nedoneslili nám oni písmo slovanské snad nevědomky a bez úmyslu, oblažiti nás základem vlastní literatury a osvěty, a tudíž jen jakožto pomůcku missionářské činnosti?! — Zvláště tedy ovědomělé a hrdinné vlastenectví Methodovo povzneseno jest nad dostřel skepse.

Tím spolu řečeno již, že i pokračovatelé díla Cyrillo-Methodějského v jedné osobě spojovati jsou povinni i šlechetného a osvíceného kněze i horlivého vlastence. Idea Cyrillo-Methodějská jest tudíž Bohem samým namluvený a požehnaný sňatek církevnosti a národnosti. Blažen, kdo hostí vznešené manželství to v prsou nadšených: z něho rodí se názory, zásady a snahy, v nichž zachovalý duch lidský povždy najde odpovědi a úkoje pro své pochyby a vyšší potřeby. Kdo šťastným vychováním uvykl blahu citu náboženského a okolnostmi života i studií nebyl donucen, aby rozháraným srdcem procítil pochyby duševní, jmenovitě záhady, z idee národnosti v době naší se rojící a proti autoritě církevní i státní do opravdy neb jen na oko útočící — ten bezpochyby namítne, zdaž není odvážno hledati v idei C.-M. více,

než idei náboženskou?! Nebuďme tu přílišnými optimisty: nic tak neúspěchem se nemstí, jako sebeklam a jednání jím zplozené.

Obrana národnosti, t. j. všeho, co podmiňuje zvláštní, osobní a povahojevný ráz národu naproti národům jiným, předně tedy řeči, zvyků, práv a zvláštností ve smýšlení, cítění a tvoření politickém i literárním -- vrhnula všecky své požadavky do idee národnosti, kteráž přirozeně se tak stala vůdčí myšlénkou našeho věku, když oprávněné její položky v dobách dřívějších splátkou uspokojeny býti nemohly pro jiná neodkladná zaměstnání mysli dospívajících národův evropských. Idea národnosti, obrodivši v dobách právě minulých literatury evropské, přeměnila — toť jisté factum — duševní život národů na veřejnosti a zrodila »veřejné mínění,« kterým společnosti státní přenesla na podklad nový, ústavní. Národ náš dokonce vzkřísila ze 200leté mdloby povlovně ku vědomí národní individuality i jsoucnosti samostatné, a tak novou víc a více mohutnící činností jeho rozmnožila důsažné změny i v mocnářství rakouském.

Co tím míním? Že již z těchto důvodů bylo by pro mravní zájmy církve osudnou chybou, kdybychom velkomožně přezírati chtěli v rozpočtu svém idei národnosti, tak mohutně a trvale účinkující na smýšlení a jednání statisíců ba millionů lidí, jež i kněžstvo má za předmět své činnosti. Ignorovati nebo podceňovati idei národnosti jest osudno — tím osudnější, vzpůrnou hlavou tlouci do hradeb jejích, jelikož právo její, potlačenoli, tím více jen nadšenců ani revoluce se neděsících jí získá; nuže, co zbývá? — Smír!

Posud provedla idea národnosti opravy namnoze bez účasti idee náboženské, ba převraty své provedla zrovna proti ní a ve smýšlení přečetných národovců, bez důsledné přemýšlivosti horujících, úplně ji vytiskla, aby se prohlásila za modlu samovládnou. Čím to, že pravdy samy o sobě uváženy, jsouce sourodé a souzvučné struny na jediné lyře Boha, původce vší pravdy, v ústech lidí mnohdy v démonských dissonancích navzájem se kaceřují? Tím, že náčelníci v koncertě světovém nekupují si houslí dle vzorku lyry věčného Umělce, na nížto struny všech pravd v patřičné délce i náladě a příslušným pořadem jsou umístěny, nýbrž že na struně jedné a nemírně natažené koncertovati chtějí jako Paganini; že však postrádají i genialnosti a taktu jeho, ani jich nenapadne, a pošeptáli jim to někdy svědomí, pomohou si proti ponukům ke skromnosti heslem emancipace z víry a ctnosti.

(O. p.)

O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery.“

Napsal Frant. Bačkovský.

(Ostatek.)

Avšak i hojné pochvaly dostalo se také vydání z r. 1832., ba někteří vážili si ho mnohem více, nežli vydání z roku 1824. Palacký psal Kollárovi 1. září r. 1832.: »Já jsem jen jednou, a to jen přes noc, měl u sebe exemplár nového vydání; od té doby jsem ho více neviděl. Soud tedy, který o něm Vám píši, není můj, ale jiných pánů zdejších, zvláště p. Čelakovského; mně však zdá se býti hodný. Že to docela nové dílo jest, že nová tak říkaje idea v jednotu ho spojuje, a že tím samým právem jako Childe Harold's pilgrimage lyrickou básní slouti

může, v tom se snášíme. Cenu tedy tohoto vydání ve krasovědném ohledu mnohem výše váží páni naši, nežli předešlých. Také i o tom jeden hlas jest, že spis ten jest poklad národnosti naší ve vyšším smyslu — rukověť milovníků národu svého — s kterou ve dne ani v noci loučiti se nesluší. Z toho suďte, zdali radosť nad jejím u nás zavítáním srdečnější býti mohla. Některé znělky arci nemají toho jádra, které větší díl jich v sobě nese, aniž to v té hojnosti jináče býti mohlo.«

A netoliko hojné pochvaly dostalo se také vydání z r. 1832., opakovala se při něm i tatáž opatrnosť, o které řeč byla výše ve příčině vydání z r. 1824. co do »zloby našich nepřátel a zloby času samého,« třeba že s národností českou za let třicátých bylo mnohem lépe, nežli za let dvacátých. Censura pražská zůstávala stále přísnější, nežli byla v Budíně a Pešti, ačkoli též ona někdy dala proklouznouti smělejším myšlénkám, neporozuměvši jim, jak svědčí na př. Palacký, napsav Kollárovi 17. listopadu r. 1829. toto: »Pospíchám k Vám se zprávou, že jsem psaní Vaše a poslané v něm krásné znělky dnes obdržel, a za ně Vám předkem díky své skládám. Naději mám, že je skrze censuru zdejší provedu, protože — censor jim rozuměti nebude; sice by jistě raději klatbu vyřknul na to zbožnění všeslovanstva.«

Když pak Palacký spatřil vydání z r. 1832., psal 1. září Kollárovi: »... o tom jsem přesvědčen, že dostaneli se to vydání jen šťastně až do Prahy, několik set exemplárů za nemnoho dní se tu rozprodá, jelikož očekávání jeho, zvláště u mládeže české, veliké jest, a mnohý student pražský rád i hlad podnikne, jen aby peněz na koupení »Slávy Dcery« sobě uhospodařil. Než jak ten spis do Prahy dostati, to jest těžká otázka. Censura jistě po něm sháněti se bude, a polapíli ho v celém balíku někde kromě Prahy, veta bude po něm. Knihkupci zdejší, jako ku př. Eggenberger mladý, též Kronberger a jiní, rádi od vás ho požádají, vědouce chtivosť našeho publikum, a také opatrností svou nic sjíti nedají: ale já přece se bojím. V tom račte moudře se poraditi; jest to věc nejen Vaše, ale celého národu, neboť věru ten spis bude důležitým v historii naší.«

Vydání z r. 1832. již týkají se také slova, která Jungman psal Kollárovi 1. dubna r. 1832.: »Bylo tento čas, že jsem se s Vámi přečasto i ve snách obíral. Proklatec nějaký dal lži do časopisu Malterova v Aaravě jak vůbec o Čechách, tak o Vašich básních — dvou prý dílech, ve kterých že zřejmě voláte Rusy, aby spojili Slovanstvo etc. Vídeňská censura nebo policie zkoumati dala tu věc zde, jakž pozoruji, od lidí, kteří Vašich básní ani nečtli; co dáno za odpověď a jak to vypadlo, nic nevím, toliko lituji, že se neptali lepších znatelů. Roztrušují zde, že prý mají básně Vaše »damnatur«. Bohu žel, takli jest. Nemohu vám vypsati, kterak mne ta věc, jenž jest věc celé literatury naší, rmoutí a kterak se bojím, aby nové vydání těch básní, o němž Neureuter mému synu povídal, překážky nenalezlo; a protož jsem žádal pana Quadráta, který se ke konci srpna z Uher navrátiti míní, kdyby toho potřeba bylo, a my jich do té doby zde neměli, aby něco exemplářů mně od Vás přinesl . . .« Když pak Jungmann vydání to obdržel, psal 1. září r. 1832. Kollárovi: »Vaše třetí nebo raději první úplné vydání »Slávy Dc.« (1. dílu) došlo mne šťastně skrze p. Quadráta, jehožto ochotností kýž by bylo i druhý díl dostati. Exegisti monumentum! Ó, by jen časové příznivější byli takovému podnikání, a zloba nepřátel našich nám nevydrala z rukou tak pěkné dílo! Musíte

se vší opatrností pokračovati, aby bez hluku se rozešli a rozprodali výtiskové.«

Tolik o vydání z r. 1832. K tomu připojme si ještě, že Čelakovský nebyl ovšem spokojen ani s vydáním »Slávy Dcery,« které r. 1845. vyšlo v Budíně v »Dílech básnických Jana Kollára,« a které jest nezměněným otiskem vydání předešlého, majíc jen o sedm znělek více. Psal 4. února r. 1846. z Vratislavi do Prahy: »Čekal jsem, že »Slávy Dcera« bude cos onačejšího; zatím jen holý otisk předešlého vydání . . .«*)

O vydáních »Slávy Dcery« z roku 1852., 1862. a 1868. pomlčíme v tomto článku, protože neměla již oněch účinkův, o které nám běží, a povšimneme si nyní ještě také všeobecných účinků »Slávy Dcery,« stopujíce dosud více toliko jen učinky její na jednotlivce.

Dříve nežli vyskytla se Kollárova »Slávy Dcera,« básnictví české obíralo si za předmět svých básní zcela nevinné věci, neb opěvalo dosti matně slavnou minulosť našich předkův. Ale těmito pobudkami nevzešel ještě jasný směr národní. I měl Kollár před sebou sotva probouzející se národní vědomí. Proti tomu pak jeho »Slávy Dcera« byla přesným, hluboce cítěným, mohutně podaným, básnickým evangeliem věci národní, která tu byla mimo to pojata nikoli v těsných mezích českého národu, nýbrž v rozsahu všeho světa slovanského, povzbuzujíc netoliko k národnímu vlastenectví, ale také ke vzájemnosti slovanské.**)

Ve »Slávy Dceři« poprvé veškero Slovanstvo vystoupilo rázně v celkovém obraze, jsouc líčeno barvami nadchnutými horoucí láskou vlasteneckou, a »Slávy Dcera« byla nejvýmluvnějším projevem tohoto idealného panslavismu z let dvacátých až do r. 1848., stavši se mocným hlasatelem vědomí slovanského a vzájemnosti slovanské, tak že znělek jejích spisovatelé západoslovanští dokládávali se při všech provoláních vlasteneckých, a vůbec od té doby znamenati bylo zvýšené zření k záležitostem slovanským.

Svým panslavismem Kollár předstihl daleko svou dobu. Kdekoliv otevřeme »Slávy Dceru,« všude mocná víra v budoucnosť panslavistickou dere se nám na mysl s přesvědčivostí uchvacující a vše porážející. Uveďme si jen na př. závěrečný verš »Předzpěvu«: »Co sto věků bludných hodlalo, zvrtne doba.« Jak přesvědčivě to řečeno! A jak nadšeně Kollár snímá záslonu, zahalující naši budoucnosť:

My, co jiní dokázali, známe,
však to skryto přede jinými,
co my v knize lidstva býti máme.

A jak úchvatně pěje v té příčině těmito slovy:

Co z nás Slávů bude za sto roků,
co že bude z celé Evropy?...
Slávský život za vzor potopy
rozšíří svých všude meze kroků.
A ta, kterou měli za otroků
jen řeč křivé Němců pochopy,
ozývati se má pod stropy
paláců a v ústech samých soků.
Vědy slávským potekou též žlabem,
kroj, zvyk i zpěv lidu našeho
bude módním nad Seinou i Labem.
Ó kéž i já raděj v tu jsem dobu
narodil se panství slávského,
aneb potom ještě vstanu z hrobu!

A tak »Slávy Dcera« byla v literárním životě slovanském úkazem překvapujícím, ohromným; byla veškeré mládeži slovanské knihou moudrosti, zjevem nejvyšší lásky vlastenecké k národu slovanskému, zrcadlem ctností muže svobodného, hlasem andělským, volajícím syny Slavie do boje posvátného. Hlas

*) Viz v „Musejníku," roč. 1872., na str. 30.

**) O vzniku vzájemnosti slovanské, jakož i o některých jejích pěstitelích v Čechách viz na str. 127.—131., 183.—185., 202. a 322. dílu I. „Zevrubných dějin českého písemnictví doby nové" od pisatele těchto řádků.

Kollárův zněl silou hromovou od Dunaje až ke Krkonošům, budě v národě našem důvěru ve vlastní sílu a uchvacuje každičké srdce, které ještě nebylo pozbylo docela schopností k citům vznešenějším, ušlechtilejším; jeho myšlénky, jeho city, jeho tužby staly se myšlénkami, city a tužbami všeho národu.

Dopisy Vincence Žáka k Al. V. Šemberovi.

IV.

Vysoce vážený Příteli!

Těšil jsem se, že z Prahy do Brna se vrátíte, a že tudy dostanu příležitosť opět s Vámi přátelsky si chvílku pohovořiti jak o naší národní literatuře vůbec tak také o mém jakémž takémž děťátku, které, jak víte, k porodu se má; však, že Vaše záležitosti Vám nedovolily mně to potěšení před začátkem školního roku nově dopřáti, musím Vám aspoň písemně sděliti, jak daleko tisk pokročil.

Vytisknutý jest arch 16tý, a tuším dnes neb zítra nejdéle dosází se k tomu ještě 8 neb 9 stran, a tak bude celá teoria skončená. Nyní mám na vůli tento první to jest teoretický díl buď hned do světa pustiti aneb s vydáváním odložiti, až praktický díl také dohotovený bude. Já raději počkám; neboť celá grammatika bude dohromady o něco kratší, než jsem myslíval, an, jak nyní čítám, jen asi 27 archů vynášeti bude. Zbývajících 10 archů bude obsahovati: 1. německé úlohy ku překládání do českého, 2. některé obyčejnější idiotismy a přísloví, 3. české čtení, t. j. krátké průpovědě, anekdoty, povídky a bájky, 4. asi 3 neb 4 básně, 5. analogický slovníček, 6. register a předmluvu. Tyto poslední archy půjdou, jak mě sazeč ujišťuje, jemu něco rychleji od ruky, poněváč už nebude potřeba, aby ustavičně čtyry kasy před sebou měl, nýbrž stačejí mu dvě, a písmo bude větším dílem hrubší než na prvních arších. — Sedmnáctý arch na posledních 7 stranách bude obsahovati ty úlohy německé, kterých asi k prvním 48 stranám teoretického dílu potřeba jest, a kdyby tento 17tý arch už byl hotov, osmělil bych se, Vás požádati, abyste ještě letos můj spisek za školní knihu přijati liběl; neboť by Vám těch 17 archů snadno pro první měsíc stačilo, a zatím by dálejší potřeba se obstarala. Však, že jsme zde tuze meškali a poněváč ovšem nejlépe jest celou grammatiku měti v jednom svazku, proto se neopovažuji o rychlé uvedení její mezi Vaše školníky hned nyní žádati, zatím ale předce prosím račte mi oznámiti, jestli byste ještě v letošním běhu mého spisu používati mohl, a jakým způsobem byste to hodlal, neb kdy a kolik výtisků bych Vám poslati směl. Upřímně řečeno, jestli Vy nežádáte brzo, nebudu pospíchat ani já, nýbrž nechám si s tiskem naschvál více času, maje často se svýma očima bolesť, a boje se obzvláště, že bych je tuze namáhal, kdybych v nynějších krátkých dnech, a při velikém zaměstnání školním měl ve 2 měsících korekturů celých zbývajících 10 archů obstarat. Obstaral bych to, kdybych věděl, je-li té pilnosti potřeba; ale nemá-li můj spis býti brzo užívaný, nač bych darmo pospíchal?

Doufám, že mne ráčíte brzo nějakou odpovědí uctiti a spolu oznámiti, jak daleko jste s Mongoly přišel, a vůbec všechno, o čem myslíte, že by milovníka národního vzniku potěšiti mohlo. Žádaje, abyste v novém školním roku hodně mnoho pilných učenců měl, a s nimi radostně postupovati mohl, jsem v nejhlubší uctivosti

Váš upřímný ke službám ochotný

Vincenc Ziak.

V Brně, 6. října 1841.

Posudky.

Životopis Pavla Josefa Šafaříka od Dra. Jana V. Nováka. »Osvěty mládeže« sv. I. V Praze. Nakl. Fr. A. Urbánek. Str. 92. Cena 50 kr.

Učitelům češtiny na středních školách obmeziti se jest pro nedostatek času mnohdy pouze nejhlavnějšími daty z literární historie; ba někdy mohou podati sotva kostru dějin literatury. Proto ozývali se tu a tam hlasové, aby se někdo chopil práce a vydával pomocné knihy, jimiž by žáci doplniti mohli své kusé vědomosti. Za tím účelem jal se Dr. J. V. Novák, gymn. učitel v Praze a známý spisovatel český, pořádati »Osvětu mládeže,« sbírku, v níž vycházeti budou práce, týkající se především literární historie české. Podnik to znamenitý!

První svazek sbírky této obsahuje monografii »Životopis Pavla Josefa Šafaříka,« již napsal pořadatel sám, čímž snad nejlépe naznačen směr sbírky. Hledí pak si spisovatel hlavně svého účelu, že totiž píše pro školy, pro mládež právě dospívající; vypravuje střízlivě, slohem prostým, jasným a jadrným, mluvou skoro vzornou, líče život tohoto předního českého a slovanského učence se zápalem vlasteneckým. Rozdělil pak za přehledností látku celou na pět hlavních částí, z nichž první (»Úvod« nadepsaná) charakterisuje dobu úpadku písemnictví českého; načež oceněny zásluhy Dobrovského, první autority ve vědě slovanské, po němž druhou autoritou v době vzkřísení byl Šafařík, v jehož duchu »jako v nějakém ohništi všecky paprsky vědy soudobé se spojovaly.« I podána v II. části stručná historie života Šafaříkova, jež není »leč historie znamenitých učených prací,« vyznamenávajících se hlavně přesností, kritičností a širokým rozhledem, jak to podáno v části III. Ve IV. pak části vyjmenovány spisy jeho, roztříděny ve starožitnické, ve spisy o písemnictví slovanském, jazykozpytné i básnické, kteréž pořadí sestaveno dle důležitosti a ceny děl samých. Na konci v části V. uvedeny zásluhy Šafaříkovy mezi jiným slovy, »že spisy jeho jsou takořka úhelným kamenem ve stavbě, která má potomstvu zobraziti veškeren minulý život národů slovanských.«

Toť stručný obsah spisku Novákova, svědomitě pracovaného a celkem zdařilého; že však přece vyklouzlo některé nedopatření, není divu. Tak omylem jest, že prý Šafařík k zápalu vlasteneckému roznícen byl článkem Jungmannovým »O ceně jazyka mateřského a vzdělanosti národní;« Jungmann článku s podobným názvem nenapsal, nýbrž článek onen slove rozmlouvání »O jazyku českém.« Novák patrně pracuje dle nejlepšího na tu dobu životopisu Šafaříkova od Brandla, uveřejněného ve »Světozoru« na r. 1881. s názvem: »O životě a působení Pavla J. Šafaříka,« přejal odtud nedopatření, ač Brandl, udávaje onu svěží rozmluvu, píše malou písmenou počáteční, čímž snad nechtěl udati název, nýbrž obsah. — Pan spisovatel nezmínil se dále o nepříjemnostech a mrzutostech, jež působil Šafaříkovi závistivý Kopitar; až příliš málo vypravuje o nouzi, již Šafaříkovi snášeti bylo, o pronásledování policií, ba vynechal i některá důležitá životopisná data, čehož tím spíše pohřešujeme, jelikož jadrné, obšírnější vypsání života (jehož líčení zaujímá 12 str.), více by poutalo čtenářstvo, jemuž spis určen, než unavující obsah »Starožitností,« jemuž popřáno 30 stran. Podle našeho soudu lépe si tu počínal Brandl, jenž tuto »vznešenou apologii Slovanstva« rozebral, poukázav příležitostně, kde snad se Šafařík mýlil,

kam dospěla nynější věda v těch věcech, což má mnohem větší cenu než suchoparný obsah, podaný Novákem. — Další vadou spisku je též to, že p. spisovatel neudal přesně názvů jednotlivých spisů. Při dílech německy a latinsky psaných měl ponechati názvy příslušné, a snad v závorce jen udati název český; aneb aspoň měl podati přesný překlad titulův oněch spisů, v závorce pak podotknouti, jsouli psány latině neb němčině. Vada ta je tím větší, že píše p. spisovatel pro školy střední a ne pro lid, pro dům, pro pouhou zábavu, nýbrž předně pro poučení. Novák však mnohdy ani přesného překladu názvů nepodal. Dokladů mohl bych podati několik.

Jakkoli spisek Novákův nedostatků prost není a nic nového skoro nepodal, co by nebylo v nejlepším dosud životopise Šafaříkově od Brandla, přece rádi odporučujeme jej pilné četbě žáků našich, jimž dobře vyhoví, an psán srozumitelně, poutavě. Úprava je slušná, cena dosti mírná; životopis zdobí zdařilá podobizna Šafaříkova.

Přejeme knihovně všeho zdaru!

F. A. V.

Příručný slovník všeobecných vědomostí. Red. Josef Rank. Laciné vydání. Nakladatel F. Kytka. V Praze. 1886. Seš. 1. Str. 48. Cena 20 kr.

O slovníku tomto, o druhé části jeho totiž, zmínili jsme se v čís. 6. »Hl. l.« obšírněji. Úsudek ten lze celkem opakovati též o prvé části, jíž 1. sešit podruhé vyšel ve vydání lacinějším. Slovník ten jest praktickou a celkem spolehlivou i úplnou pomůckou, kdykoli běží o potřebu rychlou a povšechnou. *Red.*

Jubilejní almanah českého učitelstva na Moravě a ve Slezsku na svato-Methodějský rok 1885. Redaktor a vydavatel Fr. Bayer.

Nejobšírnější práce almanahu toho »O kulturním významu sv. Soluňanův —« byla již ve »Hlídce literární« posouzena, a proto my pomíjejíce jí, obracíme se k dalším pracím. Mezi básněmi v »Almanahu« umístěnými co do objemnosti první místo zaujímá »Mé dcerce — dcerušce« od Prav. Lipenského; básník v prvních čtyřech básničkách měl za vzor Hálka, v ostatních pak Jablonského, forma aspoň a duch, jakým se nesou tyto básničky, to prozrazuje.

Báseň od J. Havelky »Na Moravu« a pak báseň od J. Kallusa »V Bezkydách« vynikají nad ostatní vlasteneckou nadšeností, zvláště objemnější báseň »V Bezkydách« takou vřelostí a procítěností dýše, jaké jen ten jest schopen, kdo žil s tím chudým, ale při tom tak dobrým lidem v Bezkydách.

Básně zesnulého P. D. Hradišťského ovládá tón melancholický: vždyť psal básničky ty již již umíraje. V básničce »Své matce k padesátým narozeninám« tají básník bol hrozný, an nemůže, zíraje do černé budoucnosti, starušce matičce podati útěchy, podpory. »Z jara« toť jeho píseň pohřební. Ano, ty jaro políbilos jej na čelo, tys zahnalo, co ho tísnilo, než zapudilos — na vždy. Básnička, vlastně písnička »Slověnka« od Urbáška jest velmi pěkná; zříti z ní, že to mluví Slovák od srdca. —

Z prací prósou psaných velice se nám zamlouvá »Z mých cest po Slovensku« od V. Hübnera. Jest to jen črta, a ta již dosti jasně dává nám nahlédnouti na poměry slovenské; jako ten polovník v naší povídce, tak tisíce Slováků stává se obětí Molocha maďarského. Kdo se ujme aspoň morálně nešťastné Slovače?! Vědecká práce »Lístek z dějin jazyka českého« od Frant. Bílého výborností a zdařilostí řadí se k prvním ozdobám »Almanahu.« Mile baví čtenáře »Obrázek ze života učitelského« od Em. Sahanky. Jest to vskutku obrázek namalován živými barvami. Čtouce práci »Pan Fer-

dinand« od Abdona Chmela, měli jsme z prvu »Pana Ferdinanda« za nějakého »Pana France,« ovšem brzy jsme byli p. Chmelem poučeni. »Pan Ferdinand« jest až příliš dobrá duše, nechce žádnému ani stéblo slámy položiti před nohy, za to jeho představený úslužnosti, trpělivosti a pokory jeho tak zneužívá, až pod tíží námahy klesne a umírá. Až moc dobrácký »Pan Ferdinand« má býti typem moravského českého lidu.

Jsme povděčni M. Václavkovi za jeho »Několik pověr z moravského Valašska,« a to tím více, protože čím dál tím více mizí pověry, pověsti z našeho lidu, a přece v pohádkách a v pověstech jeví se pravá bytnosť lidu.

V »Almanahu« jest též věnována vzpomínka »Ústřední Matici.«

Báseň od J. Soukopa »Cyrillice« velice vhodně tvoří vstup k ostatním pracím, básničkou pak od K. Dolanského vhodně »Almanah českého učitelstva na Moravě a ve Slezsku« jest zakončen.

J. S.

Mrtvá země. Pověsť od Rudolfa Pokorného. »Poetických besed« č. 24. Red. Jan Neruda. Nakl. Ed. Valečka. V Praze. 1885. Cena 50 kr.

Veršovaná pověsť Rud. Pokorného »Mrtvá země,« založená na zprávách o paní Čachtické, jež koupala se v dívčí krvi, aby byla stále krásnou a mladou, konečně však »živou vodou« v hrob klesá, spoléhá na myšlénku, že slovenská země, ač dosud spí, přece »na vždy mrtva« není; neboť již omladina nad Váhem a Hronem — jíž pověsť věnována — vstává z mrtvých, s ní pak svoboda Slovenska, v níž vykoupal se kletý její vrah. Kéž to pravda!

Řekněme hned, že veršovaná pověsť Pokorného nebude Slovensku »v úpomínku věčnou;« myslíme, že sotva kdo, přečta ji jednou — ačli ji vůbec dočte, — znova čísti bude. Několik veršovaných stránek, lecjaké rýmy, špatné básnické obraty nedělají ještě básně. Schází pověsti Pokorného ono poetické kouzlo, jež báseň činí básní.

Celou báseň zde rozebírati nemíníme; podíváme se aspoň na předzpěv. — »Čeho mnoho, škodí,« praví přísloví: jdeli v básni obraz za obrazem, unaví se čtenář touto vyumělkovaností a nejasností, jež vzrůstá, rušíli básník obrazy, mate a mísí, jak vidíme u Pokorného: Slunce zapadá, v té chvíli loučí se s matkou, jde v Tatry... Kdo, básník nepraví, obraceje se hned ke kráse Slovenska, jejíž líčení přetrhnuv, odpovídá nám: »český pták rozepjal křídla svoje« na Slovensko. Patrně básník zapomněl na stránku předešlou. — Pták přelétá Považí; odtrhnuv pak od něho »duši« (!), »peruť zatáčí k Tater výši,« nad jichž velebou jeho »ústa vzkřikla« (!). — Dále letěl »ne více pták, leč kamzík vážil cestu,« a dostoupiv na temeno hory, »pad' na práh pusté villy, strhl čapku...« Podivný to kamzík! — Teprve na páté stránce dovíme se, že tím »českým ptákem,« »kamzíkem« rozuměti jest básníka samého. Kdo nevěříš, čti pozorně, podivíš se nejapnosti. — Podivíš se však za druhé, jak zručně užívá p. Pokorný básnických licencí! Tak

„poupátek pár pod živůtek těsný
rozvíje*ti* šlo se v růže plné;“

Obyčejny jsou mu vazby: »nasytiti očí,« »vyčísti krás,« »určiti krás,« »ozářiti ho« (rozuměj javor). Proč pak by neřekl pro pohodlí jednou »potáp*íce*,« podruhé »potápějí,« jednou »šípami,« podruhé »šípů;« ani rým neuvede jej v rozpaky: stěží — stř*eží*, nemá — perutě*ma*, Živen — zdi*ven* (!), jímá — rtíky ohniv*ýma* atd. Pěkný tvar také »bysi.« A tolik licencí na 8 stránečkách? Takovým plodem chce p. Pokorný obohatiti naše písemnictví? Bez jeho pověsti byla by naše literatura rovněž tak bohata, jako je teď, když vyšla jeho »Mrtvá země.«

Ač, s našeho stanoviska, v pověsti Pokorného ničeho není závadného, přece jí neodporučujeme: není tam také ničeho krásného. Kdo chce něco poutavého o Slovensku, tomu lépe poslouží »Básně« Vajanského, jež vyšly jako 20. číslo »Poetických besed.« Čtenář lépe se jimi pobaví a spíše jim porozumí, než »Mrtvé zemi,« kde tolik cizích významů nahromaděno, že básník uznal za vhodné přidati k ní obšírné »vysvětlení.« *F. A. V.*

Kytka z Tatier, Československej mládeži z rôzných kvietkov uvil Strýčko Slavoš. V Prahe 1886. Nakladatel Fr. Urbánek. 140 str. osmerky.

Kniha psaná nářečím slovenským obsahuje krátké básničky mravoučné a didaktické. Rozděliti je lze asi ve tři oddíly. Účelem oddílu prvního jest naváděti dítky ke zbožnosti, pořádku a čistotě, druhý oddíl má buditi lásku k domovině, ve třetím jsou malé obrázky z přírody a ze života dětského.

Oddíl první upomíná na Jablonského. Za nejzdařilejší pokládati dlužno básně části druhé. Vřelý cit, dýšící ze mnohých básniček, pojí se s uměleckým spracováním a případnými charakteristikami krajin. Zvláště dvě básně: »Považie« od J. M. Hurbana a »Dieťa detvanské« od A. Sladkoviče se zamlouvají.

Většině spisovatelů byly vzorem písně národní, což lze jen schvalovati, poněvadž se jim snáze učí na paměť. Někde však jsou vzory národní až nápadny (strana 10. »Modlitba malého dievčatka«).

Že sbírka má též své slabší básně, jest při té rozmanitosti autorů přirozeno. V některých jest tendence a moralka až příliš do oka bijící, tak že jest na újmu stránce umělecké (na př. »Matej čo zná malovať«), v některých skroucen sloh a slovosled k vůli rýmu, ač přiznati dlužno, že u většiny jest sloh plynný a duchu dětskému přiměřený. *J. P.*

Al. Jiráska **Povídky a novelly.** Část I. »Salonní bibliotéky« č. XXXVII. V Praze. Tiskem a nákl. J. Otty. 1885. Cena 1 zl.

Soubor svých povídek a novell zahájil Al. Jirásek v prvé části dvěma povídkami. O době, do níž padá děj prvé z obou, řečené »Rybnikář,« praví p. spisovatel na samém konci toto: »To stalo se na počátku oné dlouhé, muky plné a jako nekonečné noci v našem milém království, jejíž černé stíny sáhaly do věků, a na niž nemožno zapomenouti.« Smutná ta doba, jíž vzpomenouti si nemůže pravé české srdce bez bolu a stesku, nedala nikterak p. spisovateli právo, by katolické kněze představil v tak černém světle, že zanikla by v něm i ta »jesuitská« kutna, kterouž kněz ten se odíval. P. Lippach za to, že hlásí se k římské církvi, že získal jí Libochovského, regenta panství Milhostického, a jeho matku, jest vylíčen jako úlisný, podlízavý, potměšilý přetvářeč. Nectností jeho jest velmi mnoho, ctnosť ani jedna. Spracování děje vrcholí v útěku z regentova zámku starého šaška, Eliáše Karbana, Sáličky, »dcery mistra Javorovského, někdy církevního správce evangelického na Milhosticích« (by ušla osudu, jejž přisoudil jí P. Lippach s regentem), a Jana Vostrovce, řečeného »rybnikáře,« na němž po četných nesnázích a nehodách zahyne chorý »rybnikář« a Saloména, dopadeni regentovými žoldnéři. Provedení děje ostatně, jako skoro každé jiné Jiráskovo, jest bezvadno. Taký však charakter »kněze« jest ve skutečnosti nemožen.

Druhá povídka nadepsána jest »Na staré poště.« Děj pochází z doby, kdy nebylo ještě železnic a při silnicích nevypínaly se telegrafní tyče; sám o sobě dosti jednoduchý, spracován překrásně. Vlastenecká, ideální postava mladistvého Vincínka a starého Voborníka zaujme

srdce každého čtenáře. Tragický konec Vincínkův dojímá velice.

Končíme posudek upřímným politováním, že p. spisovatel řadu svých četných, svých krásných povídek zahájil právě tím strannickým »rybnikářem.« Z uvedené příčiny tohoto svazku Jiráskových prací s dobrým svědomím odporučiti nemůžeme. *K. B. L.*

Markvart z Vartenberka. Historická povídka z časů Václava IV., sepsal Edvard Herold. »Matice lidu« č. 3., ročník XIX.

Zase leží před námi zelenavá, dosti objemná knížka, mající smělé a vzletné heslo: »Osvětou k svobodě.« S jakousi obavou dali jsme se do čtení této histor. povídky, čekajíce, že zase na účet »osvěty ku svobodě« naše náboženství dostane několik notných šlehů (jako dříve), aby lid byl tím poučen — než tentokráte byla obava naše marna; víry bylo šetřeno. Ale zase jeví se nám tato histor. povídka dosti zajímavou, berouce ohled na heslo »osvětou k svobodě.« Uvykli jsme čísti histor. povídky neb romány s uctivostí, ony nastiňují nám slavné děje předků, slávu naši, vůbec mnoho, co naši mysl může nadchnouti a vzdělati. Nuže, snad i onen spolek pro vydávání laciných knih českých, který chce lid osvětiti, podává nám také historické povídky, jež, hlásajíce slávu českou, uvědomují náš lid i pod tou střechou doškovou, že vybírá za látku k povídkám doby nadšené, kdy moc česká zářila, že, šetře víru lidu, jemuž knihy posýlá, rozvinuje před očima obrazy nadšené . . . Kéž by tomu bylo tak! Výše jmenovaná povídka zřejmě hlásá o opaku. Kde český bohatýr, jenž by charakterem svým mysl čtenářovu zaujal? Kde rozvinutí lepého obrazu slávy české? Kde scény plné poctivého, šlechetného snažení?

Český bohatýr jest tu Markvart z Vartenberka, jenž králi svému vrhá v tvář rukavici odboje proto, že byl zbaven držby jednoho z hradů svých. A co se z něho stane? — sprostý lupič, žhář a vilník. Když pak voje královské hrad jeho obstoupí, tu šlechetný Markvart ku svým přátelům volá: »Přátelé, důvěřujme v Boha!« Tedy Bůh má jemu pomoci, aby snad dále loupil a pálil. Ovšem že Bůh mu nepomáhá, a Markvart, jako tragický hrdina, nalézá smrť — dcera jeho, kterou poznal teprve nedávno, padne s věže — milenka jeho, Judita, židovka, šílená — skoná. A jeho počestní druhové: Mikuláš Zoul z Oustředka a Jan, bratr jeho, později jsou oběšeni. Obraz slávy české? . . . Smutný, prasmutný. Scény plné nečistých snah a žádostí po cizím, násilí, taškářství. — Jinak to také býti nemohlo, když veškeří hrdinové poctivého cíle se nedrželi.

Míníme, že takové knihy náš venkovský lid valně nevzdělají. Proč se mu tedy nepodá četba jiná a důstojnější, když látky k nepřebrání? *V. D.*

Václav Beneš-Třebízský. Napsal K. V. Rais. »Matice lidu« č. 4.

Náš tak záhy zesnulý spisovatel a miláček lidu českého nalezl po své smrti mnoho ctitelů, kteří o něm nadšeně se rozepsali. Nejobsáhlejší a nejdojemnější vzpomínku četli jsme ve výše jmenovaném čísle »Matice lidu.«

Spisovatel tklivým slohem vede nás od doškové střechy třebízské, kde Václav slouchal zkazkám vlasteneckým, do Slaného, kde jeho studie započaly, do Prahy, kde dráha jeho ukončena, do Klecan, kde bylo jeho působiště a konečně do lázní Marianských, kde pouť svého života dokonal. Líčí nám Beneše zlatou povahu mezi lidem, mezi dětmi. Líčí nám Beneše jako přičinlivého kněze a jako neunavného spisovatele. *V. D.*

Drobnosti.

K jubilejním spisům Cyrillo-Methodějským připočísti lze nejnovější dílo Dra. Mikoláše Nillesa S. J., professora církevního práva na universitě inomostské v Tirolsku. Týž chvalně znám jest již předešlými spisy svými, zejména dvojdílnou knihou »Kalendarium utriusque ecclesiae orientalis et occidentalis,« ve které srovnává bohoslužby pořádek a význam svátků pohyblivých i nepohyblivých církve řecko-východní s postupem a významem svátků církve římsko-latinské. Jakési pokračování »Kalendaria« jest od téhož na slovo vzatého znatele novějších poměrů východní církve u nás v Rakousku právě letos vydaný, taktéž dvojdílný spis: »Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae S. Stephani — a Nicolao Nilles S. J. — patrocinantibus almis hungarica et rumena literarum academiis editae. — Oeniponte typis et sumptibus Feliciani Rauch 1885. Stran CXX a 1086 veliké 8⁰.

Jest to dílo důležitosti nejen theoretické, ale i praktické. Jest to nesčetnými z více než 17 rozličných archivův a knihoven čerpanými listinami nakreslený obraz, jak od počátku 17. století vyvinul se poznenáhla nynější stav sjednocené církve řecko-východní u nás v Rakousku, zejména v Sedmihradsku, v Chorvátsku a v Uhrách. Přemnohé z těch listin chovány byvše posud jen v rukopise, v těchto »Příspěvkách« poprvé tiskem se uveřejňují. I mohl tudíž p. spisovatel na základě těchto listin velmi snadno nejednoho ze stranických historikův usvědčiti z nepravdy výroků, jež si o některých událostech sjednocení církve východní s církví západní dovolili. — Praktické důležitosti mají »Příspěvky« ony proto do sebe, že ukazují cestu, po které kráčeli za věků předešlých mužové pro unii pravým apoštolským duchem nadšení, o ni se vším úsilím pracující a o konečné sjednocení jednotlivých částí církve východní s církví západní velice zasloužilí. Pravda, že z podrobného líčení, jaké archiválni listiny v dějinách unie podávají, také překážky vyzírají, které se v cestu stavěly i nejšlechetnějším snahám. Avšak právě ty překážky a nesnáze, s jakými za dob minulých potkávaly se snahy ušlechtilé, chovají v sobě pro věky pozdější více poučení, nežli zdar — válečných výprav bez bojův a bitev. *P. Method Nývlt, O. S. N.*

Pomník Třebízskému. Někteří přátelé Třebízského usnesli se postaviti jemu pomník na výšinách u Klecan. Za tím účelem zamýšlejí vydati album a výtěžek věnovati ve prospěch pomníku. Redakci alba obstarají J. V. Sládek a Ferd. Schulz. — Sebrané spisy Třebízského došly prý takého odbytu, že se chystá druhé vydání, nákladem Frant. Šimáčka.

Pomník Fr. Jar. Vacka Kamenického (1806—1869) postaven a nejd. p. drem. Haisem, biskupem královéhradeckým, bývalým kaplanem Vackovým, požehnán 7. a 8. dne září v rodišti jeho Blovicích. Životopis a výňatky ze spisů jeho vydal v Praze J. Z. Raušar.

V německém časopisu apoštolátu tisku rozebrána předně otázka: smíli se duchovenstvo míchati do politiky? Liberalové totiž odpovídají záporně k této otázce, pravíce, že duchovenstvo má zůstati při svém povolání, povolání vyšším, svatém, při vznešené službě náboženství. Proto také dali se mnozí klamati dlouhou touto záminkou, ponechávajíce »politiku politikům;« zatím však liberalní svět největších výbojů nabýval, niče křesťanskou

společnosť v jejích základech. Konečně poznalo duchovenstvo hrozící nebezpečenství, poznalo, že povinností jeho, aby se opřelo přehmatům liberalův, aby dobývalo nepřátelských církvi novin krok za krokem, povzbuzujíc lid, aby za poslance volil řádné muže, řádné křesťany. — Na to v dokončení pojednání »Veliké nebezpečenství a veliká povinnosť« (tisku) poukazuje se k veliké škodě z četby špatných novin. Takovou četbou kazí se mladíci, děvy, kazí se vůbec rodina, podporují se náhledy církvi odporné, nevěra se zakořeňuje. Proto nevymlouvej se nikdo, že by ho četba nevěreckých knih nezkazila. Ani tím se nikdo nevymlouvej, že musí čísti snad za záležitostmi obchodními a p. knihy špatné. Podporujme co možná dobré noviny, dobré knihy, ty pak nárokům a požadavkům našim úplně vyhoví. Proto radíme zvláště duchovenstvu, aby ve kruzích, jemu přístupných, dobré četbě cestu připravovalo, aby dobré knihy a noviny co nejvíce šířilo, katolické čtenářské spolky zakládalo, čímž větší, než snad si pomyslí, zásluhy získá. Zvláště také střeziž duchovenstvo mládeže před tak zvanými »přítelíčky lidstva,« vlastně revolucionáři, jižto zvedajíce boj proti církvi, proti Římu, především nezkušenou mládež zaplésti chtějí do svých sítí. Mládež a duchovenstvo jest revolucionářům těmto nakaziti, chtějíli úplně světem vládnouti, svět zničiti. — Proto mužně proti podobným šmejdům, aby se zachránilo, co se zachrániti může. *F. A. V.*

Vrchlický o Zolovi. Dle »Pokroku« č. 220. »je Zola, jak my jej známe(J[aroslav] V[rchlický]), spisovatel příliš hluboký, vážný, ano přísný a pochybujeme, že by jej vydržela čísti děvčata z pensionatu.... Bohužel, zvyklo si obecenstvo naše, dík obchodní špekulaci s »Nanou« a opsané kritice z Německa (ovšem J. V. by jinak »Nanu« kritisoval vzorem kritiků svých »kyprých« básní) považovati Zolu za spisovatele lehkého jádra, za jakýsi druh hastroše mravnosti, kdežto on jest autor zcela opravdový (zrovna jako J. V.), pln velkých intencí (viz »Nanu,« »L'Assommoira«) a přísné analysy.« — Zdrávi povídali! *„ad“*

Dodatek red. Chtěli jsme původně na skutku ve zprávě této uvedeném obšírněji ukázati, jak úžasně »pokračuje« kritika naše v otázkách mravnosti v písemnictvu se týkajících; ale ctěný p. přispívatel nás předešel. Před několika lety, jak známo, podal Ferd. Schulz v »Osvětě« obšírný a důrazný protest proti českému vydání Zolovy »Nany« a »L'Assommoira,« tehda připravovanému, kterýž protest přijat všude s díkem i ohlasem. Překlady ty ovšem vyšly, jak u nás rozumí se samo sebou: naše kritika dovede takhle ještě »ubiti« podniky dobré, proti špatným je bezbranná. Pisatel řádků těchto již tehda v »Obzoru« brněnském poukazoval na nedůslednosť podobných protestů, vzhledem ke hlučným, pochvalným tiradám o sbírkách »Dojmy a rozmary« a j. pod. Špinavosť a nestydatosť otevřená a hrubá není tak nebezpečná, jako když je zahalena krásnou a lákavou formou! Že tedy po několika letech onen »prvý básník náš« takto píše o Zolovi, jest sice smutné, ale zcela přirozené... Stran »Pokroku« ještě dodáváme toto: Když před několika měsíci svěřen byl feuilleton tohoto listu Vrchlickému, aby prý se list zvelebil, ve mnohých listech zmiňováno to s pochvalou a radostí; soudný a prohlédavý čtenář jistě si myslil: »z deště pod okap!« A obava ta se potvrdila. Neboť jako dřívější, tak i tyto literární »úvahy,« jež Vrchlický tuto podává o básnících cizích (italských), jsou mimo knihopisné údaje pouze projevy nesoudné

tendenčnosti a zlomyslnosti: přispějí zajisté jen k tomu, aby čtenářstvo, jež ovšem pravdy odjinud nezná, o povaze básnictví a básníků soudilo tak, jak se Vrchlickému hodí, aby své svazky dobře odbyl; čelí jen na zkázu vkusu a mravnosti.

Tiskopisy redakci zaslané.

Method, č. 9. obs.: Basilika sv. Václava na Smíchově (Ad. Duchoň), Zprávy o bývalých plebáních a jejich osadách (J. Nechvíle), Děkanský chrám Nanebevzetí Panny Marie v Blatné (F. J. Lehner), Staré obrazy olt. v Hoře Kutné (Braniš) a j.

Literární oznamovatel, č. 11. a 12. (zdarma), obsahuje novinky českého písemnictva, několik zajímavých zpráv literarních a hojný seznam českých i cizích knih antiquarních.

Obrana celní na ochranu českého rolnictví a průmyslu. Předn. Čeněk Hevera. V Kolíně. 1885. Nákl. vlastn. Str. 16.

Národ. Velký občanský kalendář. Nakl. Fr. Šimáček v Praze. Str. 100, přes 100 obrazů. Cena 50 kr.

Česko-slovanská Koleda. Občanský kalendář. Nakl. týž. Str. 100, přes 100 obrazů. Cena 50 kr.

Dalibor, č. 35—37. obs. další dopisy B. Smetany, Úvahu o našich venkovských pěveckých jednotách a hojné velezajímavé zprávy hudební.

Květy, č. 10. obs. m. j. Z knihy ghazelů (J. Vrchlický), České bály (A. Mattuška), Słowacki ve Florencii (F. Kvapil), Mezinárodní zdvořilosti (H. Kaizl), Původ světa (z Kalevaly přeložil J. Holeček) a j.

Jitřenka, č. 19.

Pryč s kořalkou! Napsal učitel Josef Koněrza. V Praze. Nákladem vlastním. Str. 450. Cena 80 kr.

Ode Družstva sv. Mohora v Celovci došly: **Slovenske večernice** za poduk in kratek čas. Devetintrideseti zvezek. 1885. — **Zgodovina svete katoliške cerkve** za slovensko ludstvo. Spisal dr. Ivan Križanič. II. zvezek. 1885. — **Slovenski pravnik.** Poduk o najpotrebniših zakonih. III. snopič. Sp. dr. Ivan Tavčar. 1885. — **Sveta brata Ciril in Metod.** Spisal M. M. Ziljski. 1885. — **Življejnie** prebl. Device in Matere Marie in sv. Jožefa. Popisal Janez Volčič. 1885.

Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny v Brně vyšlo:

RENEGAT.

Povídka od A. Nałęcze. Přeložil Josef Tumpach. (»Zábavné bibliotéky« dílo 97.)

Cena 35 kr.

Moravan a Vaterländischer Kalender.

Kalendáře na rok 1886. — Cena výtisku v tuhé vazbě po 45 kr.

Obsah:

Pojednání:

Některé kalendáře na rok 1886.
Želkovský, Co se u nás koná a konati má pro idei Cyrillo-Methodějskou?
Bačkovský, O některých účincích Kollárovy „Slávy Dcery.“ (Ostatek.)
Dopisy Vincence Žáka k Al. V. Šemberovi. (IV.)

Posudky:

Novák, Životopis Pavla Jos. Šafaříka. (F. A. V.)
Rank, Příručný slovník všeobecných vědomostí. (Red.)
Bayer, Jubilejní almanah českého učitelstva na Moravě a ve Slezsku. (J. S.)
Pokorný, Mrtvá země. (F. A. V.)
Slavoš, Kytka z Tatier. (J. P.)
Jirásek, Povídky a novelly. (K. B. L.)
Herold, Markvart z Vartenberka. (V. D.)
Rais, Václav Beneš-Třebízský. (V. D.)

Drobnosti:

K jubilejním spisům Cyrillo-Methodějským. (P. M. Nývlt, O. S. N.)
Pomník Třebízskému.
Pomník Fr. Jar. Vacka Kamenického.
O poměru duchovenstva k politice. (F. A. V.)
Vrchlický o Zolovi. („ad“)

Tiskopisy redakci zaslané.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Redakce, administrace a expedice v papežské knihtiskárně benedikt. rajhradských v Brně. (Dominikánská ulice č. 4.)

Hlídka literární.

Zprávy apoštolátu tisku.

Vychází počátkem každého měsíce.

Zasýlá se důvěrníkům apošt. tisku zdarma.

Předplácí se ročně 1 zl.

Jednotlivá čísla po 10 kr.

Ročník II. Příloha „Školy B. S. P." Číslo 12.

Některé kalendáře na rok 1886.

(Č. d.)

Kalendář Humoristických Listů. Ročník III. Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze. Krámská cena 60 kr.

Kalendář humoristický, arci kdyby spořádán byl rukou opatrnou, rozumně a za účely vyššími, mnoho dobrého hravě by mohl způsobiti, popoháněje a vůbec řídě soutěž našich snah a činů tu hvizdem slušného humoru, tu bičíkem zdravé satyry, jíž u nás toliká potřeba, koliký nedostatek.

S úvahami podobnými jsme brali do rukou třetí ročník kalendáře Humoristických Listů.

Po úvodní básni a kalendarii, ozdobeném rozmarnými silhouettami čtenář uvítá zajisté rád Fr. Heritesovu črtu s cest: »Ombrello«; škoda, že humoresku tuto, v skutku podařenou, kalí přimíšenina tolika cizích slov. Z ostatních prosaických příspěvků zamlouvá se nám »Retrospektakulní pohled na r. 1885.« říznou ironií, »Bankovka« původností, »Čertův zajíc« K. Tůmy prostonárodním tonem, »Vítězství starého županu« účinnou komikou. — Prášilovský »Fidelio« a »Zkouška na univ. tunkabonské« trpí chudokrevnou otřelostí, »Výtečný únos« K. Švandy nevýtečnou, jalovou nejapností. Z básní líbily nám se Ad. Heydukova »Pod deštník«, Kaminského »Píseň milostná«, S. A. Košťálův »Odkaz.« — »Laciná jablka«, — nepřímá pochvala krádeže — a »Proměněná voda« vyznívají podivnou morálkou. »Ballada« na str. 67. jest do pravdy dle šlechetného přiznání původcova »trochu (??) sprostá a hloupá.« »Hrozná ballada« se vloženými obrázky sahá až za meze nechutenstva.

Výrok Jeana Paulův, že »vtip jest knězem, který kopuluje každý párek«, béře kalendář »Hum. L.« trochu laxně k srdci. V tipů nových a podařených po skrovnu, většina zevšedělých; některé jsou až odporny (Na plovárně, Praktické přání, Nimrodům), některé kluzky (V té milé boží přírodě, Zahřívací láhve, Nechápavý manžel). Vtip (?) o vodákovi (str. 28.) a »Neviňátko« nazvati jest nám nejméně štětinatými.

Kalendář pln jest vyobrazení, nestejné ceny, vkusnosti a bohužel i slušnosti. — Marně pátráme, komu bychom mohli »Kal. Hum. L.« doporučiti: čtenáře myslícího neuspokojí, leda rozruší, jiného snadno pohorší.

Koleda. Občanský kalendář na rok 1886. Ročník XI. S titulním a mnoha jinými obrazy. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze. Cena 50 kr.

I letos jesti těžištěm »Koledy«, hojně rozšířené a oblíbené, znamenitý výběr

pěkných vyobrazení všelikého druhu a směru; nás zejména těší, že i přítomný její ročník obeznamuje své čtenářstvo s celou galerií našich mužů zasloužilých. Část textová podává čtvero prací novellistických, z nichž přední místo si zajisté vyhražuje povídka V. Beneše-Třebízského »Farář Loučenský«. Ctihodný zjev stařičkého kněze vlastence jest z nejzdařilejších postav, jež vytvořil zvěčnělý náš povídkář; málo tu slov, mnoho vážného obsahu. Obrázku Fr. Chalupy »Ze Spálovské kroniky« na vadu jest nesouměrnosť, nejeden hřích proti kresbě povahopisné, místem i frásovitá nesrozumitelnosť (na př. asi polovice dílu třetího). »Poklad« od Sofie Podlipské místy jest velmi dojemný, hlavní myšlénkou svou zůstavuje dojem uspokojivý; tu a tam připomíná všelijakých dobrodružstev a výjevů z krvavých románů; gynaekologickou přesnosť v historii Herminina pádu odpustili bychom spisovatelce na prospěch článku i čtenářův. »Šlechtična«, jak nás s ní seznamuje Vácsl. Votruba, jest postava milá, vznešená, zdařile podaná; ostatní osoby jednající charakterisuje spisovatel většinou mdle, namnoze nepsychologicky; práce není dosti urovnána. Životopis zakladatele tohoto kalendáře, Fr. Šimáčka, jest neobšírný, za to věcný a vroucný. Následuje stručný přehled politický a »Jiskry.« Článek »Co budeme čísti?« dlužno považovati za podařený inserát nakladatelské firmy Fr. Šimáčkovy. Po stránce jazykové »Koleda« oplývá chybami.

Národ. Obč. kalendář na r. 1886. Roč. II. S titulními a mnohými jinými obrazy. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze. Cena 50 kr.

Již ze stejné úpravy a zevnější výzdoby viděti na let, že »Národ« pochodí z vydavatelstva téhož, co »Koleda.« Články po rozumě našem nedostupují cenou ani obsahu »Koledy.« V. Votrubova »Stříbrná svatba« doznívá pěknou myšlénkou, že »vítěziti srdcem daleko jest vznešenější, než vítěziti mečem«; p. spisovatel však neprovádí jí ani úplně ani sympathicky. Historicky přibarvená povídka Jos. Braunova celkem jest zdařila; s koncem jejím neúměrně náhlým a nad očekávanou děsným smiřuje nás porážka sobectví a prospěchářské polovičatosti. V »Kainu a Abelovi« nakupila Sofie Podlipská plno povah a dějův odpudlivých. Neméně živlů drsných obsahuje V. Lužické »Dvojí políbení«; osoby — až na Cilku — přebarveny jsou do tmava nade vši střízlivosť, některé až zkarrikovány. Kdo pí. spisovatelce namluvil »že náboženství dovoluje lež na dobrý úmysl činěnou,« byli bychom mu radou, by se dal poučiti náboženskými vědomostmi nějakého žáčka školy obecné. A což asi zlého učinily Lužické růženec a modlitba, že se o ně otírá tak nešetrně? »Soud lidu, soud boží«, od téže spisovatelky trpí zejména neurčitou a nepřirozenou charakteristikou. Povídka »Proti dávným obyčejům« jeví se již formální stránkou proti jiným prácem V. Řezníčkovým býti nedosti propracována. Babička nakreslena je zdařile. Pochybujeme, že by byl zbožný dědoušek — nebo vůbec rozumný člověk — pronesl drzou větu: »To by se mne nesměl dnes ani sám stvořitel tohoto světa opovážit nějak zdržeti« . . . . Úhrnně uvažujíce zábavnou četbu »Národa« tážeme se, neníli motivů vděčnějších a lidu našemu prospěšnějších nežli krádež, násilí, vražda, divoká vášeň, nevěrnosť manželská, synovská neposlušnosť? Caveant consules!

O životopise Fr. Šimáčkově, o článku »Co budeme čísti« a o stránce jazykové opětujeme, co jsme v těch příčinách pravili svrchu o »Koledě.«

Kalendář české mládeže. Vydání pro žákyně. Roč. I. Pořádá Jos. Klika. Nákladem J. Otty v Praze. Cena 35 kr. Kalendářík ozdoben jest několika obrázky, z nichž titulní »Sv. věrozvěstové slovanští« jest nejzdařilejší a provázen jubilejní básničkou. »Potomkyně,« báseň Irmy Geisslovy, obsahuje krásnou myšlénku v chatrné formě. »Jeden rok« od Žof. Podlipské zasluhuje všeliké chvály tendencí všestranně ušlechtilou. F. Kodymovo »Zdravotní desatero« a »Přehled důležitých vynálezů« jsou velevhodny. Podávati charakteristiky »některých vynikajících žen českých« jest myšlenka výborná; při této však stručnosti a kusosti sotva se potká s očekávaným výsledkem. — Rubriky poznámkové a hojný přídavek čistého papíru činí kalendářík i praktickým zápisníkem.

Co se u nás koná a konati má pro idei Cyrillo-Methodějskou?

Na uváženou vzdělanstvu a zvláště kněžstvu našemu podává Vojtěch Želkovský.

(Ostatek.)

Tak z jednostrannosti rodí se hejna nedorozumění, poškozujících duševní mír a poklid lidstva právě v nejvyšších a z přirozenosti nijak nevypuditelných potřebách životních. Avšak tyto nedostatky a svízely, jež plynou ze styku pravd, zneužijeli jich člověk vášnivý, nejsou hrdelnými svědky proti právům a nárokům pravd samých. Zneužiti lze na světě všeho; pravdy však jsou nevinny, a nutíli přechmaty a nehody při jejich uskutečňování kulturního dějepisce k nálezu ostrému, náleží klatba jeho ne pravdám, nýbrž výstředným bojovníkům a ještě spíše odpůrcům — obyčejně nechápavým to zastaralcům. Poněvadž však lidstvo tímto způsobem již víc než dosti se natrpělo, dlužno národům a najmě jich vůdcům škodou konečně již moudřeti a nevyhledávati místo smíru — sporů mezi vůdčími myšlénkami věku; zvláště jeli smír, ba sňatek mezi ideami těmi tak snadný a nutný, jako mezi církevností a vlastenectvím! Příklad našich věrověstů za první doklad a důvod sňatku dvojí lásky: k církvi a vlasti v idei Cyrillo-M. svrchu již položený postačí zde uvésti jen vděčnou vzpomínkou. Více místa budiž přáno líčni vniterného poměru obou ideí a plodnosti jejich.

Obrana a zdárný vývoj všeho, co podmiňuje individualný ráz národa vůči sousedům, právem uzdál se nám býti základnou ideí v pojmu národnosti. Kdy však schopen národ výnosného boje za řeč, za práva a všechny cenné zvláštnosti své? Kdy zdaří se mu v sousedech úctou nahraditi odvahu k útokům na své povahojevné přednosti a statky? Zajisté jen tehdy, když pojistě si spravedlivým uspořádáním všech závažných záležitostí vniterný mír proti rozbrojům, všechny třídy společenské spojí ku svorné a nadšeně setrvačné práci za cílem vytčeným. Ať nám však dějiny poví, možnoli bylo posud kterému národu docíliti takého soustrojí všech vloh a sil svých bez mohutné autority, nebo případněji řečeno bez náboženství, bez něhož lidé nikdy z lásky a úcty vyšším otěžím nezištně se nepodvolí! Idea národnosti jeli na štíru s náboženstvím již zakořeněným, není naprosto úkolu toho schopna: stačí k tomu za doklad pohromy vlasti naší při každém odpadu od víry katolické a též rozervanosť politických stran ve

Francii, v Němcích i u nás; ba u nás zvláště patrno, že v náboženství vězí těžiště sporů mezi Staro- a Mladočechy, kteří obligatně jsou dědici Husova odboje proti církvi katolické. — Náboženství tedy, jsouc základem činuschopné společnosti, vzácnou koná službu národnosti, a právě tím i ono jest obhajným článkem v řetěze jejích požadavků. Toť důvod, aby lidu za příklad k idei Cyrillo-Method. spolu s kněžími také všichni vzdělanci přilnuli a najmě spisovatelé aby jí půdy přáli i v literatuře.

Naopak i církev nezbytně všímati si musí národnosti při službě, kterou jí z vlastního zájmu koná. S úspěchemli chce mluviti k rozumu i srdci národů, jakž jinak promluví, neli jazykem jejich, poněvadž latina, úřední jazyk její, přestal nutností dějinných událostí býti obcovací mluvou i učeného, natoť občanského světa!? A mluvíc ústy kněží svých k lidu mluvou jeho, nech činí se tak se zjevnou úctou k jazyku tomu i jeho vývoji literarnímu, k němuž ochotně nabídnouti i hřivnu svých ideí a pomůcek jak peněžných tak autorisovaných vždy jí bylo a bude ku cti...

Ve vzájemné tudíž potřebě obou ideí, církevnosti i národnosti zakotvena jest i možnosť i nutnosť sňatku jejich — ve dvojjediné idei Cyrillo-M. — — a proto jednejme dle povinnosti, kterouž nám dějiny a veliké potřeby naší doby jménem své tvůrkyně, Prozřetelnosti boží, nedím vnucují, nýbrž uštědřují v idei Cyrillo-M.

Sapienti sat! Či třeba ještě, abychom se povzbudili k činnosti opravdu Cyrillo-M. i střízlivou lícní plodnosti idee té? Povím pouze jedno: kněz, jenž do všedního života donesl sobě z alumnátu vůbec nějakou vyšší snahu a zvláště chuť k vážné práci literarní, dovede vždy a vždy výkony své produševniti vědomím své důstojnosti a společenské důležitosti; a budeli pravým stoupencem idee Cyrillo-M., t. j. budeli ve všem pozírati na vzor skromničkého učence Cyrilla a sourozence jeho Methoda, nezadá jí nikterak, nýbrž ji zvýší.

Zde také místně opravy dochází námitka, že »nelze dvěma pánům sloužiti.« Námitka ta appeluje ku praxi života: nuže, vizme život Sušilův, Šmídkův, Pešinův, Procházkův i život jiných veřejně nezpomínaných mužů tiché práce církevně-národní. Za to věru výmluvné illustrace vytvořila idea C.-M. životem svých průkopníků ke hluboce pravdivému a významnému dvouverší Sušilovu:

„Církev a vlasť, ty v mojich milují sestersky se ňádrech,
Každá půl, každá má moje srdce celé.“

Přirozeno: přemnoho pravd spředeno jest do klubka idee C.-M.; důsledný myslitel klubko příležitostně rozvine si v niť Ariadninu, zavedeli jej poučný hovor do labyrinthu všech možných záhad a záležitostí časových. Aby však vítaným slovům svým neubral váhy, vynasnaží se, býti prvním a příkladným žákem naučné soustavy své — a tak s milostí nebes úspěšně doporučí vzdělancům znechucované katolictví, proto že jim v jeho prospěchu imponuje a se zamlouvá slovem i činem. Nejsa nikterak politickým agitatorem nebo demagogem, s pastýřskou obezřelostí, s rozvahou i s rozhodností umí tu církev, tam zase vlasť aneb obě zároveň, jak právě příležitosť radí, v očích posluchačů povznésti, a tak slouže vlasti výhodnými prostředky církve, ku vděčnosti vůči církvi mravně zavazuje vlasť. Tak idea C.-M., slučujíc nejlepší prvky církevnosti a národnosti a pomíjejíc živlů jednostranných, obě idee na vrchol dokonalosti povznáší a spolu pravý, ohromný význam svůj slunným světlem ozařuje. Pravdu tu kněžím našim zvláště i proto

pochopiti a pěstovati jest nezbytno, poněvadž kde který znamenitější odpůrce Říma, od Husa a Jeronýma počnouc, až po české bratry, lid náš právě vynikajícím vědomím národním k nábožensky bludným názorům svým navnadili. Pak i Slované pravoslavní a rozkolničtí během věků snáze opět si oblíbí katolictví, přesvědčíli se vzdělanci jejich, že vlastenectví i slovanství neposledním je článkem v rozvrhu činnosti katolického kněžstva našeho.

Než ani tolikli ještě nestačí nám k roznícení se pro idei C.-M., účel její dojista pro ni nadchne bujarý podrost kněžstva našeho. Čtvero hlavně namítá se mi účelů; ne však účelů různých, nýbrž navzájem tak se prorůstajících, že bezděky hned ve chvílce jejich pojetí jasně líbeznému akkordu jsem je přirovnal. Základným tónem jest smír církve východní, rozkolem caesaropapismu zotročené, s církví římskou. Prostředkem smíru toho jest neobmezená úcta všech i rozkolnických Slovanů ku světcům Cyrillu a Methodovi, jakožto původcům slovanské vzdělanosti. Druhým z účelů C.-M. jest splynutí neb aspoň sblížení vzdělanosti východní se západní, což významu jest nejen evropského, nýbrž i světodějinného. Třetím jest docílení světové úcty ku sv. apoštolům našim a ku stolici papežské, vtělenému to principu autority, zvláště nyní potřebného rozkládající se společnosti lidské; úcty té Řím si zasloužil hlavně od Slovanů tím, že sv. Otcem Lvem XIII. účinně již poznovu započal první úlohu v duchovním a duševním sjednocení a povznešení Slovanstva. Posledním konečně účelem jest vděčné a věrné přilnutí k Bohu, že Slovanstvo přes tolikeré útrapy a pohromy pod jařmem germanským, maďarským, mongolským, tureckým a moderně-evropským přestálé dochoval k obrovské síle a svěžesti, aby v ustrnující vývoj Evropy nevěrecké, sobecké a proto i socialními vředy prožírané vneslo nový, popudný živel vzdělávací svou holubičí, víře, přírodě a poesii ještě neodcizenou povahou. — —

Zda třeba vznešenějšího idealu, abychom nadšením si zanítili srdce své?

Nuže, konej každý povolaný Cyrillo-Methodějskou povinnosť, na kterou jsem poukázal, nastíniv, jak snadno, prospěšno a potřebno jest hlavně knězi našemu v jedněch prsou horoucích chovati aspoň jako dvé přítulných sester dvojí lásku vřelou, trvalou a účinnou: lásku k církvi i vlasti.

Posudky.

Jubilejní kniha k oslavě tisícileté památky sv. Cyrilla a Methoda, čili: Posvátné Cyrillo-Methodějské památky Marianské. Matka Boží Staroboleslavská v Čechách a Matka Boží Tuřanská na Moravě. Sepsal Jan Kř. Votka, T. J. »Dědictví sv. Jana Nep.« čís. 72.

Prostonárodní spisovatel dějin českých, J. Votka, podal nám v díle »Památky Staroboleslavské« zajímavé, o přesně historický podklad se opírající zprávy o úctě svatyně Staroboleslavské a osob s ní se těsně dotýkajících, sv. Ludmily, Václava a jiných. V přítomném pak díle jubilejním šíře probírá a vypravuje děje dvou palladií — národu českého a moravského, Marie Staroboleslavské a Tuřanské.

Počav od všeobecné úcty Marianské, přichází ke slovanským apoštolům, dokázav, že tito vroucími ctitely Bohorodičky se označili. Dotýká se pověsti původu obrazu Marianského v Boleslavi, spolu na důležitosť všech památek Cyrillo-Methodějských ukázav. Nyní vypravuje pestré děje obrazu toho ve válkách krutých, v dobách vlasti naší velmi osudných. A jako katolická víra v Čechách zvítězila, tak i obraz Bohorodičky po mnohých útrapách došel oslavy v Boleslavi, kde národem podnes ctěn a vážen.

Dějiny Matky Boží Tuřanské jsou podobny dějům palladia českého. Jeho úcta se sv. blahověsty spojena, i Morava trpěla, i v sesterské zemi víra katolická byla trpce zkoušena, a jako v Čechách, i zde došla oslavy a Maria Tuřanská na Moravě jest podnes v uctivosti nevšední.

Týž spisovatel připojil ke svému spisu jubilejnímu apologetické pojednání »O kanonisaci sv. Jana Nepom. a prozřetelnosti božské o Čechy pečující.« Dílo to jest velmi obsáhlé, důkladně historicky propracováno, a co nejlepším jsme shledali, výňatky z dějin českých propleteno, na nichž zřejmě a jasně účinky božské prozřetelnosti patrny. Wikleffismus byl počátkem útrap českého národu a německým protestantismem vrchol jejich a zároveň konec. Po všech neutěšených bojích, po všech náboženských rozmíškách, svízelech a trampotách mnohonásobných národ náš došel oslavy v kanonisaci sv. Jana Nepom.

Jako dílo prvé, tak i toto je psáno slohem prostonárodním, jasným, jadrným, mluvou naskrze ráznou a správnou.

Přes polovici knihy zaujímají »Dějiny sv.-Janského dědictví« s podobiznami zakladatele Ant. Hanikýře, Innocence Frencla, Bradáče, nejdůst. p. biskupa Švarce a jiných. Dějiny tyto jsou dosti zajímavé, ukazujíce div v dějinách literatury, by knihovna některá 20.000 údy vykázati se mohla. 285 stránek zaujímá matrika údů »Dědictví sv. Jana v Praze« od r. 1835. (I. díl), v níž vypočtena jsou jména všech údů, což se nám zdá zbytečným plýtváním místa a nákladu.

Celkem musíme přiznati, že dílem tím vydalo »Dědictví« důstojný podíl a hodný památky slovanských věrozvěstův, a že i tato kniha vděčně přijata bude údy, by apoštolovala po vlastech slovanských, budíc lásku k Bohu a Marii, lásku ke vlasti a jejím památkám Cyrillo-Methodějským. *A. D.*

Knížka pro hodné dítky. Z polského a z maloruského vybral a přeložil Jan Nečas. Ve Velkém Meziříčí. 1885. Nakl. J. F. Šašek. Str. 55. Cena 22 kr.

Po básnické něžné předmluvě, nadepsané: »Svým miláčkům!« a po slově k vysvětlení následuje 40 rozličných bájek a básniček, vhodných k deklamovánkám pro dítky, původně sepsaných od básníka polského Stanislava Jachoviče a maloruského Pavla Svije. Obsah jest dospělým z části známý; forma básniček velmi lehká i vhodná. Zvláště líbila se mi 21. bájka: »Včela a vosa« a milá básnička 38.: »Stařec a smrť.« *P. M. H.*

Vladislava Syrokomły **Vybrané básně.** Z polského přeložil Jan Nečas. »Zakletý poklad,« »Žebrák z řemesla,« »Zpověď pana Korsáka, praporečníka polockého.« V Praze. Nákl. knihkupectví I. L. Kobra. »Ústřední knihovny« č. 179. Str. 56.

Obsah těchto tří pověstí lidových jest zajímavý a nezávadný. Podání zpovědi jest ovšem básnicky možno, jako věrné líčení děje; leč ve skutečnosti jest to nemožno, jako vlastnoruční sepsání zpovědníkem. Avšak naučení mravné jest tam výborné. Rozměr básní jest většinou národně epický, kromě lyrických výlevů, jako ve »Zpovědi,« hl. VI. a XXVII. Rýmy jsou bezúhonné, rozměr pravidelný, ač přízvuk někdy polský. *P. M. H.*

Malý zahradník. Sepsal Josef Soukup, řiditel měšť. školy v Písku. S podobiznou a životopisem spisovatele a mimo to 26 dřevoryt. obrázky. Nakl. Fr. A. Urbánek v Praze. 1885. Cena 80 kr.

Bohuslav Pešek v Kovanici byl rolníkem myslícím. Již záhy ve svém věku všímal si všech vymožeností a zkušeností, dobytých na roli hospodářské; když pak zdědil zanedbaný statek po otci, tu s použitím všech vědomostí, nabytých čtením knih i názorem vlastním, jal se role statku svého zvelebovati i zúrodňovati, maje hlavní zřetel při tom vedle polního hospodářství ku pěstování stromů.

Po práci pak v kruhu své rodiny sobě odpočívaje, rozmlouvá zkušený Pešek se svými třemi dětmi, poučuje jich o všem, co potřebí věděti v zahradnictví, i otázky jejich zodpovídaje. A v těchto ve spisku umístěných rozhovorech probrány jsou veškery nauky zahradnické, a kde nepostačuje pouhé slovo, doložen je výklad obrazem.

Mluva spisu jest plynná, správná. Dílko vyšlo jako 16. číslo II. řady spisů »Matice Komenského« a jest vypraveno velmi sličně. —*ý.*

Kvítí z luhů slovanských. Nasbíral J. Ježek. »Záb. bibliotéky« Mathonovy dílo 91. Serie II. č. 3. Cena 25 kr.

Ze sedmi slovanských literatur sebráno »kvítí« úhledné knížečky, již vydala papežská knihtiskárna rajhradských benediktinů. Jsou to vlastně jenom drobné črty, drobty s bohatých stolův, ale pečlivě vybrány, z nichž přece poznáváme jasně směr, jakým píše ten aneb onen spisovatel slovanský. Nejlepším zdálo se nám, že z maloruštiny od O. Fedkoviče črta »Tři jako rodní bratří,« v níž bratrská a synovská láska vrcholí, z něhož i přátelství na vojně se vyvine a pak vzájemnými svadbami končí. Mluva je rázna, děj jednoduchý, forma vytříbena. — Neméně pěkna črta ze slovenčiny od A. E. Timko »Před tisíci lety,« líčící výpravu solunských bratří na Moravu. jak Maďary byli přepadeni a výkupným svatou víru věznitelům dali. — Dále obsahuje kniha humoresku: »Sousedé,« již srbsko-lužicky napsal M. Bjedrich. Motiv známý novým přioděn rouchem. Jabloň na rozhraní dvou hospodářů stává se příčinou jejich sváru, připraví je o mnoho peněz, natropí jim zlosti, až se posléze sousedé smíří. — »Vpád Turků do Černé Hory,« z ruštiny od A. Remerova, líčí boj Turků, kteří do tichého kláštera vtrhli. V mniších probudila se černohorská krev, nastal boj, přišla pomoc a Turci jsou poraženi. Líčení místy příliš napínavé. — Jak Srb zamiloval si Turkyni, jak jda s ní k oddavkám, bývalou milenkou Sandou zastřelen byl, líčí nám až krvavě »Božice,« již srbsky napsal M. F. Šapčanin. Děj vážen z nekonečné řady bojů Srbů s Turky. — Menší ceny jest »Největší hřích,« od téhož spisovatele, vrcholící ve slovech: »Neostouzejte nevinných — nad to není většího hříchu.« — Na konec přidány dvě bulharské pohádky: »Odkud se vzaly na světě léčivé byliny?« (z trávy, jíž léčil Bůh člověka ďáblem zmrzačeného) a »Proč je nebe tak vysoko a proč jsou na měsíci skvrny?« Nebe bylo blízko země, ale baba jakási hřeblem do něho uhodila a měsíc do tváře pleskla. Proto nebe rozhněvané vysoko vystoupilo a tak zůstalo.

Překlad je správný, mluva správná, plynná, úprava slušná. Sbírka tato jest již třetí a ne také asi poslední. Celá kniha odporučení hodna. *A. D.*

Z doby stolohybů. Novella od S. Podlipské. »Lumír« r. XII.

Ačkoliv tato povídka ještě o sobě nevyšla a dosud v časopise odpočívá, přece chci se krátce o její ceně zmíniti. Tentokráte Sofii Podlipské všechna česť!

Novella tato brojí proti všemu duchů

citování, magnetisování a všem »zázračným« vnuknutím, jež ledajaký švindléř ku podivu omámeného obecenstva provádí. Takovým kejklířem jest také Vanini z Italie — vlastně Vaněk z Prahy, který s dcerou svojí Selmou (původu cikánského) provádí kejkle, jimž se podivuje celá Praha. — Medium — to slovo v rodinách, ve společnostech denně vysloveno několikráte. Naproti Vaňkovi je List, muž rozvážný, moudrý, který vysvětluje počínání Vaňkovo s duchy buď jako šalbu očí, nebo docela přirozený výsledek praemiss, jež našemu zraku tajny jsou. Vanini vedle svých kejklí podvádí rodiny a zvláště si vyhlédl hezkou a bohatou Rafaelu, nevěstu Listovu, kterou tajně unesl. Cikánka, zavržená milenka jeho, Manula, vysvobodí Rafaelu, která nemocí leknutí své zaplatí, až posléze ženou Listovou se stane. Vanini s mediem Selmou zaniká do pozadí dějiště.

Jak řečeno, povídka ta je hlavně poučna celým svým uměle zapleteným dějem — až na vysvobození Rafaelino, poněkud nepřirozené. Zvláště pěkně líčen život domácí u Bučkův a přátelství věrné s oběma zeti, čistá láska Rafaely s Listem naproti švindléřství Vaňkově jak v magnetisování, tak v ucházení se o věno Rafaelino. Zbožnosť paní Bučkové líčena šetrně s pietou.

Až novella ta vyjde o sobě v některé bibliotéce, všeho odporučení bude hodna čtenářům i méně vzdělaným. *A. D.*

Drobnosti.

Jak se popularizují dějiny české. »Zakládejme knihovny, zakládejme spolky, vzdělávejme se, pokračujme!« — toť hesla, jež nynější doby létají okolo uší jako za letního večera komáři; máchnešli rukou s mrzutou poznámkou: »což jest mi po vás«, chtěje se jich zbaviti a je odehnati, sednou všechna, jako by se sřekla, do novin, jež si chceš prohlédnouti a zase tu máš: »zakladejme knihovny, vzdělávejme, uvědomujme ubohý lid venkovský, nenechme déle jádro celého národu úpěti pod jařmem neuvědomělosti!« Tak začíná a končí třeba celý úvodní článek, neobsahující více, než tři pořádně dlouhé sloupce! Ale považme, co obsahují tato hesla, a jak jsou prováděna! Že jest četivem vzděláván a uvědomován nejen náš národ, nýbrž každý národ, kdož by pochyboval? Vždyť knihy jsou kazatelé, jichž nelze ani umlčeti ani překřičeti ani přemluviti; co jest napsáno, jest napsáno. Takových výmluvných kazatelů rozestavme několik set po vsích a buďmež ujištěni, že budou obyvatelé za několik let takoví, jací jsou tito kazatelé, nebo, abychom užili běžného pořekadla, budou obyvatelé tak tančiti, jak jim budou tito kazatelé housti. A když se několik jednotlivců shlukne ve spolek, jehož mimo jiné věci jest účelem stále a stále knihy kupovati, mezi lid dávati, nikoli za peníze, nýbrž zdarma, což tu teprvé může býti provedeno, což tu může býti bludných duší na pravou cestu uvedeno, nevzdělaných vzděláno, ubohých venkovanů, nesoucích obtížné jařmo temnosti, jařma zbaveno! zvláště jsouli ve spolku mužové, znající povahu našeho dobrého lidu venkovského, znající potřeby a nedostatky jeho.

Tím již také řečeno, jakých knih na to třeba, neboť čeho kdo nemá, toho nedá, a jestli kniha špatná, místo osvěživé rosy kane z ní na náš »dobrý« — totiž pokud nezkažený — lid jen otravná ruda.

K podobným úvahám mě povzbudila

jistá kniha, na kterou jsem připadl ve skrovné vesnické knihovně. Donesena na družnou Moravu až z matičky Prahy z »Umělecké besedy«. A jak si ji poznamenali! Sotva na ni pohlédneš, skví se ti modře vyražené řádky: »Darovala Umělecká beseda v Praze.« Knížečka hodna lásky! Úhledně v kůži vázaná se zlatým nápisem na hřbetě: »Různé«. Na prvním místě v tomto »Různém« jest sešitek s nápisem: »Duch našich dějin, napsal K. T.*) Epištol svobody číslo první.« Pročtěme si tento sešitek a suďme, jaký byl úmysl dárce, jenž daroval tuto knihu do venkovské knihovny.

»Z počátku jest vypsán život soukromý i veřejný Čechů přišedších v šedé dávnověkosti do našich vlastí, popsána zkrátka celá ústava a náboženství starých Čechů, jichž »víra patrně neskličovala mysl a nekazila povahu člověka. Snoubíc jej s velebností přírody, udržovala srdce i ducha jeho v zdravotě přirozené.« Dle toho by měl býti tento národ šťastným. Než »ruka se chvěje člověku, ana zobrací listy v knize života jeho!« Po tisíci letech se stal z mužného Čecha psanec z vlasti otců štvaný, mučeník vedený na popravu, nebožák klečící před Koniašem . . . ejhle, toť zbylo z onoho národa Zábojův a Žižkův . . . »A vy chcete znáti ty moci pekelné,« táže se spisovatel, »které mohly takto na smrť uštvati a utýrati národ, jehož jméno bývalo postrachem celé Evropě?« Odpověď snadna! »Všechno! Vzdělanosť, evangelium, ba i usídlení se v této krásné vlasti. Neboť pod rouškou vzdělanosti západoevropské, vstupuje do té nezkažené, ryze slovanské naší domácnosti onen duch panovačnosti, pýchy a zištnosti nezřízené, jenž prostopáší po hradech tehdejšího Německa a pod rouškou křesťanství loudí se do Čech onen duch zlořečený nesnášelivosti, lsti a lakoty římské (tučně psáno), tento zhoubce tolikerých národův« (str. 7.). P. spisovatel uznává sice také chyby, jež měl náš národ, t. j. nedostatek občanské ctnosti, národní hrdosti a touha po sousední cizotě německé, kterou již poctivý Balbín jakožto kořen neštěstí uznává, a toť, tuším, již dosti vad — p. spis. jich více nezná — aby národ je mající spěl do poroby! Ale než aby tuto neplechu, která i za našich časů nejen v městech, nýbrž i na venkově bují, řádně posoudil a ji co nejvíce pokáral, raději si vyjede proti církvi frasemi otřepanými a většinou vylhanými. Ostatně »Isidorské dekrety,« jimiž, jak tvrdí p. spisovatel, »vstoupila do světa nová vláda mocnější a hroznější všech ostatních: vláda Vatikánu, absolutism kněžovlády« (str. 11.) nebyly »objeveny« (uvedeno v uv. znam.) z čista jasna kdesi v západním koutě Francie právě roku 845 (str. 10.), nýbrž objevují se teprve v letech od r. 847—853. Když ani datum, jež mohl p. spisovatel ze kteréhokoli dějepisu vypsati, není správné, jakž pak mají býti potom správny »výzkumy« a zprávy, jichž dějepis nepodává a jež ve hlavě samého p. spisovatele se utvořily!

Než, milý čtenáři, jsili zvyklý slyšeti dějepis pravdivě, nikoli překrouceně, nedělej si z toho nic a čti dále, vždyť není tak zle, aby nebylo hůře!

V Německu zatím učiněna v posavádním státním zřízení veliká proměna. »Starořímská říše jest rozbita, papežství přenáší důstojnosť »císařův římských« na krále německé; t. j. (vysvětluje p. sp.) když sobě knížata německá mezi sebou uznali nejmocnějšího a učinili ho králem, přišel papež a vylil naň boží milosť »císaře římsko-německého«. Tyto dvě moci stávají se pak zřídly všech ostatních: moci biskupské v oboru církevním, moci panské

*) Známý průkopník všeliké „osvěty," Karel Tůma.

v oboru světském. Ani ten biskup, ani ten pán nečerpá své nadpráví z přivolení lidu, nýbrž s — hůry; obdržel je prostředkem císaře a papeže z »pramene božského«. Jakmile obdržel jedenkráte kdo, buďsi to jednotlivec nebo stav, »s hůry« nějaké právo nebo nějakou výsadu, nemůže mu jí nikdo odníti, ba ani z vůle jeho omeziti. Následkem toho touží jeden přes druhého, aby dosáhl práv a výsad s hůry co možná nejvíce; na čí útraty, jest samozřejmé.« (str. 12.) Rozumí se lidu. A což papež se neujme poddaných?! myslil by člověk, čta tento článek. Jak pak ne? »Aby pak uhnětený majetku a všeho práva zloupený ten lid nereptal, posýlá k němu papež své kněze, kteří jej učí trpělivosti křesťanské a slibují mu po smrti odplatu nebeskou. Za to císař štědří kněžstvo statky, nadacemi a výsadami na roveň panstva, a věc daří se výborně. Lid se pro pány dře, bije, platí a mozolí, panstvo hoduje, hýří, dobrodruží a prostopáší. To jest celý vtip feudalismu, jaký tehdá vyvinul se pomocí papežstva v Němcích a po němž odtud neustávají práhnouti všichni zpátečníci světa. Celý tento svět jiných názorů dolehl na nás tím důrazněji, když Němci počali se s námi prostředkem víry křesťanské napořád hojněji a vroucněji stýkati.« (str. 12—13.)

Přišli naši sv. věrověsti na Moravu. Vše se k nim hrnulo a obracelo se na víru katolickou. »Než tak sobě«, míní p. spisovatel, »papežové v Římě a sousedé Němci to obracování Slovanův na víru nemyslili. Jim nešlo o šíření čisté nauky Kristovy mezi námi, jim šlo o šíření moci pod heslem křesťanství nad námi.« — Jak vidno, jest tato částka zase z jakéhosi podivného dějepisu vypsána, neboť obyčejný dějepis mnoho vypravuje o pracích a zásluhách papežů Mikuláše I. a zvláště Jana VIII. Ale jen dále! »A proto jedni jako druzí, papežové jako králové němečtí, zle toužili na tyto slovanské bohoslužby v Čechách (str. 13). Přišli Maďaři! A podivno! Té chvíle vyčíhal Řím a počal nás zatahovati ve svou síť. Císař německý měl mu v tom býti nápomocen« (str. 14). Císař tedy Čechy zval do Němec a tam jim napravoval lebky a papež zase posýlal německé kněze k nám. Tak se poznenáhlu stalo, že slov. bohoslužba z Čech vypuzena a vše přizpůsobováno Německu, až se celá ústava v Čechách svrhla na vládu bohatých nad chudými. »Byla to plutokracie, která potřebovala jen jakéhos uznání a »posvěcení,« aby se vyvinula na feudální aristokracii. A o to postaral se Řím prostřednictvím ducha německého. — Světe slyš! a jako jsi se kdysi — jak píše p. spisovatel na str. 11. — poklonil obrovskému podvodu, když byly »Isidorské dekrety« objeveny, tak se teď pokloň obrovskému výzkumu a pravdě p. K. T. a on ti zajisté vše odpustí! A teď pro obveselení mysli slyšme všeobecnou sentenci z dějin pana K. T. »Toho ještě svět se nedožil, aby Řím kterému národu byl své služby uštědřil zadarmo.« — Tak také »vysýlaje své služebníky do pohanských Čech, nemínil Vatikán naprosto, aby po slovech Kristových zakládali zde říši, jež není z tohoto světa. Naopak, oni měli zde co možná nejrychleji nabyti bohatství, statků, nadací, všeho druhu výsad — jedině za tou podmínkou lzeť zakládati kněžovládu« (str. 17.). Řím potřebuje v Čechách někoho, kdo by tyto výsady dával, takhle nějakého krále! Což jest o krále, neníli větší starosti! Knížata pražská porozuměla této tužbě Říma a počala s úsilím pracovati o nadvládu, až pak po mnohých bojích občanských zvítězila. A v tomto zmatku »Němci a papežství jako supové stále číhají na svou kořisť« (str. 18.), až Čechy neúprosně a důsledně propadají »duchu německému a pletichám

římským« (str. 18.). »Vše to děje se hlavně působením kněžstva (tučným písmem), ježto proudem stále rostoucím z Němec do Čech se déře« (str. 19.). A jak vypadaly Čechy na sklonku panování rodu Přemyslova? Hierarchie římská uznána za zvláštní privilegovaný stav, nepodrobený zákonům a řádům a osvobozený od daně. Země pokryta kláštery německých mnichův a »mnišek«. Za tohoto stavu věcí nastoupí na český trůn rod Lucemburkův. »Přichází Karel IV., vládce silnější předešlých, rozvážný a šetrný, ale úplně podrobený kněžím« (str. 22.). Tato chyba mu nemůže býti odpuštěna! Ač byl od potomstva z lásky »otcem vlasti« nazván, všechno nic nepomůže, p. spisovatel i na tuto drahou památku sahá drzou rukou a nenechává ani tohoto velikého panovníka dějiny neporušeny; tak ho zaslepila nenávisť ke — kněžstvu! — — — Karel IV. splácí sice dluhy svého otce Jana, »ale na druhé straně tím štědřeji obohacuje hierarchii, domnívaje se v pobožnůstkářské mysli své, že si tím zaslouží nebe« (str. 23.). Za nedlouho »nebyla žádná moc s tuto neplechu« t. j. zhýralosť a spustlosť hierarchie římské, »jež se byla z mozolů lidstva vypásla. A Karel IV. nebyl dokonce tím Herkulem, který by si troufal do opravdy hnouti tou obrovskou stájí Augiášovou (str. 23.).

Vypsav dále pan spisovatel hrozné řádění kněžstva v Čechách, jež by nikdo ani v nejsprostší třídě lidstva nenašel, přirovnav celou činnosť tehdejší církve s »jediným tarmarkem, rozlehlým po všem světě, na němž kupovalo a prodávalo se vše: národové, koruny, věčné spasení i věčné zatracení, milosť Boží i nebes hněv, mor i úroda, kletba i požehnání« a s »bursou na zadávání důstojností kněžských« (str. 23.), oznamuje slavným způsobem, že této ubohé zemi, tomuto »utlačenému lidu« »z nízké chýše Husinecké vyšel spasitel. A když jej Řím uvrhl v plameny hranice Kostnické, bylo již dávno v lůně českého lidu vzešlo símě volnosti a ponejprv od umučení Krista světem opět zaznělo heslo: rovnosť, volnosť, bratrství! — — Potříti lež a lakotu faryzeů (tučným písmem) římských a navrátiti lidstvu evangelium lásky,« — toť byl mezi jiným cíl Žižkův, »k tomu neslo se obrovské ono hnutí, jež činí nejslavnější moment v dějinách českých vůbec« (str. 27.). Ale »jako dnes vidíme feudály a ultramontány v tuhém spolku proti straně svobodomyslné v národě, jako dnes vidíme se je puntovat s cizáckými zpátečnickými stranami, tak i tehda bylo. Spojila se proti vlastnímu národu ona šlechta papeženská s úhlavním jeho nepřítelem, německým to císařem Zikmundem« (str. 28.). Bitva lipanská zadala tomuto vzmahu ducha smrtelnou ránu, jíž ani nezahojil »velikán Jiří Poděbradský, jenž silou nadlidskou čelí zpupnosti Říma« (str. 28.). Když nastoupili slabí Jagellonci, »opět vytyl hrabivý Řím z mozolů lidu českého. Ani slova útěchy pro ubohý ten lid se strany sluhů Říma, naopak zrovna na těch statcích biskupských a klášterních nátisk a vydíračství nejhorší« (str. 29.). Nenastaly Čechám lepší časy ani za Ferdinanda I., jenž pro rozhojnění víry »strůjce pohromy bělohorské — jezovity — povolal do vlasti Husovy« (str. 30.), a ti již se postarali, aby »obestřeli mamem rozum národa« (str. 31.). — Slýchával jsem, že Fr. Palacký nemohl a nemohl si vzpomenouti na osudy vlasti naší v dobu pobělohorskou, aniž by se nebyl velice zarmoutil a že se neodvážil psáti podrobných dějin oné hrozné doby, necítě se k tomu dosti silen a schopen. Přeškoda! — myslil jsem si, čta tuto knížečku — že již umřel, byl by měl onu dobu nyní nad slunce jasnější, prostudovánu, prameny shledány a příčiny oněch pře-

vratů národních udány v prvním čísle »Epištol svobody« na 32 stránkách; jen toho užíti! Skutečně! p. spisovatel »nestranně« se dívá zkušeným okem na ony doby, bouchá a seká na vše strany, jen že nešťastnou náhodou, kdykoli bouchne nebo sekne, vždy se mu namane pod ruku církev, kněžstvo nebo papežství! Tak začal a tak také končí, hlásaje světu: »Toť píše nám duch dějin vlastních písmem plamenným v paměť« (str. 32.). »Kterak« prý »mohou býti synové národa, prošedšího takovou školou utrpení, tak zaslepeni, že dovedou znovu pomáhat straně panské a klerikální k nadvládě nad sebou,« »kterak« prý »v tom národě duševní nástupci oněch Slavatův a Martinicův, oněch Oldřichů Rožmberských, oněch Zdeňků Šternberských a Lichtenšteinův a nejinak oněch Palečův a Koniášův, oněch Loheliův, oněch Arnoštů z Harrachův a Dominikův a Jesu Maria, dnes poznovu mohou hráti prim, toho žádné upřímné srdce nepochopí,« »to« prý »je nepřirozenosť všech nepřirozeností, to je zjev nezdravoty, která pro spásu tohoto národa nesmí potrvati dlouho! Doby panských a kněžských žní na poli českém vždy přivodily záhubu národnosti naší« (str. 32.).

Milý venkovane, zde máš řádky, na nichž se ještě třpýtí slza, vyronivší se ze soustrastného oka pana K. T.!

Tyto řádky také asi pohnuly až k pláči kteréhosi tvého syna, jenž jest nyní ustanoven v »Umělecké besedě« v Praze, aby, znaje tvoje nedostatky, posýlal ti duševní potravu, aby tě vymaňoval z jařma temnosti a vyváděl tě na místo jasné, aby ti strhoval bělmo s očí a ukazoval ti vše ve světle vzdělanosti a pokroku!

Dějepisné »omyly« pana K. T. zde nemíním vyvraceti; všecek tento bombast nezasluhuje, aby byl podrobně vyvracen. Též silně doufám, že p. K. T. uposlechne co nejdříve mé upřímné rady a zaopatří si lepší dějepis a pak, až si ho přečte, nebude takových věcí psáti. Míním jen, jak jsem s počátku řekl, poukázati na dárky, jimiž páni akademikové obohacují náš venkov a jaký mají úmysl, posýlajíce podporu venkovským knihovnám — »napravovati« totiž, co kněžstvo v lidu »pokazilo« — jakž jeden z nich se pochlubil. Posýlajíli úmyslně takové knihy (což jest téměř jisto, neboť »Epištoly svobody« již na první pohled se nezamlouvají), přejeme si rozhodně, aby jich neposýlali, ježto máme takových knih dosti na Moravě a nepotřebujeme teprve »Umělecké besedy,« aby nám něco takového posýlala až z Prahy! Posýlajíli je však, neznajíce obsahu, pak je poukazujeme ku národnímu přísloví: »Dvakrát měř a jednou řež,« neboť zkaziti lid jest velice snadno, velice však zle napravovati! Budiž tomu již tak neb onak, upozorňujeme pány knihovníky venkovských knihoven a spolkův, aby si každý dárek od »Uměl. besedy« dobře prohlédli, než jej nesoudnému lidu podají. *T. K.*

Kněz jakožto hrdina v novelle Sofie Podlipské. »Národní bibliotéky« díl LXV. Sof. Podlipské »Sebrané spisy.« V Praze. Tiskem a nákl. I. L. Kobra. 1881.

Mezi »Sebranými spisy« S. Podlipské jest též druhé, opravené vydání novelly »Životický farář,« sepsané r. 1861., poprvé uveřejněné ve feuilletonu »Národních Listů« r. 1866., v níž vylíčila řečená pí. spisovatelka katolického kněze »velmi interessantně.« Jenom že jí svobodomyslné nadšení nesluší! Kdybychom se pí. Podlipské tázali, odkud asi děj ke své novelle čerpala, jsme přesvědčeni, že přiznati by se jí bylo k »bujné fantasii.« Ve skutečnosti něčeho takového naprosto nestává. Či může spisovatel rozumného a zralého úsudku, který důkladně pročítá dílo své, dříve než je svěří veřejnosti, znalý křesťanské mravo-

vědy, jak se na katolíka a to především vzdělaného sluší, psáti o knězi takým způsobem, že vším jiným může býti jmín, jen knězem nikoli? Takli se líčí duchovní pastýř, u něhož svěřenci ve svízelech a strastech hledají útěchy? Jest možno, by mladík také minulosti, jak ji vypsala pí. Podlipská, kdy opravdově knězem se stal? O jeho životě přípravném v semináři praví doslovně toto: »Tu bylo přelízání zdí a oken, vycházek do divadla i do plesů ve všelikém přestrojení, začež následovaly ovšem obligátní tresty. Jeho spoluvinníci bývali obyčejně tak sklíčeni při vyzrazení se (sic!) jich kouskův a při nemilém vězení a postu, jak byli před tím veseli byli; ale Bohuš (toť jméno onoho »výtečníka«) podnikl a vydržel trest tímtéž rozpustilým chechtotem, jakým se proháněl v maškarním plesu co (sic!) arlekyn.« Vzhledem k tomuto odpovídáme, že v takém jediném případě následuje jediný »obligátní« trest, a to jest propuštění. Pokud život přípravný máme na zřeteli, nespomůže ani doklad, že ke stavu kněžskému »byl veden od dětinství a zvykl této myšlénce, nepřevracuje ji na mysli (?). Byl příliš bezstarostný a přemýšlívalli o věcech, nepřiplétal k tomu nikdy svou osobu.« Slova tato ohledem na předcházející i následující dle psychologických zákonův a zásad lidského myšlení právem zdají se nám býti nepravdiva.

Hrubou přeháňkou směšno již jest toto: »Bohuš počínal si na kazatelně skoro blbě, a mimo kostel co (sic!) pravý hejsek;« a dále »měl jinou starosť. To byla hospodyně farářova, u něhož byl kaplanem. Bylo to stvořeníčko malé, pitvorné a komické při svých pokročilých létech. Kdykoliv ji spatřil mladý kaplan, cítil kypěti v sobě veškeré studentské čtveráctví, a namluviti jí, že jest k smrtí (sic!) do ní zamilován, bylo hlavní snahou jeho. Nebylo mu to právě těžké, a viděti její upýpání, rdění, klopení očí, bylo Bohušovi pravým divadlem.«

Opět jeden velmi pěkný »tah« z charakteru kněžského! Za to však neminul prý ho trest. Bohuš poslán za faráře do vesnice »ve spustlém koutě nedaleko hranic naší vlasti, a vzdálené každého většího města.«

Jen tak mimochodem podotýkáme, že tam byl kaplanem prý 15 let kněz blbý a Bůh ví ještě jaký. Týž ochuraví; k ošetřování povolána jeho sestra Jarmila, o níž Bohuš již velmi mnoho se nasnil od té chvíle, co ve světnici kaplanově spatřil podobiznu muže, který opovrhl stavem kněžským. Dole pod obrazem byla slova: »Vše, co neděje se z přesvědčení, jest hříchem.« Slova ta ovšem dojmou dle pí. spisovatelky Bohuše nad míru, ba učiní v životě jeho úplný převrat. Nelze však si, přihlížejíc k předešlému, nijak vysvětliti, jak v odporu s předcházejícím může pí. Podlipská pokračovati: »Nekonal více (sic!) obřadů kněžských z přesvědčení« atd. Právem tážeme se, konalli je dříve s přesvědčením? Nechceme ani domnívati se, že by paní Podlipská tak málo znala křesťanskou mravovědu, by nevěděla, že věta: »Vše, co neděje se z přesvědčení, jest hříchem,« již dávno byla knězi známa, že neli výrok sám, tedy obsah jej pronikl a že, což nejpádnější jest, dávno dle ní život svůj zařídil, jak ze slov »nekonal více (sic!) obřadů kněžských z přesvědčení« vysvítá, ač, jak jsme se již zmínili, pí. spisovatelka v předcházejícím vůbec tvrdila téhož opak! —

Že farář Bohuš do kaplanovy sestry šíleně se zamiluje, nedalo se neočekávati. Co tu vzdechů, stisků ruky, pošetilých slov, vybízejících k vytrvalosti a zmužilosti! atd.

Po smrti kaplanově odjede Jarmila přese všechen odpor do Prahy. Bohuš snáší »rány osudu« všecek zničen. Po-

sléze nadšen »odvahou« odvrhuje odznaky svého důstojenství a chvátá v řady polských povstalců (r. 1863.). Snad to není všecko »pravdivá a skutečná udalosť,« co nám pí. Podlipská vypravuje?

Bohuš po nešťastném boji poslán s mnohými jinými na Sibíř, kamž doprovodí jej milovaná Jarmila.

O rozluštění »poměru« pí. spisovatelka s námi se nesdělila. Přiznáváme se, že toho neželíme. Litujeme jen, že novella tak bezcenná i nechutná našla místo v »Národní bibliotéce,« v jednom z nejstarších podniků české publikace, ve »výboru prací čelnějších spisovatelů česko-slovanských.« *K. B. L.*

Německý časopis apoštolátu tisku v čísle říjnovém vyvrací jednotlivé »omluvy špatného tisku,« špatných knih. Vymlouváli se kdo, že čte spisy ty jen proto, aby se vzdělal jich klassickou formou, aby si zkrátil dlouhou chvíli, aby si vybral jen to, co v nich dobrého a pod., ať pomní, jak snadně zlo, krásnou formou přioděné, v paměti, srdci, duchu utkví, jak nesnadno, aby ten, kdo kalu se nevyhýbá, se nepokálel. A takový kal, zednářství, podává se v mnohých společnostech horkokrevné mládeži; takové špatné společnosti, jsouce jaksi průpravnou, noviciátem zhoubnějších společností revolucionářských, frasovitou řečí vykládají o nebezpečenství fanatismu, oheň chrlí na církev, jakoby byla nesnášeliva, mluví o blahu sociální rovnosti, o vznešených zásadách náboženské rovnosti atd. — Ovšem řeči podobné strhnou mnohého nezkušeného mladíka, jenž hledá v zásadách takových svého štěstí — a sklamán byv, střemhlav řítí se v zející propasť nevázaných chtíčů! *F. A. V.*

Jubilaeum české žurnalistiky. Letošního roku a to počátkem měsíce října slavila česká samostatná žurnalistika pětadvacetileté jubilaeum, když vymanivši se Bachova absolutismu počala vydávati redaktorstvím Al. Krásy skrovný sice ale vydatný list »Čas« za spoluúčinkování Tonnera, Vávry, Svátka, Nerudy, Schwarze, Sladkovského a jiných českých literátů. Po roce 1848. vycházelo v Čechách několik pěkných, rázných listů, jako na př. Havlíčkovy »Národní noviny,« však brzo zastaveny všechny a v Čechách jediné »Pražské noviny« redakcí Josefa Šestáka vedle Mikovcova »Lumíra« vycházely. »Čas« učinil mocný obrat při dosažené ústavní vládě. Měl sice půl třetího tisíce odběratelů, pražádných inserátův a subvencí, ale při houževnaté práci nezištných pracovníkův, obětavosti národa udržel se a za krátko mnoho nových harcovníků vyvolal. Od té doby česká žurnalistika se vzmahala, pracujíc na samosprávě koruny svatováclavské a rovnoprávnosti národní. K »Času« přistoupily roku následujícího »Mor. Orlice«, »Hlas«, »Národ«, »Olomoucké noviny«, »Národní listy« (jichž zakladatelem jsou Palacký a Rieger), »Pokrok« a jiné listy. Jest si přáti, by česká žurnalistika zůstala si věrna nejen co se týče národní, ale také náboženské stránky, jakou byla skutečně před 25 roky. *„ud.“*

Tiskopisy redakci zaslané.

Ve stínu posvátného praporu. Hist. povídka od O. V. Pitry. „Záb. več.“ VI. 4. V Praze. Nákl. Cyr.-Meth. knihtisk. 1885. Str. 62. Cena 20 kr.

Květy, seš. 11. obs. nové práce: Poslední soud (J. L. Hrdina), Omyl (J. D. Konrád), O kávě (B. Katzer), O smíchu a pláči (Fr. X. Procházka), Rozhledy v literatuře atd.

Ve vlasti cizincem. Výstražná povídka od V. Špačka. „Nové knih. pro český lid“ sv. 4. V Praze. Nákl. M. Knappa. Str. 81. Cena 20 kr.

Dalibor, č. 38—41. přinášejí další dopisy Smetanovy s hojnými, velezajímavými zprávami ze světa hudebního, věcné a nestranné posudky zjevův a produkcí hudebních atd.

Kresby a povídky. Od Em. Miřiovského. „Laciné knihovny“ serie VIII. sešit 38. V Praze. 1885. Nakl. J. Otto.

Písmo svaté starého a nového Zákona s illustracemi G. Doréa (nakl. J. Otto v Praze); seš. 12. obs. z knihy Josue hl. XV. až do konce, z knihy Soudců hl. I.—XI., a ozdoben jest velkými obrazy: Kore, Dathan i Abiron strašně zahynuli, Mojžíš k slovu Hospodinovu vody vyrazil ze skály, Had měděný na poušti — nečítaje krásných kreseb, jimiž každá stránka textu opatřena.

Vlasť, ročník II. Čís. 1.—2. obs.: Různé bejlí z českého Parnasu (Fr. Pohunek), Z lesních procházek (znělky šumavské V. Pakosty), Život Bol. Jablonského (Al. Mattuška), Mrzákovo dílo (Al. Dostál), U mohyly Methodovy (báseň J. Vejchodského), Národní zvyky a obyčeje Krakovanů (K. Konrád), Nár. divadlo a balet „Excelsior“ (Jos. Flekáček) a m. j. — **Method,** č. 10.

Hudební listy. Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu. Vychází redakcí Leoše Janáčka 1. a 15. dne každého měsíce. Čís. 1. a 2. obs.: O dokonalé představě dvojzvuku (L. Janáček), Z hudebních dějin, Církevní hudba, zajímavé zprávy „K historii stavitelství varhan na Moravě,“ podrobné Divadelní zprávy (z Brna, z Prahy) a j. Časopis (předpl. pro Brno 1 zl. 30 kr., poštou 1 zl. 50 kr.) zaslouží všeliké chvály a podpory.

Slávy dcera. Sbírky nejdůležitějších plodů básnických, pořádané Fr. Bačkovským. Č. I. V Praze. Nakl. Fr. Borový. 1885. Str. 276. C. 1 zl.

O básnické činnosti P. J. Šafaříka a F. Palackého. Napsal Fr. Bačkovský. V Praze. Nakl. týž. 1885. Str. 46. Cena 40 kr.

Nové výzkumy a návrhy ve příčině české mluvnice. Podává Frant. Bačkovský V Praze. Nakl. týž. 1885. Str. 94. Cena 80 kr.

Doslov.

Končíce tímto číslem druhý ročník »Hlídky literární,« máme za potřebné vzhledem k ročníku minulému i budoucímu několik závěrečných slov dodati. Ve příčině prvé podotýkáme, že snaha naše dle programu na počátku vytčeného byla upřímná: podati čtenářům svým spolehlivé a co možná vydatné vodítko v labyrintu české produkce literární. Na důkaz potřebujeme snad jen poukázati na obsah celého ročníku, jenž tuším oběma zmíněným požadavkům i úkolům snažil se svědomitě vyhověti. Na omluvu svou, jestliže ne všude a ve všem nebylo lze přání všech uspokojiti, mohli bychom uvésti mnohé skutky a okolnosti, které nám práci znesnadňovaly, ano úplný zdar nemožným činily, okolnosti, jež by velmi nepěkné světlo vydaly na jisté kruhy nejen směru našemu nepřátelské, nýbrž i takové, kteří postavením a povoláním svým povinni byli záměry časopisu, po němžto volali a toužili, podporovati. Výtky nám z různých stran činěné rozebírati a vyvraceti bylo by zapomněti, že všem zalíbiti se nelze: jedněm byl směr náš příliš mírný a volný, druhým zase příliš »výlučný«, jak jistý časopis se vyslovil. Všechno vysvětlilo by se, kdyby ti, kteří rozvážili, že časopis náš měl býti vodítkem co nejvíce praktickým při zakládání knihoven a pod. Záleželo tedy na tom, aby zahrnuto bylo spisů co nejvíce; při dlouhých recensích a nepatrném objemu časopisu nemohlo jinak býti, nežli že často na místo obšírných důvodův a rozborů bylo se spokojiti krátkým odporučením podaným však od referentův úplně spolehlivých. Neníť ve kritice vždy třeba vše napsati, mnohý stručný referát jest plodem pilné a znalecké četby, kdežto mnohá obšírná recense není nežli květoborem planých frásí novinářské reklamy. Kde byla tendence spisu protináboženská, stavěla se naše kritika též na stanovisko náboženské. Nikterak nebojíme se, že bychom byli komu ukřivdili. Heslem naším byla pravda a právo, ani jednostranná řežba, ani přemrštěné vychvalování, které ve všech téměř listech českých zavládlo, tak že kdyby člověk »kritikám« těm věřil, myslil by, že u nás den ze dne písemnictvo zaplavováno plody nic jiného než klassickými, důležitosti světové. Že jsme se

nepřidali ku straně této, bylo nám s velkou škodou hmotnou, ale s tím větší samostatností a nezávislostí jsme mohli si počínati, jak nám z různých stran s uznáním dosvědčeno. —

Leč obraťme se od minulosti k budoucnosti. I budoucí ročník chceme vydávati v témž duchu nestrannosti, stojíce na stanovisku pravdy a práva. I zařízení listu bude stejné: budeť obsahovati pojednání, rozpravy, úvahy literární, posudky, zajímavé drobnosti a zprávy ze života literárního (zvláště spolkového atd.); větší pozornosť bude věnována bibliografii československé, se zřetelem i k závažnějším úkazům v písemnictvu jiných národů, zvláště slovanských. Rozumí se samo sebou, že, jak dosud, obmezíme se na písemnictvo mimoodborné (belletrii, dějiny, filosofii atd.) Ku hlavní změně odhodlali jsme se, vidouce potřebu a četná přání literárních přátel. Chceme totiž dáti místa rozborům, kritikám a recensím obšírnějším, sepsaným nejen za účelem praktickým, nýbrž i vědeckým, zvl. krasovědným; též úvahám povšechnějším, pokud jen program listu literárního dovoluje. Změna ta ovšem stala se možnou jen tím, že bylo lze list co do objemu zdvojnásobniti, tak že bude vycházeti počátkem každého měsíce o dvou arších. Úprava bude značně zlepšena, předplatné však zůstane poměrně totéž, totiž

2 zl. ročně, 1 zl. půlletně;

láce tato ovšem při hojných obětech hmotných bude jen tím možna, že list náš dojde hojného rozšíření a hojné podpory hmotné mezi obecenstvem literárním, pro které jest určen. Prvé číslo budoucího ročníku vyjde ještě před vánocemi.

Hleděli jsme získati pro list svůj spolupracovníky, v oboru literární kritiky proslulé, avšak také pobídnouti ku práci síly zajisté veleschopné, nemající však dosud příležitosti, za které by se osvědčily: všem pak nabídli a vyhradili jsme úplnou samostatnosť a nezávislosť úsudku věcného, věcnými důvody podepřeného. Že toto jest kritice naší hlavní potřebou, každý naznává, a proto nábidka naše došla příznivého ohlasu. Budiž zde ještě jednou vůbec vyslovena jakožto pozvání každému, kdo cítí v sobě schopnosť a povinnosť pracovati týmže směrem ve tříbení názorů literárních.

Děkujíce všem přátelům za všelikou mravní i hmotnou podporu prosíme jich, aby nám jí i dále nápomocni zůstali a nových příznivců získati hleděli. Zdař Bůh!

Za vydávání zodpovědný:
P. Pl. J. Mathon,
O. S. B.

Redaktor:
P. J. Vychodil,
O. S. B.

Obsah:

Pojednání:
Některé kalendáře na rok 1886. (Č. d.)
Želkovský, Co se u nás koná a konati má pro idei Cyrillo-Methodějskou? (Ostatek.)

Posudky:
Votka, Jubilejní kniha. (A. D.)
Nečas, Knížka pro hodné dítky. (P. M. H.)
Nečas, Vybrané básně. (P. M. H.)
Soukup, Malý zahradník. (—ý.)
Ježek, Kvítí z luhů slovanských. (A. D.)
Podlipská, Z doby stolohybu. (A. D.)

Drobnosti:
Jak se popularizují dějiny české. (T. K.)
Kněz jakožto hrdina v novelle Sofie Podlipské. (K. B. L.)
Německý časopis apoštolátu tisku o omluvách špatné četby. (F. A. V.)
Jubilaeum české žurnalistiky. („ad“)

Tiskopisy redakci zaslané.
Doslov.

Za vydávání a redakci zodpovědným jest **P. Pl. J. Mathon.** — Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.